പരീക്ഷ

A-293.

ടി. എസ്സ്. മേനോൻ, എം. എ.

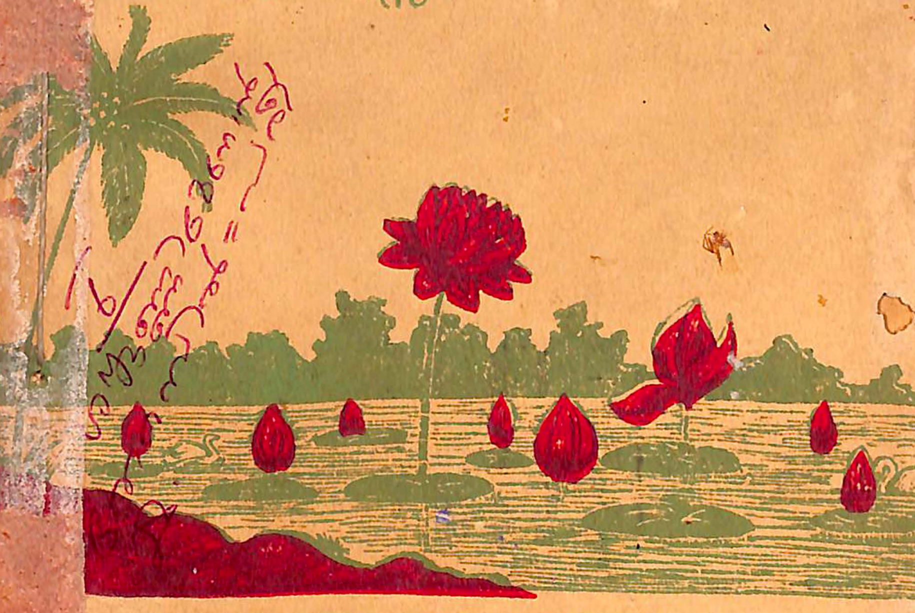

പരീക്ഷ

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

തേറമ്പിൽ

ശങ്കുണ്ണിമേനോൻ എം. എ.

വിയ്യൂർ, തൃശ്ശൂർ.

(Copyright)

(വില 1 ക. 8 ണ

ഒന്നാം പതിപ്പ് 1126 കംഭം.
500 പ്രതികൾ.

Printed at the Kamalalaya Printing Works, Trivandrum.

രണ്ടുവാക്ക്

—:*:—

പാവനവും മോഹനവുമായ സ്നേഹം ആത്മാർത്ഥവും നിസ്വാർത്ഥവുമായ ത്യാഗംകൊണ്ടു പരീക്ഷിച്ചുകണ്ടെത്തലാണ് പരീക്ഷ. ഈ മഹനീയഗുണങ്ങളുടെ മോഹനതേജസ്സിന്റെ പൊൻകിരണങ്ങൾ വായനക്കാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രകാശം പരത്തുമെങ്കിൽ അതുതന്നെയാണ് പരീക്ഷയുടെ വിജയം.

മേരികോർലിയുടെ 'ട്രഷർ ഓഫ് ഹെവൺ' എന്ന ആഖ്യായികയാണ് ഈ പുസ്തകമെഴുതുന്നതിന് എനിക്കു പ്രചോദനം നൽകിയതു്. ഇതിലെ കഥാപാത്രങ്ങളെല്ലാം വെറും കല്പിതങ്ങൾ.

വിലയേറിയ നിർദ്ദേശങ്ങൾ തന്നു് ഇതിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിനു പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ച മാന്യസുഹൃത്തുക്കളെ കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു്,

തിരുവനന്തപുരം,
5—3—'51.

ഗ്രന്ഥകർത്താ.

പരീക്ഷ

അറബിക്കടലിനെ അഭിമുഖീകരിച്ചു്, ആഭാടത്തിന്റേയും, ആഡംബരത്തിന്റേയും പൎയ്യായമെന്നോണം എറണാകുളം പട്ടണം പരിലസിക്കുന്നു. വ്യവസായത്തിനായും വ്യവഹാരത്തിനായും, വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായും വിനോദത്തിനായും, വന്നുചേൎന്നിട്ടുള്ള പല തരക്കാരെ—പല മതക്കാരെ—അവിടെ കാണാം. വേഷഭൂഷകൾ കൊണ്ടുതന്നെ വിവിധദേശക്കാരെന്ന വ്യത്യാസം കുറിക്കുന്ന പലരുടേയും സങ്കേതസ്ഥലമാണു്, സൌന്ദൎയ്യത്തിന്റേയും സമ്പൽസമൃദ്ധിയുടേയും പ്രത്യക്ഷലക്ഷ്യമാണു് ആ കൊച്ചുനഗരം. അറബിക്കടലിലെ റാണിയായ കൊച്ചി അഴിമുഖത്തിന്റെ ഒരുറ്റ തോഴിയായി പരിലസിക്കുന്ന ആ പട്ടണത്തെ, തിരമാലകളിൽ താളം ചവിട്ടിവരുന്ന തൈത്തെന്നൽ സദാസമയവും താലോലിച്ചുകൊണ്ടും തഴുകിക്കൊണ്ടുമിരിക്കുന്നു.

രാത്രി മണി പതിനൊന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കും. സിനിമകളും നാടകങ്ങളും അങ്ങിങ്ങും നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വൈദ്യുതദീപങ്ങളുടെ പ്രഭാപൂരംകൊണ്ടു്, പകൽകഴിഞ്ഞുപോയതിന്റെ കോട്ടമൊന്നും ആ നഗരത്തെ അറ

അധികം ബാധിച്ചിട്ടില്ല. തിക്കും തിരക്കും ഒട്ടൊട്ട് അവ സാനിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ഓടിത്തിമർത്തു കളിച്ചു പുളച്ചു നടന്നതിനുശേഷം കോട്ടുവായയുമിട്ട് അമ്മയുടെ മടിയിൽ തലചാച്ചുറങ്ങുന്ന ഒരോമനക്കുമാരിയുടെ മാതിരിയാണു് ആ പട്ടണം അപ്പോൾ കണ്ടാൽ തോന്നുക.

അറബിക്കടലിനെ നോക്കി പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടുനില്ക്കുന്ന പത്മവിലാസം മാളികയിലെ മൂന്നാംനിലയിലെ വരാന്തയിൽ രണ്ടുപേർ അഗാധചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയാണു്. പാരിനെ പാലാഴിയാക്കുന്ന പൂനിലാവു്, അതിന്റെ പുഞ്ചിരിയിൽ വെള്ളിപൂശിയ പാരാവാരം, തീരങ്ങളിലുള്ള വൈദ്യുതദീപങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബം പൊന്നിൻകട്ടകളെന്നോണം 'ഏററുവാങ്ങി അടിച്ചുപർത്തി സ്വർണ്ണക്കമ്പികളായി വച്ചിച്ചുനീട്ടുന്ന തിരമാലകൾ, ആ കല്ലോലജാലങ്ങളെ ആനന്ദനൃത്തമാടിക്കുന്ന ഇളംകാററു്, അതിന്റെ തലോടലിൽ പുഞ്ചിരിതൂകി പുളകംപൂണ്ടു തളർന്നുറങ്ങുന്ന ആ പട്ടണത്തിൽ പരന്ന പാവനമായ നിശ്ശബ്ദത—അതെ—പ്രകൃതിയുടെ സൌന്ദര്യം മുഴുവൻ കലവറകൂടാതെ ചിലവാക്കുന്ന ആ മോഹനവേളയിൽ—ആ കമനീയരംഗം കണ്ടാനന്ദിക്കുവാനുള്ള കണ്ണും കരളുമില്ലാതെ അവർ അതാ ആലോചനയുടെ അടിത്തട്ടിലേക്കു് ആണ്ടുപോയിരിക്കുകയാണു്. പിച്ചവെച്ചു നടന്നുവരുന്ന ബാലാനിലൻ മേൽകയറിയിരുന്നു കളിക്കുന്നുണ്ടു്, മടിയിലിരുന്നു പാഞ്ചാടുന്നുണ്ടു്, നെററിയിൽ വിയർപ്പുതുള്ളികളുടെ മാറിൽ തലചാച്ചു കിടക്കുന്ന കുറുനിരക്കിടാങ്ങളെ തട്ടിയുണർത്തി തുള്ളിച്ചാടിക്കുന്നുമുണ്ടു്. പക്ഷെ അവർ അതൊന്നും അറിയുന്നില്ല. ഏതോ ഗൌരവമുള്ള കാര്യത്തെപ്പററി അവഗാഢമായി വിചിന്തനം ചെയ്യുകയാണു്.

അവർ അന്യോന്യം അഭിമുഖമായി ചാരുകസേല യിൽ കിടക്കുകയാണ്. അവരിൽ ഒരാൾക്ക് അറുപതിൽ പുറം വയസ്സുകാണും. വെളുത്തുതടിച്ച കൊഴുത്ത ശരീരം. വെള്ളിക്കമ്പിപോലെ തലയിലെ രോമമെല്ലാം നരച്ചിട്ടുണ്ട്. മററെ ആൾക്ക് അമ്പതിലധികം വയസ്സുകാണുകയില്ല. തല കഷണ്ടിയാണ്. ഒരു കൃശഗാത്രൻ.

കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതിൽ വയസ്സമൂത്ത ആൾ ആദ്യം സംസാരിച്ചിരുന്നതിൻെറ തുടർച്ചയെന്നോണം ഇങ്ങിനെ പറയുകയാണ്.

"അപ്പോൾ ശിവരാമമേനോൻ! അങ്ങുന്നെൻെറ ഉററ സ്നേഹിതനാണ്. അങ്ങയെപ്പോലെ എൻെറ മനസ്സിനിണങ്ങിയ ഒരുത്തമസ്നേഹിതനെ ഇതുവരെ കണ്ടെത്തുവാൻ തരമായിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടാണു ഹൃദയം തുറന്ന് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞതു്. അങ്ങുന്നു പറയുന്നു ഞാനൊരു കുലുക്കമില്ലാത്ത ഉറച്ച നേഷ്യനാണെന്നു്. അതു വാസ്തവമാണ്. അങ്ങനെയിങ്ങനെയുള്ള പ്രലോഭനങ്ങൾക്കൊന്നും എൻെറ മനസ്സിനെ പിടിച്ചു കുലുക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ല. ഞാൻ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണ്. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങുന്നതു സ്വീകരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു."

കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചു്, ശിവരാമമേനോൻ പറഞ്ഞു.—"അതെ—കൃഷ്ണമേനോനേ, അങ്ങുന്നു പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണ്—പക്ഷെ കഷ്ടമാണെന്നു മാത്രം. ആ കാര്യത്തെപ്പററി വീണ്ടും വീണ്ടും പറയുന്നതും സ്മരിക്കുന്നതും അവശ്യം ആവശ്യമുള്ള ഒന്നാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. മനുഷ്യൻ വയസ്സനാകും, കുറച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ മരിച്ചു പോകയും ചെയ്യും. പക്ഷെ അങ്ങുന്നു പറഞ്ഞതു കുറെ

കട്ടപ്പമാണു്. അതുകൊണ്ടാണു ഞാൻ പറയുന്നതു്, അതിനിത്ര തിടുക്കം കൂട്ടേണ്ടെന്നു്".

കൃഷ്ണമേനോൻ പത്മവിലാസത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥനും പല വലിയ വ്യവസായശാലകളുടെ അധിപനുമാണു്. അദ്ദേഹം സമ്പാദിച്ച പണത്തിനു് കണക്കില്ലെന്നാണു് അടുത്തവർ പറയാറുള്ളതു്. പലരും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു കോടീശ്വരൻ എന്നു തന്നെ വിളിക്കാറുണ്ടു്. ഒന്നു തീർച്ചയാണു്, അദ്ദേഹത്തെ കേരളത്തിലെ ഒരൊന്നാംകിട കുബേരനായി കണക്കാക്കാം.

ശിവരാമമേനോൻ ആ നാട്ടിലെ ഒരു സുപ്രസിദ്ധ അഡ്വക്കേററാണു്. നിയമശാസ്ത്രത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനുള്ള അറിവും അവഗാഹവും അസാമാന്യമായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഒരുററ സ്നേഹിതനും നിയമോപദേഷ്ടാവുമായിരുന്നു അദ്ദേഹം.

കൃഷ്ണമേനോൻ വീണ്ടും തുടന്നു—"അപ്പോൾ നമ്മളെന്തിനാണു മരണപത്രമെഴുതുന്നതു്?"

ശിവരാമമേനോൻ:—അവരവർ ബുദ്ധിമുട്ടി സമ്പാദിച്ച പണം അവരവക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടവക്കു കൊടുക്കുന്നതിനു വേണ്ടിത്തന്നെയാണു മരണപത്രം എഴുതിവെക്കുന്നതു്. പണക്കാരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പറയുകയാണെങ്കിൽ, ഭാര്യയോ മക്കളോ—ജ്യേഷ്ഠനോ അനുജനോ—ആരായാലും വേണ്ടില്ല—എന്റെ ചിരകാലത്തെ ലോകപരിചയം വെച്ചു പറയുകയാണെങ്കിൽ—അവർ സ്വാർത്ഥത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷമൂർത്തികളായിരിക്കും. കന്നുകാലികൾ ചത്താൽ കഴുകന്മാർ വട്ടമിട്ടു പറന്നടുക്കുന്നതുപോലെ ഈ വേണ്ടപ്പെട്ടവരെന്നു നടിക്കുന്നവർ—അല്ലേ

കിൽ പറയുന്നവർ—ദുഃഖം പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അട്ടത്തു കൂട്ടുകയായി. അവർ വ്യസനം നടിക്കും—മുതലക്കണ്ണീരൊഴുക്കും. പക്ഷെ യഥാർത്ഥമായ വ്യസനം—ആത്മാർത്ഥമായ വ്യസനം—ഹൃദയത്തിൽ തട്ടിയ വ്യസനം—പണക്കാർ മരിച്ചാൽ അവരുടെ വേണ്ടപ്പെട്ടവൎക്ക ലോകത്തിന്റെ ഗതി അനുസരിച്ചു നോക്കുകയാണെങ്കിൽ—ഉണ്ടാകുവാൻ വഴിയില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ശിവരാമമേനോൻ, എന്റെയും ആശയം ഇതു തന്നെയാണു്. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു വളരെ വാസ്തവമാണു്. ഞാൻ പറഞ്ഞു വന്നിരുന്നതിന്റെ തത്വവും ഇതു തന്നെയായിരുന്നു. അല്ലാതെ ഞാൻ മരിക്കുമെന്നുള്ള ഭയംകൊണ്ടു പറയുന്നതല്ല. മരിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു തീരെ ഭയമില്ല. —വാസ്തവം പറഞ്ഞാൽ എനിക്കതിൽ വലിയ സന്തോഷം കൂടിയുണ്ടു്. പിന്നെ ഈ സമ്പത്തും സമൃദ്ധിയും ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ—അതിലും എനിക്കു തീരെ സങ്കോചമില്ല. ഞാനൊരു നിർദ്ധനനായിട്ടാണു ജനിച്ചതു്—ഒരു നിർദ്ധനനായിട്ടു തന്നെ മരിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതാണെനിക്കാനന്ദം. എനിക്കു ഒരൊററക്കാര്യത്തെപ്പററി മാത്രമെ ചിന്തയുള്ളു—അതെ—ഞാൻ അത്യധികം അദ്ധ്വാനിച്ചു സമ്പാദിച്ച ഈസമ്പത്തു് അതിനെ ശരിയായ വിധത്തിൽ—ന്യായമായ വിധത്തിൽ—വിനിമയം ചെയ്യുന്ന ഒരാളെ ഏല്പിച്ചാൽ മാത്രമെ എനിക്കു മനസ്സിന്നു സമാധാനം കിട്ടുകയുള്ളൂ. അതു മാത്രമെ എനിക്കു മോഹമുള്ളു. ഈ ധനം വേശ്യാലയങ്ങളിലേക്കും കള്ളുകടകളിലേക്കും പോകാതെ നല്ല

വഴിക്ക് ചെലവു ചെയ്യുന്ന ഒരാളെ ഏല്പിക്കുവാൻ സാധിച്ചാൽ—അങ്ങനെയുള്ള ഒരാളാണ് എന്റെ സ്വത്തിന്റെ അവകാശിയാകുന്നതെങ്കിൽ—എനി ക്കാനന്ദം കൊള്ളാം—ആശ്വാസം കൊള്ളാം—പര ലോകത്തേക്കു കുറച്ചൊരു സമ്പാദ്യവുമാകും.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം കസേരയിൽ നിന്നെഴ ന്നേററു കയ്യു പിന്നിൽ പിണച്ചു ചിന്താമഗ്നനായി കുറ ച്ചൊന്നു ലാത്തി. പിന്നീട്, തിരക്കൈകൾ താളം പിടിച്ചു്, മന്ദഹസിച്ചു, മർമ്മരസംഗീതം പൊഴിച്ചു പരമാനന്ദത്തിൽ പരിലസിക്കുന്ന പാരാവാരത്തെ, അദ്ദേഹം നിർന്നിമേഷാക്ഷനായി കുറച്ചുനേരം നോക്കി നിന്നു. രത്നാകരമാണെങ്കിലും അതിനുള്ള അളവററ ആനന്ദം കണ്ടു് ഒരു പക്ഷെ അദ്ദേഹത്തിനു് അസൂയ തോന്നുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. ഇളംകാററു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ നെററിയിൽ പൊടിഞ്ഞു നിന്നിരുന്ന വിയർപ്പുതുള്ളികളെ തുടച്ചു കളഞ്ഞു. ന്യായത്തിന്റേയും സത്യത്തിന്റേയും വഴിയിൽനിന്നു തെല്ലുപോലും വ്യതിചലിക്കാതെ പരിശ്ര മത്തിന്റേയും കൃത്യനിഷ്ഠയുടേയും ഫലമായി താൻ അദ്ധ്വാനിച്ചു സമ്പാദിച്ച പണം വല്ല കുടിയന്റേയോ കുടിലന്റേയോ കയ്യിൽപെട്ടു പുല്ലുപോലെ ചെലവായെ ങ്കിലോ!—അതായിരുന്നു കൃഷ്ണമേനോനെ അത്യധികം അലട്ടിയിരുന്ന വിചാരം. മനുഷ്യരുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി— അവരുടെ സമുൽക്കർഷത്തിനുവേണ്ടി—താൻ സമ്പാദിച്ച പണം എങ്ങനെ ചെലവുചെയ്യുകയാണെങ്കിലും അതിനു തനിക്കു സന്നദ്ധതയും സംതൃപ്തിയുമുണ്ടു്. താൻ വയ സ്സനായി., മരണം ഏതുസമയത്തെങ്കിലും മാടിവിളി ച്ചേക്കാം. എന്നാൽ തന്റെ ആശയത്തിനും ആഗ്രഹ

ത്തിന്നും അനുരൂപനായ ഒരനന്തരാവകാശിയെ ഇതുവരെയായി കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ കൃഷ്ണമേനോനു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇതായിരുന്നു ആ മഹാനെ അനുനിമിഷം അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന അഗാധചിന്തകൾ.

അവിടെ പരന്നിരുന്ന നിശ്ശബ്ദതയ്ക്കു ഭംഗം ഭവിക്കുമാറ്, ശിവരാമമേനോൻ തുടന്നു—"ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി അങ്ങിപ്പോൾ അഗാധമായി ആലോചിച്ചു വ്യസനിക്കുന്നതിൻെറ കാരണം എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. അങ്ങയെ വൃദ്ധത്വം അത്രയ്ക്കൊന്നും ബാധിച്ചിട്ടുമില്ല. ഇങ്ങനെ വ്യസനിച്ചു വ്യസനിച്ചു വിഷമിക്കുന്നതു വെറുതെയാണ്. അങ്ങയെ അനവധി കാലത്തെ പരിചയമുള്ള ഒരാളാണു ഞാൻ. ഇത്ര ചിന്താകുലനായിട്ട് അങ്ങയെ ഒരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ല. ഈ പട്ടണത്തിലെന്നല്ലാ, ഇന്നാട്ടിലാകെത്തന്നെ, അങ്ങയെപ്പോലെ പണക്കാരായ ആളുകൾ വളരെ കുറച്ചുമാത്രമെ ഉണ്ടാകയുള്ളു. അങ്ങുന്ന് ഐശ്വര്യത്തിൻെറ വിളനിലമാണ്. ഞാൻ ചോദിക്കുന്നു, അങ്ങേക്ക് ആനന്ദത്തിന്ന് എന്താണു കുറവു എന്ന്?"

കൃഷ്ണമേനോൻ ഒരു നെടുവീർപ്പോടുകൂടി പറഞ്ഞു—"ശിവരാമമേനോൻ, നിങ്ങൾക്കു കുറച്ചു തെറ്റുപറ്റീട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യനിർമ്മിതമായ നിയമങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു വളരെ നന്നായി അറിയാം. പക്ഷെ നിയതിയുടെ നിഗൂഢമായ നിയമങ്ങൾ നിങ്ങളെപ്പോലുള്ളവർക്ക് അറിയുവാൻ ഇടവന്നിട്ടില്ല. അർത്ഥം ആനന്ദാനുഭൂതിക്കുള്ള ഉപാധിയല്ല. പണക്കാരനു സമാധാനപരമായ സുഖം, ആത്മാർത്ഥമായ ആനന്ദം മരുഭൂമിയിലെ മരീചികയാണ്. അച്ഛനമ്മമാരുടെ ലാളനത്തിലും, സഹോദരീസഹോദരന്മാരുടെ പരിചരണത്തിലും പരിലസിച്ചിരുന്ന അന്നത്തെ എന്റെ ജീവിതം—അന്നു

ആനന്ദാനുഭവിച്ച ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹം—അതിന്റെ പരിണാമഫലമായ പ്രേമം—ഇങ്ങിനി വരാതവണ്ണം എന്നെ വിട്ടു പിരിഞ്ഞിരിക്കുകയാണു്. ഞാനിന്നു് എല്ലാം തുറന്നു പറയാം. ഈ ലോകത്തിൽ എന്റെ വിപുലമായ സമ്പത്തിന്നു ശരിയായ അവകാശി ആരുമില്ലെന്നു് അങ്ങേയ്ക്കു് അറിയാമല്ലോ. എനിക്കു്, സന്തോഷത്തോടും സംതൃപ്തിയോടുംകൂടി ഈ സമ്പത്തു സമർപ്പിക്കുവാൻ സമുചിതനായ ഒരു വ്യക്തിയെ—എന്റെ അനന്തരാവകാശിയായി ഈ സ്വത്തെല്ലാം അധികാരപ്പെടുത്തുവാൻ അർഹതയുള്ള ഒരാളെ ഇതുവരെയായി തിരഞ്ഞെടുത്തിട്ടില്ല, കണ്ടുകിട്ടീട്ടുമില്ല. അച്ഛനമ്മമാരും സഹോദരീസഹോദരന്മാരും ബാല്യത്തിൽ തന്നെ എന്നെ എന്നെന്നേക്കുമായി വിട്ടുപിരിഞ്ഞു. താരുണ്യം തളിരിടുവാൻ തുടങ്ങിയ ഉടനെത്തന്നെ ഞാൻ വിവാഹിതനായി. പക്ഷെ, കഷ്ടകാലംകൊണ്ടു് എന്നുപറയട്ടെ—സുചരിതയും സുശീലയുമായ ആ സ്നേഹസമ്പന്ന—അകാലമരണത്തിന്റെ ആഘാതത്തിന്നു് അടിമപ്പെട്ടപ്പോൾ ഞാൻ ദുഃഖത്തിന്റെ അടിത്തട്ടിലേക്കു ആണ്ടുപോയി. അതിൽനിന്നു കരകയറുവാനുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി ഞാൻ വീണ്ടും വിവാഹിതനായി. പക്ഷെ എന്റെ ആശ നിരാശതയുടെ മടിത്തട്ടിലേക്കാണു മലർന്നുവീണതു്. എന്റെ രണ്ടാമത്തെ ഭാര്യ ദുരാചാരയും ദുഃശീലയുമായിരുന്നു. ആനന്ദത്തിന്റെ കേളീരംഗമാകേണ്ട ഞങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതം ആപത്തിന്റെ ചളിക്കുളമായി പരിണമിച്ചു. തൊട്ടതിനൊക്കെ വഴക്കു്, ചെയ്തതിനൊക്കെ കുററം—അതങ്ങനെ മൂത്തുമൂത്തു്, ഒരു ദിവസം ആരോടും പറയാതെ ആരേയും അറിയിക്കാതെ ഞങ്ങളുടെ ഓമനമകനേയുംകൊണ്ടു് അവൾ അവളുടെ വീട്ടിലേക്കു് ഒളിച്ചോടിപ്പോയി. അധികം

താമസിക്കാതെ അവളും മരിച്ചു. ഞാൻ ആ കുട്ടിയെ നല്ല നിലയിൽ വളർത്തുവാൻ—അങ്ങേ അററംവരെ പഠിപ്പിക്കുവാൻ പരിശ്രമിച്ചു. അതിൻേറയും ഫലം തഥൈവ. വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്നപ്പോൾതന്നെ വിഷയലമ്പടനും മദ്യപാനനിരതനുമായ അവൻ അചിരേണ ക്ഷയരോഗിയായി മരിച്ചു. അങ്ങനെ അച്ഛനമ്മമാരുടെ സ്നേഹമോ ആദ്യഭാര്യയുടെ പ്രേമമോ അധികകാലം അനുഭവിക്കുവാൻ എനിക്കു സാധിച്ചില്ല. രണ്ടാമത്തെ ഭാര്യയും എൻെറ ഏകപുത്രനും എന്നെ വഞ്ചിച്ചു. ആ നിലയ്ക്കു ഹൃദയം തുറന്നു സ്നേഹിക്കേണ്ടവരോ, ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്നവരോ ഈ ലോകത്തിൽ എന്നെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇല്ലാതായി. ഇങ്ങനെയുള്ള ദുരന്തരംഗങ്ങൾ കാണേണ്ടിവന്നതും അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നതും എൻെറ ഇജ്ജന്മത്തെ പ്രവൃത്തിയുടെ ദൂഷ്യംകൊണ്ടല്ലെന്നു് എനിക്കു തീർത്തു പറയാം. വിധിയുടെ വിളയാട്ടം മാത്രമാണെന്നേ എനിക്കു പറയാനുള്ളൂ. എൻെറ നില ഞാൻ സുവ്യക്തമാക്കി എന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഈ പരിതഃസ്ഥിതിയിൽ ഇനി ഞാൻ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു തീരുമാനിക്കേണ്ടതു് അങ്ങയുടെ ചുമതലയാണു്. ഒരു മരണപത്രം എന്തിനെഴുതണം? എങ്ങനെ എഴുതണം?"

ശിവരാമമേനോൻ നെററി തലോടിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു—

"അങ്ങയുടെ മനസ്സിൽ ഇത്രത്തോളം വ്യസനമുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഇതുവരെ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അങ്ങുന്നു സുഖമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു എന്നാണു നാട്ടുകാർ വിചാരിക്കുന്നതു്. ഒരു പക്ഷെ എൻേറയും വിചാരം ഇതുതന്നെയാണു്."

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അതുതന്നെയാണു ഞാൻ ആദ്യം പറഞ്ഞതു്, അങ്ങേയ്ക്കു അല്പം അബദ്ധം പറ്റീട്ടുണ്ടെന്നു്. പണം ഒരാളുടെ ആനന്ദത്തിന്റെ നിദാനമായി കണക്കാക്കിക്കൂടാ. അതു നിത്യജീവിതത്തിനു വേണ്ട വെറും ഒരു ഉപാധിമാത്രമെ ആകുന്നുള്ളു. ജീവിതത്തിനുള്ള ആവശ്യങ്ങൾ കൂട്ടുന്നതോടുകൂടി മനുഷ്യനും സുഖവും തമ്മിലുള്ള അകലം കൂടിക്കൂടി വരുന്നു. ആനന്ദത്തിനുള്ള അസ്ഥിവാരം, ജീവിതത്തിനുവേണ്ട ആവശ്യങ്ങളെ ചുരുക്കുന്നതിലാണു് അധിഷ്ഠിതമായിരിക്കുന്നതു്. ആഗ്രഹങ്ങളും ആവശ്യങ്ങളും കുറച്ചു്, ഉള്ളതിൽ തൃപ്തനായി ജീവിതം നയിക്കുന്ന ഒരാളെ മാത്രമെ ആനന്ദം ആലിംഗനം ചെയ്യുകയുള്ളു. അല്ലാതെ പണം ഉള്ളതുകൊണ്ടു മാത്രം ഒരാൾ സുഖവാനായി എന്നു പറയുവാൻ വഴിയില്ല. ധനവാൻ ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തിൽ നിന്നു് എപ്പോഴും വഞ്ചിതനുമാണു്. പ്രേമം—അതു യാൾക്കൊരലഭ്യവസ്തുവായിരിക്കും"

ശിവരാമമേനോൻ:—അങ്ങയെപ്പോലെ പണക്കാരനായ ഒരാളെ ആരും സ്നേഹിക്കുകയില്ലെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ എനിക്കു സാധിച്ചിരുന്നില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—സ്നേഹിക്കും—സ്നേഹിക്കും. പക്ഷെ അതു് ആത്മാർത്ഥമായിരിക്കുകയില്ല. അതു് എന്റെ ആത്മാവിനേയുമായിരിക്കയില്ല, എന്റെ നന്മയെയോ മേന്മയെയോ അല്ല അവർ കാംക്ഷിക്കുന്നതു്. പണത്തെ മാത്രം. ഒരു പണക്കാരനെ—പ്രത്യേകിച്ചും കുഴിയിലേക്കു കാലുനീട്ടിയിരിക്കുന്ന ഒരാളെ—സ്ത്രീയോ പുരുഷനോ പ്രേമിക്കുകയോ സ്നേഹിക്കുകയോ

ചെയ്യുന്നുണ്ടെങ്കിൽ—അന്തയാളുടെ ആത്മാവിനെ ആയിരിക്കുകയില്ലാ, ഐശ്വൎയ്യത്തെ മാത്രമായിരിക്കും. പുറമെ കാണിക്കുന്ന പ്രേമവും സ്നേഹവുമെല്ലാം പ്രകടനങ്ങൾ മാത്രമായിരിക്കും. അതെ—ഞാനൊരു പണക്കാരനായതുകൊണ്ടാണു് ആരും എന്നെ ആത്മാൎത്ഥമായി സ്നേഹിക്കാത്തതു്. ഞാനൊരു സാധാരണക്കാരനായിരുന്നെങ്കിൽ—ആത്മാൎത്ഥതയുടെ അടിത്തട്ടിൽനിന്നു കിളുൎത്തുപൊന്തിയ സ്നേഹം; സ്വാൎത്ഥത്തിന്റെ ചുമപ്പില്ലാത്ത, കാപട്യത്തിന്റെ കറ കേറാത്ത പരിപാവനമായ സ്നേഹം എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്യുമായിരുന്നു, എന്നെ ആനന്ദിപ്പിക്കുമായിരുന്നു. കഷ്ടകാലത്തിനെന്നുതന്നെ പറയട്ടെ—ഞാനൊരു വലിയ പണക്കാരനായി. അടിക്കടി അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടുകൊണ്ടു വന്നിരുന്ന വ്യവസായം എന്നെ ഒരു പണക്കാരന്റെ പദവിയിലേക്കു തള്ളിക്കൊണ്ടുപോയി. അതോടൊപ്പം തന്നെ സ്നേഹത്തിന്റെ പുഞ്ചിരി പരന്ന പുണ്യഭൂമിയിൽനിന്നു് അകറ്റിക്കൊണ്ടുപോകുകയും ചെയ്തു. പണത്തിന്റെ മദത്തിൽ മയങ്ങിയ ലോകത്തിൽ ഞാനൊരു കുബേരനാണു്—പ്രേമത്തിന്റെ വെളിച്ചം വീശുന്ന ലോകത്തിൽ ഞാനൊരു കുചേലനുമാണു്॥.

കൃഷ്ണമേനോൻ കുറേനേരം ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു. വീണ്ടും ഒരു ദീൎഘനിശ്വാസത്തോടുകൂടി, പറഞ്ഞു—"ഇതുവരെ ഉല്പാലപിടിച്ച ഒസ്യത്തിന്റെ കാൎയ്യത്തെപ്പററി ഒന്നും ആലോചിക്കേണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. മകന്റെ പേരിൽ എഴുതിവെച്ചിരുന്ന മരണപത്രം ഇനി ആ

വശ്യമില്ലല്ലോ. അതാണല്ലോ അങ്ങന്നു് എന്നെ ആദ്യം ഓൎമ്മപ്പെടുത്തിയതു്. എന്നാൽ ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ! എന്റെ ഈ സ്വത്തിനു് അവകാശിയായി ഒരാളെ തിരഞ്ഞെടുക്കുവാൻ എനിക്കു് ഇതുവരെ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്നെ ആത്മാൎത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളെ—എന്റെ സ്വത്തുക്കൾ നല്ലവഴിക്കു വിനിയോഗിക്കും എന്നു വിചാരിക്കേണ്ട ഒരാളെ—എത്ര തിരഞ്ഞിട്ടും എനിക്കിതുവരെയായി കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല".

കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചതിനുശേഷം ശിവരാമമേനോൻ പറഞ്ഞു—"എന്നാൽ നമുക്കൊരു കാൎയ്യം ചെയ്യാം; ഒരു കുട്ടിയെ ദത്തെടുക്കാം. നമുക്കവനെ നല്ലവണ്ണം പഠിപ്പിച്ചു വളൎത്താം. ആ കുട്ടിക്കു പ്രായമായാൽ സ്വത്തെല്ലാം അവനെ ഏല്പിക്കാം. നല്ല നിലയ്ക്കു പഠിപ്പിച്ചു മനസ്സിനു സംസ്കാരം കിട്ടുന്ന വിധം വളൎത്തിയാൽ അവൻ പണം ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തുകയില്ലെന്നു് ആശിക്കുകയും ചെയ്യാം.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—"എനിക്കു് ഈ കാൎയ്യം ശരിയാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഒരു കുട്ടിയെ ദത്തെടുക്കുവാൻ വലിയ പ്രയാസം കാണുകയില്ല. എന്റെ പണത്തെ ഓൎത്തു കുട്ടികളെ ദത്തെടുക്കുവാൻ സമ്മതിക്കുന്ന മാതാപിതാക്കന്മാർ ധാരാളം ഉണ്ടായിരിക്കും. ദത്തെടുക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കു കുറച്ചൊക്കെ തന്റേടം വന്നാൽ, അവരെന്നെ സ്നേഹിക്കുമെന്നു് ആശിക്കുവാൻ അധികം അവകാശം കാണുന്നില്ല. വലുതായാൽ അവർ സ്നേഹിക്കുന്നതു് എന്റെ സ്വത്തിനെ ആയിരിക്കും. അല്ലാതെ എന്നെ ആയിരിക്കുകയില്ല. നിസ്വാൎത്ഥമായ പ്രേമം ഒരു വളൎത്തുപുത്രനിൽ ഒരിക്കലും ഉണ്ടാകുവാൻ വഴിയില്ല."

ശിവരാമമേനോൻ:—എന്നാൽ ഒരു കാൎയ്യം ആലോചിക്കു. വളരെ ആലോചിച്ച് എന്തിനാണ സമയം കളയുന്നതു്. അങ്ങുന്ന പറയുന്നതുപോലെ അങ്ങു് ഒരു വൃദ്ധനായിട്ടില്ല. ഇനിയും കുറെക്കാലം ജീവിച്ചിരിക്കുവാൻ യാതൊരു വിരോധവും ഇല്ല. അതുകൊണ്ടു സ്വഭാവഗുണവും മനസ്സംസ്കാരവുമുള്ള ഒരു സ്ത്രീയെ ഭാൎയ്യയായി സ്വീകരിച്ചാലെന്തു്?"

കൃഷ്ണമേനോൻ ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—"വിവാഹം! കൊള്ളാം! ഈ തലയും നരച്ചു മുത്തനായ ഞാനാണ വിവാഹംചെയ്യാൻ പോകുന്നതു്. വയസ്സ് അറുപതിനപ്പുറത്തായി. ഇനി മൂന്നാമതൊരു വിവാഹം! നല്ല നേരംപോക്കു്! എന്റെ സ്വഭാവം നല്ലവണ്ണം പരിചയമുള്ള നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ പറയുന്നതിൽ എനിക്കു് അത്ഭുതമാണ തോന്നുന്നതു്. ഒന്നാലോചിച്ചു നോക്കൂ, ഇനിയും വിവാഹം ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരാളാണോ ഞാനെന്നു്. എനിക്കങ്ങനെ വല്ല ആഗ്രഹവും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ എത്രയോ കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പുതന്നെ ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യുമായിരുന്നു. ഒന്നു വാസ്തവമായിരിക്കും, ഒരു ഭാൎയ്യയെ കിട്ടേണ്ട കാൎയ്യത്തിൽ എനിക്കു വലിയ പ്രയാസം കാണുകയില്ല. എന്റെ സ്വത്തിന്മേൽ കണ്ണുവെച്ചു യുവതികളായ പെൺകുട്ടികളെ കല്യാണം കഴിച്ചു തരുവാൻ തയ്യാറുള്ള മാതാപിതാക്കന്മാർ പലരുമുണ്ടാകും. ലോലമായ മുല്ലവള്ളിയെ തളിൎത്തു നില്ക്കുന്ന തൈമാവിൽ പടൎത്താതെ ഉണങ്ങാറായ ഈ മുതുക്കമരത്തിന്മേൽ പിണച്ചു കൊടുക്കുവാൻ വല്ലവരും മുതിരുന്നുണ്ടെങ്കിൽ തീൎച്ചയായും അവരുടെ കണ്ണു പണത്തിന്മേലായിരിക്കും. ഒരു പക്ഷേ പരി

ഷ്യതകളും പഠിപ്പുള്ളവരുമായ പെൺകിടാങ്ങൾ തന്നെ പ്രണയം നടിച്ച് എന്നെ വരിക്കുവാൻ ഒരുമ്പെട്ടും പക്ഷെ നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ, അവൾക്കെന്നിൽ ശരിയായ—അകൃത്രിമമായ പ്രേമം ഉണ്ടാകുമെന്നു്. എന്നെ വിവാഹം കഴിക്കുവാൻ തങ്ങളുടെ പുത്രിമാരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന അച്ഛനമ്മമാർ തീൎച്ചയായും മക്കളെ വിലയ്ക്കു വില്ക്കുവാൻ മടിക്കാത്തവരായിരിക്കും. എന്നെ സ്വമേധയാ ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കുവാൻ ഒരുമ്പെടുന്ന പെൺകിടാങ്ങൾ ആത്മാഭിമാനത്തേയും ആത്മസംതൃപ്തിയേയും വിററുതിന്നുന്ന കുടിലഹൃദയകളായിരിക്കും. ഇനി ഒരു സ്ത്രീയെ കല്യാണം കഴിക്കുന്നു എന്നുതന്നെ വിചാരിക്കുക—അവൾക്കെങ്ങനെയാണു് എന്നിൽ യഥാൎത്ഥമായ പ്രേമം പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻ സാധ്യമാകുന്നതു്. അവരുടെ മുത്തച്ഛന്റെ പ്രായമുണ്ടായിരിക്കും എനിക്കു്. മോഹനവികാരങ്ങൾ കൊണ്ടു വികസിച്ചു വരേണ്ട അവരുടെ മൃദുലഹൃദയം ഞാൻ ചുട്ടുകരിക്കുകയായിരിക്കും ചെയ്യുന്നതു്. അങ്ങനെ അവരേയും എന്നേയും നശിപ്പിക്കുവാൻ ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല."

ശിവരാമമേനോൻ പുറപ്പെടാറായെന്നമട്ടിൽ കസേരയിൽ നിന്നെഴുന്നേററു—"ഞാനിനി പോകട്ടെ, നേരം കുറെ അധികമായി. ഇത്രനേരം ആലോചിച്ചിട്ടും ഒരു തീരുമാനത്തിലെത്താൻ തരമായില്ല. ഒരു കുഴപ്പം പിടിച്ച സംഗതി അങ്ങനെ കുഴഞ്ഞു മറിഞ്ഞു തന്നെ കിടക്കുകയാണു്." എന്നു പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഞാൻ കുറെ ദിവസത്തേക്കു വല്ല ഉൾനാട്ടുകളിലും പോയി താമസിച്ചാലോ എന്നു വിചാ

രിക്കുകയാണു്. ഈ തിക്കും തിരക്കും നിറഞ്ഞ പട്ടണത്തിലെ ജീവിതം ഉപേക്ഷിച്ചു പ്രശാന്തസുന്ദരമായ ഒരു ഗ്രാമീണജീവിതം നയിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയാണു്. കുറച്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞു് ഈ കാൎയ്യത്തെപ്പററി വീണ്ടും ആലോചിക്കാം. സൌകൎയ്യം കിട്ടുമ്പോൾ ഇതിനെപ്പററിയും ഒന്നാലോചിച്ചോളൂ."

ശിവരാമമേനോൻ:—ഒരാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ നിങ്ങൾ ഇവിടെ നിന്നു പോകുന്നു എന്നു കേട്ടുവല്ലോ? അതിൽ വല്ല വാസ്തവവുമുണ്ടോ?

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അങ്ങനെ ഒരു ആലോചനയുണ്ടു്.

ശിവരാമമേനോൻ:—പോകുന്നതിനുമുമ്പു് ഒരു സദ്യകഴിക്കുന്നുണ്ടെന്നും കേട്ടു.

കൃഷ്ണ:—അതും ശരിയാണു്. വിലാസിനിയുടെ പിറന്നാളിന്നു് ഒരു സദ്യകഴിക്കുവാൻ തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവളിപ്പോൾ മദിരാശിയിൽ പ്രസിഡൻസി കോളേജിൽ പഠിക്കുകയാണു്. മററന്നാളത്തെ എക്സ്പ്രസ്സിന്നു വരുവാൻ എഴുതീട്ടുണ്ടു്.

ശിവ:—വിലാസിനിക്കു പത്തിരുപതു വയസ്സു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരിക്കും, ഇല്ലേ? അവളിപ്പോൾ അങ്ങയുടെ ചിലവിന്മേലാണല്ലോ മദിരാശിയിൽ പഠിക്കുന്നതു് അങ്ങയുടെ ഔദാൎയ്യം അവളെ ഇത്രത്തോളം പഠിപ്പിച്ചു നേരെയാക്കി. ദരിദ്രരായ അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാൎക്കു് അങ്ങയുടെ സഹായമില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ആ കുട്ടിയെ ഇങ്ങനെ പഠിപ്പിക്കുവാൻ സാധിക്കയില്ലായിരുന്നു. എന്തായാലും അവൾ ഒരു

ഭാഗ്യമുള്ളവളാണു്. അവളുടെ വിവാഹകാൎയ്യത്തെ പ്പററി ഒന്നും ആലോചനയില്ലല്ലോ.

കൃഷ്ണ:—ഇല്ല. എന്റെ അഗ്രഹം അവൾ അവളുടെ ഇഷ്ടപ്രകാരം ഒരു യുവാവിനെ തിരഞ്ഞെടുത്തു വിവാഹം ചെയ്യണമെന്നാണു്.

ശിവ:—ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ച യുവതിമാൎക്കു് അവരവരുടെ ഇഷ്ടപ്രകാരം ഭൎത്താവിനെ തിരഞ്ഞെടുക്കുവാനാണു് അഗ്രഹമുണ്ടാകുക. അവരുടെ ഭാവിജീവിതത്തെപ്പററി അവർതന്നെ തീരുമാനിക്കുകയായിരിക്കും നല്ലതും. ഈ ആശയത്തിന്നു് അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാരും അനുകൂലിക്കുകയില്ലേ?

കൃഷ്ണ:—അനുകൂലിക്കാതെ—അവൎക്കും അതു സമ്മതമായിരിക്കും. പോരെങ്കിൽ വിലാസിനിയെ സംബന്ധിച്ച സകല ചുമതലയും ഞാൻ ഏററിരിക്കുകയാണു്. അതാണു ഞാൻ അവളെ ഇത്രത്തോളം പഠിപ്പിക്കുവാൻ സന്നദ്ധനായതു്.

ശിവ:—ആ നിലയ്ക്കു് അവളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അങ്ങയ്ക്കു പൂൎണ്ണമായ അധികാരമുണ്ടു്. അങ്ങയുടെ അഭിപ്രായത്തിന്നു വിരോധമായി അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാർ ഒന്നും ചെയ്യുകയുമില്ല. അങ്ങയുടെ ഔദാൎയ്യം കൊണ്ടാണു വിലാസിനി ഈ നിലയിലായതു്. അതുകൊണ്ടു്——!

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇടയ്ക്കു കയറിപ്പറഞ്ഞു—അതു കൊണ്ടു് ഈ സ്വത്തെല്ലാം അവൾക്കു കൊടുത്തുകൂടെ എന്നല്ലേ ചോദിക്കുന്നതു് അങ്ങനെ ഉറപ്പിക്കാതിരിക്ക

ന്നതിന്നു പല കാരണങ്ങളുമുണ്ടു്. ഒന്നാമത്തു്, വിലാസിനിക്കു് എന്നോടു് നിസ്സ്വാൎത്ഥമായ സ്നേഹം ഉണ്ടോ എന്ന കാൎയ്യം കണ്ടറിയേണ്ടതാണു്. രണ്ടാമത്തു്, അവൾ വല്ല ധൂൎത്തന്മാരേയുമാണു കല്യാണം കഴിക്കുന്നതെങ്കിൽ അവൾക്കു് അയാളുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾക്കും അഭിലാഷങ്ങൾക്കും വശംവദയാകേണ്ടിവരും. പിന്നത്തെ കാൎയ്യം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. മൂന്നാമത്തു്, അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാരുടെ സ്വഭാവവും എനിക്കത്ര പിടിച്ചിട്ടില്ല. രണ്ടും മൂന്നും കാൎയ്യങ്ങൾ എന്തെങ്കിലുമാകട്ടെ. പ്രഥമവും പ്രധാനവുമായതു് അവൾക്കെന്നിൽ നിഷ്കപടമായ സ്നേഹം ഉണ്ടോ എന്ന കാൎയ്യമാണു്. കുട്ടിയായിരിക്കുന്നസമയത്തു് അവളുടെ സ്വഭാവം എന്നെ ആകൎഷിച്ചു. അതു കാരണം അവളെ ഞാൻ ഇത്രത്തോളം പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിൽ കവിഞ്ഞൊന്നും ഇപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

ശിവ:—വിലാസിനിയുടെ അമ്മ ഇതറിഞ്ഞാൽ മുഖം കറുപ്പിക്കും. അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാരെ ഞാൻ നല്ലവണ്ണം അറിയും. ഇത്ര പണക്കൊതിയരായിട്ടു വേറെ അധികം ആളുകളെ കാണുവാൻ കഴികയില്ല. അവൎക്കു വിലാസിനിയെക്കൊണ്ടു് അങ്ങയെ വിവാഹം ചെയ്യിപ്പിക്കേണമെന്നുകൂടി ആഗ്രഹമുള്ളതായി എനിക്കറിയാം. അവൾ ഇക്കാൎയ്യത്തിൽ എത്രത്തോളം സമ്മതം മൂളുമെന്ന കാൎയ്യത്തിൽ മാത്രമേ അവൎക്കു സംശയമുള്ളു.

കൃഷ്ണമേനോൻ ഈ വൎത്തമാനം കേട്ടപ്പോൾ പെട്ടന്നൊന്നമ്പരന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു വെറുപ്പിന്റേയും വ്യസനത്തിൻേറയും ലക്ഷണം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു.

കുറച്ചു കഴിഞ്ഞു്, ക്ഷോഭം തെല്ലൊന്നടങ്ങിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു—"ഇങ്ങനെ ദുരാഗ്രഹികളായ അച്ഛന്മാരുടെ മകളായതു് വിലാസിനിയുടെ കർമ്മദോഷം തന്നെ. അവളുടെ അച്ഛൻ ഈ വയസ്സുകാലത്തുകൂടെ ധൂർത്തടിച്ചു് എത്രയാണു പണം കളയുന്നതു്. ഇനി അയാൾ മകളേയും വിററു കുറേ പണം ഉണ്ടാക്കി ധൂർത്തടിക്കാമെന്നാണു വിചാരിക്കുന്നതു്. ആ മോഹം വെറുതെയാണു്. വിലാസിനിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം എന്റെ കർത്തവ്യം ഞാൻ പൂർത്തിയാക്കി. അവളെ ഞാൻ ബി. എ. വരെ പഠിപ്പിക്കാമെന്നേ ഏററിട്ടുള്ളു. അതു കഴിഞ്ഞു. ഇനി തനിക്കു പററിയ—മനസ്സിനിണങ്ങിയ—ഒരു വരനെ തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതു് അവളുടെ കടമയാണു്.

ശിവ:—ശരി—നേരം കുറെ അധികമായി. ഞാൻ പോകട്ടെ. ഇവിടെനിന്നു പോകുന്നതിനു മുമ്പു കാണാം.

കൃഷ്ണ:— തീർച്ചയായും കാണാം. ഇനി അഥവാ പററിയില്ലെങ്കിൽ എന്റെ യാത്രയെപ്പററി എഴുതി അറിയിക്കാം.

ശിവ:—അപ്പോൾ തീർച്ചയായി, ഒസ്യത്തിനെപ്പററി അങ്ങുന്നിപ്പോൾ ഒന്നും ആലോചിക്കുന്നില്ലെന്നു്.

കൃഷ്ണ:—ഇല്ല—തീർച്ചയായും ഇല്ല. ഞാൻ പറയുന്നതു് വാസ്തവമാണു്. ഞാൻ ഒസ്യത്തെഴുതാതെ പെട്ടെന്നു മരിച്ചുപോവുകയാണെങ്കിൽ നിയമപ്രകാരം എന്റെ മുതൽ സർക്കാരിലേക്കു മുതൽക്കൂട്ടട്ടെ. അതല്ലാ, വല്ല വരേയും തിരഞ്ഞെടുക്കുവാൻ പററിയെങ്കിൽ അതു് ഞാൻ അറിയിക്കുകയും ചെയ്യാം.

ശിവ:—കൃഷ്ണമേനോ, അങ്ങുന്നിപ്പോൾ യഥാർത്ഥപ്രേമത്തിന്റെ വില ശരിക്കു കണ്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നിർവ്യാജവും നിസ്സ്വാർത്ഥവുമായ പ്രേമത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യവും മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ—!

കൃഷ്ണ:—അല്ലെങ്കിൽ—! എന്താണ്?

ശിവ:—അല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര പണക്കാരനായ ഒരാൾക്കു തന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളെ എങ്ങനെയാണ് കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ കഴിയുക. എനിക്കതൊരു അത്ഭുതസംഭവംപോലെയാണ് തോന്നുന്നത്. എന്തായാലും അങ്ങുന്നു പറയുംപോലെ ഞാൻ ചെയ്യാം.

ശിവരാമമേനോൻ പോയി. കൃഷ്ണമേനോൻ നേരം അർദ്ധരാത്രികഴിഞ്ഞിട്ടും കിടന്നുറങ്ങുവാൻ പോകാതെ ചിന്താമഗ്നനായി അവിടെ ചാരുകസേരയിൽതന്നെ കിടന്നു.

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം

അന്നു വിലാസിനിയുടെ പിറന്നാളാണ്. ഉച്ചയ്ക്കു ചടങ്ങിന്നുമാത്രമേ സദ്യ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ശരിയായ സദ്യയും വിരുന്നുകാർക്കുള്ള ക്ഷണവും എല്ലാം രാത്രിയിലേക്കായിരുന്നു.

പത്മവിലാസംബംഗ്ലാവു കമനീയമായി അലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ട്. പലവിധ വൈദ്യുതദീപങ്ങളാൽ പ്രശോഭിക്കുന്ന മുററത്തുള്ള പൂന്തോട്ടം കണ്ണും കരളും ഒരുപോലെ കവ

ന്നിരുന്നു. മധുരമായി സംഗീതം പൊഴിക്കുന്ന ഒരുച്ചഭാഷിണിയന്ത്രവും ആ ആരാമത്തിന്റെ നടുക്കല്ലുസിച്ചിരുന്നു. വെണ്ണക്കല്ലുകൾകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ഇരിപ്പിടങ്ങൾ അങ്ങിങ്ങ് ഇട്ടിരുന്നു. പൂക്കളുടെ പരിമളം പരത്തിക്കൊണ്ടു ഇളം കാററ് ഒരു ചെറിയ കുട്ടിയെപ്പോലെ അവിടെ ഓടിച്ചാടിക്കളിച്ചിരുന്നു.

ബംഗ്ലാവിന്റെ അന്തർഭാഗവും ധാടിയിലും മോടിയിലും അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഓരോ മുറിയിലും ചാരുകസേരയും വട്ടമേശയും സോഫയും എല്ലാം സജ്ജമാക്കീട്ടുണ്ട്. പുഷ്പങ്ങളുടേയും ചന്ദനത്തിരിയുടേയും സുമണം ബംഗ്ലാവിന്റെ ഓരോ മുറിയേയും ആനന്ദത്തിന്റെ ആസ്ഥാനരംഗമാക്കിയിരിക്കയാണ്.

വിവിധതരക്കാരായ വിരുന്നുകാർ അന്നവിടെ സന്നിഹിതരായിരുന്നു. വിഭവസമൃദ്ധമായ സദ്യഊണും കഴിഞ്ഞു പരിഷ്ക്കാരികളായ യുവാക്കന്മാർ സിഗററും വലിച്ചു കാററുകൊള്ളുന്നു. പ്രായംചെന്നവർ പുൽപ്പായയിലിരുന്നും ചാരുകസേരയിലിരുന്നും മുറുക്കുന്നു. വയസ്സന്മാർ തങ്ങളുടെ ചെറുപ്പകാലത്തെ ധീരകൃത്യങ്ങളെ സ്മരിച്ചു ചവച്ചിറക്കി ആനന്ദനിർവൃതികൊള്ളുന്നു. തരുണിമാർ വിലപിടിച്ച സാരിയും ധരിച്ചു കാണാനും കാണിക്കുവാനും പൂമ്പാററകൾപോലെ അങ്ങിങ്ങും വിലസുന്നു. കുട്ടികൾ ഓരോന്നു തിരുപ്പിടിച്ചുംകൊണ്ടു് അമ്മയുടേയോ അച്ഛന്റേയോ അടുത്തു് ഓടിക്കളിച്ചു നടക്കുന്നു.

വിലാസിനി, അന്നു തന്റെ പേർ അന്വത്ഥമാക്കും വിധം ഒരു വിലാസിനിയായിത്തന്നെ വിളങ്ങിയിരുന്നു. വിലപിടിച്ച ആഭരണങ്ങളും മോഹനങ്ങളായ വസ്ത്രങ്ങളും ധരിച്ചു്, 'ലാവണ്യക്കടലിൽ കളങ്കമിയലാത്തുണ്ടായ വാർ

തിങ്കളെ'ന്നോണം അഴകെങ്ങും ഒഴുക്കിക്കൊണ്ടു് വിലസിയിരുന്നു. അകൃത്രിമമായ സൌന്ദര്യസമ്പത്തു ധാരാളമുള്ള ആ രമണി, കൃത്രിമങ്ങളായ സൌന്ദര്യസാമഗ്രികൾകൊണ്ടു് അന്നു ഒരു നയനമോഹിനിയായി ചമഞ്ഞിരുന്നു. ആരുടെയും മനസ്സപഹരിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായ ഒരു ശൃംഗാരദേവതതന്നെയായിരുന്നു അവൾ.

കൃഷ്ണമേനോൻ കുറച്ചുനേരം മനുഷ്യരുടെ ആഡംബരത്തിലുള്ള ഭ്രമവും നേരമ്പോക്കുകളും കണ്ടതിനുശേഷം തെല്ലൊന്നു വിശ്രമിക്കുവാൻ മൂന്നാംനിലയിലെ വരാന്തയിൽ ചാരുകസേരയിൽചെന്നു കിടപ്പായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു സന്തോഷം സ്ഫുരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും സന്താപത്തിന്റെ ചില നേരിയ രേഖകൾ നിഴലിച്ചിരുന്നു. വളരെ പണംചെലവുചെയ്തുകഴിക്കുന്ന ആ ആഘോഷത്തിൽ അത്യധികം ആനന്ദിക്കേണ്ട അദ്ദേഹം തെല്ലൊന്നുദാസീനനായിട്ടാണു് സൂക്ഷ്മദർശികൾക്കു കാണപ്പെട്ടതു്; പുറമേ സന്തോഷഭാവം നല്ലവണ്ണം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നുമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആലോചിക്കുകയാണു്, "ഈ പരീക്ഷയുടെ ഫലം എന്തായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കു് ഊഹിക്കുവാൻകൂടി കഴിയുന്നില്ല. ഒരു നിർദ്ധനനെ കുറച്ചുനേരത്തേയ്ക്കു് എന്തെങ്കിലും നേരമ്പോക്കു കാണുവാൻ വിളിച്ചാൽ അയാളുടെ അനുഭവം എന്തായിരിക്കും. അതാണു് ഇന്നെന്റെ നില."

ആലോചനയുടെ ഇടയിൽ അദ്ദേഹം ഒന്നു ചിരിച്ചു. ആ ചിരി കാറിനിടയിൽകൂടി പുളച്ചുപായുന്ന ഒരു മിന്നൽപ്പിണർ മാത്രമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം വീണ്ടും ആലോചനാമഗ്നനായി. "ഞാൻ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി കഷ്ടപ്പെട്ടു് ഈ സ്വത്തെല്ലാം സമ്പാദിച്ചു. മിതവ്യയം പരിശീലിച്ചു്,

ബുദ്ധിശക്തി ഉപയോഗിച്ച് ഞാനിതിനെ സംരക്ഷിച്ചു പോരികയാണ്. എന്നാൽ എൻെറ കാലശേഷം ഈ സ്വത്തെല്ലാം നോക്കി ദുർവ്യയംചെയ്യാതെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്ന ഒരാളെ—എന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളെ—ഇതുവരെയായി കണ്ടെത്തുവാൻ എനിക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. പണം സമ്പാദിക്കുന്നതിൻെറ പരിണാമം ഇങ്ങനെയാണെന്ന് ആദ്യം അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ അതിനുവേണ്ടി അന്നത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുകയില്ലായിരുന്നു."

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇങ്ങനെ ചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു സ്ത്രീ അവിടേക്കു കയറിവന്നു. അവർ കൃഷ്ണമേനോനെ അഭിമുഖീകരിച്ചുനിന്ന് ഒരു കള്ളച്ചുമ ചുമച്ചു. എന്നിട്ട് അവർ ഇങ്ങനെ പറയുകയാണ്—"ഔ—അങ്ങുന്നു വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നു. തെല്ലൊന്നു വിശ്രമംകൊള്ളേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണ്. വിലാസിനിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അങ്ങുന്നിന്നു വലിയ ഒരു ഉപകാരമാണു ചെയ്തതു്. അവളുടെ പിറന്നാളാഘോഷിപ്പാൻ എത്ര ഉറുപ്പികയാണു ചെലവുചെയ്തതു്. ഭാര്യയുടെ പിറന്നാളാഘോഷിപ്പാൻ ഭർത്താവുപോലും ഇത്ര വളരെ പണം ചെലവാക്കുകയില്ല."

ആഗത വിലാസിനിയുടെ അമ്മയാണെന്ന് ആൎക്കും ഊഹിക്കുവാൻ കഴിയും. അതെ—അവർ വിലാസിനിയുടെ അമ്മ ലക്ഷ്മിഅമ്മയാണ്.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—എനിക്കു തീരെ ക്ഷീണം തോന്നുന്നില്ല.

ലക്ഷ്മിഅമ്മ:—യുവാക്കന്മാർ പറയുന്നതുപോലെയാണ് അങ്ങുന്നു പറയുന്നതു്. അല്ലെങ്കിൽ വയസ്സിൻെറ കാൎയ്യം നിശ്ചയമില്ലെങ്കിൽ ആരാണ് അങ്ങയെ

വൃദ്ധനെന്നു പറയുക, അങ്ങയുടെ മുഖത്തു് ഇപ്പോഴും ഓജസ്സും തേജസ്സും കളിയാടുന്നുണ്ടു്.

കൃഷ്ണ:—ലക്ഷ്മിഅമ്മ എന്നെ നിങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിലേക്കു വലിച്ചിഴയ്ക്കുകയാണു്. നിങ്ങളെ ഇപ്പോഴും ആരും വൃദ്ധയെന്നു പറയുകയില്ല. ഒരു പ്രൌഢയാണെന്നേ തോന്നുകയുള്ളു. ഏതു യുവാക്കന്മാരേയും ആകർഷിക്കുവാനുള്ള സൌന്ദര്യ്യവും സാമർത്ഥ്യവും ഇപ്പോഴുമുണ്ടു്.

കൃഷ്ണമേനോൻ തന്നെ കളിയാക്കിക്കൊണ്ടു പറയുകയാണെന്നു് അവൾക്കു മനസ്സിലായി. അതിൽ ആ തള്ളയ്ക്കു വല്ലാത്ത കോപവും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷമൂർത്തിയായി ആ പണക്കാരന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ അവൾക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേരെ എങ്ങനെ കോപം പ്രകടിപ്പിക്കാൻ പററും? ഹൃദയത്തിൽനിന്നു് ഉടിച്ചുയന്ന ദേഷ്യം കടിച്ചുചവച്ചിറക്കി, പുറമെ ഒരു പുഞ്ചിരിയും പുരട്ടി അവർ പറയുകയാണു്—“അതെല്ലാം പോകട്ടെ. ഇന്നു് അങ്ങുന്നു കൊടുത്ത വേഷഭൂഷകൾകൊണ്ടു വിലാസിനി ഒരു വിലാസിനിയായി തീൎന്നിരിക്കുകയാണു്. ആരേയും അമ്പരപ്പിക്കുന്ന—മനുഷ്യരെ മയക്കുന്ന—ഒരു ആകർഷകതയും സൌകമാര്യ്യവും ഇന്നവൾക്കുണ്ടു്. പറയൂ—അങ്ങുന്നേ—പറയൂ, ഇന്നവളെക്കണ്ടാൽ ഒരപ്സരസ്ത്രീയാണെന്നു തോന്നുന്നില്ലേ?” ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അവർ കൃഷ്ണമേനോനെ ഒന്നു സാകൂതം നോക്കി.

“എനിക്കു് അപ്സരസ്ത്രീകളെ കാണുവാനുള്ള ഭാഗ്യം ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ചോദിച്ച ചോദ്യത്തിനു് എങ്ങനെയാണു മറുപടി പറയേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയമില്ല. എന്നാൽ ഒന്നു തീൎച്ചയാണു്. ഇന്നു വിലാസിനിയെ കണ്ടാൽ ആരും ഒന്നു മയങ്ങിപ്പോകും. ഇത്ര സൌന്ദര്യ്യമുള്ള ഒരു

സ്ത്രീക്കു് തനിക്കു് അനുരൂപനായ വരനെ കിട്ടുവാൻ വലിയ പ്രയാസം കാണുകയില്ല." കൃഷ്ണമേനോൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മി:—അങ്ങുന്നു പറഞ്ഞതു് അക്ഷരംപ്രതി വാസ്തവമാണു്. എന്നാൽ ഇന്നത്തെ ലോകം പണത്തിന്മേലാണു് അധികം കണ്ണുവെക്കുന്നതു്.

കൃഷ്ണൻ:—എന്നാൽ അതു അധികവും നിങ്ങളുടെ ആശയമോ ആഗ്രഹമോ അല്ലേ എന്നാണു് എനിക്കു സംശയം.

ലക്ഷ്മിഅമ്മയ്ക്കു പിന്നേയും വിചാരിച്ച ദിക്കിലേക്കെത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. നൈരാശ്യത്തിന്റെ ഉമിത്തീയിൽ വെന്തുനീറുന്നതുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. എന്നാൽ അതൊന്നും പുറമേ പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ കൃഷ്ണമേനോനെ നോക്കി ഒരു പുഞ്ചിരിയും തൂകി ആ തള്ള ഹതാശയായി അവിടെ നിന്നു് ഇറങ്ങിപ്പോന്നു.

കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വിലാസിനി അവിടേക്കു ചെന്നു് അദ്ദേഹത്തോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു—"അങ്ങുന്നെന്താണു് ഇങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നതു്. വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഒന്നു വിശ്രമിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമായിരിക്കുന്നു."

കൃഷ്ണമേനോൻ നിന്നിമേഷനായി വിലാസിനിയെ കുറച്ചുനേരം നോക്കി ഇരുന്നു. പിന്നീടദ്ദേഹം പറയുകയാണു്—"വിലാസിനി, എനിക്കു തീരെ ക്ഷീണം തോന്നുന്നില്ല. ആരായാലും വേണ്ടില്ല, നിന്നെ കുറെനേരം നോക്കിയാൽ എന്തു ക്ഷീണമുണ്ടെങ്കിലും തീരും എന്നുകൂടി പറയുവാൻ എനിക്കു തോന്നുന്നു. നിന്റെ സൌന്ദൎയ്യം ഇന്നു് അത്രയ്ക്കു പരിപൂൎണ്ണമായിട്ടുണ്ടു്.

വിലാസിനി ലജ്ജിതയെന്നോണം ആനതയായി പുഞ്ചിരിതൂകികൊണ്ടു കൃഷ്ണമേനോനെ നോക്കി. എന്നിട്ട് അവൾ മധുരസ്വരത്തിൽ പറയുകയാണ്—"അങ്ങയുടെ വാക്കുകൾ എന്റെ മനസ്സിനെ വല്ലാതെകളപ്പിക്കുന്നുണ്ട്."

കൃഷ്ണ:—വിലാസിനി, നിന്നെ പഠിപ്പിക്കുവാൻ ഞാൻ ഏറ്റിരുന്ന ജോലി അവസാനിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ നീ ലാവണ്യംകൊണ്ടും താരുണ്യംകൊണ്ടും വിവാഹത്തിനു യോഗ്യയായിത്തീൎന്നിരിക്കുകയാണ്. നിന്റെ ആഗ്രഹപ്രകാരം യോഗ്യനായ ഒരു യുവാവിനെ—നിന്നെ പ്രേമിക്കുന്ന ഒരു കാമുകനെ—തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനു തക്ക അറിവും പഠിപ്പും നീ സമ്പാദിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെ ഒരു യുവകോമളനെ വരിക്കുന്നതിലാണ് എനിക്കു സന്തോഷവും സമ്മതവും. നിന്നെ ആത്മാൎത്ഥമായി പ്രേമിക്കുന്ന വല്ല യുവാവിനേയും നീ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അയാളെ നിന്റെ ഭൎത്താവായി തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിൽ ഇനി ഒട്ടും അമാന്തിക്കേണ്ടാ.

വിലാ:—പ്രേമം-എനിക്കതിനെ വലിയ വിശ്വാസമൊന്നും ഇല്ല. ഈ ലോകത്തിൽ ശരിയായ പ്രേമം എന്നൊന്നുണ്ടോ എന്നുകൂടി എനിക്കു സംശയമാണ്

കൃഷ്ണ:—അപ്പോൾ നിന്റെ വിശ്വാസം ഏതൊന്നിലാണ്?

വിലാ:—എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ലോകത്തിൽ സുഖമെന്നു പറയുന്നതു പ്രേമത്തിൽനിന്നും ഭിന്നമായ ഒരു വസ്തുവാണ്. ഇന്നത്തെ യുവതീയുവാക്കന്മാർ 'പ്രേമം' എന്നു പറഞ്ഞു കൊണ്ടാടുന്ന ആ വസ്തു താനിഭ്രാന്തിന്റെ ഒരു ലക്ഷണമാണ്. അനേകം യുവതിമാർ വൃദ്ധരായ ഭൎത്താക്കന്മാരുമൊത്തു സുഖമായി

ഇണങ്ങിക്കഴിയുന്നതും, അനേകം തരുണിമാർ തരുണരായ ഭർത്താക്കന്മാരുമൊത്തു വഴക്കടിച്ചു പിണങ്ങിക്കഴിയുന്നതും ഇക്കാലത്തു സാധാരണയായി കണ്ടുവരുന്ന ഒന്നാണു്.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഹൃദയത്തിൽ കുറച്ചുദിവസമായി ഒരു ചിന്ത തിരുപ്പിടിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതു പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിനു തക്ക അവസരം കിട്ടിയിരുന്നില്ല. അന്നു് അതിനു സൗകര്യം കിട്ടിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം വിലാസിനിയോടു പറയുകയാണു്, "വിലാസിനി, എനിക്കു നിന്നോടു രഹസ്യമായി ചില കാര്യങ്ങൾ പറയുവാനുണ്ടു്. അതിഥികളെല്ലാം പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞാൽ എന്റെ മുറിയിലേക്കു നീയൊന്നു വരണം."

വിലാ:—"തീർച്ചയായും."—അവൾ സന്തോഷത്തോടെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണമേനോൻ വേറെ ഒരു മുറിയിലേക്കു പോയി. അവിടെയുള്ള വൈദ്യുതവിളക്കു കെടുത്തി ഒരു ചാരുകസേരയിൽ വിശ്രമംകൊള്ളുവാൻ കിടന്നു. വേറെ മുറികളിലുള്ള വെളിച്ചത്തിന്റെ പ്രഭ ആ മുറിയിലേക്കു പ്രവേശിച്ചിരുന്നുമില്ല. ആ ഇരുട്ടടഞ്ഞ മുറിയിൽ ഏകാന്തതയിൽ ഇരുന്നു കുറച്ചുനേരം ആലോചിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം ഒരു സന്ദർഭം സൃഷ്ടിക്കുകയായിരുന്നു.

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആരോ രണ്ടുപേർ ആ മുറിയിലേക്കു പ്രവേശിക്കുന്നതായി തോന്നി. അവർ അദ്ദേഹം കിടന്നിരുന്ന കസേരയുടെ കുറച്ചടുത്തു ചെന്നുനിന്നു് എന്തോ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഇരുട്ടുകൊണ്ടു് അവർ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടതുമില്ല. അവരുടെ സംഭാഷണം വളരെ പതു

ക്കെ ആയിരുന്നെങ്കിലും ആ വൃദ്ധന്ന് കട്ടുമുക്കാലും വ്യക്തമായി കേൾക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

അവരിൽ ഒരാൾ പറയുകയാണ്—"വിലാസിനി, കൃഷ്ണമേനോൻ നിന്നോട് എന്താണു പറഞ്ഞതു്? നമ്മൾ വീശിയ വലയിൽ അദ്ദേഹം പെട്ടുകയില്ലേ? വളരെ സൂക്ഷിക്കണം. ആ തന്തപ്പിടി വളരെ സൂത്രക്കാരനാണ്. പെട്ടെന്നെടുത്തു ചാടിയാൽ നമ്മുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെല്ലാം വെള്ളത്തിലാകും."

കൃഷ്ണമേനോനു മനസ്സിലായി, ആ പറയുന്നതു ലക്ഷ്മിയമ്മയാണെന്നു്.

അപ്പോൾ വിലാസിനി പറയുകയാണ്, "അമ്മേ, അമ്മ ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒട്ടും സംശയിക്കേണ്ടാ. എന്റെ ഭാഗം ഞാൻ വളരെ സാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടി അഭിനയിക്കും. അദ്ദേഹം എന്നോട്, എന്തോ രഹസ്യമായി പറയാനുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു. ഈ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു് പറയാതിരിക്കുകയില്ല."

ലക്ഷ്മി:—"മോളേ, നോക്കൂ—ഈ പണമെല്ലാം വേറെ ഒരാളെക്കൊണ്ടു തൊടീക്കരുതു്. നീ നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചറിവുള്ളവളാകകൊണ്ടു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞുതരേണ്ട ആവശ്യമില്ല. ആ കിഴവൻ കുഴിയിലേക്കു കാലു നീട്ടി ഇരിക്കുകയാണ്. എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഇനി അയാൾ അധികകാലം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല. ആ വയസ്സന്റെ തല തെറിച്ചാൽ ഈ പണമെല്ലാം നിനക്കായി. നീ ഒരു കോടീശ്വരിയായി. അതിനുശേഷം നിനക്ക് ഒരു യുവാവിനെ കല്യാണം കഴിക്കാം. ഇത്ര പണമുള്ള ഒരു പെണ്ണിനെ ഭാര്യയായി കിട്ടുവാൻ ഏതു സുന്ദരക്കുട്ടനും കൊതിച്ചു പട്ടി

പോലെ പിന്നാലെ നടക്കും. ഒരു വയസ്സന്റെ ഭാര്യ എന്നുള്ള അപഖ്യാതി നീങ്ങുകയും ചെയ്യും.

“ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കാണാൻ പോകട്ടെ” വിലാസിനി തിടുക്കം പ്രകടിപ്പിച്ചു് അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു. തള്ള അവളെ അനുഗമിച്ചു.

ഇവരുടെ വർത്തമാനങ്ങൾ കേട്ടു കൃഷ്ണൻമേനോൻ അമ്പരന്നുപോയി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഒരു വല്ലാത്ത കൂരിരുട്ടു വ്യാപിച്ചു.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം

കൃഷ്ണമേനോൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറിയിൽ വിലാസിനിയെ കാത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ സമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ വിവിധചിന്തകൾ തമ്മിൽ വലിയ ഒരു സംഘട്ടനംതന്നെ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹം വിലാസിനിയെ എന്തു് ആശയത്തോടുകൂടിയാണു്, എന്തു് ആശയോടുകൂടിയാണു വളർത്തി, പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതു്. അവളുടെ ആശയവും ആശയും ഏതു നിലയിലായി മാറിയിരിക്കുന്നു—അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം നിരാശതയുടെ തീച്ചൂളയിൽ വെന്തു നീറുവാൻ തുടങ്ങി. ജീവിതത്തിന്റെ അസ്ഥിരതയും, ജനങ്ങൾ സ്വാർത്ഥത്തിനുവേണ്ടി കാട്ടിക്കൂട്ടുന്ന അക്രമങ്ങളും, ഓരോന്നോരോന്നായി അദ്ദേഹം ആലോചിച്ചു. വിലാസിനി പറഞ്ഞതുപോലെ ലോകത്തിൽ യഥാർത്ഥസ്നേഹം എന്നൊന്നുണ്ടോ എന്ന കാര്യം അദ്ദേഹ

ത്തിന്ന സംശയിക്കേണ്ടിവന്നു. മകളുടെ മകളാവാൻ മാത്രം പ്രായമുള്ള വിലാസിനി—സ്വാത്ഥത്തിൻെറ പേരിൽ, വഞ്ചനയുടെ പേരിൽ—ആ ലോലമോഹനമായ മുല്ലവള്ളിയെ ഒരു ഉണങ്ങാറായ മുതുക്കമരത്തിന്മേൽ പടത്തുവാൻ കൊതിക്കുന്നു. പണത്തിൻെറ കൊതിനിമിത്തം കല്യാണവസ്ത്രം ചരമാവരണത്തിൻെറ തുമ്പിൽ കെട്ടുവാൻ ലോകം മടിക്കുന്നില്ല. ആത്മാൎത്ഥതയില്ലാത്ത പ്രേമം നടിച്ചു്, വഞ്ചനയെ പുഞ്ചിരിയിൽ പൊതിഞ്ഞു്, കാപട്യത്തിൽ കാച്ചിമുക്കിയ കടാക്ഷശസ്ത്രം നീട്ടി മനുഷ്യരെ മൊച്ചകളിപ്പിക്കുന്ന വിലാസിനിമാരുടെ വിലാസങ്ങളിലും വേഷഭൂഷകളിലും അദ്ദേഹത്തിന്നു് എന്തെന്നില്ലാത്ത വെറുപ്പും വിദ്വേഷവും തോന്നി.

കൃഷ്ണമേനോൻെറ ചിന്ത അങ്ങനെ നീണ്ടു പോകുകയാണു്. അപ്പോഴം ആ മുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ ചിന്തയിൽനിന്നുണൎന്നു. ആരേയും അമ്പരപ്പിക്കുമാറു് നയനമോഹിനിയായി വിലാസിനി മന്ദമന്ദം ആ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നുവന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ വിലാസിനിയോടു്അവിടെ ഇട്ടിരുന്ന കസേരയിൽ ഇരിക്കുവാൻ പറഞ്ഞു. പിന്നീടു അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ തുടൎന്നു:—“വിലാസിനി, നീ നിൻെറ കൂട്ടുകാരുമായി സന്തോഷിച്ചു സല്ലപിച്ചു സമയം കഴിച്ചുകൂട്ടിയിരുന്നതായിരിക്കണം. അതായിരിക്കാം ഇങ്ങോട്ടു വരുവാൻ ഇത്ര വൈകിയതു്, അല്ലേ? നിന്നെ അധികനേരം ഇവിടെ ഇരുത്തി ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നില്ല. എനിക്കു വളരെ അധികമൊന്നും പറയുവാനുമില്ല. ഇതാ—വേഗം പറഞ്ഞയയ്ക്കാം.”

വിലാസിനി:—അങ്ങയോടു വൎത്തമാനം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമാണു്. അതിൽ

മതി തോന്നുകയുമില്ല. അങ്ങയോടു സല്ലപിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ എനിക്കുണ്ടാകുന്ന സുഖം വേറെ ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നതേയില്ല.

വിലാസിനിയുടെ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോനു വലിയ വല്ലായ്മയും വെറുപ്പുംതോന്നി. ഹൃദയത്തിലുള്ള വികാരങ്ങളേയും വിചാരങ്ങളേയും അല്പംപോലും മുഖത്തു സ്ഫുരിപ്പിക്കാതെ, മനസ്സിനെ സംയമനംചെയ്തുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—"വിലാസിനി, നിന്റെ ആശയും ആശയവും അറിയുവാൻ വേണ്ടിമാത്രം ഞാൻ ചോദിക്കുകയാണു്, അതു് നിന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടിയുമാണു്—നീ നിന്റെ ഭാവിജീവിതത്തെപ്പററി ചിന്തിക്കുകയോ എന്തെങ്കിലും തീരുമാനത്തിൽ എത്തുകയോ ചെയ്തിട്ടുണ്ടോ?"

വിലാസിനി.—ഭാവിയെപ്പററി ഞാൻ ഒന്നുംതന്നെ ആലോചിച്ചുറച്ചിട്ടില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—നീ ഇപ്പോൾ ഒരു കുട്ടിയല്ല; ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാത്തവളുമല്ല. നിനക്കു നിന്റെ ഭാവിജീവിതത്തെപ്പററി ചിന്തിച്ചുറയ്ക്കേണ്ട കാലം അതിക്രമിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. താരുണ്യം തളിരിട്ടുതുടങ്ങിയാൽ ഒരു യുവതി തനിക്കു കിട്ടുവാൻപോകുന്ന യുവാവിനെപ്പററി പലതും വിഭാവനം ചെയ്യാതിരിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ല. എനിക്കു വേണമെങ്കിൽ എന്റെ ആഗ്രഹപ്രകാരം നിനക്കുചേന്ന ഒരു ഭത്താവിനെ തിരഞ്ഞു പിടിക്കുവാൻ സാധിക്കും. പക്ഷെ നീ അഭ്യസ്തവിദ്യയും ഭാവിജീവിതത്തെ വാത്തെടുക്കുന്നതിൽ വേണ്ട തന്റേടമുള്ളവളുമാകകൊണ്ടു്, വിവാഹകായ്യം നിന്റെ ഇച്ഛയ്ക്കു വിധേയമാക്കിയിരിക്കു

കയാണു്. നീ ഏതെങ്കിലും യുവാവിൽ അനുരക്തയാണെങ്കിൽ—നിൻെറ പ്രേമം വല്ല തരുണനിലും പതിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു വെളിവായി പറയൂ. യുവതീയുവാക്കന്മാർ തമ്മിലുള്ള മനസ്സിൻെറ ഇണക്കവും പൊരുത്തവും അനുസരിച്ചിരിക്കും അവരുടെ ഭാവിജീവിതം. അതുകൊണ്ടു ലജ്ജിക്കാതെ എന്നോടു പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ. ഏതെങ്കിലും യുവാവിനെ നീ ആത്മാർത്ഥമായി പ്രേമിക്കുന്നുണ്ടോ?

വിലാസിനി:—പാശ്ചാത്യരും പൌരസ്ത്യരും കവിതകളിലും കഥകളിലും വർണ്ണിക്കുന്ന പ്രേമമില്ലേ—അതു വെറും കെട്ടുകഥമാത്രമാണു്. അങ്ങനെ ഒരു സാധനം ഉണ്ടെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. അതു കേവലം കല്പനയോ ഭാവനയോ മാത്രമാണു്. പ്രേമം പ്രേമം എന്നു് അവർ പറയുന്നതു ഭ്രാന്തിൻെറ ഒരു പുലമ്പൽ മാത്രമാണു്. പ്രേമത്തിൻെറ പേരും പറഞ്ഞു് ഇന്നത്തെ യുവതീയുവാക്കന്മാർ സദാചാരം വ്യഭിചരിപ്പിക്കുകയും ആത്മാഭിമാനം വിററുതിന്നുകയുമാണു ചെയ്യുന്നതു്. ഭ്രാന്തിൻെറ ഒരു വകഭേദമെന്നല്ലാതെ ഈ പ്രേമത്തെപ്പററി എന്തു പറയും. നോവലുകളിലും കവിതകളിലും കേമമായി വർണ്ണിച്ചു്, അതു വായിക്കുന്ന യുവതീയുവാക്കന്മാരുടെ മനസ്സിൽ കിക്കിളിയുണ്ടാക്കി അവരുടെ സന്മാർഗ്ഗബോധത്തെ വഷളാക്കിത്തീർക്കുന്ന ഒരു പഴഞ്ചൻപദമാണു പ്രേമം. അതിൻെറ പേരിൽ ചെറുപ്പക്കാർ കാമുകീകാമുകന്മാരാകും, ഭ്രാന്തന്മാരുമാകും—ഗുരുജനങ്ങളെ ധിക്കരിക്കുന്ന താന്തോന്നികളുമാകും. അതുകൊണ്ടു പ്രേമമെന്നു പറയുന്നതിനെ എനിക്കു വല്ലാ

ത്ത വെറുപ്പാണ്. എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു ഭർത്താവിനെ കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ എന്റെ ആഗ്രഹം സാധിച്ചു, എന്റെ ജീവിതം സഫലമായി. എന്റെ ആഗ്രഹങ്ങൾ സാധിപ്പിക്കുവാനുള്ള മനോഭാവമുണ്ടാകുക, എന്റെ മേന്മയെപ്പററി ചിന്തിക്കുക, ലോകപരിചയം, ധാരാളം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുക,—ഇങ്ങനെ ഒരാളെയാണ ഭർത്താവായി കിട്ടുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്. അങ്ങനെ ലോകപരിചയമുള്ള സരസനും, ശാന്തനും, ഗംഭീരഹൃദയനും.........!"

"പണക്കാരനും"—കൃഷ്ണമേനോൻ ഇടയ്ക്കുകയറിപ്പറഞ്ഞു. പിന്നീട്ട ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ തുടന്നു:—"അതെ—ഈ കാര്യം ഒരിക്കലും മറന്നുകൂടാ. ആ ആറം കേവലം ഒരു പണക്കാരനായാൽമാത്രം പോരാ, ഒരു വലിയ വലിയ പണക്കാരനായിരിക്കണം—ലക്ഷപ്രഭുവോ കോടീശ്വരനോ ആയിരിക്കണം."

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഈ കളിയാക്കൽ കേട്ടു് വിലാസിനി ആദ്യം തെല്ലൊന്നു പരിഭ്രമിച്ചു. പിന്നീടു്, കാവ്യത്തിന്റെ താളത്തിനൊപ്പം കാൽവെപ്പാൻ കഴിവുള്ള ആ കടിലഹൃദയ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾക്കു് തനിക്കനുകൂലമായ വിധത്തിൽ അത്ഥം കല്പിച്ചു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു—"വാസ്തവം, വാസ്തവം—അങ്ങുന്നു പറഞ്ഞതു തികച്ചും വാസ്തവമാണു്. ഈ ലോകത്തിൽ പണമില്ലാതെ ഒന്നും നടക്കുകയില്ല."

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഇതുവരെയായി എന്റെ വിചാരം, സ്ത്രീകൾക്കു് അത്യാവശ്യമായിട്ടുള്ളതു് ശീലഗുണമാണു് അല്ലാതെ പണമല്ല എന്നായിരുന്നു. എന്നാൽ നീ മറിച്ചാണു പറയുന്നതു്. ഒരു രത്നത്തിന്റെ വില

അതിൻെറ സ്വാതന്ത്ര്യമായ തേജസ്സിനെയാണു് ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അല്ലാതെ അതു പതിച്ചിരിക്കുന്ന സ്വർണ്ണത്തിൻെറ മേന്മയെ അല്ല. അതു പോലെ ഒരു സ്ത്രീയുടെ പാവനവും മോഹനവുമായ യോഗ്യത വെളിവാകുന്നതു് അവളുടെ ശീലഗുണത്തെ മാനദണ്ഡമാക്കിയാണു്. ഒരു രത്നവ്യാപാരി രത്നത്തിൻെറ മേന്മയറിയുവാൻ എന്തെല്ലാം പരീക്ഷണങ്ങൾ നടത്തുമോ അതുപോലെ നിന്റെ മഹിമ മനസ്സിലാക്കുവാൻ ഞാനൊരു പരീക്ഷണം നടത്തുവാനാണു പോകുന്നതു്. നിനക്കതിൽ വിരോധമില്ലല്ലോ!

എന്താണു് ഉത്തരം പറയേണ്ടതെന്നറിയാതെ വിലാസിനി കുറച്ചു കുഴങ്ങി. എന്നിട്ടവൾ മനസ്സിനെ ഒന്നു സംയമനം ചെയ്തു പറഞ്ഞു—"ഇല്ല" എന്നു്.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—വിലാസിനി, ഇന്നു ഞാൻ നിന്നോടു് അത്യന്തം മഹത്വപൂർണ്ണമായ ഒരു ചോദ്യം ചോദിക്കുവാനാണു പോകുന്നതു്. നിൻെറ ഉത്തരത്തിന്റെ ഗതി അനുസരിച്ചിരിക്കും എൻെറ ഭാവിജീവിതം—സുഖവും ദുഃഖവും, സന്തോഷവും സന്താപവും—എല്ലാം ആ ഒരൊറ്റ മറുപടിയെ അവലംബിച്ചിരിക്കും. അതുകൊണ്ടു് നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു് ഉത്തരം പറയണം."

വിലാസിനി:—തീർച്ചയായും.

താൻ ഇത്രയും ദിവസമായി ഏതൊരു കാര്യത്തെപ്പററിയാണോ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്, ഏതൊരാശയെ അവലംബമാക്കിയാണോ ജീവിച്ചിരുന്നതു് — അതിനെ

പ്പാറി കൃഷ്ണമേനോൻ ഇതാ ചോദിക്കുവാൻ പോകുന്നു. വിലാസിനിക്ക് അതിന്ന് ശരിക്കു ഉത്തരംപറയേണ്ടിവരും. അവൾ അതിന്ന് ഔത്സുക്യത്തോടുകൂടി സസന്തോഷം കാത്തിരിപ്പായി. ആ ചോദ്യം എന്തായിരിക്കുമെന്ന് അവൾ ഊഹിച്ചിട്ടുള്ളതും അതിന്ന് എന്താണു മറുപടിപറയേണ്ടതെന്ന് ഉറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതും ആയിരുന്നു. തന്റെ ആശയ്ക്കു് അനുകൂലമായ ആശയം വെളിവാക്കുവാൻ അവൾ വാക്കുകൾ ആരായുകയായിരുന്നു, ശബ്ദം നേരെയാക്കുകയായിരുന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—എന്റെ ചോദ്യം കേട്ടു് നീ കോപിക്കുകയോ വിഷമിക്കുകയോ ഇല്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. വിലാസിനി—ഞാൻ നിന്നോട്ട് എന്നെ നിന്റെ ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കുവാൻ അഭ്യർത്ഥിക്കുകയാണെങ്കിൽ.........!

വിലാസിനിയുടെ മുഖത്തു് ഒരസാധാരണമായ സന്തോഷം തുളുമ്പി. അവൾ സുസ്മേരവദനയായി പറഞ്ഞു— "ആ അഭ്യർത്ഥന ഞാൻ ആനന്ദത്തോടും അഭിമാനത്തോടുംകൂടി ആദരിക്കുകയും അതിനെ സർവ്വാത്മനാ സ്വീകരിക്കുകയുംചെയ്യും."

കൃഷ്ണമേനോൻ ചാരുകസേരയിൽനിന്നു് ചാടി എഴുന്നേററു് ഉറച്ച സ്വരത്തിൽ ചോദിക്കുകയാണു്—"വിലാസിനി, നീ എന്താണു് പറയുന്നതു്? നീ എന്റെ അഭ്യർത്ഥന സ്വീകരിക്കും എന്നോ! നീ എന്റെ—ഈ വയസ്സന്റെ-ഭാര്യയായിരിക്കുവാൻ തെയ്യാറാണെന്നോ!!

വിലാസിനിയുടെ മുഖത്തു ലജ്ജയിൽ ലയിച്ച ഒരു പുഞ്ചിരി പരന്നു. അവൾ മധുരകോമളവും അന്തസമായ

ത്തു് ദൃഢവുമായ സ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"അതി നെന്താണു് സംശയം—ഞാൻ തീർച്ചയായും അങ്ങയുടെ ഭാര്യയാകുവാൻ തെയ്യാറാണു്."

"കാരണം? ഒരു വിദ്യാസമ്പന്നയായ നിന്നെപ്പോലുള്ള ഒരു യുവതിയുടെ ഭർത്താവാകുവാൻ എനിക്കു് എന്തു യോഗ്യതയാണുള്ളതു്?" കൃഷ്ണമേനോൻ പരീക്ഷയ്ക്കു് ചോദ്യത്തിന്റെ എണ്ണവും വണ്ണവും കൂട്ടി.

ആ വയസ്സന്റെ വിചക്ഷണമായ ചോദ്യം വിലാസിനിക്കു പിടിച്ചില്ല. അതിനു് എങ്ങനെയാണു് ശരിയായ ഒരുത്തരം പറയേണ്ടതെന്നു് എത്ര ആലോചിച്ചിട്ടും കിട്ടുന്നതുമില്ല. അവൾ വിചാരിച്ചിരുന്നതു് അദ്ദേഹം—"പ്രിയേ, പ്രാണേശ്വരി—ഈ ലോലമോഹനയായ മാലതീലത എങ്ങനെയാണു് ഉണങ്ങാറായ മുംമുരുക്കിൽ പടരാൻ ഇച്ഛിക്കുക. തളിരിട്ടു നില്ക്കുന്ന ഒരു തൈമാവിൽ പടരേണ്ടതാണതു്" എന്നു് ആനന്ദത്തിൽ ആമഗ്നനായി ചോദിക്കും എന്നായിരുന്നു. അതിനു "പ്രാണേശ്വരാ, വയസ്സിന്റെ കാര്യം—അതിനെ ഞാൻ വിലവെയ്ക്കുന്നില്ല. പ്രേമസമ്പത്തിൽ അങ്ങൊരു യുവാവാണു്, ആനന്ദാനുഭൂതിയിൽ അങ്ങൊരു തരുണനുമാണു്. യൌവനത്തിന്റെ പൂവാടിയിൽനിന്നു വാർദ്ധക്യത്തിന്റെ പുണ്യാശ്രമത്തിലേക്കു കടക്കുന്ന കവാടത്തിലാണു് അങ്ങു നില്ക്കുന്നതെങ്കിലും ഉന്മേഷത്തിലും ഉത്സാഹത്തിലും തരുണരെപ്പോലും അങ്ങു തല താഴ്ത്തിക്കുന്നുണ്ടു്. അങ്ങയുടെ പത്നിയാകാൻ സാധിച്ചതിനാൽ എന്റെ ജന്മം സഫലമായി" എന്നും മററും ആത്മാർത്ഥതയുടെ കണികപോലുമില്ലാത്ത മറുപടി പറയുവാനാണു് അവൾ ആലോചിച്ചിരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ

'ഇല്ലുമാല്യ'പിടിച്ച ഒരു ചോദ്യമാണു് ആ വയസ്സൻ ചോദിക്കുകയെന്നു് അവൾ സ്വപ്നത്തിൽപോലും വിചാരിച്ചില്ല. വിലാസിനിക്കറിയാം, താൻ അദ്ദേഹത്തെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ സമ്മതിക്കുന്നതു് ഉദ്ദേശശുദ്ധിയോടുകൂടിയല്ലെന്നു്, പണത്തിന്റെ മാദകതയിൽ മനംവിട്ടു മയങ്ങിയ ഒരു നിലയാണു തനിക്കുള്ളതെന്നു്. ആ നിലക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചോദ്യത്തിന്നു് അവൾക്കെങ്ങനെ ഉത്തരം പറയുവാൻ സാധിക്കും? അവൾ ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢയായി തല താഴ്ത്തിനിന്നതേയുള്ളൂ.

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോൻ വീണ്ടും ചോദിച്ചു—"നീ എന്തുകൊണ്ടാണു് എന്നെ ഭർത്താവായി സ്വീകരിക്കാം എന്നു സമ്മതിച്ചതു്. ഒരു വൃദ്ധനെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതായാൽ നിന്റെ ആഗ്രഹങ്ങളും അഭിലാഷങ്ങളും മൊട്ടിൽ തന്നെ കരിഞ്ഞുപോകുകയില്ലേ? ഒരു യുവതി ഒരു പടുവൃദ്ധനെ വിവാഹംചെയ്യുക എന്നതു മാനസികവും സാമുദായികവുമായ സംവിധാനങ്ങൾക്കു് ഒരു വിധത്തിലും യോജിച്ചതാകുകയില്ല. നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു നോക്കണം. ഒരു പക്ഷെ എനിക്കഹിതമായി പ്രവർത്തിക്കുവാനുള്ള വൈമനസ്യംകൊണ്ടു് എന്റെ ആശയങ്ങൾക്കും ആഗ്രഹങ്ങൾക്കും വേണ്ടി നിന്റെ യുവസഹജമായ അഭിലാഷങ്ങൾ ബലികഴിക്കുവാൻ തീരുമാനിച്ചതാണോ? ഈ ചോദ്യത്തിന്റെ ഉത്തരത്തിലാണു്—ഈ പരീക്ഷയുടെ വിജയത്തിലാണു നിന്റെ ഭാവിജീവിതത്തിലെ ഭാസുരമായ ഭാവുകങ്ങൾ കുടികൊള്ളുന്നതു്. ഞാൻ വീണ്ടുംവീണ്ടും ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നു—എന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങളെയോ ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങളേയോ ഒന്നും നീ നോക്കേണ്ടതില്ല. നിന്റെ

ഭാവിയെപ്പറ്റി മാത്രം പരിചിന്തിച്ചാൽമതി. നീ എന്നെ വിവാഹം ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ലോകത്തിൻെറ നിന്ദയ്ക്കും പരിഹാസത്തിന്നും പാത്രമാകും. വിദ്യാസമ്പത്തും സൌന്ദൎയ്യസമ്പത്തും ധാരാളമുള്ള ഒരു യുവതി ഒരു വയസ്സനെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിലുള്ള അനൌചിത്യം നീ നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു നോക്കു!!

വിലാസിനിക്ക് അപ്പോഴും കൃഷ്ണമേനോൻെറ ചോദ്യത്തിന്നു എങ്ങനെയാണ് ഉത്തരം പറയേണ്ടതെന്ന് ഒരു വിധത്തിലും ആലോചിച്ചിട്ട കിട്ടുന്നില്ല. ഹൃദയം തുറന്നു പറയുന്നതു് സ്വാൎത്ഥാദ്ദേശത്തിന്ന് ഒരു പക്ഷെ പ്രതികൂലമായിരിക്കും. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ചോദ്യത്തിന്നു അനുകൂലമായ മറുപടി പറഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ തൻെറ ആകാശക്കോട്ട ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു വീഴുകയുംചെയ്യും. അവൾ വല്ലാതെ കുഴങ്ങി. പക്ഷെ എന്തെങ്കിലും ഉത്തരം പറയാതെ കഴികയുമില്ല. ഒടുവിൽ അവൾ തുടിക്കുന്ന ഹൃദയത്തോടും ഇടറുന്ന കണ്ഠത്തോടുംകൂടി ആ പരീക്ഷയ്ക്കുള്ള ഉത്തരം പറഞ്ഞു. "ഞാൻ വളരെ സന്തോഷത്തോടും സമാധാനത്തോടുംകൂടി അങ്ങയുടെ പത്നിയാകും. അതിൽ കവിഞ്ഞ ഒരാഗ്രഹവും ആനന്ദവും എനിക്ക് വേറെ ഇല്ല."

പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചാലുംശരി, തോററാലുംശരി— വിലാസിനി ഉത്തരം പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു.

കൃഷ്ണമേനോൻെറ മുഖം വെണ്ണപ്പൂപോലെ വിളത്തു. അദ്ദേഹം ഒരു ഉദാസീനഭാവത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു— 'മതി, എല്ലാം കഴിഞ്ഞു. എൻെറ പാവനമായ അഭിലാഷങ്ങൾ മണ്ണടിഞ്ഞു. പരീക്ഷയിൽ നീ വിജയിനിയായി കാണുവാനുള്ള ഭാഗ്യം എനിക്കില്ലാതായി."

വിലാസിനി പെട്ടെന്നമ്പരന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ പറയുന്നതിന്റെ ശരിയായ ആശയം അവൾക്ക് മനസ്സിലായില്ല. ദുർഗ്രഹമായ എന്തോ വർണ്ണിക്കുന്ന ഗുരുനാഥനെ ഒരു വിദ്യാർത്ഥി നോക്കുംപോലെ വിലാസിനി കൃഷ്ണമേനോന്റെ മുഖത്തേക്ക് സങ്കോചത്തോടും സംഭ്രമത്തോടും കൂടി നോക്കി.

സ്വല്പനേരത്തിന്നുശേഷം, ഒരു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടുകൂടി കൃഷ്ണമേനോൻ ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ വീണ്ടും തുടന്നു—"വിലാസിനി, നിന്നെപ്പറ്റി എനിക്കുണ്ടായിരുന്ന വിചാരം വളരെ ഉന്നതമായിരുന്നു. നിന്റെ അന്നത്തെ നിസ്സ്വാർത്ഥവും സരളമോഹനവുമായ ഭാവം—നിന്റെ കാപട്യംകലരാത്ത നോട്ടം—അതെ—അതൊക്കെ എനിക്ക് നിന്നിൽ പരിപൂർണ്ണവിശ്വാസം ഉളവാക്കി. പക്ഷെ അതെല്ലാം വിലാസിനി, നീ ഈ കുറച്ച് സമയത്തിനുള്ളിൽ തട്ടിമറിച്ചുകളഞ്ഞു. ഞാൻ നിന്നെ അമൂല്യവും അനർഘവുമായ ഒരു രത്നമാണെന്നു വിചാരിച്ചു—വിശ്വസിച്ചു. അതിപ്പോൾ ഒരു വെറും ചരൽക്കല്ലായി. പോ—പ്രേമശൂന്യവും ദ്രവ്യാസക്തവുമായ ഹൃദയംകൊണ്ടു് ഇവിടെനിന്നു പോ—നീ നിന്റെ ആഗ്രഹപ്രകാരം പണം സമ്പാദിക്കുവാൻ പോകുക. ഇനി നിന്നെ സംബന്ധിച്ചടത്തോളം എനിക്ക്. യാതൊരു ചുമതലയുമില്ല. എനിക്ക് നിന്നിൽ അല്പംപോലും സ്നേഹവും അനുകമ്പയും അവശേഷിച്ചിട്ടില്ല. ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽപോലും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല, ഈ പ്രായത്തിൽ നീയ്യിങ്ങനെ കാപട്യത്തിന്റെ കവചറയാകുമെന്ന്. ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ച സുകുമാരിയായ കുമാരി—അല്ലെങ്കിൽ തരുണി—പണത്തെ മാത്രം

മോഹിച്ചു് ഒരു വയസ്സനെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ തെയ്യാറാ ണെന്നു് പറയുമ്പോൾ—എന്താണു് വിചാരിക്കേണ്ട തു്?......ലോകത്തിൽ കാപട്യം പുലർത്തുവാൻ നിങ്ങൾ എന്തുതന്നെ ചെയ്യില്ല!!—കഴിഞ്ഞു—ഉവ്വ്—കഴിഞ്ഞു. നിന്നെക്കുറിച്ചു് എനിക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രതീക്ഷകളെല്ലാം നശിച്ചു ചാമ്പലായി.

പനിനീർപുഷ്പംപോലെ ഉട്ടത്തിരുന്ന വിലാസി നിയുടെ മുഖത്തു് കത്തിയാൽപോലും അപ്പോൾ ഒരുതുള്ളി ച്ചോര പൊടിക്കുകയില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ തെല്ലൊന്നു് ശാന്തസ്വരത്തിൽ പറ ഞ്ഞു—"വിലാസിനി, നീ നിന്റെ ഹൃദയത്തെ വഞ്ചിക്കാ തെ—ആത്മാഭിമാനത്തെ അലംകോലപ്പെടുത്താതെ— 'ഞാനങ്ങയെ എങ്ങനെയാണു് വിവാഹം ചെയ്യുന്നതു്— സൽഗുണസമ്പന്നനും സംസ്കാരശാലിയുമായ ഒരു യുവാവി നെയാണു് ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന തു്—അതിൽ അങ്ങനെനോടു് പരിഭവിക്കരുതു്. ഒരു യുവതിയുടെ ഹൃദയം അതിനേ സമ്മതംമൂള്ളു. എങ്കിലും ഞാൻ അങ്ങയുടെ സമ്പത്തിനെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു—എന്നു വെളിവായി പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ—ഞാൻ എന്താണു് ചെയ്യുക എന്നു നിനക്കു് നോക്കാമായിരുന്നു.'

വിലാസിനി:—"അങ്ങനെ പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ—!"

കൃഷ്ണ:—"അതെ—പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ—എന്റെ സ മസ്തസമ്പത്തും സസന്തോഷം നിനക്കു് സമർപ്പിക്കു മായിരുന്നു"—കൃഷ്ണമേനോൻ തന്റെ ഹൃദയവിശാ ലത വെളിവാക്കി.

വിലാസിനിക്കു തന്റെ നിലയെപ്പററി നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായി. അതുവരെ പ്രേമം തുളുമ്പുന്ന മധുരസ്വരത്തിൽ വൎത്തമാനം പറഞ്ഞിരുന്ന ആ സ്ത്രീ കത്തേററ ഒരു പെൺപാമ്പിനെപ്പോലെ പടം ഉയൎത്തി നില്പായി. അവളുടെ മൈക്കണ്ണുകളിൽ ചെന്തീ ചിതറുന്നുണ്ടോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. മുഖം ചെമ്പരത്തിപ്പൂപോലെ തുടുത്തു. ശരീരം വിറച്ചു. മാൎത്തടം ഉയരുകയും താഴുകയും ചെയ്തു. അവൾ ഒരു രാക്ഷസിയേപ്പോലെ അലറി—"ദയയില്ലാത്ത തന്ത—താനെന്നെ നശിപ്പിച്ചു—താനെന്നെ ചതിച്ചു—തനിക്കെന്നെ വിവാഹം ചെയ്വാൻ ആഗ്രഹമില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ—ഇങ്ങനെ ഒരു രംഗത്തിന്റെ ആവശ്യം എന്തായിരുന്നു. കപടവിദ്യകളെടുത്തു് എന്നെ കബളിക്കുവാനാണു് പുറപ്പാടെന്നു് ഞാൻ വിചാരിച്ചില്ല."

കൃഷ്ണമേനോൻ ശാന്തസ്വരത്തിൽ വീണ്ടും പറഞ്ഞു—"വിലാസിനി—നിയ്യെന്തിനാണു് എന്നിൽ കററം ചുമത്തുന്നതു്? ഞാൻ ആദ്യംതന്നെ എല്ലാം വ്യക്തമായി പറഞ്ഞില്ലേ? ഇതൊരു പരീക്ഷയാണെന്നു് ഞാൻ വെളിവാക്കിയില്ലേ? നിന്റെ അന്തഃകരണം എത്രത്തോളം പാവനവും മോഹനവുമാണെന്നു മനസ്സിലാക്കേണ്ട ആവശ്യം എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതിപ്പോൾ തീൎച്ചയായി."

വിലാസിനിക്കു പറയുവാൻ വാക്കുകളൊന്നും അവശേഷിച്ചിരുന്നില്ല. അവൾ ആ കെട്ടിടം കലുങ്ങുംവണ്ണം ചടപെടാ എന്നു കോവണിപ്പടിയിൽക്കൂടെ ചുവട്ടിലെത്തി. അവിടെ ലക്ഷ്മിയമ്മ, പരീക്ഷയുടെഫലം പുറത്താകുന്നതു് അറിയുവാനല്ല വെമ്പലോടെ കാത്തുനില്ക്കുന്ന ഒരു വിദ്യാ

സ്ഥിയെപ്പോലെ, മകളെ അക്ഷമയോടെ കാത്തുനിന്നിരുന്നു.

ലക്ഷ്മിഅമ്മ ആഗ്രഹത്തോടെ ചോദിച്ചു—"വിലാസിനി—എന്തായി. നിന്റെയെന്താണിത്ര വല്ലാത്തായിരിക്കുന്നതു്. കോപംകൊണ്ടും താപംകൊണ്ടും നീ ആകപ്പാടെ മാറിയിരിക്കുന്നുവല്ലോ. കൃഷ്ണമേനോൻ നിന്നോടൊന്നും ചോദിച്ചില്ലേ?"

"നശിച്ചു—എന്റെ ആഗ്രഹം നശിച്ചു—എന്റെ ജീവിതം നശിച്ചു—ഞാൻ നശിച്ചു"—വിലാസിനി വ്യസനത്തോടും ഉദ്വേഗത്തോടും കൂടി ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

"എന്തു്—എന്തു്—ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലേ?" അമ്മ അക്ഷമയായി വീണ്ടും ചോദിച്ചു.

"ആ തന്തപ്പട്ടി എന്നെ ചതിച്ചു. ഞാൻ പാതാളത്തോളം അധഃപതിച്ചു. അയാൾ ചോദിച്ചപ്പോൾ—ഞാൻ അയാളെ വിവാഹംചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ—എത്ര നന്നായിരുന്നു. പക്ഷെ ആ വയസ്സന്റെ ചോദ്യം—അതിന്റെ ഉദ്ദേശം ഞാൻ തെറ്റിദ്ധരിച്ചു. ആ രംഗം ആകപ്പാടെ തകരാറായി. എന്റെ ജീവിതം തുലഞ്ഞു. എന്റെ ഭാവി ഭയങ്കരമായി—അമ്മേ അയ്യോ—ഞാൻ–ഇനി........!"

വിലാസിനിയുടെ കണ്ണുകളിൽ ഇരുട്ടു കയറി—തല ചുററി. അവൾ നിലംപതിച്ചു. ആ ദുരാഗ്രഹിയായ അമ്മ അവളെ താങ്ങിപ്പിടിച്ചു മടിയിൽ കിടത്തി.

നാലാം അദ്ധ്യായം

കൃഷ്ണമേനോൻ, താനൊരു പണക്കാരനാണെങ്കിലും തന്നെ അനുസരിക്കാനും അനുകൂലിക്കാനും അനവധി അനുയായികൾ ഉണ്ടാകുമെങ്കിലും, താൻ പറഞ്ഞതിനു മററുള്ളവർ അങ്ങനെതന്നെ സമ്മതം മൂളേണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായക്കാരനല്ല. സ്വാത്ഥം സാധിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി പഞ്ചപുച്ഛമടക്കി "അങ്ങനെതന്നെ ഏമാനേ, ഇങ്ങനെ തന്നെ ഏമാന്നേ" എന്നു കടയ്ക്കലും തലയ്ക്കലും എജമാനൻ എന്നുവെച്ചു 'ഇന്ദ്രനോടൊക്കും ഭവാൻ, ചന്ദ്രനോടൊക്കും സ്വാമി' എന്നു വാനോളം പുകഴ്ത്തി വശീകരണത്തിനു കിണഞ്ഞു കിടക്കുന്നവരെ കൃഷ്ണമേനോനു വലിയ വെറുപ്പായിരുന്നു. "ഉത്തരവു" എന്നും "കല്പന" എന്നും മനുഷ്യരെ മയക്കുന്ന ചില കുരുട്ടുവിദ്യകൾ പ്രയോഗിച്ചു നിലംമുട്ടുന്നവിധം കുമ്പിട്ടുതൊഴുന്ന കീഴ്ജീവനക്കാരേയും അദ്ദേഹത്തിനു തീരെ തൃപ്തിയില്ല. അവർ അങ്ങനെ പറയുന്നതിലും പ്രവൎത്തിക്കുന്നതിലും ആത്മാർത്ഥതയുടെ കണികപോലും കാണുകയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു നല്ലവണ്ണമറിയാം. ഒരു പണക്കാരനെ ആത്മാത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളും ലോകത്തിൽ ഉണ്ടാകുവാൻ വഴിയില്ലെന്നാണു് അദ്ദേഹം ജീവിതത്തിൽനിന്നു പഠിച്ചതു്. ഒരുപക്ഷേ ഒരു പണക്കാരനെ സ്വാർത്ഥത്തിനല്ലാതെ സ്നേഹിക്കുന്നവല്ലവരും ഉണ്ടെങ്കിൽ—ഈ കപടലോകത്തിനു പററാത്ത ഭാഗ്യഹീനരായ ഒന്നോ രണ്ടോ പേരുണ്ടെങ്കിൽ—അവർ കൊള്ളരുതാത്തവരായി, അവരിൽ കുററവും തെററും ചുമത്തി പണക്കാരിൽനിന്നകററുവാൻ സ്വാർത്ഥതൽപര

ന്മാർ എല്ലാ അടവുകളും പ്രയോഗിക്കും. ഇങ്ങനെയുള്ള കപടതന്ത്രക്കാരെ — സ്വാൎത്ഥതല്പരന്മാരെ—പണത്തിനുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്യാൻ മടിക്കാത്തവരെ—ഓരോ പണക്കാരന്റെ ചുററും, നല്ല മരത്തിന്മേൽ ഇത്തിക്കണ്ണി പിടിച്ചതുപോലെയോ, ചക്കപ്പഴത്തിന്മേൽ ഈച്ച പററിക്കൂടിയതുപോലെയോ കാണാം. പാവനവും മോഹനവുമായ സ്നേഹത്തിന്റെ മഹത്വവും മാധുൎയ്യവും ലോകത്തിൽ പണക്കാരനായ ഒരാൾക്കും അറിയുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടാകയില്ലെന്നാണ് കൃഷ്ണമേനോന്റെ ശരിയായ വിശ്വാസം. സ്നേഹത്തിന്റെ മാധുൎയ്യം മനസ്സിലാക്കണമെങ്കിൽ നിസ്സ്വാൎത്ഥമതികളായ സ്നേഹിതന്മാർ ഉണ്ടാകണം. ഇങ്ങനെയുള്ള സ്നേഹിതന്മാർ ഒരു പണക്കാരനുണ്ടാകുക എന്നുള്ളതു വിരളവിരളമായിരിക്കും. അങ്ങനെ ഒരാൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ അയാളെ അകററുവാൻ സ്വാൎത്ഥമതികൾ കിണഞ്ഞു പരിശ്രമിക്കും. കപടലോകത്തിൽ ആത്മാൎത്ഥമായ ഒരു ഹൃദയം ഉണ്ടാകുന്നതു പരാജയത്തിന്റെ ലക്ഷണമാണ്. ആ പരാജയത്തിൽ നിസ്സ്വാൎത്ഥമതികളായ സ്നേഹിതന്മാൎക്ക് ആരിൽനിന്നും—പ്രത്യേകിച്ചു പണക്കാരിൽനിന്നും അകന്നുവനില്ക്കേണ്ടതായി വരും. ആ നിലയ്ക്കു പണക്കാരനു ശരിയായ ഒരു സ്നേഹിതനെ കണ്ടുകിട്ടുക എന്നതു് അസംഭാവ്യമായിരിക്കും, ആകാശകുസുമമായിരിക്കും. അവൎക്ക് സ്നേഹത്തിന്റെ ഉറവുകണ്ടെത്തണമെങ്കിൽ ജനതാമദ്ധ്യത്തിലേക്കിറങ്ങിവരണം. കാറിൽകയറി നടന്നതുകൊണ്ടോ, മാളികമുകളിൽനിന്നു നാലുപാടും നോക്കിയതുകൊണ്ടോ, ഭംഗിവാക്കുകൾ പറയുന്നവൎക്ക് പണംകൊടുത്തതുകൊണ്ടോ ഒന്നും സാധിക്കുകയില്ല. സാക്ഷാൽ ശ്രീപരമേശ്വരൻപോലും ഭിക്ഷ യാചിച്ചു

നടന്നതിൻെറ രഹസ്യം ആരായുമ്പോൾ ഈ തത്വമാ യിരിക്കും മുന്നിട്ടുവരുന്നതു്.

ഇനി പണക്കാരെപ്പററി അവരുടെ ഭാൎയ്യമാൎക്കുണ്ടോ യഥാൎത്ഥമായ സ്നേഹം. വിലപിടിച്ച വേഷഭൂഷകളോടു കൂടി പൌഡറിട്ട മുഖത്തു പുഞ്ചിരി തൂകി അവർ അവരുടെ ഭൎത്താക്കന്മാരെ മയക്കുമായിരിക്കും. എന്തിനുവേണ്ടി—പ ണം—പണം—അതെ—പണത്തിനുവേണ്ടിമാത്രം. അവ രുടെ ഹൃദയത്തിൽ സ്നേഹം തൊട്ടുതെറിച്ചിട്ടുണ്ടാകയില്ല. അവർ ഒരുപക്ഷേ സ്നേഹം നടിക്കുന്നതു്, തൻെറ ഭൎത്താ ക്കന്മാർ ഇനിയും മുതൽ സമ്പാദിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനു വേണ്ടി യായിരിക്കും. പണക്കാരൻെറ മക്കൾ അച്ഛൻ മരിക്കുന്നതു് ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയാണു കാത്തിരിക്കുക. അപ്പോളല്ലേ അച്ഛൻെറ സ്വത്തു് അവൎക്കു ഇഷ്ടംപോലെ ചെലവുചെയ്യു വാൻ സാധിക്കുകയുള്ളു. ഈ നിലയ്ക്കു പണക്കാരൻെറ കാൎയ്യം എത്ര ദയനീയമാണു്. അമിതമായ ധനം സമ്പാ ദിക്കുന്നതു്—എത്ര സാധുക്കളെ ചൂഷണംചെയ്തിട്ടാണു്, എത്ര സാധുക്കളെ പട്ടിണികിടത്തീട്ടാണു് എന്നാലോചി ക്കുമ്പോൾ അവരുടെ ദയനീയതയിൽ ലോകത്തിനു ദയ തോന്നിയില്ലെങ്കിൽ അത്ഭുതത്തിന്നവകാശമില്ല. സാധുക്ക ളുടെ ചെഞ്ചോരയൂററിയെടുത്തു തൻേറയും തൻെറ ഭാൎയ്യയു ടേയും കുട്ടികളുടേയും ദേഹം തടിച്ചു കൊഴുപ്പിക്കുവാനുള്ള ആവേശത്തിൽ—പണം സമ്പാദിക്കുന്നതിനും, സമ്പാദിച്ച തനെ വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനും, വൎദ്ധിപ്പിച്ചതിനെ സുര ക്ഷിതമാക്കുന്നതിനുമുള്ള ചിന്തയുടെ ചുട്ടുപഴുപ്പിലിൽ—പ ണക്കാരനു രാത്രി ഉറക്കം വരികയില്ല. അദ്ധ്വാനിക്കാത്തതു

കൊണ്ടു ശരിക്കു വിശപ്പില്ല. സ്വാർത്ഥരഹിതമായി സ്നേഹിക്കുന്നവരുമില്ല. ഇതിൽപരം ജീവിതത്തിൽ മനുഷ്യന് അധഃപതിക്കുവാൻ എന്താണു വേണ്ടതു്? പണക്കാരനായിരിക്കുമ്പോൾ സേവയ്ക്കു പലരും പിന്നിൽ കൂടും. പണം നശിച്ചാൽ സേവകന്മാരെല്ലാം അകന്നുപോകുകയും ചെയ്യും. ആകാശത്തിൽ നക്ഷത്രങ്ങളാകുന്ന പൊൻനാണ്യങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ ഇരുട്ടകമ്പടിക്കു കൂടുന്നു. അവ മാഞ്ഞുപോകുമ്പോൾ ഇരുട്ടും അകന്നുപോകുന്നു. പ്രകൃതിയുടെ ദൃഷ്ടിലങ്ങൾ പകർത്തുവാൻ പ്രത്യേകം വാസനയുള്ള മനുഷ്യൻ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കാതിരിക്കുന്നതു നിയതിയുടെ ഒരു നിയമം മാത്രമായിരിക്കാം—അതെ—ലോകത്തിൽ യഥാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തിന്റെ—സ്വർഗ്ഗീയമായ സ്നേഹത്തിന്റെ—മഹത്വം മനസ്സിലാക്കണമെങ്കിൽ പണക്കാരെക്കൊണ്ടൊരിക്കലും സാധിക്കുകയില്ല. ആ സ്വർഗ്ഗീയസുഖം അനുഭവിക്കണമെങ്കിൽ അവർ സാധാരണക്കാരുടെ ലോകത്തിലേക്കിറങ്ങിവരണം.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ താർക്കികബുദ്ധി അത്രത്തോളമെത്തി. അദ്ദേഹത്തിനു, തന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളെ കണ്ടുപിടിക്കണം. ആ സ്വർഗ്ഗീയസ്നേഹം അനുഭവിക്കണം. അദ്ദേഹം ചിന്തിച്ചുറച്ചു, സ്വത്തെല്ലാം ത്യജിച്ചു് ഒരു സാധാരണക്കാരന്റെ ജീവിതം നയിക്കുവാൻ.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്തയുടേയും തീരുമാനത്തിന്റേയും ഫലമായി ഇങ്ങനെ ഒരെഴുത്തു് ശിവരാമമേനോനെഴുതി.

പ്രിയപ്പെട്ട ശിവരാമമേനോൻ,

പെട്ടെന്നിങ്ങനെ ഒരെഴുത്തുകിട്ടുമ്പോൾ അങ്ങുന്നു പരിഭ്രമിച്ചേക്കും. പക്ഷെ, ഞാൻ അന്നു സൂചിപ്പിച്ച ഒരു സംഭവമാണിതു്.

ഇന്നായിരുന്നുവല്ലൊ വിലാസിനിയുടെ പിറന്നാൾ. ഇന്നു കുറച്ചുമുമ്പു് അനുഭവിച്ച ദുഃഖം ഞാൻ ജീവിതത്തിൽ വളരെ വിരളമായേ അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ളു. ഞാൻ പാവനമായി മോഹനമായി കരുതിയിരുന്ന വസ്തു മലീമസമായ ഒന്നാണെന്നു മനസ്സിലായി. ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്ന പൂമാല ഒരു പാമ്പായി മാറി. ഞാൻ അമൃതാണെന്നു വിചാരിച്ചതു കാളകൂടമായി പരിണമിച്ചു. അങ്ങുന്നു് അന്നു തന്ന സൂചന വളരെ വാസ്തവമായി.

എന്റെ ഹൃദയത്തിനൊരു തണുപ്പുകിട്ടുവാൻ—മനസ്സിനൊരു ശാന്തികിട്ടുവാൻ, ഞാൻ നാളെ കാലത്തു് ഇവിടെനിന്നു പോകുകയാണു്. എങ്ങോട്ടാണു പോകുന്നതു്, എന്തിനാണു പോകുന്നതു് എന്നൊന്നും എനിക്കുതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാണു മടങ്ങിവരിക എന്ന കാര്യവും തീർച്ചയില്ല. മടങ്ങിയെത്തുവാൻ പററുമോ എന്നും നിശ്ചയമില്ല. വല്ല ദിക്കിലും ചെന്നെത്തിയാൽ അവിടെനിന്നു സ്നേഹിതന്മാർക്കോ അങ്ങയ്ക്കുതന്നെയോ എഴുത്തയയ്ക്കുവാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ഇനി ഒരറിവുവരുന്നതുവരെ ഇന്നത്തെപ്പോലെ എന്റെ സ്വത്തിന്റെ മേൽനോട്ടം അങ്ങുന്നുതന്നെ നടത്തുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

നിസ്സ്വാർത്ഥമതികളായ വല്ലവരേയും—പാവനവും മോഹനവുമായ സ്നേഹത്തിന്റെ പ്രതിനിധിയായിട്ടുള്ള വല്ലവരേയും—കണ്ടെത്തിയാൽ സ്വത്തിന്റെ കാര്യത്തെ

പ്പററി അപ്പോൾ എഴുതിഅയയ്ക്കാം. ആരുമേത്തും അറിയാ തെ—വല്ലേടത്തും കിടന്നു ഞാൻ മരിച്ചുപോയാൽ—കാല ക്രമത്തിൽ—മുതലെല്ലാം സക്കാരിലേക്കു ലയിച്ചുകൊ ള്ളട്ടേ!

അങ്ങുന്നെന്നെ നിസ്സ്വാത്ഥമായി സ്നേഹിച്ചതിന്നു നന്ദിപറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. ഒസ്യത്തിനെപ്പററി പിന്നീടെ പ്പോഴെങ്കിലും സാധിച്ചെങ്കിൽ എഴുതി അറിയിക്കാം. അതു വരെ എൻെറ മുതലിൻെറ അവകാശി അങ്ങുതന്നെ.

നാളെ ഈ എഴുത്തു് അങ്ങയുടെ കയ്യിൽ കിട്ടുന്നതി ന്നുമുമ്പു ഞാൻ ഈ ദിക്കു വിട്ടുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടാകും. എന്നെ അന്വേഷിച്ചു് ആളെ അയയ്ക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കരുതു്, ആലോചിക്കയുമരുതു്. ഇനി യോഗമുണ്ടെങ്കിൽ കാണാം.

എന്നു
വിധേയൻ,
കൃഷ്ണമേനോൻ.

എഴുത്തു ലക്കോട്ടിലാക്കി പശവെച്ചു, മേൽവിലാസം എഴുതി ശിവരാമമേനോന്നു് എത്തിച്ചുകൊടുക്കുവാൻ ഭൃത്യ നെ ഏല്പിച്ചു.

—o—

അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം

—:0:—

പിറേറദിവസം കാലത്തു നാലുമണിക്കു് കൃഷ്ണമേ നോൻ റെയിൽവേസ്റ്റേഷനിൽ എത്തിച്ചേന്നു. ആ യാത്ര യിൽ അദ്ദേഹം ഏകനായിരുന്നു. വേറെ വല്ലപ്പോഴും ആയിരുന്നെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ പിന്നാലെ ചുരുങ്ങി

യത്തു അരഡസൻ സേവകന്മാരെയെങ്കിലും കാണും. ഒററ യ്ക്കായിരുന്നതുകൊണ്ടും, തലയിൽ ഒരു മുണ്ടു കെട്ടിയിരു ന്നതുകൊണ്ടും പരിചിതന്മാർപോലും ആളെ മനസ്സിലാ ക്കിയില്ല. ലക്ഷപ്രഭുവായ കൃഷ്ണമേനോൻ ഏകാകിയായി ആ സമയത്തു വണ്ടികയറുവാൻ വരുമെന്നു് ആരും ശങ്കി ക്കുകകൂടി ചെയ്യുയില്ല. എന്താണു് അദ്ദേഹത്തിനിങ്ങനെ നടന്നുവരേണ്ട ആവശ്യം? അദ്ദേഹത്തിനു കാറുണ്ടു്; ജഡ്കാവണ്ടിയുണ്ടു്. പിന്നെ എങ്ങനെയാണു സംശയി ക്കുന്നതു്. ഒരാൾക്കും അദ്ദേഹത്തെ മനസ്സിലായില്ല. മന സ്സിലാക്കേണമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് ഉദ്ദേശവും ഉണ്ടായി രുന്നില്ല.

കാലത്തു നാലേകാൽ മണിക്കുള്ള വണ്ടിയിൽ അദ്ദേ ഹം അവിടെനിന്നു ഷൊറണ്ണൂർക്കു പുറപ്പെട്ടു. അതുവിടെ ഒമ്പതുമണിക്കെത്തി. അദ്ദേഹം അവിടെ ഇറങ്ങി നേരെ അങ്ങാടിയിലേക്കു പോയി സാധാരണക്കാർ ഉപയോഗി ക്കുന്ന ഒരു ജഗന്നാഥൻ മുണ്ടും ബനിയനും തോർത്തും വാ ങ്ങി. അന്നവിടെ ഒരു ഹോട്ടലിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി.

പിറേറദിവസം അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു ഭാരതപ്പുഴ കടന്നു. പിന്നീടു കാടുകളും കുന്നുകളും നിറഞ്ഞ ഉൾനാ ട്ടിൽകൂടി യാത്രയായി. ഒരു വിജനപ്രദേശത്തു വന്നു താൻ അതുവരെ ധരിച്ചിരുന്ന സിൽക്കുകുപ്പായവും മൽമൽമുണ്ടും പാവുമുണ്ടും എല്ലാം മാററി പകരം തലേദിവസം മേടിച്ച പരുക്കൻവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചു. ഒരു മണിപ്പേഴ്സിൽ ഇരു നൂററപ്പിക എടുത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതു് ആരും കാണാ തവിധം മടിയിൽ തിരുകി, മുണ്ടിന്റെ തുമ്പത്തു് ഒന്നോ രണ്ടോ ഉറുപ്പികയുടെ ചില്ലറ കെട്ടി, പോകുന്ന വഴിക്കു്, താൻ

ആദ്യം ധരിച്ചിരുന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ ഓരോ സാധുക്കൾക്കു ദാനംചെയ്തു. അങ്ങനെ ആ ലക്ഷപ്രഭു ഒരു സാധാരണ ആളായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. ഒന്നു രണ്ടു ദിവസത്തെ അലച്ചിൽകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം കുറച്ചൊക്കെ ക്ഷീണിച്ചിട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു.

മേടമാസംകാലം. നട്ടുച്ചനേരം. വെയിലത്തു നടന്നു നല്ല പരിചയമില്ല. കൃഷ്ണമേനോൻ വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽ കുഴഞ്ഞു. കുറച്ചു ചെന്നപ്പോൾ വഴിയരികിൽ ഒരു കാപ്പിക്ലബ്ബു കണ്ടു. അദ്ദേഹം അവിടെ കയറി.

ഉൾനാട്ടിലെ കാപ്പിക്ലബ്ബുകൾ പ്രത്യേകം ഒരു മോഡലാണു്. നൊണ്ടിക്കാരൻ കുഞ്ചുമാന്റെ ക്ലബ്ബ് ആ ദിക്കിലെ ഒരു പ്രധാനപ്പെട്ട സ്ഥാപനമാണു്. ചെറുപ്പക്കാർക്കു സൊള്ളുവാൻ, വയസ്സന്മാർക്കും വഴിയാത്രക്കാർക്കും ക്ഷീണംമാററുവാൻ, വർത്തമാനങ്ങൾ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും വിതരണംചെയ്യുവാൻ, അഞ്ചൽശിപായിയും പോസ്റ്റൽശിപായിയും ആഴ്ചയിലൊരിക്കൽ വരുമ്പോൾ എഴുത്തുകൾ മേൽവിലാസക്കാർക്കു കൈമാറി കൈമാറി എത്തിക്കുവാൻ—ഇങ്ങനെ നൂറുനൂറുകൂട്ടം ജോലികൾ നിർവഹിക്കുവാൻ ആ സ്ഥാപനം സൌകര്യംകൊടുത്തിരുന്നു. അദ്ദിക്കിലെ ഗ്രാമീണവായനശാലയും ആ ക്ലബ്ബിലെ ഒരു ചെറിയ അലമാരിയിലാണു സംസ്ഥാപിതമായിട്ടുള്ളതു്.

വൈക്കോൽമേഞ്ഞ ഒരു ചെറിയ വീടാണു് ക്ലബ്ബ്. അതിനു മുമ്പിൽ വീഞ്ഞപ്പലകയിന്മേൽ ചുണ്ണാമ്പുകൊണ്ടെഴുതീട്ടുള്ള ഒരു ബോർഡു കാണാം. 'ദേവീ വിലാസം' —പ്രൊ. പ്ര. എൻ. കുഞ്ചുനായർ—വീഞ്ഞപ്പലകയിൽ

കാണുന്ന വാക്കുകളാണു് ഇവ. നമുക്കു് ക്ലബ്ബിലേക്കു് കയറാം. മുൻഭാഗത്തൊരു മേശ. അതിനു മരംകൊണ്ടുള്ള രണ്ടുകാലും കല്ലുകൾ അടുക്കിവെച്ചിട്ടുള്ള രണ്ടു കാലുമാണുള്ളതു്. മേശപ്പുറത്തു് വക്കുപൊട്ടിയ ഭരണിയിൽ പഞ്ചസാര. തകരപ്പാത്രത്തിൽ ചായയില. പിച്ചളപ്പോണിയിൽ പാലു്. അതിൽ ഒരു പഴയ സ്ഫൂൺ. നാലഞ്ചു കപ്പിഗ്ലാസു്. രണ്ടു കവടിപോയ ഗ്ലാസു്. ഒരു കൈപ്പാട്ട. കമ്പിവലയത്തിന്മേൽ തുണികെട്ടിയ അരിപ്പ. കോലായിൽ രണ്ടു ബെഞ്ചു്. അവയിലൊന്നിൽ, ആലോചിക്കാതെ ഒരററത്തിരുന്നാൽ മറേറ തല പൊന്തി ആരും താഴെ വീഴും. രണ്ടാമത്തെ ബെഞ്ചിന്റെ ഒരററത്തു പണപ്പെട്ടി. ആ ബെഞ്ചു് പ്രൊപ്രൈട്ടർക്കും അത്യാവശ്യം ഭേദപ്പെട്ട അതിഥികൾക്കും റിസർവ്വ് ചെയ്തിട്ടുള്ളതാണു്. മേശയുടെ അടുത്തായി ചുമരരുകിൽ ഒരടുപ്പിന്മേൽ കുടവും അതിലൊരു പുട്ടിൻകുററിയും. അടുപ്പിനടുത്തു് ഒരു കിണ്ണത്തിൽ നാലഞ്ചു പുട്ടിൻകണകളുണ്ടു്. അതു് ഈച്ചകളുടെ ഒരു വിഹാരസ്ഥലമായിരിക്കുകയാണു്. കോലായയിലെ ഒരററത്തു് അലമാരിയിൽ കുറച്ചു് പഴയ പുസ്തകങ്ങൾ ചിന്നിച്ചിതറി കിടക്കുന്നുണ്ടു്. അട്ടിക്കിലെ ഗ്രാമീണവായനശാലയിലെ അനന്തരസമ്പത്താണു് അവ.

നൊണ്ടിക്കാലൻ—ആ ക്ലബ്ബിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ കുഞ്ചുനായർ—കുഞ്ചുമാനെന്നാണു് നാട്ടുകാർ വിളിക്കുക—ആസനംകൊണ്ടു് ആംഗ്യം കാണിച്ചേ മൂപ്പർ നടക്കുകയുള്ളൂ. കുഞ്ചുമാൻ കൃഷ്ണമേനോനെ സ്വാഗതംചെയ്തു. "അമ്മാവൻ എവിടുന്നാണു് വരുന്നതു്—എങ്ങോട്ടാണു് പോകുന്നതു്—വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ കലത്തിൽ

ാ വെള്ളം ഇരിക്കുന്നുണ്ടു്. അതെടുത്തു് കാലും മുഖവും കഴുകു ണം് എന്നിട്ടു് ആ ബഞ്ചിന്മേൽ ഇരിക്കു. പക്ഷെ ഒരറ്റ ത്തു് ഇരിക്കരുതെട്ടോ......" കഞ്ചുമാൻ ഒരു വീർപ്പിൽ ഇ ത്രയും പറഞ്ഞുതീൎത്തു. കൃഷ്ണമേനോന്റ് ചോദ്യത്തിനൊ ക്കെ മറുപടി പറയണമെങ്കിൽ കുറച്ചു് സമയം പിടിക്കും. അദ്ദേഹം അതിന്നു് തുനിഞ്ഞില്ല. കഞ്ചുമാന്നു് ഉത്തരം കിട്ടണമെന്നു് വലിയ ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നതുമില്ല.

മേനോൻ കാലും മുഖവും കഴുകി ബഞ്ചിന്മേൽ വന്നി രുന്നു. രണ്ടാംമുണ്ടുകൊണ്ടു് കുറച്ചുനേരം വീശി. അപ്പോ ഴക്കും കഞ്ചുമാൻ വീണ്ടും തുടൎന്നു—"അമ്മാവന്നു് വല്ലതും കഴിക്കേണ്ടേ? വല്ലതും തിന്നാനും വേണ്ടേ? ഇവിടെ ഇഡ്ഡലി മാത്രമെ ഉള്ളു. കാലത്തുണ്ടാക്കീതാ—ന്നാലും പല്ലാതെ തന്നത്തിട്ടുണ്ടാവില്ല. പിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതൊ ക്കെകഴിഞ്ഞു. മിനിഞ്ഞാന്നുണ്ടാക്കിയ ഒന്നുരണ്ടു വടയുണ്ടാ യിരുന്നു. ഒരു പിച്ചക്കാരൻ വന്നു. അയാൾക്കു് ഒന്നു് കൊ ടുത്തു. ഒന്നു് ഞാനും തിന്നു. അമ്മാവന്നു് ഇഡ്ഡലി ഒന്നോ രണ്ടോ വേണ്ടതു്. ഒരാപ്പചായ എടുക്കട്ടെ"—കൃ ഷ്ണമേനോൻ ഇതിനെല്ലാംകൂടി ഒന്നു മൂളുകമാത്രം ചെയ്തു.

ക്ലബ്ബിന്റെ മാനേജർ "അപ്പം കടിയും" ബഞ്ചി ന്മേൽകൊണ്ടുവന്നുവെച്ചു. വിശപ്പു് നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടായി രുന്നതുകൊണ്ടു് കൃഷ്ണമേനോൻ അതു് അത്യാൎത്തിയോടു കൂടി കഴിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കഞ്ചുമാൻ അപ്പോഴും വൎത്തമാ നം പറയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. "നോക്കണെ—ഇതുവരെയായി ട്ടു് ഒരു തുള്ളി മഴ പൊടിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഒരു മണി വിത്തു് പാ ടത്തേക്കിറക്കീട്ടില്യ. എങ്ങനെയാ—കാലം കലിയാ. അ ല്ലെങ്കിത്തന്നെ തൊട്ടതിനൊക്കെ 'റോഷനും കൻട്രോളാ'.

കുഞ്ചുമാന്റെ ക്ലബ്ബിലെ ഇഡ്ഢലി പേര് കേട്ടതായിരുന്നു. രണ്ടെണ്ണം തിന്നാ പിന്നെ ഉണ്ണണ്ടാ. ഇപ്പോ കുഞ്ചുമാനും അതിന് 'കണ്ട്രോള്' ചെയ്തു. എന്താ—കാപ്പീല മധുരംപോരെ—ത്തിരി കമ്മി ആയിരിക്കും ഇല്ലേ—പഞ്ചസാരയ്ക്കും റോഷനാ—ഈ ക്ലബ്ബിലേയ്ക്കു—മാസത്തില്—മൂന്നേമൂന്ന റാത്തലാ കിട്ടാ. എങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടാനാ—കരിഞ്ചന്തേ വാങ്ങുന്നെ. അല്ലാതെന്തു കാട്ടും. കാലം കലിയാ—"വര്ത്തമാനം മൂക്കയറില്ലാത്ത മൂരിക്കുട്ടിയേപ്പോലെ കുതിച്ചു പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

കാപ്പികുടികഴിഞ്ഞു, കണക്കുപറഞ്ഞു കൃഷ്ണമേനോന് കാശെണ്ണിക്കൊടുത്തു. ഒടുവില് അദ്ദേഹം—"അപ്പോഴ് കാന്നരെ—തിരുവില്വാമലയ്ക്ക് ഏതിലെയാ പോകുക—?" കാന്നരെ എന്നു വിളിച്ചതു് കുഞ്ചുമാന് അത്ര പിടിച്ചില്ല. അയാള് പറയുകയാണു്—"എന്നെ കുഞ്ചുമാന് എന്നാ ഈ ദിക്കുകാരു വിളിക്കാറ്—അപ്പോ, തിരുവില്വാമലയ്ക്കല്ലേ വഴി ചോദിച്ചതു്—അതു്—ദാ—അത കാണുന്നില്ലേ കുന്നു്—അതങ്ങട്ട് കേറിമറിഞ്ഞാല് പാടം കാണാം. അവിടന്നങ്ങട്ട് നേരെ കിഴക്കോട്ട് പോവാ—അപ്പോ ഒരു ഇട്ടുള് (ഇടവഴി) കാണാം. അതിലങ്ങോട്ട് പോയാ എഴുന്നള്ളത്തു് പാതേലെത്തി. പിന്നെ ആ വഴിക്കൂടെ നേരെ പോയാമതി. അപ്പോ ഒരു പൊഴ കാണാം. 'ചീരക്കുഴി പൊഴ' 'ചീരക്കുഴി പൊഴ' എന്നു പറയും. മായന്നൂരുവെച്ച് അതു് ഭാരതപ്പൊഴേല് ചേരണതാ. ആ ചീരക്കുഴി പൊഴേല്ല്യെ-ഇപ്പോ അതു കടക്കാന് തീരെ ബുദ്ധിമുട്ടില്ല. കണ്ണിക്കാലിനെ വെള്ളംണ്ടാവുള്ളു. മഴ ഒരുതുള്ളി പൊഴിച്ചിട്ടില്ലാ. പിന്നെ എങ്ങനെയാ. കാലം കലിയാ. പൊഴ

ങ്ങട്ടു് കടന്നാ ഒരു കുററിക്കാടാ—അതിലെ ഒരു വഴി കാ ണാം. പിന്നെ നേരെ അങ്ങട്ടു് പോയാ മതി—മുക്കിന്ന നേരെ—അപ്പോ വില്വാദ്രിനാഥൻ—സാക്ഷാൽ ശ്രീരാമ സ്വാമി—(കുഞ്ചുമാൻ ഭക്തിയോടുകൂടി ധ്യാനിച്ചു് തൊഴു തു നിന്നു)—അമ്പലം—സാക്ഷാൽ തിരുവില്വാമല ക്ഷേ ത്രം—കാണാം. പിന്നെങ്ങട്ടു് നേരിട്ടു പോയാ മതി......" കുഞ്ചുമാൻ പിന്നേയും പറയുവാൻ തുടങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ ഇടയ്ക്കു് കടന്നു ചോദിച്ചു—"അപ്പോ— കുഞ്ചുമാൻ—അങ്ങോട്ടു് എത്ര ദൂരംണ്ടു്—?"—"അതോ —സാധാരണ എട്ടു-ഒമ്പതു എന്നൊക്കെ പറയും. പക്ഷെ വലിഞ്ഞുനടക്കയാണെങ്കിൽ അഞ്ചിൽ കൂടില്ല." കുഞ്ചു മാൻ പറഞ്ഞ നാഴികയുടെ കണക്ക കൃഷ്ണമേനോനു് അത്ര മനസ്സിലായില്ല. അഴിവനോ മദ്രയോ—അതോ രണ്ടും കൂടിയതോ—മേനോൻ സംശയം തീക്കുവാൻ നോ ക്കിയില്ല. ചോദിച്ചാൽ കുഞ്ചുമാനു് പിന്നേയും പലതും പറവാനുണ്ടാകും.

കൃഷ്ണമേനോൻ യാത്ര പറഞ്ഞു് അവിടെനിന്നു് പുറ പ്പെട്ടു. വെയിലിന്റെ ചൂടു നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടായിരുന്നു. കു റച്ചുദൂരം ചെന്നപ്പോൾ അവിടെ ഒരമ്പലവും കുളവും ക ണ്ടു. അമ്പലത്തിന്റെ നടയിൽ പന്തലിച്ചു നില്ക്കുന്ന ഒരു പേരാലും കരിങ്കൽകൊണ്ടു് ഭംഗിയായി കെട്ടിയ ആൽത്ത റയുമുണ്ടു്. ആ ആലിന്റെ ചുവട്ടിൽ നല്ല തണുപ്പു്. സുഖ മായ കാററു്. മേനോൻ ആൽത്തറയിൽ കയറി മുണ്ടിട്ടു് ഇരുന്നു.

മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യൻ ഇലപ്പഴുതിലൂടെ നിലത്തെങ്ങും പൊൻനാണ്യങ്ങൾ വാരിവിതറുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കുളക്കര

പൊഴിക്കുന്ന കിളികളും ഇളംകാററിൽ ഇളകിക്കളിക്കുന്ന ഇലകളും ആ ആലിൻചുവട്ടിനെ നാകമാക്കി മാററി. നട്ടുച്ച വെയിലുംകൊണ്ടു് കാലികളെ മേയ്ക്കുന്ന ബാലകരുടെ നീളത്തിലുള്ള ഗാനങ്ങൾ അങ്ങെങ്ങും ഓളം വെട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പ്രകൃതിയുടെ സൌന്ദര്യം ആസ്വദിക്കുവാനോ, വടവൃക്ഷത്തിൻെറ ഔദാര്യം അനുഭവിക്കുവാനോ സ്വകർമ്മനിരതരായ ആ ഗ്രാമീണജനങ്ങൾ മുതിർന്നിരുന്നില്ല. മടിയുടെ മടിയിൽ മയങ്ങിക്കിടക്കാതെ പ്രവൃത്തിയുടെ മഹിമ മനസ്സിലാക്കുന്ന മനുഷ്യരാണു് വാസ്തവത്തിൽ മണ്ണിനെ വിണ്ണാക്കിത്തീർക്കുന്നവർ.

ആനന്ദത്തിൻെറ നൃത്തരംഗമെന്നോണം പരിലസിക്കുന്ന ആ പ്രദേശം പ്രദാനംചെയ്യുന്ന സുഖംകൊണ്ടും, ക്ഷീണം ധാരാളം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടും, കുറച്ചുനേരം കൈകൊണ്ട തലയിണയാക്കി അവിടെ കിടക്കുവാൻ കൃഷ്ണമേനോൻ തീർച്ചയാക്കി. പത്മവിലാസംബങ്കളാവിൻെറ മൂന്നാംനിലയിൽ, മനോഹരമായ കട്ടിലിന്മേൽ—പട്ടുമെത്തയിൽ—കാൽക്കലും തലയ്ക്കലും തലയിണവെച്ചു് വൈദ്യുതശക്തിയിൽ തിരിയുന്ന പങ്കയിൽനിന്നുള്ള കാററേററു് കിടക്കുമ്പോൾ അനുഭൂതമാണെന്നു് അനുമാനിച്ചിരുന്ന ആനന്ദത്തിൽ വെറും ഒരു ചലച്ചിത്രം കാണുന്നതുപോലെയുള്ള യാഥാർത്ഥ്യമേയുള്ളു എന്നു് അദ്ദേഹം തീർച്ചയാക്കി. അല്ലെങ്കിൽ, സാഹചര്യമല്ല സ്വർഗ്ഗവും നരകവും സൃഷ്ടിക്കുന്നതു്—അവ മനസ്സിൻെറ സങ്കല്പത്തിൻേറയും സംതൃപ്തിയുടേയും സാക്ഷാൽക്കാരമാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് ഗ്രഹിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. അതെ,

"സ്വർഗ്ഗസുഖങ്ങളും വിൺനരകങ്ങളു-
മൊക്കെ മനസ്സിൻെറ സൃഷ്ടിയത്രേ."

അദ്ദേഹം ആലോചിക്കുകയാണു് — "ഇതുവരെ ഞാൻ അനുഭവിച്ചിരുന്ന—അല്ലെങ്കിൽ അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് അനുമാനിച്ചിരുന്നതോ അഭിമാനിച്ചിരുന്നതോ ആയ സുഖവും ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്ന സുഖവും തമ്മിൽ എന്തൊരു വ്യത്യാസമാണു്! അപ്പോഴത്തെ ആനന്ദം കൃത്രിമവും നശ്വരവും, ഇപ്പോഴത്തേതോ അകൃത്രിമവും അനശ്വരവും!! അന്നു് എന്തെല്ലാം ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും വിശപ്പില്ല, ഊണിനു രുചിയില്ല, ഉറക്കം വരുന്നില്ല—അതെ—എന്തെല്ലാം ബുദ്ധിമുട്ടുകളായിരുന്നു. ഇന്നൊന്നും ഇല്ല—ഒന്നിനും ആഗ്രഹവുമില്ല. സുഖം. അന്നു യാത്രയ്ക്കു സാധാരണ കാറുകൾ ഒന്നും പോരാ. റോൾസ്റായ്സ് കാറോ മറേറാ കൂടിയേ കഴിയൂ. ഇങ്ങനെ കൃത്രിമമായ സുഖം സമ്പാദിക്കുന്നതിനു് ഓരോരോ ആവശ്യങ്ങളും ആഗ്രഹങ്ങളും കൂടിക്കൂടി വരികയായി. അവയുടെ പട്ടിക വലുതാകുംതോറും പണത്തിൻെറ ചെലവു കൂടിക്കൂടി വന്നു. പിന്നീടു് ചെലവുമാത്രം കഴിച്ചാൽ പോരാ, ഭാവി തലമുറകൾക്കു് ധൂർത്തടിക്കുവാൻ പണം കുമ്പാരം കൂട്ടുവാനും മനുഷ്യൻെറ ആശയുടെ പരിധി വലുതാകുന്നു. അതിന്നു് അന്യായവും അക്രമവുമായി പണം സമ്പാദിക്കണം. അങ്ങനെ ആഗ്രഹം ദുരാഗ്രഹമാകുകയും മനസ്സിന്നു് സുഖമില്ലാതാവുകയും ചെയ്യും. പിന്നെ ഉറക്കമില്ല—രുചിയില്ല—ഒന്നിലും ഒരു സന്തോഷവും സംതൃപ്തിയുമില്ല. അവർ സുഖം സമ്പാദിക്കുന്നതിന്നു് ലോകം മുഴുവനും തിരയുന്നു—പാവങ്ങൾ. അവർ അവരുടെ ഹൃദയംമാത്രം തിരയുന്നില്ല.

ആത്മസംതൃപ്തിയാണ് ആനന്ദത്തിന്റെ അസ്ഥിവാരമെന്ന് അവർ അറിയുന്നില്ല—ആലോചിക്കുന്നതുമില്ല. കൃത്രിമമായ ആഡംബരങ്ങളിൽ ആസക്തനാകാതെ, ആവശ്യങ്ങളും ആഗ്രഹങ്ങളും കഴിയുന്നതും ചുരുക്കി, കിട്ടുന്നതുകൊണ്ട് ചെലവുചെയ്ത് കഴിയുകയാണെങ്കിൽ ആത്മസംതൃപ്തിയും സ്വർഗ്ഗീയസൌഖ്യവും സമ്പാദിക്കുവാൻ സാധിക്കും.

ഒരു മദ്യാസക്തനേപ്പോലെയാണ് പണക്കാരൻ. ആദ്യം കുറച്ചേ കുടിക്കുകയുള്ളൂ എന്നു വിചാരിക്കും. കുടിച്ചുതുടങ്ങിയാൽ പിന്നേയും കുടിക്കും. അങ്ങനെ കുടിച്ചുകുടിച്ച് അവസാനത്തെ നില കണ്ടുതന്നെ അറിയേണ്ടിവരും. മനുഷ്യൻ കുറച്ച് സമ്പാദിച്ചാൽ പിന്നെ ആശ മൂത്തുതുടങ്ങുകയായി. പോരാ, പോരാ—എന്നേ എപ്പോഴും തോന്നുകയുള്ളൂ. ഒടുവിൽ പണം കുന്നുകുന്നായി കൂട്ടുവാൻ എന്തക്രമവും എന്തനീതിയും ചെയ്യുന്നതിനു മടിയില്ലാതാകും. സാധുക്കളെ ചൂഷണംചെയ്ത് തടിച്ചുകൊഴുക്കുവാൻ കൊതിക്കുന്ന പണക്കാരൻ ആഡംബരത്തിനു മാത്രം ഒരു ദിവസം ചെലവുചെയ്യുന്ന പണമുണ്ടെങ്കിൽ പത്തോ പതിനഞ്ചോ സാധുകുടുംബങ്ങൾക്ക് സുഭിക്ഷമായും സംതൃപ്തമായും കഴിഞ്ഞുകൂടുവാൻ കഴിയും. പണക്കാരനോ എങ്ങനെ ഒക്കെ ചിലവുചെയ്താലും ആത്മസംതൃപ്തി മരുഭൂമിയിലെ മരീചികപോലെ അകന്നകന്നു പോകുകയായിരിക്കും.

എന്നേപ്പോലെയുള്ള ഇന്നത്തെ പണക്കാർ—ഇന്നത്തെ മുതലാളികൾ—ഒരു കാര്യം ആലോചിച്ചാൽ നന്നായിരുന്നു. ലോകത്തിൽ പണക്കാർ എന്നൊരു സമുദായം മാത്രമല്ല ഉള്ളത്—സാധുക്കൾ, ദരിദ്രർ, തൊഴിലാളികൾ,

കൎഷകർ എന്നിങ്ങനെ പലരും ഉണ്ടു്. അവരും പണക്കാരെപ്പോലെ മനുഷ്യരാണു്. അവൎക്കും ജീവിക്കണം—സുഖിക്കണം. അവൎക്കു വികസിക്കുവാനും വളരാനുമുള്ള സൌകൎയ്യവും സാഹചൎയ്യവും വേണം. പണക്കാർ ചുററും ഒന്നു കണ്ണോടിക്കുകയാണെങ്കിൽ—അവർ താഴോട്ടൊന്നിറങ്ങുകയാണെങ്കിൽ സഹോദരരെ ഉണൎത്തുവാനും ഉയൎത്തുവാനും കഴിയും. അവൎക്കും ഉയരാം. അവരുടെ താഴ്ച ഉയൎച്ചയാണു്. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു സാഹചൎയ്യം അവർ സൃഷ്ടിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ—ഭൂമി അവൎക്കും നരകമാണു്—!"

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇങ്ങനെ ഓരോന്നാലോചിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടെ കിടന്നു് അങ്ങനെ ഉറങ്ങിപ്പോയി. ഉറക്കമുണൎന്നു് സൂൎയ്യൻ അസ്തമിക്കാറായപ്പോഴാണു്. കണ്ണു തുറന്നു നോക്കിയപ്പോഴ്, ഒരു വൃദ്ധൻ, തലയിൽനിന്നു ഒരു കെട്ടു പച്ചമരുന്നു് ആൽത്തറമേൽ ഇറക്കി കുത്തിനടക്കുന്ന ഒരു നീണ്ട പച്ചമുളവടി അവിടെ ചാരിവെച്ചു് ഒന്നു മൂരിനിവരുന്നതായിട്ടാണു് കണ്ടതു്.

ആറാം അദ്ധ്യായം

"അമ്മാമാ—എവിടുന്നാ—?" സുഗതൻ ചോദിച്ചു.

"എറണാകുളത്തുനിന്നു്" കൃഷ്ണമേനോൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

"ഓ—എറണാളത്തുനിന്നോ—? അപ്പോഴ് നിങ്ങഴ് എറണാളത്തുകാരനാ അല്ലേ? എന്താ—ഈ വയസ്സുകാലത്തു് ഇങ്ങോട്ടെല്ലാം ഇറങ്ങ്യേതു്—?"

"ഞാനവിടെ ഒരു കമ്പിനിയിൽ ജോലിക്കാരനായി രുന്നു. വയസ്സായതു കാരണം പിരിച്ചുവിട്ടു. അവിടെ ഇനി ഒരു ജോലിയും കിട്ടുവാൻ വഴിയില്ല. അപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടു."

ആ ഗ്രാമീണൻ അത്ഭുതത്തോടുകൂടി പറയുകയാണ്— "അപ്പോ നിങ്ങടെ പട്ടണത്തിലെ കഥ തരക്കേടില്ല. വയസ്സായാ പിന്നെ ജോലി തരില്ല അല്ലേ! വയസ്സാകുന്നതു് ഒരാളുടെ കുററാണോ!! മനുഷ്യേരു വിചാരിച്ചാ വയസ്സാകാതിരിക്കാൻ പററോ. കാലം ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കണതും മനുഷ്യേർക്കു വയസ്സാകണതും ആരുടേം തെററല്ല, കുററോംല്ല. ആരും ചെയ്ത പാപോംല്ല. പിന്നെ എന്തിനാ പണീന്നു പിരിച്ചു വിടണതു്. ഈ നാട്ടില് അങ്ങനേള്ള സമ്പ്രദായേല്ല്യ. അമ്മാമനെ കണ്ടാ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി കഴിഞ്ഞ ആളല്ലാന്നാ തോന്നാ. ഇവടെങ്ങനെ കെടന്നോട്ടെന്നാ കാര്യം. നേരം മൂവന്തി ആയിത്തുടങ്ങി. പത്തുനാഴിക രാച്ചെന്നാ പിന്നെ ഇവിടെ യക്ഷീടേം ഗന്ധർവ്വൻേറം വിളയാട്ടാ. അതോണ്ടു് ഇവടെ കെടക്കണ്ടാ. എൻേറകൂടെ പോരോ. പിന്നെ ഞങ്ങടെ നാട്ടിൽ വന്നാൽ പട്ടിണി കെടക്കാണ്ടെ ജീവിക്കേം ചെയ്യാം."

"നിങ്ങളുടെ ദിക്കിൻേറ പേരെന്താ—?" കൃഷ്ണമേനോൻ ചോദിച്ചു.

"മായന്നൂര്—മായന്നൂര് എന്നുപറയും. വളരെ നല്ല ദിക്കാ—ഭാരതപ്പുഴേടെ വക്കത്താ—വളരെ അധികം ദൂരോംല്ല്യ. പക്ഷെ ഇന്നങ്ങട്ടു് ചെന്നെത്താൻ പററില്ല്യ. ഇവടെ അടുത്തു് താമസിക്കാം.. എങ്ങനെ ആയാലും

ഇവിടെ കിടക്കണുണ്ടാ. എണീക്കോ-വയ്യെങ്കി എൻെറ കയ്യ് പിടിച്ചോളൂ—" അയാൾ സമാശ്വസിപ്പിച്ചു.

ആഗതൻ കൈനീട്ടി. പക്ഷെ കൃഷ്ണമേനോൻ തന്നെ താൻ എഴുനേററു, പതുക്കെ പതുക്കെ നടന്നു. നടന്നും കൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു—"അപ്പാ നിങ്ങളുടെ പേരു്—?"

"കിട്ടുണ്ണി—കിട്ടുണ്ണി എന്നാണു് എല്ലാരും വിളിക്കാ റ്—പക്ഷെ ഇട്ടപേരു് കൃഷ്ണൻനാ"

"ഓ—ശരി—എൻെറയും പേരു് അതു തന്നെയാ. ആട്ടെ—ഈ ചുമടു്—ഇതൊക്കെ എന്തിനാ—? " കൃഷ്ണ മേനോൻ ചോദിച്ചു.

കിട്ടുണ്ണി:—ഇതോ—കാട്ടിൽ നിന്നു പറിച്ചെടുത്ത പച്ചമരുന്നുകളാണു്. ഒററപ്പാലത്തു് കൊണ്ടുപോയി വല്ല വൈദ്യന്മാർക്കോ കച്ചവടക്കാർക്കോ കൊടുക്കും. ഒരു റുപ്പി കേടെ അടുത്തുവരെ കിട്ടും. പാക്യംണ്ടെങ്കി ഒന്നേകാലും. പക്ഷെ മൂന്നാലണ അതീന്നു് ചിലവാകും. കാടുകാക്കണ വാച്ചറേമാന്മാർക്കു് കൊടക്കണം. അല്ലെങ്കി അവരു് കേ സാക്കും. പിന്നെ വല്ലതും ചായയ്ക്കും ചിലവാകും. എങ്ങ നെ ആയാലും ശരാശരി എട്ടണേടെ കാശു കുടുമ്മത്തു് എ ത്തിക്കാൻ പററും.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഈ മരുന്നുകൊണ്ടു് കച്ചവടക്കാർ ആവകണക്കിന്നു് ഉറപ്പിക സമ്പാദിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ ഒരു വൈദ്യനായിരുന്നെങ്കിൽ പണക്കാരനാകാമായിരുന്നു.

കിട്ടുണ്ണി:—പണക്കാരൻ—എനിക്കു് പണക്കാരനാ കാൻ യാതൊരു മോഹോംല്യ. എല്ലുമുറിയേ ജോലിയെ

ട്ടത്തു് തിന്നുന്നതിനോളം സുഖം വരില്ല. മേലനങ്ങാതെ ഇരുന്നു് തിന്നുന്നതിന്നു്. എനിക്കു് പണക്കാരനു വച്ചാൽ ചതുർത്ഥി ആണു്. ഒറ—അവരാ—അവക്കു് സാധുക്കളെന്നു വെച്ചാ വല്ല മൃഗങ്ങളോ മറേറാ ആണെന്നാ ഭാവം. നിങ്ങളൊരു സാധുവായതുകൊണ്ടാണു് ഞാൻ നിങ്ങടെ അടുത്തേക്കു് വന്നതും വർത്തമാനം പറഞ്ഞതും. അല്ലെങ്കി ഞാൻ നൂറുവാര അകലേ പോക്കു. സാധുക്കളെ കണ്ടാ എൻെറ മനസ്സു് അപ്പോ അലീം. പണക്കാരു്—സാധുക്കളെ ഉപദ്രവിക്കുന്നോരു്—അവരു കഷ്ടപ്പെടുന്നതു കാണാൻ എനിക്കെന്തു് പൂതിയാണെന്നോ. ദുഷ്ടന്മാരു്!

സാധുക്കൾ എപ്പോഴും പണക്കാരൻ ആകുവാനും ആഡംബരത്തോടെ ജീവിതം നയിക്കുവാനും ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ ആണെന്നാണു് കൃഷ്ണമേനോൻ അതുവരെ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. എന്നാൽ കിട്ടുണ്ണിയുടെ വാക്കു് കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അത്ഭുതം തോന്നി. ധനവാന്മാർ എപ്പോഴും അസംതൃപ്തരും സാധുക്കൾ നിത്യതൃപ്തരുമാണെന്ന വാസ്തവം അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി.

അങ്ങനെ അവർ ഓരോന്നു പറഞ്ഞും കൊണ്ടു കൊണ്ടാഴിയിൽ എത്തി. അപ്പോൾ കിട്ടുണ്ണി പറഞ്ഞു—ഇന്നു രാത്രി നിങ്ങൾ ഇവിടെ കഴിച്ചു് കൂട്ടുകയാ നല്ലതു്. ഇവിടെ മുരുകവിലാസം എന്നൊരു ഹോട്ടലുണ്ടു്. നിങ്ങളെ അവിടെ കൊണ്ടു പോയാക്കാം. രാത്രി ചോറുതരാനും കിടക്കാൻ സ്ഥലം തരാനും പറഞ്ഞേല്പിക്കാം. എന്നിട്ടേ ഞാൻ പോവുള്ളു."

കൃഷ്ണമേനോനും കിട്ടുണ്ണിയും മുരുകവിലാസം ഹോട്ടലിൽ ചെന്നെത്തി. ആ ഹോട്ടലിൻെറ ഉടമസ്ഥൻ അയ്യ

പ്പൻനായർ അവരെ സസന്തോഷം സ്വീകരിച്ചു. ഒരു നാടൻ മട്ടിലുള്ള ഉൗണു്—അതായിരുന്നു മുഖ്യകവിലാസം. ആളുകളോടു നല്ല വാക്കു പറഞ്ഞു് ആരേയും ആകർഷിക്കുവാൻ അതിസമർത്ഥനാണു് അയ്യപ്പൻനായർ.

കിട്ടുണ്ണിയുടെ വീടു് അവിടെ നിന്നു വളരെ അകലെയല്ലെങ്കിലും നേരം ഇരുട്ടിയതിനാലും കൃഷ്ണമേനോനെ ഏകനാക്കി വിട്ടുപോകുന്നതിൽ ഉള്ള വൈമനസ്യത്താലും അയാൾ അന്നത്തെ രാത്രി അയ്യപ്പൻനായരുടെ അതിഥിയാകുവാൻ തന്നെ തീർച്ചയാക്കി.

കൃഷ്ണമേനോനും കിട്ടുണ്ണിയും കൈ കാൽ കഴുകി വന്നു ഉൗണു കഴിച്ചു. ഭക്ഷണം കഴിച്ചു് അവർ പുറത്തു വന്നപ്പോൾ അവിടെ പുറമേ രണ്ടു മൂന്നുപേരും കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു.

കിട്ടുണ്ണിയുടെ പരിചയക്കാരാണു പുറത്തിരുന്നവർ. പഠിച്ചറിവു് അധികം ഇല്ലെങ്കിലും പത്തറുപതു കൊല്ലത്തോളം ലോകം കണ്ടു പരിചയിച്ച അയാൾക്കു പലതിനെപ്പററിയും ഒരു സാമാന്യമായ അറിവുണ്ടു്. ആൾ ഒരു രസികനും തത്വജ്ഞാനിയുമാണു്. ആ വയസ്സനോടു വർത്തമാനം പറയുവാൻ താൽപര്യമുള്ളവർ ആ ദിക്കിൽ വളരെ ആളുകളുണ്ടു്. എത്ര നേരം സംസാരിച്ചാലും മുഷിച്ചിൽ തോന്നുകയില്ല.

കിട്ടുണ്ണി നിലത്തവിടെ ഇരുന്നു. പാളപ്പൊതി അഴിച്ചു മുറുക്കുവാൻ തുടങ്ങുകയാണു്. അപ്പോഴക്കും വർത്തമാനം ആരംഭിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അല്പനേരത്തെ സംഭാഷണം കൊണ്ടു് അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നവരെപ്പററി മനു

സ്സിലാക്കുവാൻ കൃഷ്ണമേനോന്നു സാധിച്ചു. അതിൽ ഒരാൾ രാമൻനായരാണു്. കിട്ടുണ്ണിയുടെ നാട്ടുകാരനായ ഒരു നാടൻ കൃഷിക്കാരൻ. കഴിഞ്ഞു കൂടുവാൻ ഒരുവിധം തഞ്ചമുള്ള ആളാണു്. ആരുടേയും മുഖം നോക്കാതെ സധൈൎയ്യം കാൎയ്യം പറയുവാൻ കെല്പുള്ള ഒരാളാണു രാമൻ നായർ. പിന്നെ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരാൾ മാധവക്കുറുപ്പാണു്. പല വിദ്യയും കൌശലവുമുള്ള ഒരാളാണു് അയാൾ. നല്ല ഉറച്ച നീണ്ടു നിവന്ന ശരീരം. ഇരുമ്പുലക്കപോലെയുള്ള കൈകൾ. ആരോടും എന്തിനും മതി എന്ന ഒരു ഭാവം. കയ്യിൽ കുറച്ചു കാശുള്ള കൂട്ടത്തിലാണു്. വനം, പോലീസു തുടങ്ങിയ വകുപ്പുകളിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ കൂട്ടുകെട്ടുള്ള കൂട്ടത്തിലാണു്. ആ വഴിക്കു ചില്ലറ ചില സമ്പാദ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാകാറുണ്ടെന്നു നാട്ടുകാർ പറയുന്നുണ്ടു്. വാസ്തവം എന്തോ ഏതോ? എന്തായാലും ആൾ ഒരു പരോപകാരിയാണു്. വല്ലവൎക്കും വല്ല കാൎയ്യവും സാധിക്കാനുണ്ടെങ്കിൽ കുറുപ്പിന്റെ അടുത്തു ചെന്നു പറഞ്ഞാൽ മതി. കുറുപ്പിന്റെ കാൎയ്യം ഉറപ്പു് എന്നാണു നാട്ടുകാൎക്കുള്ള മതിപ്പു്. പതിനെട്ടടവും പമ്പരം പാച്ചിലും കുറുപ്പിന്നു വശമാണു്. ആളെ കണ്ടാൽ ആളുകൾ ഒന്നഞ്ചും. പക്ഷെ ആളൊരു പാവമാണു്, അതേ സമയം മുഠാളനുമാണു്. പിന്നെ അവിടെ ഉള്ള ഒരാൾ കോമൻ നായരാണു്. വീട്ടിൽ തരക്കേടില്ല. എന്നാൽ ഭാൎയ്യയുമായി എപ്പോഴും വക്കാണമാണു്. അതുകൊണ്ടു കുടുംബത്തു അരനിമിഷം ഇരിക്കുക എന്നു പറഞ്ഞാൽ കോമൻനായൎക്കു കൊല്ലുന്നതിന്നു സമമാണു്. മനസ്സിന്നു

തെല്ലൊരു സമാധാനം കിട്ടുവാൻ അയാൾ എപ്പോഴും മുരുകവിലാസത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടും. രാത്രി ഊണും കിടപ്പും ആ ഹോട്ടലിൽ തന്നെ.

മാധവക്കുറുപ്പ്:—കിട്ടുണ്ണി, തനിക്കിന്നൊരു കൂട്ടുകാരനെ കിട്ടീട്ടുണ്ടല്ലോ. ടോ—ഈ കാന്റർ എവിടുന്നു വന്നതാ. തന്റെ തന്തേടെ പ്രേതമോ മറേറാ ആണെന്നു വിചാരിച്ചു.

കിട്ടുണ്ണി:—കാട്ടിലെ ചെടീടെ വേരിന്മേക്കൂടെ പ്രേതത്തിന്റെ എഴുന്നള്ളത്തില്ലാത്തേടത്തോളം കാലം അങ്ങനെ ശങ്കിക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. ഇയ്യാൾ ഒരു സാധുവായ വയസ്സൻ. എറണാകുളത്തുകാരൻ. ഒരു കമ്പനീലായിരുന്നത്രെ ജോലി. വയസ്സായപ്പോ പിരിച്ചുവിട്ടു. പാവം.

കുറുപ്പ്:—എടോ വല്ലാത്ത കഷ്ടംതന്നെ. ശരീരത്തിനു ബലോംല്യ—മനസ്സിനു പ്രേമോംല്യ—പിന്നെ എന്തു ജീവിതം. ജീവിതംന്നു വെച്ചാ എന്തെങ്കിലും നേരമ്പോക്കുവേണ്ടെ?

രാമൻനായർ:—എടോ—തന്റെ ഒരു പ്രേമം!—എപ്പോഴും പ്രേമത്തെപ്പറ്റി പാട്ടുപാടികൊണ്ടിരിക്കലാ തന്റെ ജോലി. താൻ പ്രേമം അന്വേഷിച്ചന്വേഷിച്ചു വല്ല ചരക്കിനേംകണ്ടെത്തീട്ടുണ്ടോ? തന്റെ പുതിയ പ്ലാൻ എന്തൊക്കെയാ.

കുറുപ്പ്:—രാമൻനായരെ, തനിക്കങ്ങനെ ഒക്കെ പറയാം. തനിക്കൊരു കുടുംബോണ്ടു്. ഭാര്യേണ്ടു്. സുഖമായങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടാം. എന്റെ കാര്യം തനിക്കറി

ഞ്ഞേടെ? ന്നാല്യം ഞാനങ്ങനെ പ്രേമം തെണ്ടിത്തി രിഞ്ഞുനടക്കുന്ന ഒരാളല്ല. താനതു് മനസ്സിലാക്കണം. ഈ ലോകത്തിൽ എനിക്കു് ഏററവും പ്രേമമുള്ള ഒരു വസ്തുവുണ്ടു്. അത്ര പ്രേമമുള്ള ഒന്നും എനിക്കു് ജീവിതത്തിലില്ല. ഇനി ഉണ്ടാകയുമില്ല. അതേ— എൻെറ ഏകപുത്രൻ. അവനില്ലാതെ എനിക്കു് ജീവിക്കാൻ സാധിക്കില്ലാ. ലോകം എനിക്കൊരു മരുഭൂമിയാ ന്നാൽ.

കിട്ടുണ്ണി:—ടോ കുറുപ്പേ, തൻെറ കുട്ടി എങ്ങനെ ഇരിക്കു ണു, നന്നായിരിക്കിണില്ലേ?

കുറുപ്പു്:—അതിനെന്താ സംശയം. കിട്ടുണ്ണി, വാസ്തവം പറാണെങ്കി അവനേപ്പോലെ ഒരോമനക്കുട്ടപ്പനെ തനിക്കീ അടുത്ത ദിക്കിലെങ്ങും കാണാൻ കഴീല്യ.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—വയസ്സെത്രയായി കുട്ടിക്കു്. സ്കൂളിലു് പഠിപ്പിക്കണില്ലേ?

കുറുപ്പു്:—ഐ. വല്ല ഉദ്യോഗസ്ഥൻെറ ജോലിക്കു പറഞ്ഞയ ക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലല്ലേ സ്കൂളിലേക്കു പ റഞ്ഞയക്കണ്ടു. പിന്നെ അറിവുണ്ടാകണെങ്കി സ്കൂ ളിൽ തന്നെ പോണം ന്നില്ലല്ലോ. അപ്പോ കിട്ടുണ്ണി ഇങ്ങേരുടെ പേരെന്താ?

കിട്ടുണ്ണി;—എൻെറ സാക്ഷാൽ പേരുതന്നാ—കൃഷ്ണൻ്നു്

കുറുപ്പു കൃഷ്ണമേനോനോടു പറയുകയാണു് "കാന്നരെ. എൻെറ ഏററവും പ്രിയപ്പെട്ട കുട്ടിയെ പഠിപ്പിച്ചു പഠി പ്പിച്ചു് വഷളാക്കിത്തീക്കാൻ ഞാൻ വിചാരിക്കണില്ല. അ വനെ അവൻെറ ഇഷ്ടംപോലെ വിടാനാ തീർച്ചയാക്കീട്ടു ള്ളതു്. എനിക്കു് ഈ ലോകത്തിൽ ആകെക്കൂടീട്ടുള്ളതു്

ആ കുട്ടിമാത്രാണ്. അതോണ്ട് അവനെ ഞാൻ അക ലം ദിക്കിലേക്കയച്ച് പഠിപ്പിക്കില്ല. ഇവിടെ നാലാംക്ലാസുവരേണ്ട്. അതുവരെ പഠിപ്പിക്കും.

കിട്ടുണ്ണി.—അമ്മാമാ, ഓപ്പു മരിച്ചതിനു ശേഷം കുറുപ്പ് എത്ര ബുദ്ധിമുട്ടീട്ടാണ് കുട്ടിയെ വളൎത്തുന്നതെന്നോ! ആ കുട്ടിയല്ലാതെ കുറുപ്പിന് ഒരു നിമിഷംപോലും ജീവിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ല. അതാണ് അവനെ ഇത്ര സ്നേഹം.

രാമൻ:—നിങ്ങളുടെ ജോലിപോയ നിലയ്ക്കു ഇവിടെ എന്റെ വീട്ടിനടുത്തെങ്ങാനും താമസിച്ചുകൊള്ളു. ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു വല്ല ജോലിയും ഉണ്ടാക്കിത്തരാം.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—എനിക്കു പാലക്കാട്ടുവരെ ഒന്നു പോകണം. തിരുവില്വാമലയിൽ പോയിട്ടു വേണം താനും. അവിടെ എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതൻ താമസിക്കുന്നുണ്ട്. അയാളെ ഒരിക്കൽ കാണേണമെന്നു മോഹമുണ്ട്.

രാമൻ:—അപ്പോൾ പാലക്കാട്ടേക്ക് എങ്ങനെയാണു പോകുന്നതു്? നടന്നുതന്നെയാണോ?

കൃഷ്ണ:—അതെ.

കുറുപ്പ്:—ജീവനോടുകൂടിത്തന്നെ അവിടെ എത്തുമെന്ന് എന്താണുറപ്പ്.

കൃഷ്ണ:—അല്ലാതെന്തുകാട്ടും. വഴിക്കു വല്ലതും കഴിക്കാൻ കൂടി കാശില്ലാത്ത നിലയ്ക്ക് വണ്ടി കേറിപ്പോകണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം വെറുതെയല്ലെ?

രാമൻ:—കാന്നരു് എങ്ങനെയാണ് അവിടെ നടന്നെത്തുന്നതു് എന്നു കണ്ടു തന്നെ അറിയണം. എങ്ങനെ

യായാലും അവിടെ എത്തുമ്പോഴക്കും വല്ലാതെ ക്ഷീണിക്കും.

ആ സമയത്തു രാമൻപിള്ള—അട്ടിക്കിലെ ഒരു വലിയ ജന്മിയുടെ കാര്യസ്ഥൻ—അവിടെ വന്നു. ആ നാട്ടുകാരിൽ മിക്കപേരും ആ ജന്മിയുടെ കുടിയാന്മാരാണു്. ആ നിലയ്ക്കു രാമൻപിള്ളയ്ക്കു് അവരുടെ മേൽ ജന്മിക്കുള്ളതു പോലെതന്നെ അധികാരമുണ്ടെന്നാണു് അയാളുടെ വിചാരവും വിശ്വാസവും. എപ്പോഴും തല ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു് അന്തസ്സിലേ നടക്കുകയുള്ളൂ. ആരേയും അയാൾക്കു പുല്ലു വിലയാണു്. വഴിക്കു കാണുന്നവരെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു ശകാരിച്ചുംകൊണ്ടേ നടക്കുകയുള്ളൂ. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് ഇടത്തോട്ടും വലത്തോട്ടും തല ചെരിച്ചു തുപ്പി നടക്കുന്ന ഒരു സ്വഭാവവും അയാൾക്കുണ്ടു്. പാമ്പുകൾ നാവു പുറത്തേക്കു നീട്ടുന്നതുപോലെ, നമ്മുടെ കാര്യസ്ഥനും തുപ്പുമ്പോൾ നാവു പുറത്തേക്കു നീട്ടി 'ത്തും' 'ത്തും' എന്ന ശബ്ദമുണ്ടാക്കും.

അങ്ങനെ തുപ്പിക്കൊണ്ടു് അയാൾ ഹോട്ടലിലേക്കു കടക്കുന്ന വഴിയിൽ വന്നു നിന്നു. "ഇന്നെന്താ—തെണ്ടിസ്സമൂഹം ഇവിടെയാണല്ലോ സമ്മേളിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എടാ—കിട്ടുണ്ണി:—താനെപ്പോഴാ വീട്ടിലേക്കു പോണെ? "അയാൾ ഉറക്കെ ചോദിച്ചു.

കിട്ടുണ്ണി:—നാളെ കാലത്തു്.

പിള്ള:—നീയെന്തടോ—ഇക്കൊല്ലം കളിപ്പിക്കാനാ ഭാവം എന്നാ തോന്നണതു്. പറമ്പിൻെറ പാട്ടം നീ ഇതേവരെ തന്നില്ലല്ലോ. നാളെത്തന്നെതരണം ട്ടോ. ഈ വയസ്സൻ ആരാ——?

കിട്ടുണ്ണി:—ഒരു സാധുവഴിപോക്കൻ. എറാണാകുളത്തു് ഒരു കമ്പിനിയിലായിരുന്നു ജോലി. വയസ്സായ പ്പോൾ പിരിച്ചു വിട്ടു. അപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു തിരി ച്ചതാണു്.

പിള്ള:—ഇയ്യാളും തന്നെപ്പോലെതന്നേ വല്ല സൂത്രക്കാര നാണോ?—കുറുപ്പിന്റെ അടുത്തുതന്നെ കൂടീട്ടുണ്ട ല്ലോ. എടോ കാന്നരെ, തനിക്കവിടെ എന്തായി രുന്നു ജോലി?

കൃഷ്ണ:—ഒരു കമ്പനിയിൽ. വയസ്സായി എന്നു പറഞ്ഞു പിരിച്ചു വിട്ടു. ഇവിടെ അടുത്തു് ഒരു പഴയ ചങ്ങാ തിയെ കാണാൻ പോകുകയാണു്.

പിള്ള:—ഇയ്യാളെ കണ്ടാൽ വല്ല കമ്പനിയിലൊന്നും ജോലി ചെയ്തിരുന്ന ആളാണെന്നു തോന്നുകയില്ല. വല്ല തട്ടിപ്പും കൊണ്ടു് ആളെ ബേസ്ഥവെപ്പിക്കാൻ നടക്കുകയായിരിക്കും. കുറുപ്പേ, തനിക്കിയാളെ കണ്ട പ്പോൾ കുസൃതിയൊന്നും തോന്നിയില്ലേ? ഇങ്ങന ത്തോരെ കണ്ടാൽ പിടിച്ചു പോലീസിൽ ഏല്പിക്കു കയാണു വേണ്ടതു്. അന്വേഷിച്ചാൽ വല്ല കേ സിന്നും തെളിവു കിട്ടും. പോലീസിന്റെ കയ്യിൽ കിട്ടിയാൽ അവരതു നോക്കിക്കൊള്ളും. എന്താ കുറുപ്പേ, ഒരു കയ്യു നോക്കരുതേ!

കുറുപ്പു്:—അതു നിങ്ങളുടെ സ്വഭാവം. സാധുക്കളെ ദ്രോഹം ചെയ്യലും പുലിവാലു പിടിപ്പിക്കലും. ഏമാനൻ ഇതുവരെയായി ആരെയുമങ്ങളെ കണ്ടെത്തി ട്ടില്ല. വല്ലോരുടെ കയ്യും ഇവിടത്തെ കരണക്കാറി യും തമ്മിൽ ഒരു കൂടിക്കാഴ്ച നടന്നാൽ ഈ തുമ്പി ച്ചു താനേ നിക്കും. കണ്ടോരെ കണ്ണിയിൽ കുടു ക്കാൻ എന്തു വാസനയാ.

കിട്ടുണ്ണി:—അതു് ഏമാന്റെ പണ്ടേയുള്ള സ്വഭാവമാണു്!

താളം തെറ്റുന്ന തരം കണ്ടപ്പോൾ 'ഞാൻപോണു' എന്നു് പറഞ്ഞു പറഞ്ഞില്ല എന്നു വരുത്തി അവിടെനിന്നു് പിള്ളസ്സാറ ധൈര്യസമേതം പിൻവാങ്ങി.

കിട്ടുണ്ണി:—അയാള് വല്ല തൊരംണ്ടായിട്ടു് നടക്കണതാ. വഴിക്ക വല്ല സാധുക്കളേയും മൂപ്പിക്കാമെന്നു വെച്ചു് പുറപ്പെട്ടു. വല്ലതും തടഞ്ഞാൽ അതും ആയല്ലോ. മൂപ്പർക്കു് ഇന്നു ശകുനം പററിയില്ല. കറുപ്പേ, ന്നാള് ഒരു നേരംപോക്കണ്ടായതു് കേക്കണോ? അവിടെ അടുത്തു് ഒരു തള്ള താമസിക്കണൊണ്ടു്. അവരു് ഒരു ദിവസം കാലത്തുവന്നു് എന്നോടു പറയാണു്, "നിങ്ങളെയ് കാട്ടിലുപോയി വരുമ്പോ ഒരു മരുന്നു് കൊണ്ടരണം. കാര്യസ്ഥൻ ഏമാനുള്ളതാ. ആ മരുന്നു വഴീലിട്ടാ പിന്നെ അയാള് ആ വഴീക്കോടെ നടക്കരുതു്." തള്ള പറഞ്ഞതു് വാസ്തവമാണു്. അത്രക്കു ദുഷ്ടനാ അയാൾ. എപ്പോഴും സാധുക്കളെ ദ്രോഹിക്കണം. വല്ലോരേം ഉപദ്രവിക്കാതെ അയാൾക്കൊറങ്ങാൻ സാധിക്കില്ല. അല്ലെങ്കി എന്തിനാ പറേണെ, എല്ലാ കാര്യസ്ഥന്മാരും അത്തരക്കാരാ.

കറുപ്പു്—ഇനി അതിനെപ്പററി പറഞ്ഞിട്ടു് കാര്യമില്ല. തന്റെ ഏമാന്റെ പൊടിപോലും ഇല്ല ഇവിടെ. അയാൾ പോയ വഴിക്കു് പുല്ലുംകൂടി മുളക്കില്ല.

കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഹോട്ടലിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ വന്നു, "നേരം കുറെ ആയി. നിങ്ങളാ പായ് എടുത്തു് കിടന്നോളു. തലയ്ക്കുവെക്കാൻ രണ്ടുമൂന്നു പലകമുട്ടിയുംകൊണ്ടു തരാം." എന്നു് കൃഷ്ണമേനോനോടു് പറഞ്ഞു. "അയ്യപ്പൻ

നായരെ, ഞാനിന്നു വീട്ടിലേക്കു പോണില്ല. ഇവിടെ ഒന്നു കിടന്നോട്ടെ. ഈ നേരംകെട്ട നേരത്തു വീട്ടിലേക്ക് പോവാൻ വയ്യ." കിട്ടുണ്ണി തന്റെ അവശത വെളിവാക്കി. "നിങ്ങളാ ബെഞ്ചിന്മേൽ കിടന്നോളൂ—" ഹോട്ടൽ മാനേജർ നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകി കിടക്കാൻപോയി. കൃഷ്ണമേനോനും കിട്ടുണ്ണിയും കിടക്കാൻ ശ്രമം തുടങ്ങി.

ആ സമയത്ത് കറപ്പ് പുറത്തേക്കു കടന്ന് രാമൻനായരേയും പുറത്തേക്ക് വിളിച്ചു. അവർ അവിടെ ഒരു ത്രികക്ഷിസമ്മേളനംകൂടി.

കറപ്പ്—ആ വയസ്സന് എത്രവഴി നടന്നുപോകണം. കയ്യിൽ കാശില്ലാഞ്ഞിട്ടല്ലേ. ഇന്നത്തെ ചോറ് കിട്ടുണ്ണി മേടിച്ചുകൊടുത്തു. നമുക്ക് മൂന്നാൾക്കുംകൂടി വഴിയാത്രക്കു വേണ്ട വഴിയുണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കണം.

രാമൻനായരും കോമൻനായരും അതിന് സമ്മതം മൂളി.

കറപ്പ്—എന്നാൽ നമുക്ക് എട്ടെട്ടണ വീതം എടുക്കാം. ഞാനത് അയാളുടെ മുണ്ടിന്റെ തുമ്പത്ത് ആരും അറിയാതെ കെട്ടിയിട്ട് പോരാം. കാലത്തു നോക്കുമ്പോൾ മുണ്ടിന്റെ തുമ്പത്ത് പണം കാണും. അയാൾക്ക് നമുക്കങ്ങനെ ഒരു ചെറിയ സഹായം ചെയ്യാം.

രാമൻനായർ:—അത് ഒരു നല്ല പ്ലാനാണ്. എന്റെ പങ്കു ഞാൻ ഇപ്പോ തന്നെ തരാം. ദാ പിടിച്ചോളൂ.

അയാൾ എട്ടണയെടുത്ത് കറപ്പിന്നു കൊടുത്തു. കോമൻനായർ തൽക്കാലം ഒന്നും തന്റെ കയ്യിലില്ലെന്നും പിറ്റേദിവസം കണിശമായി കറപ്പിന്റെ കയ്യിൽ കൊടു

ക്കാമെന്നും പറഞ്ഞു. കറപ്പ് ഒരു റപ്പിക എടുത്തു. അങ്ങനെ മൂന്നപേരുംകൂടി മന്നര ഉറപ്പിക ഉണ്ടാക്കി.

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇവരുടെ വത്തമാനമെല്ലാം കേട്ടുകൊണ്ടെങ്കിലും ഉറങ്ങുന്ന ഭാവത്തിൽ തന്നെ കിടക്കുകയാണ്. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ കറപ്പ പതുക്കെ പതുക്കെ വന്ന് ആ പണം കൃഷ്ണമേനോൻെറ രണ്ടാംമുണ്ടിൻെറ തുമ്പത്ത് കെട്ടി. അയാൾ ഒരു വലിയ പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ച ചാരിതാത്ഥ്യത്തോടെ അവിടെനിന്ന പോകുകയും ചെയ്തു.

കൃഷ്ണമേനോൻ ആലോചിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. "ഇവർ ഗ്രാമീണരാണ്, ദരിദ്രരുമാണ്. അന്നന്ന ജോലിചെയ്ത് ജീവിതം നയിക്കുന്നവരാണ്. എന്നാലും ഇവരുടെ ഔദാര്യം, ത്യാഗസന്നദ്ധത—ഹാ—എത്ര മഹത്തരം! സാധുക്കളെ സഹായിക്കുന്നതിന് അവക്കുള്ള സന്തോഷം!!. അവരുടെ ഔദാര്യം—അവർ ചെയ്ത ഉപകാരം അന്യൻ അറിയേണമെന്നോ, അന്യനെ അറിയിക്കേണമെന്നോ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. പരോപകാരം ചെയ്യുന്നത്, പരസ്യപ്പെടുത്തുവാനോ, പേരിനും പെരുമയ്ക്കും വേണ്ടിയോ അല്ലെന്നും 'പരോപകാരാത്ഥമിദം ശരീരം' എന്ന പരമതത്വം പുലത്തിപ്പോരേണ്ടതുണ്ടെന്നും അവക്ക് പഠിച്ചറിവില്ലെങ്കിലും പരിചയിച്ചു പഴക്കം വന്നിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യൻ മനുഷ്യനെ സഹായിക്കേണ്ടതു മനുഷ്യൻെറ ഒരു ചുമതല മാത്രമാണ്. അതു് ആത്മാഭിമാനത്തിനുവേണ്ടിയല്ല, ആത്മസംതൃപ്തിക്ക വേണ്ടിയാണ്. ഇന്നത്തെ ലോകത്തിൽ, ഒരു പണക്കാരൻ ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനത്തിന്നോ വ്യക്തിക്കോ വല്ല സഹായവും ചെയ്തു എന്നിരിക്കട്ടെ. പിറേറ ദിവസത്തെ നൂറു വത്തമാനക്കടലാസുകളിൽ കാണാം, വെണ്ടയ്ക്കാക്ഷരത്തിൽ "മഹൽ ത്യാഗം" എന്നോ മറേറാ ഉള്ള തലക്കെട്ടിൽ ഉദാരശിരോമണിയുടെ ഗുണങ്ങളും ത്യാഗത്തിൻെറ വിസ്തൃതചരിത്രവും. ആ പുണ്യവാനെ

പ്രകീൎത്തിക്കുന്നതിൽ പത്രാധിപന്മാരുടെ പേനത്തുമ്പിൽനിന്നു് മനോഹരങ്ങളായ വാക്കുകൾ അനൎഗ്ഗളം പ്രവഹിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും. ഈ മഹാരഥന്മാരുടെ ത്യാഗത്തിന്റെ കാരണം ആരായുമ്പോൾ അതിന്റെ അടിത്തട്ടിൽനിന്നു് സ്വാൎത്ഥം ഊറിവരുന്നതായി കാണാം. ചിലപ്പോൾ മുകൾത്തട്ടിൽ തന്നെ അടിഞ്ഞു് നില്ക്കുന്നുമുണ്ടാകും. ആദായനികുതിയിൽനിന്നു് ഒഴിവാക്കിക്കിട്ടുവാനോ, അന്യന്റെ പണം ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ തട്ടിയെടുക്കുവാനോ എന്തെങ്കിലും കുരുട്ടുവിദ്യകൾ ആ സംഭാവനയുടെ പിന്നിൽ ഒളിഞ്ഞു് നില്ക്കുന്നതു് കാണാം. ലക്ഷക്കണക്കിനു സംഭാവന ചെയ്തു്, അതു് പരസ്യപ്പെടുത്തുവാൻ പതിനായിരക്കണക്കിനു് ചെലവാക്കുന്ന ഔദാൎയ്യവാന്റെ പടിക്കൽ വിശന്നു വലഞ്ഞു് വിവശനും ദയനീയനും ആയ ഒരാൾ ചെല്ലട്ടെ—അപ്പോൾകാണാം അയാളുടെ ഉദാരഹൃദയത്തിന്റെ ശരിയായ രൂപം. കനിവിന്റെ കണികപോലും അവരുടെ കരളിൽ കണി കാണുകയില്ല. പട്ടിയെ പിടിക്കൂട്ടുകയായിരിക്കും അവരുടെ' പണി. പരിഷ്കാരികളായ പണക്കാരുടെ ഔദാൎയ്യത്തിന്റെ മാതൃകയാണിതു്. പരമകാരുണികരെന്നു് അഭിമാനിക്കുന്ന ചിലർ ആ പാവങ്ങളോടു് ഒരു പക്ഷെ ശനിയാഴ്ച വരുവാൻ കല്പിച്ചെന്നും വരാം. ശനിയാഴ്ച വരെ അങ്ങനെ പട്ടിണി കിടന്നാൽ അയാൾ ജീവിച്ചിരിക്കുമോ ആവോ? ഗ്രാമീണരെന്നോ 'കൺട്രി'കളെന്നോ പരിഷ്കാരികൾ പുച്ഛിക്കുന്ന ഇവരുടെ ത്യാഗം—ഇവരുടെ ഔദാൎയ്യം—അതെ—അതെന്നെ പുളകം കൊള്ളിക്കുന്നു. ആത്മാൎത്ഥമായ ത്യാഗത്തിന്റെ സുന്ദരമായ സരസ്സിലാണു് സ്വൎഗ്ഗീയമായ സ്നേഹം കിളൎന്നുവരുന്നതു്."

ആനന്ദം നെറ്റിക്കു തലോടി കൃഷ്ണമേനോനെ ഉറക്കി.

ഏഴാം അദ്ധ്യായം

കറുപ്പിൻെറ വീട്ട് കുറച്ചു് അകലെയായിരുന്നതു കൊണ്ടും നേരം കുറെ വൈകിയതുകൊണ്ടും അയാഠം അന്ന രാത്രി മുരുകവിലാസം ഹോട്ടലിന്റെ തിണ്ണയിൽത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയാണുണ്ടായതു്. കാലത്തു നേരത്തെ എഴുന്നേററു് അയാഠം അവിടെനിന്നു പോകുവാൻ ശ്രമിക്കുകയാണു്. അപ്പോഠം അയ്യപ്പൻനായർ അങ്ങോട്ടുചെന്നു. കറുപ്പിൻെറ മുഖത്തു സ്ഫുരിച്ചിരുന്ന വ്യസനഭാവംകണ്ടു് അയാഠം ചോദിച്ചു—"എന്താ ഹേ, വല്ലാത്തൊരു വ്യസനം......?"

കറുപ്പു്:—ഇതിൻെറ കാരണം എന്താണെന്നു് എനിക്കു തന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാൽ ഒന്നു തീർച്ചപറയാം, എൻെറ ഓമനമകനെ എടുത്തു കുറച്ചുനേരം മടിയിലിരുത്തിയാൽ ഈ വ്യസനമെല്ലാം തീരും.

അയ്യ:—നിങ്ങഠം നിങ്ങളുടെ പുത്രനെ കണക്കിൽ കവിഞ്ഞു് സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടു്.

കറുപ്പു്:—അല്ലാതെ ഞാനെന്തുചെയ്യും. അവനല്ലാതെ എനിക്കീലോകത്തിൽ ആരാണുള്ളതു്? എനിക്കു് ആരെയാണു് സ്നേഹിക്കാനുള്ളതു്?

അയ്യ:—നിങ്ങഠം ഇങ്ങനെ സ്നേഹിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് എനിക്കൊന്നും പറയുവാൻ തോന്നുന്നില്ല. എങ്കിലും, ചേട്ടാ—ഞാനൊന്നു പറഞ്ഞോട്ടെ! ഈ ലോകത്തിൽ ഒന്നിനേയും കണക്കിലേറെ സ്നേഹിക്കരുതു. അതബദ്ധമാണു്. "അതി സർവ്വത്ര വർജ്ജയേൽ" എന്നാണു് പണ്ടൊരുത്തൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്.

കറുപ്പു്:—എടോ സ്നേഹിതാ—ഈശ്വരൻ അത്രയ്ക്കു നിർദ്ദയനല്ല. കണക്കിൽ കവിഞ്ഞു സ്നേഹിക്കുന്നതു് ഒരു

കുററമാണെങ്കിൽ ആ കുററം ഞാൻ ഏററുകൊള്ളാം.

അയ്യ:—ഞാൻ ആ അൎത്ഥത്തിലല്ലാ പറയുന്നതു്. ഇപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ കുട്ടിക്കു് വളരെ ചെറുപ്പമാണു്. ഒരു പക്ഷേ നിങ്ങൾക്കാകുട്ടിയെ പിരിഞ്ഞു ജീവിക്കേണ്ടിവന്നാൽ—! ഭാവി എന്തായിരിക്കുമെന്നു് ഒന്നു് ആലോചിച്ചു നോക്കു.

കുറുപ്പു്:—സ്നേഹിതാ—ദയവുചെയ്തു് കാലത്തുതന്നെ ഈ കടുത്ത വാക്കുകൾ പറയാതെ! നാവിന്മേൽ എപ്പോഴാണു് ഗുളികന്റെ ഇരിപ്പു് എന്നു് ആൎക്കറിയാം.

അയ്യ:—കുറുപ്പേ, തെററിപ്പോയി. അറിയാതെ അബദ്ധത്തിലങ്ങനെ പറഞ്ഞുപോയതാണു്.

കുറുപ്പു് അവിടെനിന്നെഴുന്നേററു് പുറപ്പെട്ടു.

കുറച്ചു് നേരത്തിനുള്ളിൽ കൃഷ്ണമേനോൻ ഉണൎന്നെഴുന്നേററു. പ്രഭാതകൃത്യങ്ങളെല്ലാം കഴിച്ചു്, ചായയും കുടിച്ചു്, ഹോട്ടൽ മാനേജരോടു യാത്രയും പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നു് പുറപ്പെട്ടു. യാത്രയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഓരോ വിചാരങ്ങൾ അടിഞ്ഞു കയറുവാൻ തുടങ്ങി. രാത്രിയിൽ അവർ തന്നോടു കാണിച്ച ഔദാൎയ്യവും മനോഭാവവും എത്രമാത്രം മഹത്തരവും ആത്മാൎത്ഥവുമാണെന്നു് അദ്ദേഹം പല പ്രാവശ്യം ആലോചിച്ചു് ആനന്ദിക്കുകയും അത്ഭുതപ്പെടുകയുംചെയ്തു. പിന്നീടുതന്നെത്താൻ ഓരോന്നിങ്ങനെ പറയുവാൻ തുടങ്ങി.

"അവരെല്ലാം ഇപ്പോൾ സന്തുഷ്ടരും സ്വസ്ഥചിത്തരുമാണു്. അവർ കാണിച്ച ഔദാൎയ്യത്തിന്നും, ചെയ്ത ഉപകാരത്തിന്നും പകരം ഞാൻ അവൎക്കു് എന്തൊന്നാണു് ചെയ്യുക. ആ കിട്ടുണ്ണിക്കാണെങ്കിൽ പണത്തിന്നു തീരെ ആഗ്രഹമില്ല. അന്നന്നു കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു് അയാൾ തൃപ്തിയോ

ടെ കഴിയുന്ന ആളാണു്. കുറുപ്പിന്റെ കാൎയ്യവും അങ്ങനെ തന്നെ. അവൎക്കു വല്ല ധനസഹായവും ചെയ്താൽ അവർ അതിനെ സസന്തോഷം സ്വീകരിക്കുമോ എന്നുകൂടി സംശയമാണു്. എന്നാൽ ഒരു കാൎയ്യം ചെയ്യാമല്ലോ. കുറുപ്പിന്റെ കുട്ടിക്കു് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ......! പക്ഷേ അതിൽ വേറെ വൈഷമ്യം ഉണ്ടു്. ചെറിയ കുട്ടികളെപ്പററി വല്ലാതെ ആശിച്ചാൽ ഒടുവിൽ നിരാശനാകേണ്ടിവരും. വിലാസിനിയുടെ കാൎയ്യംതന്നെ ആലോചിച്ചാൽ മതി. കുട്ടിക്കാലത്തു് അവൾ എത്രമാത്രം നിഷ്കളങ്കഹൃദയയായിരുന്നു! സാരള്യവും സൌശീല്യവും അവളിൽ കുടികൊണ്ടിരുന്നു. ഞാനവളെ താലോലിച്ചു വളൎത്തി. അവൾക്കു് ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നു് അനവധി പണം ചെലവാക്കി. എന്തിന്നു്—അവളെ ഒരു നല്ല നിലയിൽ കാണുവാൻ. പക്ഷേ എന്റെ ആഗ്രഹം—അയ്യോ—അതോൎക്കുവാൻപോലും ഇപ്പോൾ സാധിക്കുന്നില്ല. അവൾ പണത്തിന്നുവേണ്ടി അന്തസ്സും അഭിമാനവും വില്ക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. മനസ്സാക്ഷിയെ ബലികഴിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങി. പണം കൊതിച്ചു് ഈ വയസ്സനെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ ഉറച്ചു. ചന്ദനച്ചാറണിയേണ്ടുന്ന ആ യൌവനക്കുമ്പിന്മേൽ ചാരം പൂശുവാൻ അവൾ ആശിച്ചു. കാശിലുള്ള ആശമൂലം അവൾ എത്രത്തോളം അധഃപതിച്ചില്ല! കുറുപ്പിന്റെ മകനെപ്പററിയും എനിക്കു ശുഭമായ ചില ചിന്തകൾ ഉദിച്ചുയരുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ അയാൾ ആ കുട്ടിയെ എന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം വളൎത്തുവാൻ വിട്ടുതരികയില്ല. ആ കുട്ടി അയാളുടെ ഏകപുത്രനാണു്! നാട്ടിൻപുറത്തു്, കളങ്കമൊന്നും അറിയാതെ സ്വച്ഛന്ദം കളിച്ചുവളരുന്ന ആ കുട്ടിയെ പട്ടണപരിഷ്ക്കാരം ഞാനെന്തിന്നു് പഠിപ്പിക്കണം!

കാട്ടിൽ ഓടിനടന്നു കളിക്കുന്ന ഒരു മാൻകുട്ടിയെ ഞാനെന്തിനു് കൂട്ടിലിട്ടടയ്ക്കണം!! വാനിൽ സൈ്വരമായി വിഹരിക്കുന്ന ഒരു പച്ചക്കിളിയെ ഞാനെന്തിനു് ബന്ധനസ്ഥനാക്കണം!!! ഇവിടെ അവനു് ദൃഢപുഷ്ടശരീരനായി വളരാം. അവിടെയോ, മടിയുടെ മട്ടിത്തട്ടിൽ മയങ്ങിക്കിടന്നു് ആഡംബരത്തിന്റെ ആലിംഗനത്തിൽ അലിഞ്ഞുചേർന്നു് നിശ്ലേഷം നശിക്കുകയായിരിക്കും. പണത്തിൻെറ ശരിയായ വില, അല്ലെങ്കിൽ നില—ഞാനിപ്പോഴാണു് മനസ്സിലാക്കുന്നതു്! അതു സമ്പാദിക്കുന്നതിലും കുന്നുകുന്നായി കൂമ്പാരം കൂട്ടുന്നതിലും ഉള്ള പൊള്ളത്തരം ഞാനന്നേ അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ.........അറിയുവാൻ ആത്മാർത്ഥമായി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ.........!!

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇങ്ങനെ നടക്കുന്നതിനിടയിൽ സൂര്യൻ കുറെ ഉയർന്നു. തൻെറ നിലയും പ്രതാപവും ഉയരുന്നതോടെ അന്യരെ ഉപദ്രവിക്കുവാനുള്ള വാസനയും വർദ്ധിക്കുന്ന ഇന്നത്തെ ലോകത്തിൻെറ ഗതിയനുസരിച്ചു് ആദിത്യനും ലോകത്തെ തപിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. വെയിലിനു് ചൂടു കൂടിക്കൂടിവന്നു. കൃഷ്ണമേനോനെപ്പോലുള്ള ഒരു പണക്കാരനു് ആ വെയിലത്തിങ്ങനെ നടക്കേണ്ടിവരുമെന്നു സ്വപ്നത്തിൽപോലും വിചാരിക്കുവാൻ വഴിയില്ലായിരുന്നു. അതദ്ദേഹത്തിനും അറിയാം. ലോകത്തിൽ മനുഷ്യർ വെയിലത്തു നടക്കുന്നില്ലേ? എരിപൊരികൊള്ളുന്ന വെയിലിൽ അവർ ജോലി ചെയ്യുന്നില്ലേ? താൻ അവരെപ്പോലെ മനുഷ്യനാണു്. അവർക്കു വെയിലത്തും മഴയത്തും ജോലിചെയ്തു് ജീവിക്കാമെങ്കിൽ തനിക്കും എന്തുകൊണ്ടു് അങ്ങനെ ജീവിച്ചുകൂടാ. നിഷ്കാമമായും നിസ്സ്വാർത്ഥമായും സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരാളെ—സ്വർഗ്ഗീയസ്നേഹം കൂടികൊള്ളുന്ന ഒരാളെ—കണ്ടെത്തുന്നതുവരെ—അദ്ദേഹം അങ്ങനെ നട

ക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. അങ്ങനെ ഒരു വ്യക്തി ലോകത്തിൽ ഇല്ലെങ്കിൽ ആ നിശ്ശൂന്യമായ ലോകം എന്നന്നേയ്ക്കുമായി ത്യജിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹം തെയ്യാറായിരുന്നു. ഈ അന്വേഷണത്തിനിടയിൽ താൻ മരിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിലൊട്ടും വ്യസനമില്ല—വ്യസനിച്ചിട്ടു കാര്യവുമില്ല!!

അദ്ദേഹം അങ്ങനെ ആലോചിച്ചു് നടക്കുന്നതിനിടയിൽ കുറച്ചകലെനിന്നു് ദയനീയമായ ഒരു കരച്ചിൽ കേട്ടു. ആ നിലവിളികേട്ട ദിക്കിലേയ്ക്കു് ഓടിച്ചെന്നു. അവിടെ ഒരു നായ്ക്കുട്ടി പുല്ലിൽ കിടന്നു നിലവിളിക്കുകയാണു്. ആളെ കണ്ടപ്പോൾ അതു വല്ലാത്ത സങ്കടത്തോടെ നോക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്റെ കാലിന്മേൽ എങ്ങനെയോ ഒരു മുറിവു പറ്റീട്ടുണ്ടു്. അതിന്റെ വേദനകൊണ്ടു് അതിനു് എഴുന്നേല്ക്കുവാനും നടക്കുവാനും തീരെ സാധിക്കുന്നില്ല. മുറിവിൽനിന്നു് അപ്പോഴും ചോര ഒലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്റെ കഴുത്തിൽ ഒരു പട്ടയിന്മേൽ 'ടൈഗർ' എന്നെഴുതിയിട്ടുണ്ടു്.

കൃഷ്ണമേനോനു്, അതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ ആരാണെന്നോ, ആ മുറിവു് എങ്ങനെ പറ്റിയെന്നോ—ഒന്നും അറിയുവാൻ യാതൊരു വഴിയും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അന്വേഷിക്കുവാനുള്ള സമയവുമില്ല. അദ്ദേഹം അവിടെ അടുത്തൊരു തോട്ട കണ്ടു. അതിൽ ഒരരുകിൽക്കൂടെ ശുഷ്കിച്ച ഒരു നീർച്ചാലു് ഓടുന്നുണ്ടു്. മേനോൻ നായ്ക്കുട്ടിയെ അങ്ങോട്ടെടുത്തുകൊണ്ടുപോയി മുറിവായു് നല്ലവണ്ണം കഴുകി. പിന്നെ അടുത്തുനിന്നിരുന്ന തൊട്ടാവാടിയുടെ ഇല പൊട്ടിച്ചു കയ്യിലിട്ടു് തിരുമ്മി ആ മുറിവായിൽ അമർത്തിവെച്ചു. കെട്ടുവാൻ തുണിയില്ല. വേഗം രണ്ടാംമുണ്ടിന്റെ ഒരു വക്കു

കീറി അതുകൊണ്ടു് മുറിവായ് കെട്ടി. ആ സമയമെല്ലാം ആ നായ്ക്കുട്ടി ഒരനുസരണമുള്ള കുട്ടിയെപ്പോലെ അനങ്ങാതെ കിടക്കുകയായിരുന്നു.

അദ്ദേഹം ആ നായോടു പറയുകയാണു്—"ടൈഗർ, നിനക്കിപ്പോഠം രക്ഷിതാവില്ലാത്ത നിലയിലാണു്. ഒരു പക്ഷേ രക്ഷിതാവായി ആരുമില്ലെങ്കിലും നിനക്കു ജീവിക്കുവാൻ കഴിയും. എന്നാൽ ഞങ്ങളെപ്പോലുള്ളവക്കു് അനേകം രക്ഷകന്മാരുടെ ആവശ്യമുണ്ടു്. വല്ല സുഖക്കേടും പിടിപെട്ടാൽ അവരുടെ ആവശ്യം ഇരട്ടിക്കും. എന്നെപ്പോലെയുള്ള ഒരു രക്ഷിതാവിനെ നിനക്കീസമയത്തു കിട്ടിയതു് നിൻെറ ഭാഗ്യംതന്നെ."

ടൈഗർ വളരെ സ്നേഹത്തോടെ വാലാട്ടി സമ്മതം മൂളി. മേനോൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞു—"ടൈഗർ, നിന്നെ ഇവിടെ ഈ നിലയിൽ ഇട്ടേച്ചു് പോകുന്നതു് ഉചിതമാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല. നീ ഇവിടെ കിടന്നാൽ വിശപ്പുകൊണ്ടു് തീർച്ചയായും മരിച്ചുപോകും. വാസ്തവം പറയുകയാണെങ്കിൽ ഇപ്പോഠം നിനക്കും രക്ഷിതാവില്ല, എനിക്കും രക്ഷിതാവില്ല. അതുകൊണ്ടു് നമുക്കു് രണ്ടുപേക്കും ഒരുമിച്ചുകൂടാം—ഒരുമിച്ചു് യാത്ര തുടരാം." ടൈഗർ അനുസരണവും അനുകമ്പയും തുളുമ്പുന്ന വിധത്തിൽ തൻെറ രക്ഷിതാവിനെ നോക്കി. സമ്മതവും സന്തോഷവും സൂചിപ്പിക്കുന്നവിധം വാലാട്ടുകയും ചെയ്തു.

കൃഷ്ണമേനോൻ നായ്ക്കുട്ടിയെ മാറത്തടക്കിപ്പിടിച്ചുംകൊണ്ടു് യാത്രയായി. അതു്, അമ്മയുടെ മാറത്തു പററിപ്പിടിച്ചുകിടക്കുന്ന ഒരു കുട്ടിയെപ്പോലെ, അനങ്ങാതെ കിടന്നു. അതു വളരെ ചെറുതായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനു് അതിനെ എടുത്തുംകൊണ്ടു് നടക്കുവാൻ വലിയ ബു

ലിമട്ട തോന്നിയില്ല. യാത്രയിൽ തനിക്കൊരു കൂട്ടുകാരനെ കിട്ടിയതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു സന്തോഷമേ ഉണ്ടായുള്ളു.

അവർ യാത്ര തുടൎന്നു. കുറച്ചുചെന്നപ്പോൾ വഴിയിൽ ഒരു ഒററക്കാളവണ്ടി നില്ക്കുന്നതുകണ്ടു. വണ്ടിക്കാരൻ കൃഷ്ണമേനോനെ കണ്ടപ്പോൾ—"കാരണോരെ, നിങ്ങള് വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചതുപോലെ തോന്നുന്നുണ്ടു്. ഈ വണ്ടി നിങ്ങള് പോണവഴിക്കുതന്നെയാണു് പോണതു്. രണ്ടു നാഴികയോളം ഇതിൽ പോരാം. കേറി ഇരുന്നോള്" എന്നു പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണ:—സ്നേഹിതാ, പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. ഞങ്ങൾ വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വണ്ടിയിൽ പോരുകയും ചെയ്യാം. എന്നാൽ കൂലിതരുവാൻ കയ്യിൽ കാശു കുറവാണു്.

വണ്ടിക്കാരൻ:—കൂലിയുടെ കാൎയ്യം ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. വണ്ടി വെറുതെ മടങ്ങിപ്പോകുകയാണു്. ഇതിൽ കേറി ഇരുന്നാച്ചാൽ എനിക്കു നഷ്ടം ഒന്നും വരാനില്ല. കാരണോൎക്കു ഒരു സഹായോം ആയി. അത്രേ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളു. കാശു—കാശുനുവെച്ചു് മരിക്കാൻ വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. വേഗം വരണം. കാള നടന്നുതുടങ്ങിയാൽ പിന്നെ പിടിച്ചു നിൎത്താൻ പ്രയാസമാ. വേഗം കേറി ഇരുന്നോള്.

കൃഷ്ണമേനോൻ വണ്ടിയിൽ കയറി ഇരുന്നു. നായ്ക്കുട്ടിയെ മടിയിലും കിടത്തി. വണ്ടിക്കാരൻ കാളയുടെ പുറത്തു തട്ടി. വാൽപിടിച്ചാട്ടി. ഒന്നുരണ്ടു ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചു. വണ്ടി പുറപ്പെട്ടു.

ഇതാ—ഇവിടേയും സ്നേഹത്തിന്റെ ഒരുരുവി!! ഔദാൎയ്യത്തിന്റെ ഒരു മാതൃക!! പരിഷ്കാരത്തിന്റെ പരമ

കാഴ്ചയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന വല്ല പട്ടണത്തിലും ആയിരുന്നെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ ഒരു സംഭവം സ്വപ്നം കാണുവാൻ പോലും സാധിക്കുകയില്ല. ഒരു പണക്കാരനാണു് വണ്ടിയിൽ പോകുന്നതെങ്കിൽ ഒരു സാധുമനുഷ്യനെ തീർച്ചയായും അതിൽ കയററിക്കൊണ്ടു് പോകുകയില്ല. പണക്കാർ കാറിലാണു പോകുന്നതെങ്കിൽ പിന്നത്തെ കാര്യം പറയുകയേ വേണ്ടാ. സാധുക്കളെ ഒന്നു നോക്കുവാൻകൂടി അവർക്കു് തോന്നുകയില്ല. അന്തസ്സിൽ അങ്ങനെയെ ഇരിക്കുകയേയുള്ളു. ഇവർ ആനന്ദത്തോടെ അതിവേഗം കാറിൽ പോകുമ്പോൾ—വേനൽക്കാലമാണെങ്കിൽ പൊടിപറപ്പിച്ചു വഴിയാത്രക്കാരെ ശ്വാസം മുട്ടിക്കും. അവരുടെ വസ്ത്രം കാവിയിൽ മുക്കും; വർഷകാലമാണെങ്കിൽ ചളിവെള്ളം തെറിപ്പിച്ചു് പാവങ്ങളുടെ വസ്ത്രങ്ങളിൽ എന്നെന്നും മായാത്ത മുദ്ര കുത്തിവിടും. അതാ ഒരാളുടെ സുഖത്തിനു് ആയിരമായിരം ജനങ്ങൾ കഷ്ടപ്പെടുന്നു, കണ്ണീർ പൊഴിക്കുന്നു!!

വണ്ടി അതിൻെറ ഉദ്ദിഷ്ടസ്ഥാനത്തെത്തി. വണ്ടിക്കാരനോടു് യാത്രയും പറഞ്ഞു കൃഷ്ണമേനോൻ വീണ്ടും നടന്നു.

കുറച്ചുദൂരം ചെല്ലുമ്പോഴേയ്ക്കും പിന്നിൽനിന്നു് ഒരു കാർ വരുന്ന ശബ്ദംകേട്ടു. അദ്ദേഹം വഴി മാറുന്നതേയുള്ളു, കാർ വളരെ വേഗത്തിൽ കടന്നുപോയി. കൃഷ്ണമേനോൻ വഴിമാറുവാൻ അല്പം താമസിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ കാർ അദ്ദേഹത്തെ മറിച്ചിട്ടു പോകുമായിരുന്നു. വഴിയിൽകൂടി മനുഷ്യരും നടക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ള വിചാരമില്ലാതെയാണു് അവർ കാർ ഓടിച്ചു് പോയിരുന്നതു്. പോരെങ്കിൽ കാറുപോയതിനുശേഷം വളരെ നേരത്തോളം പാതയിൽ പൊടി പറന്നുകളിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇത്രവേഗത്തിൽ കാറോടിച്ചു പോകുകയോ! കൃഷ്ണമേനോൻ അമ്പരന്നു. അ

ത്തിൻെറ ഉടമസ്ഥനെ അദ്ദേഹം വെറുത്തു—മനസാ ശപിച്ചു.

പൊടിപടലം ഒന്നടങ്ങിയപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോൻ ആ നായ്ക്കുട്ടിയോട് പറയുകയാണ്, "ടൈഗർ. നീ എൻെറ കയ്യിലല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ നിൻെറ ഗതി എന്താകുമായിരുന്നു. ഒടിഞ്ഞ കാലുംവെച്ച് നീ നടക്കുകയായിരുന്നെങ്കിൽ വഴി മാറുന്നതിനുമുമ്പ് കാർ വന്നു നിൻെറ മേൽകയറുമായിരുന്നു. അതു നിൻെറ പ്രാണനെ അപഹരിക്കുകയും ചെയ്യുമേ."

ടൈഗർ ചെവി കൂർപ്പിച്ചുപിടിച്ച് തൻെറ യജമാനൻ പറയുന്നതിനെ സശ്രദ്ധം കേട്ട് അനങ്ങാതെ കിടന്നു. അതിനു ഭാവിയെപ്പററി യാതൊന്നും ചിന്തിക്കാനില്ല. ബാക്കി മൃഗങ്ങളേപ്പോലെ അതു് നിശ്ചിന്തനായിരുന്നു. നായ് ഒരു ബുദ്ധിയുള്ള മൃഗമായിരിക്കാം. എന്നാലും അതിന് നാളത്തെ കാര്യത്തെപ്പററി ആലോചിച്ച് വ്യസനിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അന്നന്നത്തെ കാര്യം മാത്രമേ അതിനുള്ളൂ.

നേരം നട്ടുച്ചയായി. കൃഷ്ണമേനോൻ ഒരു ജനത്തിരക്കുള്ള ദിക്കിൽ എത്തി. വഴിക്കുതന്നെ വല്ല ഹോട്ടലും ഉണ്ടോ എന്നന്വേഷിച്ചതിൽ, അവിടെ അടുത്ത് "ബ്രാഹ്മണാർക്കു സാപ്പിട്ടും ഹോട്ടൽ" ഒന്നുണ്ടെന്നും, അട്ടിക്കിൽ അല്പം വൃത്തിയുള്ളതായി അങ്ങനെ ഒരു ഹോട്ടൽ മാത്രമേ ഉള്ളൂ എന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. ഹോട്ടൽ തിരഞ്ഞു കണ്ടെത്തി. അതിനു മുമ്പിൽ വഴിയുടെ അരികത്തായി ഒരു കാർ നിർത്തിയിരിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹം കണ്ടു. അതു് കുറച്ചുമുമ്പ് താൻ കണ്ട കാറാണെന്നു് അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. ഒരു പക്ഷേ ആ കാറിൽ വന്നിട്ടുള്ളവർ തൻ്റെ

വല്ല പരിചയക്കാരും ആയിരിക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു് കൃഷ്ണമേനോൻ ഹോട്ടലിൻെറ ഒരററത്തുകൂടെ കടന്നുചെന്നു് ഭക്ഷണം കഴിക്കുവാനാണു് ശ്രമിച്ചതു്. തനിക്കു കിട്ടിയ ചോററിൽനിന്നു് ടൈഗറിന്നു് കുറച്ചു കൊടുത്തശേഷം അദ്ദേഹം ഊണു കഴിച്ചു.

അവിടെ അടുത്തു് വേറേ രണ്ടുപേർ ഇരുന്നു് ഊണു കഴിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരിൽ ഒരാഠം പറയുകയാണു്. "വളരെ നന്നായി. ടയർ പൊളിഞ്ഞു് കാറോടിക്കുവാൻ വയ്യാതായതു് വളരെ ഉപകാരം. വഴി മനുഷ്യക്കും നടക്കുവാനുള്ളതാണെന്നു് ഈ കാറോട്ടികഠക്കു് തീരെ വിചാരമില്ല. എത്ര ജീവനെയാണു് ഇവർ നശിപ്പിക്കുന്നതെന്നു പറവാൻ പ്രയാസം. അതിൻെറ ഫലം ഇങ്ങനെയെങ്കിലും അവർ അനുഭവിക്കട്ടെ!!"

അപ്പോഠം രണ്ടാമത്തെ ആഠം പറയുകയാണു്— "പണക്കാർ തൊണ്ണൂററിഒമ്പതു ശതമാനവും ഇത്തരക്കാരായിരിക്കും. സാധുക്കഠം കാറുകേറി ചത്താലും കൊള്ളാം, ചത്തില്ലെങ്കിലും കൊള്ളാം—അവക്കു് ആനന്ദത്തിൽ അന്തസ്സിൽ യാത്ര ചെയ്യണം. കാറു കയററി വല്ലവരേയും കൊന്നാൽതന്നെ എന്താണു്, പത്തോ അയ്മ്പതോ ഉറുപ്പിക പിഴ ഇടുമായിരിക്കും. ഏതെങ്കിലും കുടുംബത്തിന്റെ താങ്ങും തണലുമായ—ആശാകേന്ദ്രമായ—ഒരു സാധുമനുഷ്യൻ നാമാവശേഷമാവുകയും ചെയ്യും."

ആ സമയത്തു് അന്തസ്സിൽ വസ്ത്രധാരണം ചെയ്തു രണ്ടു് പരിഷ്കാരികഠം അവിടേക്കു് കയറിവന്നു. അവർ ബെഞ്ചിന്മേൽ ഇരുന്നു് ചായ കൊണ്ടുവരുവാൻ ഓർഡർ കൊടുത്തു.

അവരിൽ ഒരാഠം പറഞ്ഞു—"എടോ ദാസ്, താനെന്തൊരു സ്പീഡിലാണു് കാർ വിട്ടതു്. തനിക്കു് ഡ്രൈവു്

ചെയ്യുന്നതിന്ന് ഇത്രത്തോളം സാമൎത്ഥ്യമുണ്ടെന്നു് എനി ക്കിതേവരെ നിശ്ചയമില്ലായിരുന്നു.

ദാസ്:—എടോ ജേക്കബ്ബ്—ഇതെന്റെ സാധാരണയുള്ള സ്പീഡിൽ കുറച്ചൊന്നുകൂടി എന്നു് പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ആ പൊടിമരുന്നിന്റെ മിടുക്കാണതു്. നാല്പതമ്പതു മൈൽ സ്പീഡ് എനിക്കൊരുപുല്ലാണു്.

ആ സമയത്തു് അവിടേക്കൊരു ദീൎഘകായൻ കയറിവന്നു. അയാളുടെ കയ്യിൽ ഒരു ചാക്കിൻകെട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആഗതനെ കണ്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോന്നു് അത്ഭുതം തോന്നി. കാരണം ആ ആൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു് സുപരിചിതനാണു്. അതു് നമ്മുടെ കുറുപ്പല്ലാതെ മററാരുമല്ല. അയാളുടെ മുഖത്തിന്റെ ചുകപ്പും ഭാവവും കണ്ടാൽ എന്തോ വലിയ കുഴപ്പമോ സങ്കടമോ പററിയതുപോലെ തോന്നും. അയാളുടെ വക്ഷസ്ഥലം സാധാരണയിൽ കവിഞ്ഞു് ഉയരുന്നതും താഴുന്നതുമുണ്ടെന്നു് സൂക്ഷ്മദൃക്കുകൾക്കു് കാണാം. വന്ന ഉടനെ അയാൾ ഒരു ഗ്ലാസ് വെള്ളം മേടിച്ചു കുടിച്ചു്, ആ കെട്ടു് താഴെ വെച്ചു് ദാസിനോടു് വൎത്തമാനം ചോദിപ്പാൻ തുടങ്ങി. കൃഷ്ണമേനോൻ കുറെ അകത്തിരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും കുറുപ്പിന്റെ ദൃഷ്ടി അങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞിട്ടില്ലായിരുന്നു. അയാൾ ദാസിനോടു് ചോദിക്കുകയാണു്—"ഈ വണ്ടി നിങ്ങളുടേതാണോ?"

ദാസ് ആ ചോദ്യത്തിന്നു് ഉത്തരം പറഞ്ഞില്ല. ഉത്തരം പറയുന്നതു തന്റെ അന്തസ്സിന്നും അഭിമാനത്തിന്നും പററിയതല്ലെന്നുപോലും അയാൾക്കു തോന്നിയിരുന്നു. അയാൾ കുറുപ്പിനെ പുച്ഛരസത്തോടുകൂടി ഒന്നു നോക്കുക മാത്രം ചെയ്തു. എന്നാൽ ആ നോട്ടത്തിൽ "കാർ എന്റേത

താണ്—തനിക്കെന്തുവേണം?" എന്ന ഉത്തരം ഊറി വരുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

കറുപ്പ്:—സാറെ, ഇട്ടിക്കിലെ റോഡുകൾ കാറോടിച്ചു പോകുവാൻ നല്ലവണ്ണം പററിയതാണ് അല്ലേ?

ദാസ്:—എന്താ സംശയം. അല്ലെങ്കിൽ നാല്പതമ്പതു മൈൽ സ്പീഡിൽ കാറോടിക്കുവാൻ വലിയ പ്രയാസമായിരിക്കും.

കറുപ്പ്:—ഇത്ര വേഗത്തിൽ കാറോടിക്കുന്നതു വളരെ അപകടമല്ലേ?

ദാസ്:—ഓ—എന്തപകടം!

കറുപ്പ്:—വല്ല ദിക്കിലും ചെന്നടിച്ചാൽ ബാക്കി ഒന്നും ഉണ്ടാവില്ല. വല്ലവരുടെയും മേൽ കയറാനും എളുപ്പമാണ്.

ദാസ്:—ഇതിൽ ആദ്യത്തെ കാര്യം വളരെ സൂക്ഷിക്കേണ്ടതുതന്നെയാണ്. കാരണം വല്ലതിന്മേലും ചെന്നടിച്ചാൽ ഞങ്ങളുടെ തല കാണുകയില്ല. കാറു തകരാറാവുകയും ചെയ്യും. വല്ലോരുടേയുംമേൽ കയറുക—ഞങ്ങളതിനെ അത്ര കണക്കാക്കാറില്ല. വഴിക്കൂടെ പോകുന്ന അവന്മാരു മരിച്ചാൽ ഞങ്ങൾക്കെന്താ—ചിലപ്പോൾ സ്വല്പം പിഴയിട്ടുമായിരിക്കും.

കറുപ്പ്:—ഇത്ര വേഗത്തിൽ കാറോടിക്കുന്നതിൽ അങ്ങയുടെ ഡ്രൈവർക്കും വളരെ സന്തോഷമുള്ള സംഗതിആയിരിക്കും.

ദാസ്:—ഹ-ഹ-ഹ! എടോ കൺട്രി. ഇപ്പോൾ അവരവരുടെ കാർ അവരവർതന്നെ ഓടിക്കുകയാണു പതിവ്. അതാണു പരിഷ്കാരം.

കറുപ്പ്:—ശരി—ഭേഷ്—— ——!!

അതിനിടയ്ക്കു ദാസിന്റെ കൂട്ടുകാരൻ ജോസേഫ് പ്പറയുവാൻ തുടങ്ങി—"എടോ--ദാസ്—ഇന്നത്തെപ്പോലെ കാറിലിരുന്നു പോരുമ്പോഴത്തെ ഒരു സുഖം ഹാ--ഞാൻ ഒരു ദിവസവും അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല. ആ തെണ്ടിച്ചെക്കൻ വണ്ടീടെ അടിയിൽ പെട്ടാലും കേടൊന്നും പററീട്ടില്ലെന്നാണു തോന്നണതു്!!"

ദാസ്:—ശരിയാതു്. ആ ചെക്കൻ എന്തു കരുമ്പാണു കാണിച്ചതെന്നോ! നമ്മൾ കാർ വെട്ടിക്കാൻ നോക്കിയിരുന്നെങ്കിൽ നമുക്കും അപകടം പററുമായിരുന്നു. അതെന്തായാലും കൂടാതെ കഴിഞ്ഞു. ആ ചെക്കന്റെ കാര്യം—അവൻ ചത്തിട്ടുണ്ടാവില്ല!

കുറുപ്പിന്റെ മനസ്സിൽ ഒരു മിന്നൽ പാഞ്ഞു. അയാൾ നടുങ്ങി.

കുറുപ്പ്:—ആ കുട്ടിക്കൊന്നും പററീട്ടില്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കു തീച്ചയുണ്ടോ? നിങ്ങൾ കാറു നിർത്തി ആ കുട്ടിയുടെ സ്ഥിതിയെപ്പററി അന്വേഷിച്ചില്ലേ?

ദാസ്:—ഞങ്ങൾക്കതിനു ഭ്രാന്തല്ലേ! ഒരു തെണ്ടിച്ചെറുക്കനെ വല്ലതും പററിയോ എന്നു നോക്കാൻ കാറു നിറുത്തുകയോ. സുഖമായി പോരുന്ന ഒരു കാറു്——!! അവനെപ്പോലുള്ള തെണ്ടിപ്പിള്ളർ മരിച്ചുതന്നെ പോകണം. യാതൊരു നിയന്ത്രണവും കൂടാതെ പോക്കിൻകുട്ടികളെപ്പോലെ പെരുകി വരുന്ന കിടാങ്ങൾ ഇടയ്ക്കിങ്ങനേയും ചത്തുപോയില്ലെങ്കിൽ ഭൂമിക്കു വലിയ ഭാരമാകും! അത്തരം പിള്ളർ ചാകുന്നതു് അച്ഛനമ്മമാൎക്കു് ഒരു കണക്കിൽ ഉപകാരമായിരിക്കും!

കുറുപ്പിന്റെ ഹൃദയം അനേകം കുതിരശ്ശക്തിയുള്ള ഒരു യന്ത്രത്തെപ്പോലെ അടിക്കുവാൻതുടങ്ങി. അയാൾക്കു

കോപം അടക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. കറപ്പു സിംഹത്തെ പ്പോലെ അലറി--"എടാ--ദുഷ്ടാ--നീ എന്തടാ പറ ഞ്ഞൊ!"

"ടാ--ലഹളക്കൂട്ടാൻ വന്നാൽ പല്ലടിച്ചു കൊഴിക്കും. കള്ളുകുടിച്ചു ബഹളം കൂട്ടാൻ വരുന്നോ!!" ദാസും വിട്ടില്ല.

"ടാ—നീ ചെയ്ത ദുഷ്കർമ്മത്തിൻെറ ഫലം ഇപ്പോഴും തന്നെ അനുഭവിക്കണം" ഇതു പറയലും കറപ്പു ദാസിന്റെ നേരെക്കു ചാടലും ഒപ്പം കഴിഞ്ഞു. അയാൾ മടിയിൽ തിരു കിവെച്ചിരുന്ന കത്തി നിവർത്തി ദാസിനെ തട്ടി താഴത്തിട്ടു മാറത്താഞ്ഞു കുത്തി. ചുടുചോര അവിടെയെങ്ങും തെറി ച്ചു. ദാസ് കയ്യും കാലുമിട്ടു് അഞ്ചാറുവട്ടം നിലത്തടിച്ചെ ങ്കിലും അതു ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു് അവസാനിച്ചു. അയാ ളുടെ പിടച്ചിൽനിന്നു.

കറപ്പിൻെറ അടുത്തേക്കു് ആക്കും അടുക്കുവാൻ ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. എല്ലാവരും പേടിച്ചുവിറന്നു. കൃഷ്ണമേ നോൻെറ അത്ഭുതത്തിനു് അററമില്ലായിരുന്നു. ഇതികർത്ത വ്യതാമൂഢനായി അദ്ദേഹം അങ്ങനെ നിന്നു.

ദാസിന്റെ കൂട്ടുകാരൻ കാറെടുത്തുപോയി അടുത്തുള്ള പോലീസ് സ്റ്റേഷനിൽനിന്നു് ഇൻസ്പെക്ടറെയും പോലീസു കാരേയും കൊണ്ടുവന്നു. ചുടുചോരയണിഞ്ഞുംകൊണ്ടു ക റപ്പു് അവിടെത്തന്നെ നിന്നിരുന്നു. കെട്ടടങ്ങിയ തീയ്യി നെപ്പോലെ അയാൾ ശാന്തനായിരുന്നു. എന്നാലും അ യാൾ അപ്പോഴും കിതച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു.

ഇൻസ്പെക്ടർ ഘാതകനെ നോക്കി പറഞ്ഞു—"താ നിനി മര്യാദയ്ക്കു ഞങ്ങളുടെകൂടെ സ്റ്റേഷനിലേക്കു നടക്കൂ. വഴിക്കു വഴക്കൊന്നും ഉണ്ടാക്കാൻ നോക്കണ്ട. ആ കത്തി ഇങ്ങോട്ടു തരൂ!"

കുറുപ്പു കത്തി അദ്ദേഹത്തിൻെറ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. പോലീസുകാർ കൊലപാതകിയെ കയ്യാമം വെച്ചു.

കുറുപ്പു നിവൎന്നുനിന്നു സധൈര്യം പറഞ്ഞു—"നിങ്ങൾ പറയുന്ന ദിക്കിലേക്കെല്ലാം ഞാൻ യാതൊരു വഴക്കും ഉണ്ടാക്കാതെ വരാം. ഒരു ശാന്തനും വിശ്വസ്തനുമായ നായയെപ്പോലെ നിങ്ങളുടെ പിന്നാലെ വരാം."

അയാൾ പിന്നീട് അവിടെ നിന്നിരുന്നവരെനോക്കി പറയുകയാണ്—"സജ്ജനങ്ങളെ, നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടാകും ഞാൻ അക്രമവും അന്യായവുമായ ഒരു കൃത്യമാണു ചെയ്തതെന്ന്; വെറുപ്പും വിദ്വേഷവും ഉണ്ടാക്കുന്ന നീചനീചമായ ഒരു പ്രവൃത്തിയാണു ചെയ്തതെന്ന്—അതെ—അതു ശരിയാണ്! പക്ഷേ ഇതിൻെറ പരമാൎത്ഥം ഒന്നു വേറെയാണ്. ഈശ്വരനെ സാക്ഷിയാക്കി പറയുന്നു. ഞാൻ ചെയ്തതു തികച്ചും ന്യായവും ധൎമ്മവുമാണെന്ന്. ഈ നീചൻ—ഈ അധമൻ—ഈ ദുഷ്ടൻ എൻ്റെ നേരേ എന്തൊരു ഭയങ്കരമായ അന്യായമാണ്, എന്തൊരു ഘോരമായ അന്യായമാണ് ചെയ്തതെന്നോ! ഇയ്യാളാണ് ഈ കൃത്യം ചെയ്തതെന്നു തീൎച്ചയാവുന്നതുവരെ, താൻ ചെയ്ത ഘോരകൃത്യത്തെപ്പററി ഇയ്യാളുടെ ഹൃദയത്തിൽ പശ്ചാത്താപത്തിൻെറ ലേശംപോലും ഇല്ലെന്നു തീൎച്ചയാവുന്നതുവരെ, ഒരഗ്നിപൎവ്വതത്തെപ്പോലെ ഞാൻ അടങ്ങി ഒതുങ്ങി ശാന്തനായി നിന്നു. മനുഷ്യത്വം ലവലേശമില്ലാതെ, കാശിൻെറ തള്ളിച്ചകൊണ്ടു് എന്തും ചെയ്യാൻ മടിക്കാത്ത ഒരാളാണ് ഇവനെന്നു തീൎച്ചയറിഞ്ഞപ്പോഴാണ് ഈ അഗ്നിപൎവ്വതം പൊട്ടിത്തെറിച്ചതു്. എനിക്കുറപ്പുണ്ടു്, ഇവൻ ചെയ്ത ഘോരാപരാധത്തിന്നു് അനുചിതമായ ഒരു ശിക്ഷയാണു ഞാൻ നല്കിയതെന്നു്! ഞാൻ പറയുന്ന

ത്തിൽ നിങ്ങൾക്ക വിശ്വാസമില്ലെങ്കിൽ—ആ കെട്ടഴിച്ചു നോക്കു—അതിൽ എന്താണെന്നു്!" കറപ്പു് ഒരു കമ്മ ധീരനായ പ്രാസംഗികനെപ്പോലെ ഇത്രയും പറഞ്ഞു തീൎത്തു.

ഒരു പോലീസുകാരൻ ആ ചാക്കിൻകെട്ടഴിച്ചു. അ തിൽ പനിനീർപ്പുപോലെ സുകുമാരനായ ഒരു കുമാരന്റെ മൃതശരീരമാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ആ ദയനീയരംഗം ക ണ്ടതോടെ അവിടെ നില്ക്കുന്ന എവരുടേയും കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. ആ പിഞ്ചുപൈതൽ അപ്പോഴും ഉറ ങ്ങുകയാണോ എന്നു തോന്നും. മുഖത്തു പരിലസിച്ചിരുന്ന പുഞ്ചിരി അപ്പോഴും മാഞ്ഞിട്ടും മങ്ങീട്ടുമില്ല. അവന്റെ കോമനനെററിയിൽ കറുനിറകുറ പററിപ്പിടിച്ചു കിടന്നി രുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ ആ കുട്ടിയെ നോക്കി പൊട്ടിക്കര ഞ്ഞു. പോലീസ്സധികാരി തുടിക്കുന്ന ഹൃദയത്തോടുകൂടി, ഇടറുന്ന സ്വരത്തോടുകൂടി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു—"ഓമ്യോ— പാവം കുട്ടി. ഹൃദയമുള്ള ഒരാൾക്കും ഇത്തരം നീചകൃത്യം ചെയ്യുവാൻ തോന്നുകയില്ല. എഴെട്ടുകാശിന്റെ ഉന്മാദത്തു ള്ളൽകൊണ്ടു മനുഷ്യൻ പിശാചായി മാറുകയാണു്!! ഒരു സഹോദരന്റെ ജീവനെപ്പററി തെല്ലുപോലും വിലവെ ക്കുന്നില്ല!!! ഞാനൊരു ന്യായാധിപനായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ ഘാതകനെ നിർദ്ദോഷിയാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചു്, നിസ്സ ങ്കോചം വിട്ടയയ്ക്കുമായിരുന്നു."

കറപ്പു് വീണ്ടും പറയുവാൻ തുടങ്ങി. "അങ്ങുന്നേ, അങ്ങയെപ്പോലെ ദയാലുവും ന്യായശീലനുമായ ഒരാളെ എന്റെ ജീവിതത്തിൽ അധികമൊന്നും കണ്ടിട്ടില്ല. ന്യാ യംപുലത്തേണ്ടുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർതന്നെ അറിഞ്ഞും അറിയാതേയും ന്യായത്തിൽനിന്നും വിട്ടകന്നുപോകുന്നതു

കണ്ടിട്ടാണു് ഞാൻതന്നെ ഈ ഘോരകൎമ്മത്തിന്നു് ഒരു മ്പെട്ടതു്. ഇനി എനിക്കു് സമാധാനമായി മരിക്കാം. മരിക്കുകയുംവേണം. ഈ ഓമനമകൻ എനിക്കെന്റെ ജീവിനാം ജീവനായിരുന്നു. ഇതുവരെ എന്നെ ആനന്ദത്തിൽ ആറാടിച്ചിരുന്ന ഈ കുമാരൻ—അയ്യോ—എനിക്കാലോചിക്കാൻ വയ്യ. എനിക്കുടനെ മരിക്കണം! എനിക്കീദുഷ്ടനെ എന്തുതന്നെ ചെയ്താലും മതിയാകുകയില്ല"—കുറുപ്പു് ഓടിച്ചെന്നു ദാസിന്റെ മുഖത്തു് അഞ്ചാറുവട്ടം ചവിട്ടിനു—"മരിക്ക്—മരിക്ക്—നീ മരിക്ക്—നീ മരിക്കണം—ലോകത്തിൽ ഇത്തരം ഘോരകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിനു് ശരിയായ ശിക്ഷ ഇതാണു്. ന്യായാധിപൻ ചെറിയ വല്ല സംഖ്യയും പിഴയിട്ടു് നിങ്ങളെ വിടുന്നതു്—ഇത്തരം അക്രമങ്ങൾക്കുള്ള ശരിയായ ശിക്ഷയാകുന്നില്ല! ന്യായത്തിന്റേയും നിയമത്തിന്റേയും പേരിൽ അവരങ്ങനെ വിധിക്കട്ടെ! സത്യത്തിന്റേയും ധൎമ്മത്തിന്റേയും പേരിൽ ഞങ്ങൾ ഇങ്ങനേയും ചെയ്യും. സാധുക്കളായ ഞങ്ങളെ എന്തുംചെയ്യാം എന്നാണു് പണക്കാർ വിചാരിക്കുന്നതു്! ആ കാലം കഴിഞ്ഞു. അക്രമത്തിനും അന്യായത്തിനും ഇനി ലോകത്തിൽ സ്ഥാനമില്ല. ഞങ്ങൾക്കും വളരണം വികസിക്കണം. ന്യായത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഞങ്ങൾ മൎയ്യാദക്കാരാണു്, അന്യായത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഞങ്ങൾ അക്രമികളും!! അങ്ങുന്നേ, ഞങ്ങൾ നിയമത്തിന്നു് വിധേയരാണു്. അങ്ങയുടെ കല്പന ഞാൻ അംശമാത്രം തെറ്റാതെ അനുസരിക്കാം."

അയാൾ ഒരു നെടുവീൎപ്പിട്ടുംകൊണ്ടു് വീണ്ടും പറഞ്ഞു—"അങ്ങുന്നേ, ദയവുചെയ്തു് കുറച്ചുനേരത്തേയ്ക്കു് ഈ കയ്യാമം ഒന്നഴിച്ചുമാററിയാൽ നന്നായിരുന്നു. ഞാനിവിടെ

നിന്നു് ഓടിപ്പോകയില്ല. ആരേയും ഉപദ്രവിക്കുകയുമില്ല. ഞാനെന്റെ ഓമനക്കുഞ്ഞിനെ ഹൃദയത്തോടടക്കിപ്പിടിച്ചു് അവസാനമായും എന്നന്നേയ്ക്കുമായും ആശ്വാസം കൊള്ളട്ടെ!!"

ഇൻസ്പെക്ടർ അയാളുടെ അവസാനത്തെ ആഗ്രഹം നിറവേററുവാൻ അനുമതി നൽകി. ആ സ്നേഹസമ്പന്നൻ തന്റെ ഓമനമകന്റെ മൃതദേഹം കയ്യിലെടുത്തു മടിയിൽ വെച്ചു. അതിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു് നിർന്നിമേഷനായി നോക്കി, പൂങ്കവിളത്തു് അഞ്ചാറുവട്ടം ഉമ്മവെച്ചു.

ആ കുട്ടിയുടെ ആയുസ്സു് തിരികെ കിട്ടുമെങ്കിൽ, എന്തുംതന്നെ ത്യജിക്കുവാൻ കൃഷ്ണമേനോനെപ്പോലെതന്നെ അവിടെയുള്ള എല്ലാവരും സന്നദ്ധരായിരുന്നു. പക്ഷേ ജഗന്നിയന്താവിന്റെ അലിഖിതനിയമം നിരാക്ഷേപം നിലനില്ക്കുകതന്നെ ചെയ്യും!!

കുറുപ്പു് പിന്നീടാക്കുട്ടിയെ മാറോടടക്കിപ്പിടിച്ചു. അയാളുടെ ഹൃദയം മുള തീയ്യിലിട്ടാൽ എന്നതുപോലെ പൊട്ടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതാ—അതാ—പതുക്കെപ്പതുക്കെ കുറുപ്പു് ചെരിഞ്ഞു വീഴുന്നു—ഉവ്വു്—! എല്ലാം കഴിഞ്ഞു—!! ആ വാത്സല്യനിധിയായ പിതാവും ആ സുകുമാരനായ കുമാരനും എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി കണ്ണടച്ചുകഴിഞ്ഞു!!!

എട്ടാം അദ്ധ്യായം

—:0:—

കൃഷ്ണമേനോൻ, ഭയങ്കരമായ സ്വപ്നംകണ്ടെഴുന്നേററ പോലെ അമ്പരന്നും ഉദാസീനനായുമിരുന്നു. കുറച്ചുസമയം മുമ്പുകണ്ട ചിത്രങ്ങൾ മിത്ഥ്യയോ തത്ഥ്യമോ എന്നുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്നു് സംശയംതോന്നി. ആ സംഭവങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള ആലോചന അദ്ദേഹത്തിൻെറ മനസ്സിനെ കോളിളകിയസമുദ്രംപോലെ ക്ഷോഭിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ലോകത്തിൽ ഇങ്ങനെ പല സംഭവങ്ങളും നടന്നുകൊണ്ടേ ഇരിക്കും. അതു മനുഷ്യന്റെ നിയന്ത്രണത്തിന്നു് അതീതമായിരിക്കാം. എന്നാലും അതു നടക്കുകതന്നേ ചെയ്യും. കൃഷ്ണമേനോൻ ടൈഗറിനേയും എടുത്തു സ്വപ്നത്തിൽ നടക്കുന്നതുപോലെ നടന്നു.

നേരം സന്ധ്യായാവാറായി. കാർമേഘപടലങ്ങൾ ആകാശത്തിൽ പാടേപരന്നിരുന്നു. സൂര്യൻ മേഘത്തിനിടയിലോ കടലിന്നടിയിലോ മറഞ്ഞുപോയിട്ടുള്ളതെന്നു സംശയമായി. അധികം താമസിയാതെ ശക്തിയായി മഴപെയ്യുമെന്നുള്ളതിൻെറ സർവ്വ ലക്ഷണങ്ങളുമുണ്ടു്.

രണ്ടുമൂന്നു ദിവസമായി കൃഷ്ണമേനോൻ കണ്ട രംഗങ്ങളും അനുഭവിച്ച ജീവിതവും വിചിത്രങ്ങളും വിവിധങ്ങളുമായിരുന്നു. അവയെല്ലാം ഒരുപക്ഷേ അദ്ദേഹത്തെ ഒരു ഉന്മത്തൻെറ നിലയിൽപോലും ആക്കിട്ടുണ്ടു്. കിട്ടുണ്ണിയുടേയും കറുപ്പിൻേറയും രൂപങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഹൃദയത്തിൽ അപ്പോഴും തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്നു. അവരുടെ പരിചയം തൻെറ ജീവിതത്തിൽ ഒരു പുതിയ അദ്ധ്യായം തന്നെ തുറന്നിട്ടുണ്ടു്. താൻ ഒരു പണക്കാരനാണു്, പട്ടണത്തിൽ പരിഷ്കാരത്തിൽ ജീവിച്ച ആളാണു്, എന്നുള്ള

കഥയെല്ലാം അദ്ദേഹം ഒട്ടുമുക്കാലും മറന്നു. ദരിദ്രനും, അനാഥനും വൃദ്ധനുമായ ഒരു വ്യക്തിയാണു് താനെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിത്തുടങ്ങി. താൻ മരിക്കുമെങ്കിൽ വ്യസനിക്കുവാനും, മരിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു് അന്വേഷിക്കുവാനും ആരും ഇല്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിനു ഭാരം തീരെ ഇല്ലായിരുന്നു. മരിക്കുന്നതിൽ പരിഭ്രമമോ പരിഭവമോ അദ്ദേഹത്തിനില്ലതാനും. ആരുമേതുമറിയാതെ താനങ്ങനെമരിച്ചുപോകുകയാണെങ്കിൽ ആർക്കും ഒരു നഷ്ടവും വരാനില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ ആലോചിക്കുകയാണു്, "കറുത്ത പക്ഷം ഈ ടൈഗറെങ്കിലും എന്റെ ഒരു പ്രേമഭാജനമായിട്ടുണ്ടു്. ഇതെന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുകയുംചെയ്യുന്നു." ആ നായ്ക്കുട്ടി തന്റെ യജമാനന്റെ മുഖം നോക്കിക്കൊണ്ടു കിടന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദാസീനതയിൽ വ്യസനംതോന്നിയ ആ നായ്ക്കുട്ടി, അദ്ദേഹത്തെ ആനന്ദിപ്പിക്കുവാനോ എന്നു് തോന്നുമാറു് പുറംകയ്യു മന്ദമന്ദം നക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ അതിനെ നോക്കി പറഞ്ഞു—"ഈശ്വരാ, ഇതെന്തു വിചിത്രലീലയാണു്. ഈ നായയെപ്പോലുള്ള ഒരു ക്ഷുദ്രജീവിയുടെ ജീവിതത്തെ അങ്ങു സുരക്ഷിതമാക്കുന്നു. ആനന്ദത്തിൽ ആറാടി കളിച്ചുപുളച്ചു് നടന്നിരുന്ന ആ കുട്ടിയുടെ ജീവിതം അവസാനിപ്പിക്കുകയുംചെയ്തു. നിയതിയുടെ എന്തൊരു നിയമമാണിതു്! അതെ—ഒരു പക്ഷേ, "അരക്ഷിതം തിഷ്ഠതി ദൈവരക്ഷിതം, സുരക്ഷിതം ദൈവഹതം വിനശ്യതി—ടൈഗർ നീ ഭാഗ്യവാൻതന്നെ. എളിയവരെ ഈശ്വരൻ എപ്പോഴും കാക്കുന്നു!!

അടുത്തടുത്തു കഴിഞ്ഞ രണ്ടുമൂന്നു മരണത്തെപ്പററി കൃഷ്ണമേനോൻ ചിന്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. "ദാസിന്റെ മര

ണത്തിന്നു കാരണം തീർച്ചയായും ഉണ്ടു്. കുരപ്പിൻെറ മരണത്തിന്നും കാരണം കണ്ടുപിടിക്കാം. എന്നാൽ യാതൊരു കളങ്കവുമില്ലാത്ത ആ കുട്ടിയെ നിയതി എന്തിനാണു നശിപ്പിച്ചതെന്നു ചോദിച്ചാൽ ഉത്തരം കണ്ടെത്തുവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കും. നിയതിയുടെ നിയമത്തേയോ പ്രകൃതിയുടെ വികൃതിയേയോ ഏതിനെയാണു പഴിക്കേണ്ടതെന്നു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. ഒരുപക്ഷേ, ആ കുട്ടി ഈ കപടംപിടിച്ച ലോകത്തിലേക്കു പാററിയതല്ലെന്നായിരിക്കാം ഈശ്വരൻെറ മതം. മൺമറഞ്ഞുപോകുന്ന മത്ത്യത കുറച്ചു കരയാനും കരയിപ്പിക്കാനും മാത്രമാണെങ്കിൽ......! അല്ല, അതിനെന്തെങ്കിലും ഉദ്ദേശമുണ്ടായിരിക്കും. പക്ഷേ പണം സമ്പാദിക്കാനുള്ള യന്ത്രത്തേപ്പോലെ ജീവിച്ച ഞാൻ ഈ ന്തുലാമാലപിടിച്ച വേദാന്തത്തെപ്പററി ചിന്തിച്ചിട്ടില്ല, ചിന്തിക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുമില്ല."

ഇത്തരം പ്രശ്നങ്ങൾ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചുയന്നതോടുകൂടി, കഴിഞ്ഞുപോയ കാലത്തെ കഥകളുടെ ചിത്രം അദ്ദേഹത്തിൻ്റെ ഹൃദയത്തിൽ ചലച്ചിത്രത്തിലെന്നപോലെ തെളിഞ്ഞു പാഞ്ഞുപോയി. താൻ യുവാവായിരുന്നപ്പോൾ പണം സമ്പാദിക്കുവാൻ പരിശ്രമിക്കുന്നതു്—അതിൻെറ ഫലങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നതു്—പാവനവും മോഹനവുമായ സ്നേഹം തൻെറ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചുയരുന്നതു്—തൻെറ പ്രേമത്തിന്നും സ്നേഹത്തിന്നും ഭാജനമായിരുന്നവർ തന്നെ നിരാശനാക്കുന്നതു്—ഇങ്ങനെ തുടങ്ങി പലതും അദ്ദേഹത്തിൻെറ മസ്തിഷ്കത്തെ ചുട്ടുപിടിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്നെ ത്താൻ പറഞ്ഞു—"എൻെറ വിപുലമായ സമ്പത്തു ഞാൻ ഏതുവഴിക്കു ശരിയായ വിധത്തിൽ വിനിയോഗിക്കും. ഒരുപക്ഷേ സമ്പത്തുമുഴുവൻ ലോകത്തിൻെറ

ഉൽക്കഷ്ത്തിനവേണ്ടി ഉപയോഗിക്കുവാൻ തീച്ച്യാക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു് ആരെയാണു് ഏല്പിക്കുക. അതു് അയാൾ ദുരുപയോഗപ്പെടുത്തുകയില്ലെന്നു് എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കാം. ഇന്നലത്തെ സംഭവംതന്നെ ആലോചിച്ചാൽ മതി—ഞാൻ കുറുപ്പിൻെറ മകനു വല്ല സഹായവും ചെയ്യണമെന്നു് ആലോചിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആ സഹായംകൊണ്ടു് അവർ സന്തോഷിക്കുമോ എന്നു സംശയിച്ചു കഴിയുമ്പോഴേക്കും മരണത്തിൻെറ തണുത്ത കൈ ആ കുട്ടിയെ പിടികൂടി. ഇനി എൻെറ ഭാവിജീവിതം—ഒരുപക്ഷേ അതു വളരെ ചുരുങ്ങിയതായിരിക്കാം—ഒരു വലിയ ചോദ്യചിഹ്നമായിട്ടാണു ഞാൻ കാണുന്നതു്. കുഴിയുടെ വക്കത്തേയ്ക്കു കാൽ നീട്ടിയിരിക്കുന്ന എനിക്കു്, എൻെറ വിപുലമായ സമ്പത്തു സദുപയോഗത്തിനു യോഗ്യമായ വിധത്തിൽ സമപ്പിച്ചു മനഃസമാധാനത്തോടുകൂടി മരിക്കുവാൻ സാധിച്ചാൽ കൃതാത്ഥനാകാം. എൻെറ ഈ പര്യടനത്തിൽ ഒരുപക്ഷേ വല്ല സൽഗുണസമ്പന്നന്മാരേയും കണ്ടെത്തുവാൻ സാധിക്കുമായിരിക്കും. എന്നാൽ അവക്കു്, എൻെറ അളവറ്റ സമ്പത്തു കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ, സന്തോഷമുണ്ടാകുന്നതിനു പകരം മനഃസമാധാനമില്ലാതാകുകയാണു ഫലമെങ്കിൽ—അതെ — ഇക്കാര്യത്തിൽ എനിക്കു വലിയ സംശയമുണ്ടു്. കാരണം, അവർ നിത്യതൃപ്തരായിരിക്കും. അവർ അദ്ധ്വാനിച്ചു നേടുന്ന പണംകൊണ്ടു മിതവ്യയം ശീലിച്ചു സന്തോഷത്തോടും സംതൃപ്തിയോടുംകൂടി ജീവിക്കുന്നവരായിരിക്കും. അന്യൻെറ പണത്തെ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നവരല്ല. കിട്ടുണ്ണിക്കു കുറേപണം അയച്ചുകൊടുക്കുകയാണെങ്കിൽ അയാൾ അതു സ്വീകരിക്കുമോ എന്നുപോലും സംശയമാണു്. അന്യായമായ

ഫിണം വെറുക്കുന്ന ഒരാളാണ് അയാൾ. നല്ല മനുഷ്യരെല്ലാം ഇത്തരം മനഃസ്ഥിതിക്കാരായിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ദുർജ്ജനങ്ങൾക്ക് അന്യന്റെ സ്വത്തിൽ അതിയായ ആഗ്രഹവും ആസക്തിയുമുണ്ടാകും. അവർ എന്റെ സ്വത്തു കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ ഇത്തരക്കാർ ആ സ്വത്ത് നല്ലകാര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ചെലവുചെയ്യില്ലെന്നു തീർച്ചയാണ്. അതൊക്കെ വല്ല കള്ളുകടകളിലേക്കും വേശ്യാലയങ്ങളിലേക്കും ഒഴുകിപ്പോകുകതന്നെ ചെയ്യും. എന്റെ ഈ ചിന്തകൾ—ഒരുപക്ഷേ എനിക്കു ഭ്രാന്താണെന്ന് ലോകം മുദ്രയടിക്കുമായിരിക്കാം. ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുകയും അന്യനുവേണ്ടി ജീവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു് ഭ്രാന്തിന്റെ ലക്ഷണമാണെങ്കിൽ ഞാനൊരു ഭ്രാന്തൻ തന്നെ. അന്യന്റെ സ്വത്തിൽ ആഗ്രഹമില്ലാതെ, കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു തൃപ്തിയായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതു ഭ്രാന്തിന്റെ ചിഹ്നമാണെങ്കിൽ അത്തരം ഭ്രാന്തന്മാർ ലോകത്തിൽ അനവധി ഉണ്ടാകട്ടെ എന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുകയേ തരമുള്ളു."

ഇത്തരം ചിന്തകളോടുകൂടി കൃഷ്ണമേനോൻ നടന്നു. തന്റെ ഹൃദയത്തിനിണങ്ങിയ ഒരാളെ 'സ്നേഹിക്കുവാനും ആ ആൾക്ക് സ്വത്തെല്ലാം സസന്തോഷം സമർപ്പിക്കുവാനും അദ്ദേഹത്തിനു് അതിയായ ആഗ്രഹമുണ്ടായി. നിസ്വാർത്ഥമായ പ്രേമത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം അറിയുവാൻ അദ്ദേഹം വെമ്പൽകൊണ്ടു.

അദ്ദേഹം വീണ്ടും പറഞ്ഞുതുടങ്ങി.—"എന്തു്—എനിക്കീലോകത്തിൽ അങ്ങനെയുള്ള ഒരാളെ കണ്ടെത്തുവാൻ സാധിക്കുകയില്ലെന്നോ! ഞാൻ വളരെ പരിശ്രമിച്ചു വിജയം പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള ഒരാളാണ്. എന്റെ അവസാന

ത്തെ പരിശ്രമം ജഗദീശ്വരൻ ഫലപ്രാപ്തിയിലേക്ക് എത്തിക്കുകയില്ലേന്നോ! എൻെറ ഈ എളിയ ആഗ്രഹം അഖിലേശ്വരൻ സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുകയില്ല!!

സൂര്യാസ്തമയത്തോടുകൂടി കറുത്തിരുണ്ട മേഘക്കൂട്ടങ്ങൾ വാനിലെങ്ങും സ്ഥലംപിടിച്ചു. പ്രകൃതിയുടെ അപ്പോഴത്തെ നില കണ്ടാൽ അവൾ ഏതോ ഒരു ഘോരകൃത്യം ചെയ്യാൻ തെയ്യാറാകുകയാണെന്നു തോന്നും. തനിക്കെന്തോ ഒരു വിപത്തു വരുവാൻപോകുന്നുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഭൂതോദയമുണ്ടായി. മരിക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ഭയമില്ല. പക്ഷേ, താൻ ഏതോരു ലക്ഷ്യം ലാക്കാക്കിയാണോ ഇറങ്ങിയതു്, അതു കണ്ടെത്തുന്നതിനു മുമ്പ് മരിക്കുന്നതിന് വൈമനസ്യം ഇല്ലാതേയും ഇരുന്നില്ല.

പ്രകൃതിയുടെ കരിതേച്ച വേഷം തിരനീക്കി. കാർമേഘങ്ങൾ ആകാശത്തിൽ പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. മിന്നൽപിണരുകൾ പുളഞ്ഞു പാഞ്ഞു. ഘോരമായി ഇടിവെട്ടി. പാറക്കഷണങ്ങൾ വലിച്ചെറിയുന്നതുപോലെ മഴയും പെയ്തുതുടങ്ങി.

കൃഷ്ണമേനോൻ സംശയിച്ചു, തൻെറ ബലംകുറഞ്ഞ ശരീരത്തിന് ആ ശക്തിയായ മഴയത്തു് നടക്കുവാൻ സാധിക്കുമോ എന്ന്. അദ്ദേഹം ഒരു പാറപ്പുറത്തു ചെന്നിരുന്നു. ആ നായ്ക്കുട്ടിയുടെ സ്ഥിതിയും കഷ്ടത്തിലായിരുന്നു. അതു് ഭയപ്പെട്ടു് തൻെറ യജമാനൻെറ മാറത്തു് കെട്ടിപ്പിടിച്ചു കിടക്കുകയാണ്. വർഷരാക്ഷസി ഭയങ്കരമായ രൂപം ധരിച്ചു. വലിയ വലിയ വൃക്ഷങ്ങളേയും നിലംപതിപ്പിക്കുമാറ് കൊടുങ്കാററു വീശിത്തുടങ്ങി. ആ പാറക്കഷണവും താനുംകൂടി ഒന്നിച്ചു പറന്നുപോകുമോ എന്നുകൂടി അദ്ദേഹം ശങ്കിക്കാതിരുന്നില്ല.

"ഞാൻ ഇവിടെവെച്ച് മരിക്കുകയാണെങ്കിൽ— —! ഒരുപക്ഷേ ഈ ഭാണ്ഡത്തിലുള്ള പണവും എഴുത്തും വല്ല വക്കും കിട്ടിയാൽ, എഴുത്തിലെ മേൽവിലാസം നോക്കി അവർ അതു ശിവരാമമേനോനു് എത്തിക്കുമായിരിക്കാം. അങ്ങനെ നാട്ടുകാർ എൻെറ മരണവാർത്ത അറിയുകയും ചെയ്യും. അവർ പറയുമായിരിക്കും, ഞാനൊരു ഭ്രാന്തനാണെന്നു്. ഏതൊരു മഹത്തായ ആകാംക്ഷയോടുകൂടിയാണു് ഞാൻ ചററിത്തിരിയുന്നതെന്നു് അവർ മനസ്സിലാക്കുകയില്ല. എൻെറ യാത്രയുടെ ഉദ്ദേശം ശിവരാമമേനോൻ മാത്രമേ മനസ്സിലാക്കുകയുള്ളൂ. ഒരുപക്ഷേ ഞാൻ വിഡ്ഢിയായിരിക്കാം, ഭ്രാന്തനായിരിക്കാം — മരീചികകണ്ടു മയങ്ങിയ ഒരു മാൻകിടാവായിരിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ പഴയ ജീവിതത്തിലേക്കുതന്നെ തിരിച്ചു പോയാലോ— — —! ആഡംബരത്തിൻേറയും ഐശ്വര്യത്തിൻേറയും വിലാസലഹരിയിൽ അങ്ങനെയങ്ങു ജീവിതം കഴിച്ചുകൂട്ടിയാലോ — — — !! സ്വാർത്ഥികളായ സ്തുതിപാഠകന്മാരുടെ ചക്കരവാക്കിൽ വീണു് ആലസ്യത്തിൻെറ മടിത്തട്ടിൽ മയങ്ങിക്കിടന്നാലോ — — — —!!! — — — —വേണ്ടാ—വേണ്ടാ — — — അയ്യോ — — — — !! "

ഒരു ഭയങ്കരമായ കാററു വീശി. തണുത്തു വിറച്ചു പാറപ്പുറത്തിരുന്നിരുന്ന കൃഷ്ണമേനോൻ ബോധംകെട്ടു നിലംപതിച്ചു. നായ്ക്കുട്ടി ഉറക്കെ കരയുവാൻ തുടങ്ങി.

ഒമ്പതാം അദ്ധ്യായം

കൃഷ്ണമേനോൻ മോഹാലസ്യത്തിൽനിന്നു് ഉണൎന്നു കണ്ണുമിഴിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ നേരം വളരെ ഇരുട്ടിയിരുന്നു. മഴക്കാറെല്ലാം മാറി. ആകാശം തെളിഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തു് ഒരു സ്ത്രീ ഇരിക്കുന്നുണ്ടു്. അവൾ അദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹത്തോടും അനുകമ്പയോടുംകൂടി ശുശ്രൂഷിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോനു് എഴുനേറ്റിരിക്കുവാനും സംസാരിക്കുവാനും ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും ക്ഷീണംകാരണം അതിനൊന്നും സാധിച്ചില്ല.

ആ സ്ത്രീ ലോലമായ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു—"അങ്ങയുടെ ക്ഷീണം നല്ലവണ്ണം ഭേദമായിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു് എഴുനേൽക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു് കുറച്ചുകൂടി കഴിഞ്ഞിട്ടുമതി. ഒരു സ്വാസ്ഥ്യത കിട്ടുന്നതുവരെ ഈ നിലയിൽ കിടക്കുന്നതാണു നല്ലതു്."

താൻ ആ സമയത്തു് ഭൂമിയിലല്ലെന്നും, വാനിലലഞ്ഞോ വിഹരിക്കുകയാണെന്നും, തന്റെ അടുത്തിരുന്നു ശുശ്രൂഷിക്കുന്ന ആ സുകുമാരി ഏതോ ദേവാംഗനയായിരിക്കുമെന്നും, ഓരോരോ ചിന്തകൾ കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉദിച്ചുയൎന്നു. തനിക്കു ബോധം മറയുന്നതിനു മുമ്പുണ്ടായ സംഭവങ്ങൾ നിഴലിച്ച ഛായ സ്മരണയിൽ മങ്ങിക്കണ്ടപ്പോൾ, താൻ അപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്ന ആ രംഗം സ്വൎഗ്ഗത്തിൽവെച്ചു നടക്കുവാനേ സംഭാവ്യതയുള്ളു എന്നു് ആ വൃദ്ധന്റെ ഹൃദയം തീരുമാനിച്ചുവെങ്കിൽ അത്ഭുതത്തിനു വകാശമില്ല.

ഒടുവിൽ, ക്ഷീണിച്ച സ്വരത്തിൽ അദ്ദേഹം അവ ളോടിങ്ങനെ ചോദിച്ചു:—"എന്നോടിങ്ങനെ കാരുണ്യം കാണിക്കുന്ന നിങ്ങൾ ആരാണെന്നറിയുവാൻ എനിക്കതി യായ ആഗ്രഹമുണ്ട്. കഴിഞ്ഞ സംഭവങ്ങളെല്ലാം ഓരോ ന്നായി എന്റെ സ്മരണയിൽ തെളിഞ്ഞുവരികയാണു്. ഞാൻ വളരെ അകലെ ഒരു ദിക്കിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടതാ ണു്. നടന്നു നടന്നു വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു. ഇവിടെ എത്തിയപ്പോഴേക്കും വല്ലാതെ കാററും മഴയും വന്നു. പിന്നീടു് എന്തൊക്കെയാണു് ഉണ്ടായതെന്നു് എനിക്കോ ർമ്മയില്ല."

"ഇങ്ങനെ ഓരോന്നിനെപ്പററി ആലോചിച്ചു് അങ്ങേ ന്നിപ്പോൾ മനസ്സും ദേഹവും ക്ഷീണിപ്പിക്കരുതേ. ദേഹ ത്തിനു കുറച്ചു ബലം കിട്ടിയതിനു ശേഷമാകാം ഇതെ ല്ലാം"—അവൾ മന്ദസ്വരത്തിൽ മറുപടിപറഞ്ഞു.

കൺപോളയിൽ പററിപ്പിടിച്ചു നിന്നിരുന്ന വെള്ള ത്തുള്ളികൾ ഉള്ളംകയ്യുകൊണ്ടു തുടച്ചുകളഞ്ഞു്, കൃഷ്ണമേ നോൻ കണ്ണുതുറന്നു് നാലുപാടും ഒന്നു കണ്ണോടിച്ചു. എന്നി ട്ടദ്ദേഹം ചോദിക്കുകയാണു്,—"അയ്യോ—ടൈഗർ—എ ന്റെ നായ്ക്കുട്ടി എവിടെയാണു്—?"

"അതാ അവിടെ കിടക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്കു് എന്താണു പററിയതെന്നും അതിനു നല്ലവണ്ണം അറിയാം. അതാണു് എന്നെ ഇവിടേക്കു കൊണ്ടുവന്നതു്. അങ്ങുന്നു മോഹാല സ്യപ്പെട്ടു വീണപ്പോൾ അതു് ഇവിടെനിന്നു ഇറങ്ങിവന്നു് ഉറക്കെ കുരച്ചുതുടങ്ങി. കുരകേട്ടു ഞാൻ വന്നുനോക്കി. അപ്പോൾ അതു നേരിട്ടു് ഇങ്ങോട്ടു നടന്നു. ഞാൻ പിന്നാ ലെ പോന്നു. അങ്ങനെയാണു ഞാൻ ഇവിടെ വരാൻ കാരണം. വിശേഷബുദ്ധിയുണ്ടെന്നഭിമാനിക്കുന്ന മനുഷ്യൻ

ലോലും ഈ മഹാകൃത്യത്തിനു മുമ്പിൽ തലകുനിക്കണം" ആ സ്ത്രീ ആവേശത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഹൃദയം തുടിച്ചു. ആനന്ദംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ഗൽഗദസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു—"ആ നായ്ക്കുട്ടിയെ ഒന്നിങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരാമെങ്കിൽ—! ഞാനൊന്നതിനെ മാറോടണച്ചു് ആലിംഗനംചെയ്യട്ടെ—!!

അവൾ അതിനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കു് ആനയിച്ചു. ആ വയസ്സൻ വിറയ്ക്കുന്ന കൈകൾകൊണ്ടെടുത്തു് ആനന്ദത്തോടും ആവേഗത്തോടുംകൂടി അതിനെ ആലിംഗനം ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതത്തിനു് ഒരു ഉണർവ്വും ഉന്മേഷവും കിട്ടിയതായിത്തോന്നി.

വിനീതസ്വരത്തിൽ അവൾ ചോദിച്ചു—"അങ്ങയുടെ ക്ഷീണം ഇപ്പോൾ അല്പം ഭേദമായില്ലേ? ഇനി ഒരു കാര്യം ചെയ്യാം. എന്റെ ചുമലും പിടിച്ചു് പതുക്കെ അങ്ങോട്ടു് നടക്കുകയാണെങ്കിൽ......! ഇതാ—എന്റെ വീടു് ഇവിടെ വളരെ അടുത്താണു്. അവിടെപ്പോയി കിടക്കാം."

"എനിക്കുവേണ്ടി എത്രയാണു് കുട്ടി ബുദ്ധിമുട്ടുന്നതു്. ഇനിയും ഞാൻ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുകയാണെങ്കിൽ......!" ഇടറുന്ന സ്വരത്തിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

"ബുദ്ധിമുട്ടു്......! അമ്മാവാ—അങ്ങനെ പറയരുതേ. അമ്മാവനെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിൽ എനിക്കെന്താണു് ബുദ്ധിമുട്ടു്. എനിക്കിതിൽ ആനന്ദമേ തോന്നുന്നുള്ളു. വരൂ—നമുക്കു് വേഗം വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകാം." ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അവൾ കൃഷ്ണമേനോന്റെ അടുത്തുചെന്നു് അദ്ദേഹത്തെ താങ്ങിപ്പിടിച്ചു് എഴുന്നേൽപ്പിച്ചു.

പതുക്കെപ്പതുക്കെ നടന്നു്, കുറച്ചു നിമിഷത്തിന്ന
ുള്ളിൽ അവളുടെ വീട്ടിലെത്തി.

ആ യുവതി അദ്ദേഹത്തിന്നു് കാലും മുഖവും കഴുകു
വാൻ വെള്ളവും പിന്നീടു് ഈറൽ മാറുവാൻ വസ്ത്രവും
കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. അവൾ വേഗത്തിൽ കട്ടിലിന്മേൽ
ഒരു കിടക്ക വിരിച്ചു് തെയ്യാറാക്കുകയും പുതയ്ക്കുവാൻ ഒരു
പുതപ്പുകൊണ്ടുവന്നിടുകയും ചെയ്തു.

കൃഷ്ണമേനോൻ കിടക്കയിൽ കിടന്നു. അവൾ അദ്ദേ
ഹത്തെ പുതപ്പിച്ചു.

ഒരു പഴയ ചാക്കുകൊണ്ടുവന്നു് അതിൽ നായ്ക്കു
ട്ടിയേയും കിടത്തി.

തൽക്കാലം കാര്യമെല്ലാം തെല്ലൊന്നു സമാധാനമാ
യി. അവൾ, പിന്നീടു് അടുക്കളയിലേയ്ക്കുപോയി, കുറച്ചു
സമയത്തിനുള്ളിൽ കുറേ ചൂടുള്ള കാപ്പി ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു
വന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ പതുക്കെ എഴുന്നേററിരുന്നു് ആഗ്ര
ഹത്തോടും ആർത്തിയോടുംകൂടി ആ കാപ്പി ഒട്ടുമുക്കാലും
കുടിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്നു് മനസ്സിന്നും ദേഹത്തിന്നും തെ
ല്ലൊരു ആശ്വാസം കിട്ടി. ഒരു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ
അദ്ദേഹം ചുററുംനോക്കി. അപ്പോൾ മാത്രമേ അദ്ദേഹം
അവളെ നന്നായി കണ്ടുള്ളു. അത്യന്തം കഷ്ടപ്പെട്ടു തന്നെ
ശുശ്രൂഷിക്കുന്ന ആ തരുണി ഒരു സുശീലമാത്രമല്ലാ, ഒരു
സുകുമാരിക്കുട്ടിയാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് മനസ്സിലായി.

കൃഷ്ണമേനോൻ ചോദിച്ചു—"കുഞ്ഞേ, എനിക്കുവേ
ണ്ടി നീ വല്ലാതെ ബുദ്ധിമുട്ടുന്നു. പാവം—നീ ഇവിടെ ഒററ
യ്ക്കാണോ താമസിക്കുന്നതു്?"

ആ സ്ത്രീ മന്ദസ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"അ തെ—ഞാനിപ്പോൾ ഒററയ്ക്കാണു താമസിക്കുന്നത്. ഞാ നൊരു ചെറിയ കുട്ടിയായിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ എന്റെ അമ്മ മരിച്ചു. ഇതു് അച്ഛന്റെ വീടാണ്. അമ്മയുടെ മരണാനന്തരം ഞാൻ ഇവിടെ അച്ഛന്റെകൂടെ താമസമാക്കി. ആ ഭാഗ്യവും അധികകാലം നിലനിന്നില്ല. എന്നെ വാത്സല്യത്തോടെ വളർത്തിയിരുന്ന അച്ഛനും അധികകാലം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു് ദിവംഗതനായി. പിന്നീട് സ്വന്തമെന്നു പറയുവാൻ ആരുംതന്നെ ഇല്ലാതെവന്നു. സ്വന്തമായി ഈ വീടും വളപ്പും മാത്രമുണ്ട്. ചെലവിനു കുറച്ചു പാട്ടം കിട്ടുവാനുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടിങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു.

കൃഷ്ണ:—എന്നാലും സഹായത്തിന് ആരുമില്ലേ?

യുവതി:—ആരുമില്ലെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. അച്ഛന്റെ ഒരു പഴയ സ്നേഹിതൻ ഉണ്ട്. അദ്ദേഹം കാര്യങ്ങളെല്ലാം അന്വേഷിക്കും. രാത്രി ഇവിടെവന്നു കിടക്കുകയും ചെയ്യും.

കൃഷ്ണ:—യാതൊരു പരിചയവുമില്ലാത്ത ഈ വയസ്സനെ രാത്രി ഇവിടെ കയററിക്കിടത്തുന്നതു വളരെ ആലോചിച്ചു വേണ്ടതല്ലേ? നിനക്കറിയാമോ ഇയ്യാൾ എന്തു തരക്കാരനാണെന്ന്? ഇവനൊരു കള്ളനോ, കൊള്ളക്കാരനോ അഥവാ ഒരു കൊലപാതകിയോ അല്ലെന്നു് ആരു കണ്ടു! എന്തു ധൈര്യത്തോടുകൂടിയാണ് നീ എനിക്കിവിടെ അഭയസ്ഥാനം അനുവദിച്ചതു്!!

ആ സുകുമാരിയായ തരുണി ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—"എനിക്ക് ഇങ്ങനെയുള്ള കാര്യത്തെപ്പററിയൊന്നും ചിന്തിക്കേണ്ട ആവശ്യമേയില്ല. വരാനുള്ളതു വഴി

യിൽ താങ്ങളില്ലെന്നു് എനിക്കു നല്ല ഉറപ്പുണ്ടു്. പിന്നെ ആളെക്കണ്ടാലും ചിലതെല്ലാം ഊഹിക്കാമല്ലോ.

കൃഷ്ണ:—എന്നെ കണ്ടിട്ടു് എന്തു തോന്നുന്നു. ഇവിടെനിന്നു വേഗം പറഞ്ഞയയ്ക്കുവാൻ എന്താണു വഴി എന്നു് ആലോചിക്കുകയായിരിക്കാം അല്ലേ?

യുവതി:—എന്റെ അച്ഛൻ ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തേക്കാളും അധികം പ്രായമായിട്ടുണ്ടു് അങ്ങയ്ക്കു്. അങ്ങുന്നു കാററും മഴയുമേററു വല്ലാതെ വലഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നടക്കുവാനോ എഴുന്നേററിരിക്കുവാനോ അങ്ങക്കിപ്പോഴും സാധ്യമല്ലാതാണിരിക്കുന്നതു്. അങ്ങയുടെ ശരീരസ്ഥിതി കുറച്ചു നന്നാകുന്നതുവരെ—അങ്ങയ്ക്കു് എഴുന്നേററു നടക്കുവാനുള്ള ശക്തികിട്ടുന്നതുവരെ—അങ്ങയെ ശുശ്രൂഷിക്കേണ്ടതു് എന്റെ പാവനമായ ഒരു കടമയാണെന്നു് ഞാൻ തീർച്ചയായും കരുതും. ക്ഷീണം മാറുന്നതുവരെ അങ്ങയെ ഇവിടെനിന്നു് പറഞ്ഞയയ്ക്കുകയുമില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ ഇടറുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു—"മകളേ, യാതൊരു പരിചയവുമില്ലാത്ത ഒരാളെ ഇത്രത്തോളം ബുദ്ധിമുട്ടി ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിന്റെ പ്രതിഫലം-!!"

ആ തരുണി ഇടയ്ക്കുകയറി പറഞ്ഞു—"ഓ—പ്രതിഫലം!!—മതിയാക്കൂ. ഇങ്ങനെയൊക്കെപ്പറഞ്ഞു് എന്റെ മനസ്സിനെ വേദനിപ്പിക്കാതിരിപ്പാൻ അപേക്ഷയുണ്ടു്. ഞാൻ പ്രതിഫലം ഇച്ഛിച്ചല്ല അങ്ങയെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതു്. ക്ഷീണിച്ച ഒരു സഹജീവിയെ സഹായിക്കേണ്ടതു് മനുഷ്യന്റെ കടമമാത്രമാണു്. ഞാൻ അങ്ങയെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ ഞാനെന്റെ കർത്തവ്യം ശരിക്കനുഷ്ഠിക്കുന്നു എ

ന്നമാത്രമേ അതിനത്ഥമുള്ളു. പ്രതിഫലത്തെപ്പററി അ ങ്ങന്ന് ദയചെയ്ത് പറയാതിരിക്കണം. എന്റെ കത്തവ്യം നിറവേററുന്നതിൽ അങ്ങുന്നെന്നെ തടുക്കരുതു്!"

കൃഷ്ണ:—ആ ഒരൊററക്കാരണം—കത്തവ്യം—അതുകൊണ്ടു മാത്രമാണോ നീ എന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതു്?

ആ യുവതി പറയുകയാണ്—"അല്ല, അതിനു വേറെയും ഒരു കാരണമുണ്ടു്. എന്റെ അച്ഛൻ മരിച്ചതിനു ശേഷം ഞാൻ ഒററയ്ക്കാണു താമസിക്കുന്നതു്. ഹൃദയം തുറന്നു് എനിക്കൊരാളെ സ്നേഹിക്കുവാനില്ല. അങ്ങനെ ഒരാളെ കണ്ടെത്തീട്ടുമില്ല. അങ്ങയെ കണ്ടപ്പോൾ എനിക്കു് എന്റെ അച്ഛന്റെ സ്മരണയുണ്ടായി. അതാണു കത്തവ്യത്തിനു പുറമെ ഇത്ര സ്നേഹവും ബഹുമാനവും തോന്നുന്നതു്. ആട്ടെ—ഇനി കുറച്ചു പാൽക്കുടി കുടിച്ചു കിടന്നുറങ്ങാം. ഒന്നുറങ്ങിയാൽ ക്ഷീണത്തിനും ഭേദം കിട്ടും. രാമൻനായർ വന്നാൽ കട്ടിൽ കുറെ അങ്ങോട്ടു നീക്കിയിടാം!!

"അങ്ങനെ ആവാം—കുഞ്ഞേ, നിന്റെ പേരെന്താണു്—?" നനഞ്ഞ കണ്ണുകൾ തുടച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

"സുശീല--!" എന്നായിരുന്നു വിനീതമായ മറുപടി.

കൃഷ്ണമേനോൻ കുറച്ചു പാൽകുടിച്ചു. അപ്പോഴയ്ക്കും രാമൻനായരും വന്നു. അയാൾ കൃഷ്ണമേനോനു് കിടക്കുവാൻവേണ്ട സൌകയ്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുത്തു. അദ്ദേഹം ആ കട്ടിലിൽ സുഖമായി കിടന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ സുശീലയോടു പറഞ്ഞു—"സുശീലേ, എന്റെ കുപ്പായം ഒന്നെടുക്കണം. അതിന്റെ പോക്കററിൽ ചില അത്യാവശ്യമായ കടലാസ്സുകളുണ്ടു്. അതു ന

ന്നഞ്ഞിട്ടുണ്ടാകും. ആ പൊതി ആരും കാണാതെ സൂക്ഷി ച്ചെടുത്തു വെക്കണം. കുപ്പായം തോരയിട്ടുകയും വേണം."

സുശീല അവിടെനിന്നുപോയി, കുപ്പായത്തിൽനിന്നു ആ പൊതിയെടുത്തു പെട്ടിയിൽവെച്ചു പൂട്ടി അതിൻെറ താക്കോൽ കൃഷ്ണമേനോൻെറ കയ്യിൽ കൊണ്ടുവന്നു കൊടു ത്തു. അദ്ദേഹം അതു് അവൾതന്നെ സൂക്ഷിച്ചാൽ മതിയെ ന്നു് പറഞ്ഞു.

"ഇനി അങ്ങുന്നു് സുഖമായി ഉറങ്ങിക്കൊള്ളൂ. ക്ഷീ ണം വേഗം ഭേദമാകട്ടെ! നായ്ക്കുട്ടിക്കു് ചോറുകൊടുത്തു. ആ ചാക്കിൻെറ കഷണത്തിൽ കിടന്നു് അതു സുഖമായി ഉറങ്ങുകയാണു്. തൻെറ കർത്തവ്യം ശരിക്കനുഷ്ഠിച്ചു എന്ന ചാരിതാർത്ഥ്യത്തോടെയാണു് അതു വിശ്രമം കൊള്ളുന്ന തു്." ഇത്രയും പറഞ്ഞു സുശീല അവിടെനിന്നുപോയി.

അവൾ അവിടെനിന്നു് പോയപ്പോൾ കൃഷ്ണമേ നോൻ ഇങ്ങനെ ആലോചിക്കുവാൻ തുടങ്ങി—"ഇന്നത്തെ ദിവസം ഈ വിധത്തിലായിരിക്കും പര്യവസാനിക്കുവാൻ പോകുന്നതെന്നു ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽപോലും വിചാരിച്ചി രുന്നില്ല. വിചാരിക്കുവാനൊട്ടു് ന്യായവുമില്ല. ഏതായാലും ഇന്നത്തെ നാടകം ശുഭപര്യവസായിയായിത്തീർന്നു. ഒരു പക്ഷേ, ആ പൊതി തുറന്നുനോക്കുകയാണെങ്കിൽ സുശീ ല എന്നെ മനസ്സിലാക്കും. എന്നാൽ അവൾ അതു തുറന്നു നോക്കുമോ? സ്ത്രീസ്വഭാവമല്ലേ? അവർ സ്വതവെതന്നെ ജിജ്ഞാസുക്കളാണു്. പോരെങ്കിൽ എന്നെപ്പററിയുള്ള സൂക്ഷ്മവർത്തമാനം അറിയുവാൻ അവൾക്കു് ആഗ്രഹവുമു ണ്ടായിരിക്കും. ആ നിലയ്ക്കു് പൊതി തുറന്നുനോക്കിയാൽ ത്തന്നെ കുറ്റം പറയുവാൻ വഴിയില്ല. പക്ഷേ സുശീല അങ്ങനെ ചെയ്യുകയില്ല—ഇല്ല—ഒരിക്കലുമില്ല—അവൾ

അങ്ങനെ നിന്ദ്യവും കുത്സിതവുമായ ഒരു കൃത്യം ചെയ്യുകയില്ല. അവളെ പരിചയമായിട്ട് കുറച്ചുനേരമേ ആയുള്ളു എങ്കിലും അവൾ ചതിയും കളവും തീരെ പരിചയിച്ചിട്ടില്ലാത്തവളാണെന്ന് എനിക്ക് തീർത്തുപറയാം. ആ കളങ്കമറ്റ മുഖം അവളുടെ സൌശീല്യത്തേയും സത്യസന്ധതയേയും വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ട്."

സുശീല അവിടെനിന്ന് തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കാണു പോയതു്. വാതിൽചാരി വിളക്ക് നല്ലവണ്ണം തെളിയിച്ചു. കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചതിനുശേഷം അവൾ തന്നെത്താൻ പറയുകയാണ്—"ഈശ്വരാ, അദ്ദേഹം വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ വയസ്സുകാലത്തു് അദ്ദേഹം ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കുകയാണെങ്കിൽ......! അദ്ദേഹത്തെ സന്തോഷത്തോടും സമാധാനത്തോടുംകൂടെ ശുശ്രൂഷിക്കാമായിരുന്നു."

ആ സമയത്തു് അവളുടെ കണ്ണുകൾ ചുവരിന്മേൽ അലങ്കരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പടത്തിൽ പതിച്ചു. മുഖത്തു ശാന്തിയും സമാധാനവും കളിയാടിയിരുന്ന ഒരു വൃദ്ധന്റെ ചിത്രമായിരുന്നു അതു്. സുശീല ആ ചിത്രംനോക്കി പറയുകയാണ്—"അച്ഛാ, പ്രിയപ്പെട്ട അച്ഛാ, അച്ഛൻ ഈ സമയത്തു് ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്താണുചെയ്യുക. എനിക്ക് വിശ്വാസമുണ്ട്, തീർച്ചയായും വിശ്വാസമുണ്ട്-അങ്ങുന്ന് ഈ അനാഥനായ വൃദ്ധനെ ആത്മാർത്ഥമായി ശുശ്രൂഷിക്കുമെന്നു്. അങ്ങുന്നു തീർച്ചയായും ഇദ്ദേഹത്തോടു പറയുമായിരുന്നു, "സഹോദരാ—ഇവിടെ സുഖമായി താമസിക്കാം. ഈ വീട് അങ്ങയുടേയും വീടാണ്. അങ്ങയുടെ ഉദാരവും വിശാലവുമായ ഹൃദയം എനിക്കറിയുവാൻ സാധിക്കും. അതിഥികളെ ആദരപൂർവ്വം ശുശ്രൂഷി

ക്കന്നതു ഞങ്ങളുടെ കത്തവ്യമാണു്. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങുന്നു മനസ്സമാധാനത്തോടുകൂടി ഇവിടെ താമസിച്ചാലും.........!"

സുശീല കണ്ണുനീരിൽ കുളിച്ച ലോചനങ്ങളാൽ നിന്നിമേഷയായി ആ ചിത്രം കുറേനേരം നോക്കി ഇരുന്നു. പിന്നീടു് എന്തോ പറയുകെ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ആ പ്രാത്ഥനയിൽ അങ്ങനെ ലയിച്ചു് അവരം ഉറങ്ങിപ്പോയി.

പത്താം അദ്ധ്യായം

ഭാരതപ്പുഴയുടെ തീരത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മനോഹരമായ ഒരു ചെറിയ ഗ്രാമമാണു് പൂമംഗലം. അവിടെ കുറച്ചുകാലംമുമ്പു് ഒരു ഇടത്തരം പണക്കാരനായി രാമകൃഷ്ണൻനായർ എന്നൊരാരം താമസിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം സൽഗുണസമ്പന്നനും പരോപകാരതൽപ്പരനുമായിരുന്നു. അന്നാട്ടുകാൎക്കു് അത്യാവശ്യം വല്ല സാധനങ്ങളും മേടിക്കണമെങ്കിൽ, അട്ടിക്കിൽ കച്ചവടം ഒന്നും ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ, മൂന്നും നാലും നാഴിക നടക്കേണ്ടിവന്നിരുന്നു. അതിന്റെ കോട്ടം തീൎക്കുവാൻ—നാട്ടുകാൎക്കു് അങ്ങനെയെങ്കിലും ഒരു ഉപകാരമാകട്ടെയെന്നു കരുതി രാമകൃഷ്ണൻനായർ അവിടെ ഒരു കച്ചവടം തുടങ്ങി. പക്ഷേ ആത്മാൎത്ഥതയുടെ കണികപോലും കണികാണുവാൻ പ്രയാസമായ ഈ കപടലോകത്തിൽ പരോപകാരതൽപ്പരനായ ഒരാരം കച്ചവടം തുടങ്ങിയാൽ അതിന്റെ പരിണാമം എന്തായിരിക്കുമെന്നു നമുക്കു് വളരെ പ്രയാസംകൂടാതെ ഊഹിക്കാം.

കുറച്ചുകാലത്തിനുള്ളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിലുണ്ടായി
രുന്ന പണം നാട്ടുകാരുടെ കയ്യിലായി. കച്ചവടം ഒരുവാ
ക്യം ചൊല്ലി അവസാനിപ്പിക്കേണ്ടതായും വന്നു.

കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന പണം നശിച്ചെങ്കിലും കുറച്ചൊ
ക്കെ നെല്ലു പാട്ടം കിട്ടുവാനുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് രാമകൃ
ഷ്ണൻനായർ ഒരുവിധം സുഖമായി നിത്യവൃത്തി കഴിച്ചു
കൂട്ടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏകപുത്രിയാണു് സുശീല. അ
വൾ അച്ഛന്റെ സൽഗുണങ്ങൾ സകലതും പഠിച്ചിട്ടുണ്ടാ
യിരുന്നു. രാമകൃഷ്ണൻനായൎക്കു് തന്റെ പുത്രിയോടും, സു
ശീലയ്ക്കു തന്റെ അച്ഛനോടും, അളവററ സ്നേഹം ഉണ്ടാ
യിരുന്നു.

സ്നേഹസമ്പന്നനായ ആ പിതാവിനു് തന്റെ ഓമ
നമകളെ അനുരൂപനായ ഒരു വരനെ ഏല്പിക്കുവാൻ അ
തിയായ ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും, അതു നിറവേററു
ന്നതിനുമുമ്പു് അദ്ദേഹത്തിനു് ഈ ലോകത്തോടു യാത്രപ
റയേണ്ടിവന്നു. ആരുമേതും തുണയില്ലാതെ ഏകയായിത്തീ
ൎന്ന ആ യുവതിക്കു്—സുശീലയ്ക്കു്—അച്ഛന്റെ ആത്മമി
ത്രവും വയോവൃദ്ധനുമായിരുന്ന രാമൻനായരെ താങ്ങും ത
ണലുമായി കിട്ടി. അങ്ങനെ അവൾ ആ ചെറിയ ഗ്രാമ
ത്തിൽ ഒതുങ്ങി ജീവിക്കുകയായിരുന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ അവിടെ എത്തിയതിന്റെ പിറേറ
ദിവസം കാലത്തു സുശീല അദ്ദേഹം കിടന്നിരുന്ന മുറിയി
ലേയ്ക്കു ചെന്നു. അദ്ദേഹം അനങ്ങാതെ കിടക്കുകയായിരു
ന്നു. തൊട്ടുനോക്കിയപ്പോൾ വല്ലാതെ പനിക്കുന്നുണ്ടു് ബോ
ധമാണെങ്കിൽ തീരെ ഇല്ലതാനും. ആ നിലയിൽ അദ്ദേ
ഹം കുറേ ദിവസങ്ങൾ അവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഇടക്കിടയ്ക്കു
പിച്ചും പേയും പറയാറുണ്ടു്. അക്കൂട്ടത്തിൽ ചിലപ്പോൾ

"സുശീലേ, ഈശ്വരൻ നിന്നെ രക്ഷിക്കും" എന്നു പറയും. ഒന്നു രണ്ടു തവണ ഏതോ കറുത്തിരുണ്ട ഒരു രൂപം തന്നെ പിടിക്കാൻ വരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു നിലവിളിച്ചു. ആ അപായനിലയിൽ രോഗത്തിന്നു യാതൊരു കുറവും കിട്ടാതെ മൂന്നുനാലാഴ്ച കഴിഞ്ഞു. സുശീല കഴിവുള്ള വൈദ്യസഹായവും ശുശ്രൂഷയും ചെയ്തു പോന്നു.

ഒരു ദിവസം കാലത്തു കൃഷ്ണമേനോൻ കണ്ണുതുറന്നു. അദ്ദേഹം വാതുക്കലേക്കു നോക്കി. എഴുനേല്ക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു, പക്ഷേ സാധിക്കുന്നില്ല. ആരെയെങ്കിലും വിളിക്കുവാൻ ഉൽസാഹിച്ചു. എന്നാൽ ഒച്ച പൊന്തുന്നില്ല. പിന്നീടു അദ്ദേഹം കുറച്ചുനേരം അനങ്ങാതെ കിടന്നു് അടുത്തു വല്ല ശബ്ദവും കേൾക്കാനുണ്ടോ എന്നു് ശ്രദ്ധിച്ചു. അപ്പോൾ വാതുക്കൽ ആരോ നിന്നു് കരയുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനു് തോന്നി. അദ്ദേഹം വളരെ പ്രയാസത്തോടുകൂടി ചോദിച്ചു—" ആരാണതു്—ആരാണു് അവിടെനിന്നു് കരയുന്നതു്......?"

സുശീല കണ്ണുനീർ തുടച്ചു് ആ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നുചെന്നു—"ഇതു ഞാൻ—സുശീല—അമ്മാവനു കുറച്ചു് സുഖമുണ്ടു് ഇല്ലേ—? കുറച്ചു ദിവസംകൂടി അങ്ങനു് അനങ്ങാതെ കിടക്കുമെങ്കിൽ സുഖക്കേടു് നല്ലവണ്ണം ഭേദമാകും."

കൃഷ്ണമേനോൻ ആ സുകുമാരിയെ കുറേനേരം കണ്ണിമയ്ക്കാതെ നോക്കിക്കിടന്നു. എന്നിട്ടു് ചോദിക്കുകയാണു്— "സുശീല......! ഏതു സുശീല.........?"

സുശീല:—അങ്ങെയ്ക്കെന്നെ ഓർമ്മവരുന്നില്ലേ? അന്നു മഴയത്തു ക്ഷീണിച്ചുകിടക്കുമ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടുകൊണ്ടു് പോന്നു......അവൾ......സുശീല......!

കൃഷ്ണ:—ഓ—ഓ— ഇപ്പോൾ ഓമ്മവരുന്നുണ്ട്. സുശീലേ ഞാൻ സുഖക്കേടായി സുബോധമില്ലാതെ കിടക്കുകയായിരുന്നു അല്ലേ?

സുശീല:—അതെ.

കൃഷ്ണ:—നേരം നല്ലവണ്ണം പുലൎന്നോ...?

സുശീല:—ഉവ്വ്.

കൃഷ്ണ:—ശരി—എന്നാൽ ഞാൻ എഴുന്നേൽക്കട്ടെ. ഈ വീട്ടിൽ ഇങ്ങനെ നിങ്ങളെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കാൻ കിടന്നാലോ? ഒരാൾ ഉപകാരം ചെയ്യാൻ തെയ്യാറാണെങ്കിൽ ആ ആളെത്തന്നെ എപ്പോഴും ഉപദ്രവിക്കുന്നതു് ഉചിതമായിരിക്കുകയില്ല.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ സ്വരം വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചു. ഇത്രത്തോളം ശ്രമംചെയ്തതുകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്നു സംസാരിക്കാൻ വയ്യാതായി. അദ്ദേഹം ഒരു മയക്കത്തിൽ പെട്ടു.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ സുഖക്കേടു് ഇറക്കം എന്ന നിലയായിട്ടുണ്ടു്. സുശീല ഇതിൽ അത്യധികം ആനന്ദിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവൾ കുറേ ദിവസമായി രാവും പകലും ഭേദമില്ലാതെ അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിച്ചുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു.

പൂമംഗലം ഒരുൾനാടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് വലിയ വൈദ്യന്മാരോ ഡാക്ടർമാരോ ആരും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവിടെ വയസ്സായ ഒരു നല്ല വൈദ്യൻ ഉണ്ടായിരുന്നു—മാധവവാൎയ്യർ. ആൾ ഒരു അപാകക്കാരല്ല. ഒരുവിധം സുഖക്കേടെല്ലാം ഭേദമാക്കും. പണത്തിന്നു കൊതി ലവലേശമില്ലതാനും.

മരണത്തിന്റെ വക്കോളമെത്തിയിരുന്ന കൃഷ്ണമേനോന്റെ സുഖക്കേടു് വാൎയ്യരുടെ ചികിത്സകൊണ്ടും സുശീ

ചയുടെ ശുശ്രൂഷകൊണ്ടും മെല്ലെ മെല്ലെ ഭേദമായിത്തുട ങ്ങി. വളരെ ദിവസമായി പ്രജ്ഞയില്ലാതെ കിടന്നിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്ന് അന്നാണു് തെല്ലൊരു ബോധം വന്നതു്. അങ്ങനെ ആശയുടെ ഒരു ചെറിയ കിരണം അവൾക്കു കണ്ടെത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞു. താൻ കുറേ ദിവസമായി ചെയ്തു വന്ന ജോലി പാഴായ്പോയില്ലല്ലോ എന്ന സന്തോഷം കൊണ്ടു് സുശീലയുടെ മുഖം വികസിച്ചു.

മാധവവാരിയരും ആ ദിക്കിലെ മററു പലരും പല പ്പോഴായി സുശീലയോടു് ചോദിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്—"ആ വയസ്സൻ ആരാണു്" എന്നു്. അവരം നിസ്സങ്കോചം മറു പടി പറയും—"അദ്ദേഹം അച്ഛൻെറ ഒരു പഴയ സ്നേ ഹിതനാണു്. അച്ഛനെ കാണാനാണു് ഇങ്ങോട്ടു വന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ചരമവൃത്താന്തം ഇദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിട്ടി ല്ലായിരുന്നു. പാവം, ഇവിടെ വന്നപ്പോഴാണു് ആ വർത്ത മാനം അറിയുന്നതു്." ഈ ഒരൊററ മറുപടികൊണ്ടു് നാ ട്ടുകാരെല്ലാം തൃപ്തിപ്പെട്ടിരുന്നു. എന്നാൽ സുശീല ചില പ്പോഴെല്ലാം ആലോചിക്കും, "ഞാൻ ഇവരോടു നുണയല്ലെ പറയുന്നതു്. അതു പാപമല്ലേ?" എന്നു്. അവൾതന്നെ താൻ സമാധാനിക്കും—"ഇല്ല, ഇതിൽ പാപമില്ല. ആ രേയും വഞ്ചിക്കുന്നില്ല, ആൎക്കും ഒരു ഉപദ്രവവുമില്ല. അച്ഛ നുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അദ്ദേഹം ഇതുമാതിരി ചെയ്യുമായി രുന്നു. അവർ തമ്മിൽ വലിയ സ്നേഹമാകുകയും ചെയ്യുമാ യിരുന്നു. ആ നിലയ്ക്കു ഞാനിനിങ്ങനെ പറഞ്ഞാൽ അതു പാപമായി കണക്കാക്കിക്കൂടാ. പിന്നെ അദ്ദേഹ ത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കാതിരിക്കുക, അതൊരിക്കലും വയ്യാ. വെ ളിപറയേണ്ടിവന്നാലും ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കു കതന്നെ ചെയ്യും."

കുറച്ചു നേരത്തിനുള്ളിൽ കൃഷ്ണമേനോൻ വീണ്ടും കണ്ണുതുറന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓൎമ്മശക്തി ശരിക്കു പ്രവൎത്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കഴിഞ്ഞ കാൎയ്യങ്ങൾ ഓരോന്നും അദ്ദേഹം വ്യക്തമായി കണ്ടു. താൻ എന്തിന്ന്, എന്തെല്ലാം ത്യജിച്ച്, എങ്ങനെ ഇവിടെ വന്നെത്തി എന്നുള്ള ഓരോ സംഗതിയും സുവ്യക്തമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മരണയിൽ വന്നു. താനന്നു മഴയത്തു ബോധം കെട്ടുവീണതും സുശീല തന്നെ ശുശ്രൂഷിച്ച് ആ നിലയിലെത്തിച്ചതും ഓൎമ്മവന്നു കുറച്ചു നേരം കഴിഞ്ഞു സുശീല ആ മുറിയിലേയ്ക്കു വന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു—"സുശീലേ, എനിക്കു സുഖക്കേടു തുടങ്ങീട്ട് ഇപ്പോൾ എത്രദിവസമായിക്കാണും......?

നാലഞ്ചാഴ്ചയിൽ അധികമായി" സുശീല ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണമേനോൻ അത്ഭുതപ്പെട്ടു—"എന്ത്—ഇത്ര അധികം ദിവസമായോ!! എന്നാൽ സുശീലേ, നിന്നെ ഞാൻ വളരെ അധികം ദിവസം കഷ്ടപ്പെടുത്തി"

സുശീല:—ഓ—കഷ്ടപ്പെടുത്തി എന്നു പറയുവാൻ എന്താണുള്ളത്. ഒരു സുഖക്കേടായിട്ടല്ലാ അങ്ങുന്നിവിടെ വന്നിരുന്നത് എങ്കിൽ എനിക്കിത്രത്തോളം ശുശ്രൂഷിക്കുവാനും, അതിൽ നിസ്സ്വാൎത്ഥമായി ആനന്ദിക്കുവാനും സാധിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ എന്റെ അച്ഛനെ കരുതിയിരുന്നതുപോലെയാണ് അങ്ങയേയും കരുതുന്നത്. അതുകൊണ്ട് ഒന്നും ആലോചിക്കേണ്ട ആവശ്യമേയില്ല.

ഇത്രത്തോളം പറയുമ്പോഴേക്കും സുശീലയുടെ കണ്ഠം ഇടറി, കണ്ണുകളിൽനിന്നു വെള്ളം ധാരധാരയായി ഒഴുകി.

കൃഷ്ണമേനോൻ ചോദിച്ചു—"സുശീലേ, എന്താണിത്—എന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിൽ നിനക്കെന്താനന്ദമാണു കിട്ടുവാൻ പോകുന്നതു്—! ദീനനും ദരിദ്രനുമായ എന്നെ നീ നിന്റെ അച്ഛനെപ്പോലെ കരുതുന്നുവെങ്കിൽ—അതു സംഭാവ്യമാണോ എന്നാണു് എന്റെ സംശയം. സത്യം പറയുകയാണെങ്കിൽ നിന്നെ ഇങ്ങനെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു് എത്രയും വേഗം അവസാനിപ്പിക്കുവാൻ പറ്റുമോ അത്രയും നന്നായിരിക്കുമെന്നാണു് എന്റെ വിചാരം."

സുശീല ഉത്തരം പറഞ്ഞു—"അങ്ങയ്ക്കു ശരീരത്തിനു സുഖമില്ലാത്തതുകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങനെയൊക്കെ പറയാൻ തോന്നുന്നതു്. കുറച്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞാൽ—ഇവിടെ ഒക്കെ എഴുന്നേററു നടക്കാൻ പററും. അപ്പോൾ മനസ്സിനു് ഉത്സാഹം തോന്നുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ പിന്നെ ഇവിടെനിന്നു പോകുവാൻ തിടുക്കമായി എന്നു പറയുവാൻ തോന്നുകയുമില്ല."

കൃഷ്ണ:—അതേ——സുശീലേ; അങ്ങനെതന്നെ. ആട്ടെ; ടൈഗർ എങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നു.

സുശീല പോയി ആ നായ്ക്കുട്ടിയെ കൊണ്ടുവന്നു. അതു നന്നായി ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ പതുക്കെ അതിന്റെ പുറത്തു തലോടിയപ്പോൾ അതിനു് ആനന്ദം അടക്കാൻ വയ്യാതായി. അതു വാലാട്ടി തുള്ളിച്ചാടി. അദ്ദേഹത്തിനു സന്തോഷംകൊണ്ടു കണ്ണിൽ വെള്ളം പൊട്ടി ഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ആലോചിക്കുകയാണു്—ഈ നായ്ക്കുട്ടിയെപ്പോലെയെങ്കിലും മനുഷ്യർക്കു സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു എങ്കിൽ——!!

ഒരു ദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു കൃഷ്ണമേനോൻ തന്റെ മുറിയിൽ കിടക്കുകയാണു്. അദ്ദേഹം കിടന്നിരുന്ന മുറിയുടെ

വാതിൽ തെല്ലൊന്നു തുറന്നിട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. സുശീല വേറെ ഒരു സ്ത്രീയുമായി വത്തമാനം പറയുകയാണു്. അദ്ദേഹം ഉറങ്ങുകയാണു് എന്ന ധാരണയിലാണു് ഇവരുടെ സംസാരം. പക്ഷേ അദ്ദേഹം ഉറക്കമല്ലായിരുന്നു. ഇവരുടെ വത്തമാനം ഒരുവിധം സുവ്യക്തമായി കേൾക്കുന്നുമുണ്ടായിരുന്നു.

സുശീലയുടെ അടുത്തു ടൈഗർ കിടക്കുന്നുണ്ടു്. അവൾ അതിന്റെ പുറത്തു പതുക്കെ പതുക്കെ തലോടുന്നുണ്ടു്.

അതുകണ്ടിട്ടു് അതിഥിയായ സ്ത്രീ പറയുകയാണു്—"ഈ നായ് ഒരു നല്ലവൎഗ്ഗമാണു്. ഇതിനെ ഒരു പക്ഷെ വിൽക്കുകയാണെങ്കിൽ നല്ല വില കിട്ടും. ആ കിഴവനെ ശുശ്രൂഷിച്ചതിനു് ഇതിനെ പ്രതിഫലമായി കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ അതൊരു നഷ്ടമായി കരുതാൻ വയ്യാ."

സുശീല:—ഞാനീ നായ്ക്കുട്ടിയെ ആൎക്കും കൊടുക്കുകയില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു സ്വന്തമെന്നു പറയുവാൻ ഈ ലോകത്തിൽ വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ അതീ നായ്ക്കുട്ടി മാത്രമാണു്. ഇതുവരെയായി ആരെപ്പററിയും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ നിന്നു് ഈ നായ്ക്കുട്ടിയെ ഒരിക്കലും മാററുകയില്ല.

ആ സ്ത്രീ പറഞ്ഞു—"സുശീലേ, നീ ആ വയസ്സനെ എന്തിനാണിങ്ങനെ രക്ഷിക്കുന്നതു്. എന്തു കിട്ടും എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണു്? അയാളുടെ കയ്യിൽ നിന്നു വല്ലതും കിട്ടും എന്നു നീ സ്വപ്നത്തിൽപോലും കരുതണ്ടാ. ആളു വല്ല കള്ളനോ മറേറാ അല്ലെന്നു് ആരു കണ്ടു! എഴുനേററു നടക്കാറായാൽ ഇവിടെയുള്ളതു വല്ലതും തട്ടിക്കൊണ്ടുപോവാതെ സൂക്ഷിച്ചോ——!"

സുശീല ആവേശത്തോടുകൂടി മറുപടി പറഞ്ഞു—"കല്യാണിയമ്മേ, അങ്ങനെ പറയരുതു്. ആളെ അറിയാ

ദര ആരേയും കുററം പറയരുതേ. അദ്ദേഹം ആശമെന്നും തുണയില്ലാത്ത ഒരു വയസ്സനും ദരിദ്രനമാണു്. ആപ ത്തിൽ അകപ്പെട്ടു് അദ്ദേഹം ദയനീയമായ ഈ നില പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കേ ണ്ടതു് ഒരു പാവനമായ കത്തവ്യമാണെന്നു ഞാൻ തീച്ച യായും കരുതുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിക്കുമ്പോൾ എ നിക്കു് എന്റെ അച്ഛനെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതുപോലെയു ള്ള ആനന്ദം ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടു്.

കല്യാണിഅമ്മ:—നിന്റെ ആനന്ദവും പ്രേമവും! മണ്ണാ ങ്കട്ടയാണതു്. അതേ സുശീലേ, ഞാൻ മിനിയാന്നു് ഒരു തത്തയെക്കണ്ടു — അതു് എന്തുചെയ്തുവെ ന്നോ — — — !!

സുശീല:—എന്തുചെയ്തു — — — ? നമ്മൾ പറഞ്ഞിരുന്ന കാര്യത്തിനും ഈ തത്തയുടെ കാര്യത്തിനും തമ്മിൽ എന്താണു ബന്ധം — — — ?

കല്യാണി:—എനിക്കു മിനിഞ്ഞാന്നു വല്ലാത്ത ഒരു ദുർദ്ദിന മായിരുന്നു. ഞാൻ കോലായിൽ ഇരിക്കുകയായിരു ന്നു. അപ്പോൾ ഒരു തത്ത പറന്നു പറന്നു് എന്റെ അടുത്തുവന്നു വീണു. എനിക്കതിന്റെ പേരിൽ വല്ലാതെ അലിവുതോന്നി. ഞാനതിനു പാലും പഴ വും കൊടുത്തു. പതുക്കെപ്പതുക്കെ അതു കൊത്തി ത്തിന്നു. അതിന്റെ ക്ഷീണം മാറിയപ്പോൾ ആ വിരുതൻ എന്താണു ചെയ്തതെന്നോ — — — — ?

സുശീല:—പറയൂ — അതെന്തുചെയ്തു?

കല്യാണി:—അതോ — അതു യാതൊരു നന്ദിയും കാണി ക്കാതെ — ആരും അറിയാതെ പറന്നുപോയി.

കല്യാണിഅമ്മയുടെ വത്തമാനംകേട്ടു സുശീല പൊ ട്ടിച്ചിരിച്ചു. താൻ വളരെ ഗൌരവത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞ

വത്തമാനം നിസ്സാരമാക്കുന്നതുപോലെ സുശീല പരിഹസിച്ചു ചിരിക്കുകയാണു് എന്നു കരുതി കല്യാണിയമ്മ വല്ലാതെ കോപിച്ചു. അവൾക്കു ദേഷ്യവും സങ്കടവും തോന്നി. അവർ കുറച്ചുറക്കെ ഗൗരവത്തിൽ പറഞ്ഞു:—"എടീ സുശീലേ, നീയു ചിരിച്ചാലും കൊള്ളാം, ചിരിച്ചില്ലെങ്കിലും കൊള്ളാം. എനിക്കതുകൊണ്ടൊന്നും ഇല്ല. നിയ്യൊരു ഭ്രാന്തിയെപ്പോലെ കിടന്നു ചിലയ്ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ! ഞാനൊരുകാര്യം പറഞ്ഞേക്കാം, ആ തന്തയെപ്പോലെ ഈ വയസ്സനും നിന്നോടൊന്നുംപറയാതെ, യാതൊരു നന്ദിയും കാണിക്കാതെ ഇവിടെനിന്നു ചാടിപ്പോകും. തന്ത മനുഷ്യനെപ്പോലെ ലാക്കും സൂത്രവും ഇല്ലാത്ത ഒരു ജന്തുവാകകൊണ്ടു് ഉപദ്രവം ഒന്നും ചെയ്തില്ല. ഈ തന്ത എന്തെങ്കിലും പററിച്ചേ ഇവിടെനിന്നു പോകു. ഇയ്യാളൊരു സൂത്രക്കാരനാണെന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. അല്ലെങ്കിൽ ഒററയ്ക്കൊരു പെണ്ണു താമസിക്കുന്ന വീട്ടിൽ ഇങ്ങനെ പററിക്കൂടാൻ വല്ലോരും തുനിയോ? അയാളിവിടെനിന്നു പോകുമ്പോൾ എന്തൊക്കെയാണു് ഒപ്പിച്ചുംകൊണ്ടു പോകുന്നതു് എന്നു ദൈവംതന്നെ കണ്ടു — — — !!

സുശീല പറഞ്ഞു:—"ആ മനുഷ്യനെ കാരണംകൂടാതെ കുററംപറയുന്നതു ഭൂഷണമല്ല. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ മമതയും മര്യാദയുമുള്ള ഒരാളെ എന്റെ ഈ വയസ്സിനിടയിൽ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തെ കാണുമ്പോൾതന്നെ എനിക്കെന്റെ അച്ഛനെ ഓമ്മവരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാര്യത്തെപ്പററി ഞാൻ മിനിഞ്ഞാന്നു നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞില്ലേ? അതിത്രവേഗം മറന്നുപോയോ? അദ്ദേഹം എന്റെ അച്ഛന്റെ ഒരു പഴയ സ്നേഹിതനാണു്.

ഇവിടെ വന്നദിവസംതന്നെ അദ്ദേഹം ആ വൎത്തമാനം എന്നോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നു."

കല്യാണിഅമ്മ:—ഭ്രാന്ത്!—ശുദ്ധമെഭ്രാന്ത്—!! നിന്റെഅച്ഛൻ ഇപ്പോൾ ഇല്ലെന്നുള്ള വൎത്തമാനം അറിഞ്ഞിട്ടാണു് ഈ തന്ത ഇങ്ങനെ ഒരു വിദ്യ എടുത്തതു്. അതാണു ഞാൻ സൂക്ഷിക്കണം എന്നു പറഞ്ഞതും. അയാൾ നിന്റെ അച്ഛന്റെ സ്നേഹിതനോ അല്ലയോ എന്ന കാൎയ്യം തീൎച്ചയാക്കണമെങ്കിൽ, ആ മരിച്ചുപോയ ആൾ തിരിച്ചുവരണ്ടേ? അതു സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു തീൎച്ചയായ കാൎയ്യമാണു്. ഇനിയെന്താ കബളിപ്പിക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടു്——!!

ആ സ്ത്രീകളുടെ വൎത്തമാനം കൃഷ്ണമേനോൻ കേൾക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. സുശീലയുടെ സൽഗുണസമ്പന്നവും കളങ്കരഹിതവുമായ ഹൃദയത്തെപ്പററി മനസ്സിലായപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോനുണ്ടായ "ആനന്ദത്തിന്നു് അളവുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം തന്നെത്താൻ ചിരിച്ചു—"ഹാ—സുശീലയ്ക്കെന്നോടു് എത്ര നിസ്സ്വാൎത്ഥമായ സ്നേഹമാണുള്ളതു്! ഇവളുടെ ഉദാരമായ മനസ്സും ഉൽകൃഷ്ടമായ ചിന്തയും എങ്ങനെ പുകഴ്ത്തിയാലാണു് അവസാനിക്കുക!! അവൾ എന്നെ എന്തുമാതിരി ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ സഹിച്ചാണു ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതു്!!! സുശീലയുടെ സ്നേഹമസൃണവും സ്വാൎത്ഥരഹിതവുമായ ശുശ്രൂഷ ഇല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ എന്നേ ഈ ലോകത്തോടു് എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി യാത്രപറയുമായിരുന്നു. അവളുടെ കരുണാപൂരിതവും പല്ലവകോമളവുമായ ഹൃദയം എന്നെ രക്ഷിച്ചു. എന്റെ വാസ്തവസ്ഥിതി എന്താണെന്നു് ഇട്ടിക്കുകാർ മനസ്സിലാക്കിയാൽ അവർ ഇവളെ വെറുക്കുകയോ അസൂയകൊണ്ടു് അധിക്ഷേപംചെയ്യുകയോ ചെയ്യും. ഇന്നു ലോകത്തിൽ ധൂൎത്തന്മാരും ദുൎജ്ജ

ന്നങ്ങളുമാണു് അധികംപേരും. ആരെങ്കിലും നന്മചെയ്യുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, ആരെങ്കിലും നിസ്സ്വാത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആ ആളെ പഴിക്കുന്നതിൽ ലോകത്തിനു് അതിയായ ആഗ്രഹമുണ്ടു്. നാട്ടുകാരുടെ ഭർത്സനങ്ങളിൽനിന്നു തൽക്കാലം മോചനം കിട്ടുന്നതിനു വേണ്ടിയാണു് അവരം, ഞാനവളുടെ അച്ഛന്റെ സ്നേഹിതനാണെന്നുപോലും പൊളിപറയുവാൻ സന്നദ്ധയായതു്. ഏതൊരു നിസ്സ്വാത്ഥമായ പ്രേമത്തിനുവേണ്ടി, ഏതൊരു പാവനവും മോഹനവുമായ സ്നേഹത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ എന്റെ സമ്പത്തും സൌധവും ഉപേക്ഷിച്ചു് ഒരു ദരിദ്രനേപ്പോലെ ജീവിതം നയിക്കുന്നുവോ ആ ഭാസുരമായ പ്രേമത്തിന്റെ മോഹനരശ്മികൾ ഈ ചെറിയ വീട്ടിൽനിന്നു്—അവളുടെ കൊച്ചു ഹൃദയത്തിൽനിന്നു് ഉദയംചെയ്യുന്നതായി എനിക്കു തോന്നുന്നു. സുശീലയ്ക്കു് എന്നോടു പരിപാവനമായ പിതൃസ്നേഹം ഉണ്ടെങ്കിൽ ഞാനൊരു ഭാഗ്യവാനാണു്—അതേ—തികഞ്ഞ ഭാഗ്യവാൻ......!!"

ആ സമയത്തു് വൈദ്യൻ വാരിയർ അങ്ങോട്ടു വന്നു. അദ്ദേഹം കൃഷ്ണമേനോന്റെ ദേഹം പരിശോധിച്ചു, നാഡി പിടിച്ചു നോക്കി. എന്നിട്ടു പറയുകയാണു്—"ഇനി അങ്ങയുടെ സുഖക്കേടു വേഗം ഭേദമാകും. കുറച്ചുദിവസംകൂടി മേലനങ്ങാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടണം. അതു കഴിഞ്ഞാൽ എഴുന്നേററു് ഇവിടെയെല്ലാം സഞ്ചരിക്കാം. അപ്പോൾ രുചി തുടങ്ങും, ദഹനം ഉണ്ടാകും, ദേഹത്തിനു് ആരോഗ്യം വദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യും. ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ അങ്ങയ്ക്കു് പണ്ടത്തേപ്പോലെ പെരുമാറുവാൻ കഴിയും."

കൃഷ്ണമേനോൻ:—വൈദ്യരേ, ഈ കുട്ടിയെ ഇനിയും ഇങ്ങനെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു് നല്ലതല്ല. ഒന്നൊന്നര മാസത്തിൽ അധികമായില്ലേ, ഇവൾ ഊണും

ഉറക്കവും ഉപേക്ഷിച്ചു് എന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുവാൻ തുടങ്ങീട്ടു്. ഇവൾ ചെയ്ത ഉപകാരത്തിന്നു് ഏതുപ്രകാരത്തിലാണു് പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യാൻ സാധിക്കുക എന്നതു് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. കാരണം ഞാനൊരു ദരിദ്രനാണു്, വൃദ്ധനുമാണു്. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങുന്നൊരു കാൎയ്യം ചെയ്താൽ വളരെ ഉപകാരം— എന്നെ എത്രയും വേഗത്തിൽ ഇവിടെനിന്നു പറഞ്ഞയയ്ക്കുവാൻ വേണ്ട സൌകൎയ്യം ചെയ്തുതരുമെങ്കിൽ—!

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഹൃദയം സന്തോഷംകൊണ്ടും കൃതജ്ഞതകൊണ്ടും തുള്ളിത്തുളുമ്പി. ആനന്ദംകൊണ്ടു കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അതേ—അദ്ദേഹത്തിന്നു് അധികം പറയുവാൻ സാധിച്ചില്ല.

വാരിയർ പറയുകയാണു്—"അങ്ങുന്നു് ഈ സന്ദൎഭത്തിൽ ഹൃദയത്തെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുന്ന വിധത്തിൽ വൎത്തമാനം പറയരുതു്. ഒരുപക്ഷേ, അതുകൊണ്ടു സുഖക്കേടു വൎദ്ധിച്ചേക്കും. എന്റെ ആത്മമിത്രമായ രാമകൃഷ്ണൻ നായർ പെട്ടെന്നു മരിച്ചുപോയപ്പോൾ സുശീല ആരുടെ തുണയില്ലാതെ ഏകാകിനിയായി. അങ്ങുന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതനായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അങ്ങയെ ഇവൾ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിൽ അത്ഭുതത്തിനവകാശമില്ല. പോരെങ്കിൽ ഇവൾ ഇതു തന്റെ ഒരു കൎത്തവ്യമായി കരുതുന്നുമുണ്ടു്. പിന്നീടൊരു കാൎയ്യം. അങ്ങുന്നു സുഖക്കേടു മാറിയാൽ ഇവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചു് സുശീലയുടെ രക്ഷാഭാരം ഏറെറടുക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു വളരെ നന്നായിരിക്കും. സുശീലയ്ക്കു് വലിയ ഒരുപകാരമായി. അങ്ങയ്ക്കു് ഇവളുടെ അച്ഛനേപ്പോലെ ഇവിടെ താമസിക്കുകയും ചെയ്യാം.

വാരിയരുടെ വർത്തമാനം കേട്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോന്നു വല്ലാത്ത അത്ഭുതം തോന്നി. വൈദ്യൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ പ്രതിഫലേച്ഛയോടുകൂടിയാണോ വൈദ്യം ചെയ്യുന്നതു് എന്നറിയുവാൻവേണ്ടി മേനോൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു—"അങ്ങുന്നു് ഒരു കാര്യം മനസ്സിലാക്കിയാൽ കൊള്ളാം. ഞാനൊരു നിർധനനായ മനുഷ്യനാണു്. അതുകൊണ്ടു് സുശീലയുടെ സംരക്ഷണത്തിന്റെ കാര്യം ഏറെറടുക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു് നടക്കാൻകഴിയാത്ത കാര്യമാണു്. അവൾ എന്നെ സഹായിച്ചതിനു പകരം എന്തെങ്കിലും ചെയ്യേണമെന്നുവെച്ചാൽകൂടി അതിനു പററാതെയാണിരിക്കുന്നതു്. അങ്ങയുടെ ബുദ്ധിമുട്ടിനും ഞാൻ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നറിയാതെ കുഴങ്ങുകയാണു്."

വൈദ്യൻ ഒരുറച്ച സ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"അങ്ങുന്നു് ശാന്തനായിരുന്നാലും. ഭാവികാര്യത്തെപ്പററി ചിന്തിച്ചു് ഇപ്പോൾ വ്യസനിക്കേണ്ടാ. ഈ വൈദ്യൻ മരുന്നിൻെറ ബിൽ അയയ്ക്കുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു് ഭയപ്പെടേണ്ടാ. അപ്പോൾ അതുവരെ സമാധാനമായി ഇരിക്കാമല്ലോ. ഇവിടെ കിടന്നതിനു വാടകയും, ഇതുവരെയുള്ള ഭക്ഷണച്ചെലവിനും സുശീല ബിൽ അയയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ ഈ വൈദ്യനും മരുന്നിൻെറയും ചികിത്സയുടേയും ബിൽ അയയ്ക്കും. ഇപ്പോൾ ഒന്നും ആലോചിക്കേണ്ടാ."

കുറച്ചുനേരത്തേക്കു് അവർ രണ്ടുപേർക്കും ഒന്നും സംസാരിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അവിടെ ഒരു നിശ്ശബ്ദത പരന്നു. വൈദ്യൻെറയും സുശീലയുടേയും ആത്മാർത്ഥത കണ്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോനു തന്റെ ശരിയായ നിലയെപ്പററിയും ഉദ്ദേശത്തെപ്പററിയും ഇവരെ അറിയിച്ചാൽതന്നെ എന്താണെന്നു തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഉടനെ തന്നെ ഇങ്ങനെ ആലോചിച്ചു—"എൻെറ യഥാർത്ഥമായ നിലയെപ്പററി ഇ

വരോടു പറയുകയാണെങ്കിൽ അതുകൊണ്ടു വലിയ മെച്ച മുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതറിഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ഇവർ കുറേ കൂടുതൽ സ്നേഹിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുവാനും വഴിയില്ല. പിന്നെ എന്റെ ഈ യാത്രയുടെ ഉദ്ദേശം ശരിയായ സ്നേഹം കണ്ടുപിടിക്കലാണല്ലോ. പണമുള്ള ആളാണു ഞാനെന്നറിഞ്ഞാൽ ഇവർ പിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നതു പണത്തെ ആയിരിക്കാം. അല്ലാതെ എന്നെ ആകയില്ല. എനിക്കറിയാം, എന്റെ അളവറ്റ സ്വത്തുകൊണ്ടു് ഒരുപക്ഷേ ഒരു രാജസിംഹാസനം പോലും വിലയ്ക്കു വാങ്ങുവാൻ സാധിക്കുമായിരിക്കുമെന്നു്. പക്ഷേ, യഥാർത്ഥമായ സ്നേഹം—അതെത്ര വില കൊടുത്താലും കിട്ടില്ല—അത്രയ്ക്കു വിലപിടിച്ചതും അത്രയ്ക്കു ദുർല്ലഭമായതുമാണു് അതു്. പണത്തിന്റെ മാന്ത്രികശക്തികൊണ്ടു്, അതിന്റെ മായികശക്തികൊണ്ടു്—യഥാർത്ഥമായ പ്രേമത്തെ, ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തെ വിലയ്ക്കു വാങ്ങുവാൻ വിചാരിക്കുന്നതു വെറും വിഡ്ഢിത്തമായിരിക്കും. അതൊരു കൊള്ളരുതായ്മയുമായിരിക്കും."

വൈദ്യൻ പറഞ്ഞു—"എനിക്കുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാൻ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിതുമാത്രമാണു്. അങ്ങുന്നു കുറച്ചു ദിവസത്തേക്കു പരിപൂർണ്ണവിശ്രമംകൊള്ളുക. അങ്ങയുടെ ദേഹത്തിനു കുറച്ചു ശക്തിയുണ്ടാകട്ടെ. ഇപ്പോൾ ആലോചിക്കുവാനോ വ്യസനിക്കുവാനോ യാതൊന്നുംതന്നെ ഇല്ല. അതുകൊണ്ടു നിശ്ചിന്തനായി ഇവിടെ താമസിക്കു."

കൃഷ്ണമേനോൻ കുറച്ചുനേരം കണ്ണടച്ചു് ഈശ്വരനെ പ്രാർത്ഥിച്ചു. ഒടുവിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു—"അങ്ങയ്ക്കു് ഈശ്വരൻ ശുഭം തരട്ടെ—!!"

പതിനൊന്നാം അദ്ധ്യായം

അട്ടിക്കിൽ, കൃഷ്ണമേനോനെപ്പറ്റി ശരിയായി അറിവുള്ളവർ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എവിടെനിന്നോ തെണ്ടിത്തിരിഞ്ഞു വന്ന ഒരു വയസ്സൻ, നാടൊക്കെ വീടും നാട്ടുകാരൊക്കെ വീട്ടുകാരും ആയിട്ടുള്ള ഒരാളാണെന്നല്ലാതെ സൂക്ഷ്മം ആർക്കും മനസ്സിലായിട്ടില്ല. സുഖക്കേട് തെല്ലൊന്നു ഭേദമായപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒരു വടിയും കുത്തിപ്പിടിച്ച് അങ്ങിങ്ങു ലാത്തുവാൻ തുടങ്ങി. കുറച്ചു ദിവസത്തിനകം അദ്ദേഹം പൂമംഗലം ഗ്രാമത്തിലുള്ള ഒട്ടുമുക്കാലും ആളുകളുമായി നല്ല പരിചയത്തിലായി.

ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം നടന്നുനടന്ന്, ആ ഗ്രാമത്തിന്റെ അടുത്തുള്ള ഭാരതപ്പുഴയുടെ വക്കത്തെത്തി. സന്ധ്യയുടെ സൌന്ദര്യം ആസ്വദിക്കുവാൻ എന്നോണം അദ്ദേഹം ആ പുഴയിലെ 'പഞ്ചാരപോലാം' മണൽത്തട്ടിൽ ഇരുന്നു. അസ്തമയസൂര്യന്റെ ചെങ്കതിരുകൾ ആ നദിയിലെ ജലപ്പരപ്പിനെ ചെങ്കുങ്കുമച്ചാറ് ചാർത്തിച്ചു. വിവിധവർണ്ണങ്ങളിൽ വിരാജിച്ചിരുന്ന ആകാശത്തിലെ മനോഹരചിത്രങ്ങൾ ആ നദിയിലെ കല്ലോലമാലകളിൽ പ്രതിബിംബിച്ചു മഴവില്ലിന്റെ പ്രതീതിയുളവാക്കി പ്രകാശിച്ചു. സന്ധ്യാസമയത്തിന്റെ സൌകമാര്യം ആ വൃദ്ധന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ആനന്ദത്തിന്റെ ഒരു കോളിളക്കമുണ്ടാക്കി. പെട്ടെന്ന് ഒരു ഭാഗത്തേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ടികൾ, പ്രകൃതിയുടെ മോഹനരംഗങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ട് ആനന്ദനിർവൃതിയിൽ നിമഗ്നനായിരിക്കുന്ന ഒരു യുവാവിന്റെ മേൽ പതിഞ്ഞു. ആഡംബരരഹിതവും അ

കൃത്രിമസുന്ദരവുമായ വസ്ത്രധാരണങ്ങളിൽനിന്ന് അയാൾ സാധുവും സുശിക്ഷിതനുമായ ഒരാളാണെന്ന ക്ഷണത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാം. വാസ്തവത്തിൽ അയാൾ നടപ്പിൽ കചേലനും പഠിപ്പിൽ കബേരനുമായിരുന്നു. കുറച്ചുസമയത്തിനുള്ളിൽ കൃഷ്ണമേനോനും ആ യുവാവും അന്യോന്യം കണ്ടു.

അയാൾ എഴുന്നേററു് കൃഷ്ണമേനോൻെറ അടുക്കൽ വന്നു ചോദിക്കുകയാണു്—"അങ്ങയുടെ പേർ കൃഷ്ണമേനോൻ എന്നാണോ......?"

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അതേ—നിങ്ങൾക്കതെങ്ങനെ മനസ്സിലായി......?

ആ യുവാവു് സന്തോഷസമേതം പറഞ്ഞു—"ഞാൻ ഇന്നലെയാണു് ഈ ഗ്രാമത്തിൽ വന്നതു്. ഇട്ടിക്കിൽ പലരും അങ്ങയുടെ പേർ പറയുന്നതു കേട്ടു. അത്രയ്ക്കു പ്രസിദ്ധമായിട്ടുണ്ടു് അങ്ങയുടെ പേർ. എനിക്കു്, ഇട്ടിക്കിൽ വന്നിട്ടു് ഒരാളെ ആദ്യംതന്നെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതങ്ങയെപ്പററിയാണു്. അവർ പറഞ്ഞ വിവരണത്തിൽനിന്നാണു് ഞാനങ്ങയെ കണ്ടുപിടിച്ചതു്. ഇനി എന്നെത്തന്നെ ഞാൻ പരിചയപ്പെടുത്താം. എൻെറ പേർ ഗോപകുമാരൻ എന്നാണു്. ഗോപി എന്നു കൂട്ടുകാർ വിളിക്കും. വല്ല പുസ്തകം എഴുതുമ്പോഴോ, മാസികകളിൽ ലേഖനം എഴുതുമ്പോഴോ ഗോപി എന്നു മാത്രമേ പേർ വെയ്ക്കാറുള്ളു. ഒരു പക്ഷേ അങ്ങനെ എല്ലാം ഗോപിയായി."

കൃഷ്ണ:—അപ്പോൾ നിങ്ങളൊരു സാഹിത്യകാരനോ കവിയോ ആയിരിക്കും, അല്ലേ— — ?

ഗോപി:—അങ്ങനെ അല്ലാതെയില്ല. കവിതയും സാഹിത്യവും എല്ലാം കുറേശ്ശെയുണ്ടു്. കുറേ പുസ്തകങ്ങളും എ

ഴുതീട്ടുണ്ടു്. ചില പുസ്തകങ്ങൾക്കു ധാരാളം വിൽപനയുമുണ്ടു്. പുസ്തകങ്ങളിൽ ഗ്രന്ഥകൎത്താവിൻെറ സ്ഥാനത്തു് എൻെറ പേരുണ്ടെന്നല്ലാതെ ആ പുസ്തകങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു് എനിക്കിപ്പോൾ യാതൊരവകാശവുമില്ല. ഒരുപക്ഷെ അതിൻെറ കാരണം അങ്ങുന്നിപ്പോൾ മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ടായിരിക്കും.

ഹൃദയം തുറന്നു കപടമൊന്നും കൂടാതെ ഗോപി പറയുന്ന വാക്കുകൾ കേൾക്കുവാൻ കൃഷ്ണമേനോനു് അതിയായ ആഗ്രഹമുണ്ടായി. ആ യുവാവിൻെറ പെരുമാററത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അത്യന്തം പ്രീതി തോന്നി.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—പണമില്ലായ്മകൊണ്ടു പുസ്തകത്തിൻെറ പകൎപ്പവകാശം വല്ല പ്രസിദ്ധീകരണക്കാൎക്കും കൊടുത്തിട്ടുണ്ടായിരിക്കും.

ഗോപി:—അതു ശരിയാണു്. ദരിദ്രരും സാധുക്കളുമായ ഗ്രന്ഥകൎത്താക്കന്മാൎക്കു് പ്രസാധകന്മാരുടെ കനിവിന്റെ മുമ്പിൽ കൈക്കുമ്പിൾ കാണിക്കാതെ കഴിവില്ല. ദാരിദ്ര്യത്തിൻെറ കരാളമായ കടിവായിൽനിന്നു ഒട്ടല്ലെങ്കിലും മോചനംകിട്ടുവാൻ സാധുവായ ഗ്രന്ഥകൎത്താവിന്നു പ്രകാശകൻെറ പ്രസാദം കൂടിയേ കഴിയൂ. സരസ്വതിയും ലക്ഷ്മിയും ഒന്നിച്ചിണങ്ങുക—അതു മരുഭൂമിയിലെ മരീചികയാണു്.

കൃഷ്ണ:—നിങ്ങൾക്കിപ്പോൾ വല്ല ജോലിക്കും ശ്രമിക്കാമായിരുന്നില്ലേ? നിങ്ങൾ എത്രത്തോളം പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്?

ഗോപി:—ഉദ്യോഗത്തിന്നു ശ്രമിക്കാതിരുന്നിട്ടില്ല. പക്ഷേ അതിൻെറ ചരിത്രം മുഴുവൻ പറയുകയാണെങ്കിൽ വളരെ സമയമെടുക്കും; പിന്നെ അതു കണ്ണുനീരിൽ

കഴഞ്ഞ ഒരു കഥയുമാണു് പഠിപ്പിന്റെ കാൎയ്യത്തെപ്പററിയാണെങ്കിൽ, ഞാൻ ബി. എ. പാസായിട്ടുണ്ടെന്നു പറയാം. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടെന്താണു കാൎയ്യം—ബി. എ. പാസായി—ഉവ്വ്—ബി. എ. പാസായി. എങ്ങനെ—വീട്ടിൽ ചിലവിന്നത്യാവശ്യം ഉണ്ടായിരുന്നതെല്ലാം പഠിപ്പിന്റെ പേരിൽ നശിപ്പിച്ചു.!!

കൃഷ്ണ:—ഉദ്യോഗത്തിന്റെ ചരിത്രം—ആ നീണ്ട കഥ—പറയാൻ വിരോധമില്ലെങ്കിൽ കേൾക്കാൻ അതിയായ അനുഗ്രഹമുണ്ടു്. നിങ്ങളുടെ ജീവചരിത്രം കേൾക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിൽ വളരെ അധികം പഠിക്കാനുണ്ടായിരിക്കും.

ഗോപി:—അതുപറഞ്ഞിട്ടു് എന്തിനാണു് അങ്ങയെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു്—അല്ലെങ്കിൽ വ്യസനിപ്പിക്കുന്നതു്. ഏതായാലും അങ്ങു നിർബന്ധിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് അതു പറയാതിരിപ്പാൻ തരമില്ല. സ്കൂളിൽ പഠിക്കുന്ന കാലത്തുതന്നെ എനിക്കു സാഹിത്യത്തിൽ വലിയ അഭിരുചിയുണ്ടായിരുന്നു. ബി. എ. പാസാകുന്നതിന്നുമുമ്പു് മാസികകൾവഴിയായി കുറേ ലേഖനങ്ങൾ എഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. മൂന്നുനാലു പുസ്തകങ്ങളും അച്ചടിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. ഞങ്ങളുടെ കഴിവനുസരിച്ചുള്ള ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ അങ്ങേ അററത്തെത്തിയപ്പോൾ—അങ്ങനെ ആശയുടെ കൊടുമുടി കേറിയപ്പോൾ—ജീവിതത്തിന്റെ യാഥാൎത്ഥ്യത്തിലേയ്ക്കു് തിരിയേണ്ടിവന്നു—അതേ—ജീവിതം നയിക്കുവാനുള്ള വഴി ആലോചിക്കേണ്ടിവന്നു. സാഹിത്യത്തിലുള്ള അഭിരുചികാരണം വല്ല പത്രങ്ങളും

മാസികകളും നടത്തുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ഉദ്യോഗം കിട്ടുകയാണെങ്കിൽ—അതെൻെറ വാസനയ്ക്കനുസരിച്ചുള്ള ജോലിയായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ ആശിച്ചു. അചിരേണ അതു സാധിക്കുകയും ചെയ്തു. പുതുതായി തുടങ്ങുന്ന ഒരു് ദിനപ്പത്രത്തിൻെറ ആപ്പീസിൽ ജോലികിട്ടി. സഹപത്രാധിപരായിട്ടാണു് ആദ്യത്തെ നിയമനമെങ്കിലും അഞ്ചാറുമാസത്തിനുള്ളിൽ ഞാൻ പത്രാധിപർതന്നെയായി. അവിടെനിന്നു് ഒരു വാരികയും പുറപ്പെട്ടുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

ആ സ്ഥാപനത്തിൻെറ ഉടമസ്ഥൻ ഒരു വലിയ പണക്കാരനാണു്. പഠിപ്പോ സംസ്കാരമോ വളരെ കുറച്ചേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. എന്നാൽ ഏതിൽ പോയി തൊട്ടാലും ഈരാറു പന്ത്രണ്ടാണു്. "സൌഭാഗ്യത്തിന്നു് വിഡ്ഢികളെയാണു അധികം താൽപര്യം" എന്ന ഇംഗ്ലീഷിൽ ഉള്ള ഒരു പഴഞ്ചൊല്ലു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ കാര്യത്തിൽ പച്ചപ്പരമാർത്ഥമായിരുന്നു. മിത്ഥ്യാഭിമാനത്തിൻെറ മകുടമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് സ്തുതിപാഠകന്മാരുടെ വലയിൽ അദ്ദേഹം സാധാരണ കുടുങ്ങുക പതിവാണു്. ആത്മാർത്ഥത അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുത്തെങ്ങുംകൂടി പോയിട്ടുമില്ല.

ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു സ്ഥാപനത്തിൽ ആത്മാർത്ഥതയോടുകൂടി ജോലിചെയ്യുക—അതു വിഷമംപിടിച്ച ഒരു സംഗതിയായിരുന്നു. പോരെങ്കിൽ ശമ്പളം വളരെ കുറവു്. അതുതന്നെ കിട്ടുന്നതു നാല്പതാംതിയ്യതിയും അയ്മ്പതാംതിയ്യതിയും. ഇതിനും പുറമേ അവിടെ പത്രാധിപത്യം നടത്തുന്നതിൽപോലും ആ മുതലാളി കൊട്ടുന്ന താളത്തിനൊത്തു തുള്ളാതിരുന്നാൽ പററുകയില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ നിർദ്ദേശപ്രകാരം വാസ്തവവർത്തമാനങ്ങൾ മറച്ചുവെക്കേ

ങ്ങിവരികയും അവാസ്തവങ്ങളെ പൊടിപ്പും തൊങ്ങലും വെച്ചു് വർണ്ണിക്കേണ്ടിവരികയും ചെയ്യാൻ സാധു പത്രാധിപർ നിർബ്ബന്ധിതനാകും. അങ്ങനെ ആത്മാർത്ഥത കളഞ്ഞു കുളിച്ചു്, അന്യായത്തെ ആലിംഗനം ചെയ്തു് ജോലി ചെയ്യുക എന്നതു വല്ലാത്ത ബുദ്ധിമുട്ടായി തോന്നി. പക്ഷേ എന്തു ചെയ്യാം—ജീവിക്കണം—അതിനു് പണം വേണം. അതേ—അതിനെന്തെങ്കിലും ജോലിയും വേണം. അതു കൊണ്ടു് ഞാനവിടെ പററിക്കൂടി.

"അവിടെനിന്നു് കിട്ടുന്ന സ്വല്പശമ്പളംകൊണ്ടുമാത്രം ജീവിതം നയിക്കുക അസാദ്ധ്യമായിരുന്നു. അപ്പോഴ് വല്ല പുസ്തകവുമെഴുതും. അതിൻെറ പകർപ്പവകാശം വില്ക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ അതിൽനിന്നു കിട്ടുന്ന സംഖ്യ ആത്മാഭിമാനത്തോടും അന്തസ്സോടുംകൂടി പറയുവാൻ ഒരു ഗ്രന്ഥകർത്താവിനു് സാധിക്കുകയില്ല. കഷ്ടപ്പാടിൻെറ അങ്ങേ അററത്തെത്തിയപ്പോഴ് ഞാനെഴുതിയ ഒരു പുസ്തകത്തിൻെറ പകർപ്പവകാശം ആ പ്രസ്സിൻെറ ഉടമസ്ഥൻതന്നെ തീറു കൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. കാരണം, കുറച്ചുരൂപ്പിക ആദ്യം കടം മേടിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതു വീട്ടണം—ഒടുവിൽ പുസ്തകത്തിൻെറ സർവ്വാവകാശങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്നു് വിററു. 'വിദ്വാൻ'പരീക്ഷയ്ക്കുപോലും സേവയും ശുപാർശയും കൂടാതെ പാഠ്യപുസ്തകമായി തിരഞ്ഞെടുത്ത അതു്—ഒരുവിധം നന്നായിട്ടുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു—എന്തെന്നാൽ കുറച്ചുകാലത്തിനുള്ളിൽ ഒന്നാംപതിപ്പു് മുഴുവൻ വിററു കഴിഞ്ഞിരുന്നു—അതേ—അതെഴുതുവാൻ കുറേദിവസം തല പുണ്ണാക്കുകയും മണ്ണെണ്ണ ചെലവാക്കുകയുംചെയ്തു ആ പുസ്തകത്തിനു കിട്ടിയ പ്രതിഫലം—വെറും മുപ്പതു വെള്ളിത്തുട്ടുകഴ് മാത്രം. അനുഭവം എന്തൊക്കെ ആയാ

ച്ചും, കടം മേടിച്ച പത്തുറുപ്പിക കഴിച്ച് ഇരുപതുറുപ്പിക ഒന്നിച്ചുകിട്ടിയപ്പോൾ ഞാൻ ആനന്ദത്തിൽ ആറാടി. എന്തെന്നാൽ, കയ്യിൽ കാശില്ലാതെ മൂന്നുനാലു ദിവസം നിരാഹാരവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുകയായിരുന്നു. പ്രാതികൂല്യങ്ങൾ എന്തൊക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നാലും സാഹിത്യസേവനത്തിൽനിന്ന് ഞാൻ വിരമിച്ചില്ല—വാസ്തവം പറയുകയാണെങ്കിൽ അതിൽ ഒരാത്മീയസംതൃപ്തിയുണ്ടായിരുന്നു.

"അങ്ങനെ പത്രാധിപരായി രണ്ടുരണ്ടരക്കൊല്ലം ജോലിചെയ്തു. ഒരിക്കൽ, ആ പത്രത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ അവിടെ ഇല്ലാത്തകാലമായിരുന്നു. അന്ന് അട്ടിക്കിലെ ഒരു വലിയ പണക്കാരൻ ഒരു സാധു കൃഷകനെ വല്ലാതെ ഉപദ്രവിച്ചതായ വർത്തമാനം കിട്ടി. വാസ്തവസ്ഥിതികൾ അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞ് ആ സംഭവത്തിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യത്തെപ്പററി അന്നത്തെ കടലാസ്സിൽ എഴുതി. നിശിതമായ വിമർശനത്തോടുകൂടി ഒരു മുഖപ്രസംഗവുമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ആ അക്രമിയായ പണക്കാരൻ ഞങ്ങളുടെ മുതലാളിയുടെ ഒരുററ സ്നേഹിതനാണെന്ന വസ്തുത എനിക്കറിയാമായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഒരു നല്ല കാര്യം ചെയ്യാൻ കിട്ടിയ സന്ദർഭം ഞാൻ പാഴാക്കിക്കളഞ്ഞില്ല.

കുറച്ചു ദിവസത്തിനകം ആ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ മടങ്ങിവന്നു. ഞാൻ പതിവുപോലെ എന്റെ മുറിയിൽ ഇരുന്നു ജോലിചെയ്യുകയായിരുന്നു. അന്നത്തെ ആ സംഭവം കടലാസ്സിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയതിന് അരിശംകൊണ്ട മുതലാളി, കലികൊണ്ട കോമരത്തേപ്പോലെ തുള്ളിക്കൊണ്ട് ആ മുറിയിലേയ്ക്ക് കടന്നുവന്നു പലതും പറയുവാൻ തുടങ്ങി. എന്റെ ആത്മാഭിമാനത്തെ ക്ഷതപ്പെടുത്തുന്ന പലതും ഒരു സംസ്കാരശൂന്യന്റെ മട്ടിൽ അദ്ദേ

ഷം പറഞ്ഞു തുടങ്ങിയപ്പോൾ, ഞാൻ ഭാവിയെപ്പററി ആ ലോചിക്കാതെ ജോലി രാജിവെച്ചു. അങ്ങനെ ഞാൻ മുത ലാളിയോടും ആ സ്ഥാപനത്തോടും സലാം പറഞ്ഞു് അ വിടെനിന്നു തിരിച്ചു. കണക്കുനോക്കുകയാണെങ്കിൽ എ നിക്കു് കുറേ ശമ്പളം ബാക്കി തരുവാനുണ്ടായിരുന്നു. അതു പോലും വാങ്ങുവാൻ മെനക്കെടാതെ ഞാൻ പോന്നു. അ പ്പോൾ എൻെറ സാമ്പത്തികസ്ഥിതിയുടെ ഒരു കണക്കു് പറയുകയാണെങ്കിൽ അതു പൂജ്യം ഉറുപ്പിക രണ്ടണ ആ റു പൈസയായിരുന്നു. മേൽപ്പോട്ടു് നോക്കിയാൽ ആകാശ വും കീഴ്പ്പോട്ടു നോക്കിയാൽ ഭൂമിയുമല്ലാതെ ഒന്നുംതന്നെ എനിക്കു് താങ്ങും തണലുമായി കാണുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ആ രണ്ടരയണകൊണ്ടു് നാലഞ്ചു ദിവസം കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടി വന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ—ആ ദിവസങ്ങൾ എങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടി എന്നു് ആലോചിക്കുവാൻപോലും ഇപ്പോൾ എനിക്കു് കഴിയുന്നില്ല. അന്നെഴുതി തീൎന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്ന ഒരു കവിത പേജെണ്ണി കണക്കു പറഞ്ഞു് ഒരു പ്രസാധ കൻ പകൎപ്പവകാശം വാങ്ങി. അയാൾ ആക്കോ ഭിക്ഷകൊ ടുക്കുകയാണെന്ന ഭാവത്തിൽ ഇരുപതുറുപ്പിക തന്നു. ആ പണവുംകൊണ്ടാണു് ഞാനിങ്ങോട്ടു പോന്നതു്. ഇപ്പോൾ ഒരു നോവൽ എഴുതുകയാണു്. മിക്കവാറും കഴിയാറായി. ഈ ഉൾനാട്ടു് സാഹിത്യസേവനത്തിനു് വളരെ പററിയ തായി തോന്നി. അതാണു് ഞാൻ ഇട്ടിക്കിൽ താമസിച്ചു് കഥയെഴുതുന്നതു്. കഷ്ടപ്പാടും ബുദ്ധിമുട്ടും നിറഞ്ഞ എന്റെ ജീവിതത്തിൻെറ ഒരു നേരിയ പ്രതിഫലനം മാത്രമായിരി ക്കും ഈ പുസ്തകം. ഇനി എൻെറ ജീവിതം മുന്നോട്ടു് ന യിക്കണമെങ്കിൽ ഈ പുസ്തകം വല്ലവക്കും പകൎപ്പവകാശം വില്ക്കേണ്ടിവരും."

കൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞു—"നിങ്ങളോടു് എനിക്കു് അതിയായ ബഹുമാനം തോന്നുന്നുണ്ടു്. ഇക്കാലത്തു് എത്രയോ നോവലുകൾ പുറത്താകുന്നുണ്ടു്. ആ നിലയ്ക്കു്...!"

ഗോപി:—ആ നിലയ്ക്കെന്താണു്......അതിനു വിജയം സിദ്ധിക്കുകയില്ലായിരിക്കാം. ഞാൻ ആ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചിട്ടേ ഇല്ല. ആത്മസംതൃപ്തിക്കൊത്തവിധത്തിൽ ഞാൻ എന്റെ കർത്തവ്യം അനുഷ്ഠിക്കുകയാണു്. അതിൽ വിജയം കൈവന്നാലുംകൊള്ളാം, ഇല്ലെങ്കിലുംകൊള്ളാം—ഞാൻ നിരാശനാകാതെ ജോലിചെയ്യും. പിന്നെ ഇന്നത്തെ നോവലുകൾ മിക്കവാറും യുവസഹജമായ പ്രേമത്തെ ആസ്പദമാക്കി ഉണ്ടാക്കുന്ന കെട്ടുകഥകൾ മാത്രമാണു്. എന്നാൽ ഞാൻ ഈ നോവലിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നതു നിഷ്കാമമായ പ്രേമത്തെപ്പററിയാണു്. ഒന്നുമാത്രമേ സംശയമുള്ളു—അത്തരം പ്രേമം—ആത്മാർത്ഥവും നിഷ്കാമവുമായ പ്രേമം—മരുഭൂമിയിലെ മരീചികപോലെ മിത്ഥ്യയാണോ എന്നു്. എന്നാൽ ഒന്നു തീർച്ചയാണു് — അത്തരം സ്നേഹം ലോകത്തിൽ അധികമൊന്നും കണ്ടെത്തുവാൻ കഴികയില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഈ നോവൽ ഒരു അസാധാരണരീതിയിലുള്ളതായിരിക്കും.

കൃഷ്ണമേനോൻ ഗോപിയുടെ വർത്തമാനം വളരെ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ചിന്തിക്കുകയാണു്,—"നോക്കൂ—എൻേറയും ഗോപിയുടേയും ജീവിതോദ്ദേശം ഒന്നുതന്നെ. ഇയ്യാളും നിസ്സ്വാർത്ഥമായ പ്രേമത്തിൻേറ ഉപാസകനാണു്. ഗോപി ആ പ്രേമത്തെ നോവലിൽ പ്രതിപാദിച്ചു് അതിനെ തിര

ത്തുപിടിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ഞാൻ അതു ലോകത്തിൽ ആരാഞ്ഞു കണ്ടെത്തുവാനും. ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരുടേയും യാത്രോദ്ദേശം ഒന്നുതന്നെ. എന്നാൽ ഗോപിയേയും എന്നേയും സംബന്ധിച്ചു് ചില വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ടു്. ഗോപിയുടെ കാര്യത്തിൽ ഈ സ്നേഹം കണ്ടെത്തുവാനുള്ള സകല സാഹചര്യങ്ങളുമുണ്ടു് മനസ്സിനു് സംസ്കാരവും ശരീരത്തിനു് ശക്തിയുമുണ്ടു്. പോരെങ്കിൽ ഒരു യുവാവുമാണു്. എനിക്കാണെങ്കിൽ......കുറേ പണമുണ്ടെന്നുമാത്രം."

പതുക്കെപ്പതുക്കെ ലോകം അന്ധകാരത്തിൽ മുങ്ങി ത്തുടങ്ങി. ഇരുട്ടായിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോനും ഗോപിയും എഴുന്നേററു് വീടുകളിലേയ്ക്കു മടങ്ങുവാൻ തുടങ്ങുകയായി. അവർ സുശീലയുടെ വീട്ടിന്റെ പടിക്കലെത്തിയപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞു—"ഞാനിവിടെയാണു്—സുശീലയുടെ വീട്ടിലാണു്—താമസിക്കുന്നതു്. നിങ്ങൾ സുശീലയെ കണ്ടിട്ടില്ലേ?"

ഗോപി ഉത്തരം പറഞ്ഞു—"ഉവ്വ്—കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. സുശീല വാസ്തവത്തിൽ ഒരു സുശീലതന്നെയാണു്. അവൾ ഒരു സുകുമാരിയുമാണു്. വിദ്യാസമ്പന്നയായ ആ യുവതി വിനീതയും വിശാലഹൃദയയുമാണു്. ഇന്നാട്ടുകാരെല്ലാം അവളെപ്പററി പുകഴ്ത്തുന്നതിൽനിന്നു ഞാനിതു മനസ്സിലാക്കി. അല്ലാതെ അവരെ എനിക്കു് നേരിട്ടു് പരിചയമില്ല. ഇത്തരം മാന്യമഹിളമാർ ഉണ്ടാകുന്നതു നാട്ടിനും വീട്ടിനും അഭിമാനവും അഭികാമ്യവുമാണു്."

കൃഷ്ണമേനോൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു—"നമുക്കു് ഇങ്ങോട്ടൊന്നു കയറാം. സുശീലയെ നിങ്ങൾക്കു പരിചയപ്പെടുത്താം."

അവർ രണ്ടുപേരും സുശീലയുടെ വീട്ടിൽ എത്തി- ആ തരുണി പുതിയ അതിഥിയെ ആദരപൂർവ്വം സൽക്ക

രിച്ചു. കുറച്ചു സമയത്തിനുള്ളിൽ ഗോപിയുടെ ഒരു ചുരുങ്ങിയ ചരിത്രം കൃഷ്ണമേനോൻ സുശീലയ്ക്കു വിവരിച്ചുകൊടുത്തു. പിന്നീടദ്ദേഹം പറയുകയാണ്—"സുശീലേ, ഗോപി ഇപ്പോൾ ഒരു നോവൽ എഴുതുന്നുണ്ട്. അതെഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതോടുകൂടി ഗോപിയെ ലക്ഷ്മീദേവി അനുഗ്രഹിക്കും."

ഗോപി ചിരിച്ചുംകൊണ്ട് പറഞ്ഞു—"ഞാൻ ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ അനുഗ്രഹം അത്ര കാര്യമാക്കുന്നില്ല. സരസ്വതീദേവി അനുഗ്രഹിച്ചവരെ ലക്ഷ്മീദേവിക്കു വെറുപ്പാണ്. ഒരു സ്ത്രീയ്ക്കു തന്നെപ്പോലുള്ള മററൊരു സ്ത്രീയുടെ പേരിൽ അസൂയയുണ്ടാകുന്നതു സാധാരണമല്ലേ? ഇതിനൊക്കെ പുറമേ മനുഷ്യത്വമുള്ളവക്ക് പണക്കാരാകാൻ പററുകയുമില്ല."

കൃഷ്ണമേനോൻ:—നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതുകേവലം അസത്യമല്ല. ഒരു വലിയ പണക്കാരനാകേണമെങ്കിൽ കുറെയൊക്കെ മനുഷ്യത്വം കളഞ്ഞു കളിക്കേണ്ടിവരും. സാധുക്കളെ ചൂഷണം ചെയ്യണം, ചതിയും കളവും നടത്തണം. എന്നാൽ അക്രമവും അന്യായവുമില്ലാതെ പണം സമ്പാദിച്ചു കോടീശ്വരന്മാരായവരും ലോകത്തിൽ ഇല്ലാതെയില്ല.

ഗോപി.—ദയവുചെയ്തു കോടീശ്വരന്മാരുടെ വർത്തമാനം ഒന്നും പറയേണ്ടാ. എനിക്ക് അവരെ വലിയ വെറുപ്പാണ്. അതു അസൂയകൊണ്ടാണെന്നു നിങ്ങൾ പറയുമായിരിക്കും. എന്നാൽ അങ്ങനെയല്ല. അവരുടെ മനുഷ്യത്വമില്ലായ്മയെപ്പററി പരിചിന്തനം ചെയ്തിട്ടാണ്.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—പണക്കാരൻ എന്നൊരൊററക്കാരണം കൊണ്ട് ഒരാളെ വെറുക്കുന്നതിൽ വലിയ ന്യായമി

ല്ല. നല്ല സ്വഭാവമുള്ള—മനുഷ്യത്വമുള്ള പണക്കാ രെ നമുക്കു ലോകത്തിൽ കാണാം. പണമുള്ളവരിൽ പലരും നല്ലവരുണ്ടു്. പണമില്ലാത്തവരിൽ വളരെ ചീത്ത ആളുകളുമുണ്ടു്. മനുഷ്യന്റെ നന്മയുടേയും തിന്മയുടേയും മാനദണ്ഡം പണമാണെന്നു് പരിഗ ണിക്കുവാൻ വയ്യാ. പിന്നെ ഒന്നുണ്ടു്. പണക്കാൎക്കു് മനസ്സുഖം കുറേ കുറവായിരിക്കും.

ഗോപി:—അതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനില്ല. അവർ എ പ്പോഴും അസന്തുഷ്ടരായിരിക്കും. ഉള്ളതുകൊണ്ടു് ഓ ണംപോലെ കഴിയുന്നതിലാണു് ആനന്ദത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം.

സുശീല:—വിചാരിച്ചതുപോലെ എല്ലായ്പോഴും എന്തിനും പണം ചെലവുചെയ്യാനുണ്ടെങ്കിൽ പിന്നെ എന്താ ണു് മനസ്സുഖമില്ലാതിരിക്കുവാൻ കാരണം? പണ ക്കാരുടെ വീടു് ആനന്ദത്തിന്റെ സങ്കേതമായി രിക്കും.

ഗോപി:—സുശീല വല്ലാതെ തെറ്റിദ്ധരിച്ചിരിക്കുന്നു. പ ണക്കാരുടെ വീടു് ആഡംബരത്തിന്റേയും ആഭാട ത്തിന്റേയും ആവാസരംഗമായിരിക്കും; ആനന്ദം അവിടെനിന്നു് അകന്നകന്നു മാറിനില്ക്കുകയും ചെ യ്യും. ശാന്തിയും സമാധാനവും സാധുക്കളുടെ വീടുക ളിൽ മാത്രമേ കാണുകയുള്ളു. ഉദാഹരണമായി ഈ വീടിന്റെ സ്ഥിതിതന്നെ ഒന്നെടുത്തു നോക്കൂ. ഇ തൊരു ചെറിയ വീടാണു്. വൃത്തിയുള്ളതുമാണു്. ശാന്തിയും സമാധാനവും ഇവിടെ എങ്ങും കളിയാ ടുന്നുണ്ടു്. ആനന്ദത്തിന്റേയും ആത്മസംതൃപ്തിയുടേ യും അരുവി ഇങ്ങനെയുള്ള കൊച്ചുവീടുകളിൽ നി

ന്നാണു് ഉൗറിവരുന്നതെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിൽ അതിശയോക്തിയുടെ അണുമാത്രവും കാണുകയില്ല.

സുശീല ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—"അങ്ങുന്നു് ഈ വീടിനെപ്പററി വല്ലാതെ പ്രശംസിക്കുന്നുണ്ടു്. അതിനമാത്രം ഇവിടെ എന്താണുള്ളതെന്നു് ഞാൻ ആലോചിക്കുകയാണു്."

ഗോപി സുശീലയോടു് ചോദിച്ചു—"എന്നാൽ ഞാനൊന്നു ചോദിക്കട്ടെ. നിങ്ങൾ ഇവിടെ ആത്മസംതൃപ്തിയോടുകൂടിയല്ലേ ജീവിതം നയിക്കുന്നതു്?"

സുശീല ദൃഢസ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"അതെ—അതിനു് സംശയമില്ല. ഇവിടെ അധികം ആവശ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാകാറില്ല. ഉള്ളതുകൊണ്ടു് സംതൃപ്തരായി കഴിയുകയും ചെയ്യും. അതുകൊണ്ടു് മനസ്സിനു സന്തോഷം തോന്നുന്നുണ്ടു്. ഇവിടെ ആവശ്യങ്ങൾ പരിമിതമാണു്. അതിനുള്ളതു് ഇവിടെയുണ്ടു്. അപ്പോൾ അന്യന്റേയോ അന്യായമായോ ആയ മുതലിനു് തെല്ലും ആഗ്രഹമില്ല. അതുകൊണ്ടു് മനസ്സമാധാനവുമുണ്ടു്."

തന്റെ മുതൽ ഒരുപക്ഷേ സുശീലയ്ക്കു കൊടുക്കുകയാണെങ്കിൽ, അവൾക്കു് അതിൽ തീരെ സന്തോഷമുണ്ടാകയില്ലെന്നു കൃഷ്ണമേനോൻ തീരുമാനിച്ചു.

ഗോപി സന്തോഷത്തോടെ പറഞ്ഞു—"നിങ്ങളെപ്പോലെ ആത്മസംതൃപ്തിയുള്ള ഒരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ ഇതുവരെയായി കണ്ടെത്തീട്ടില്ല. ഭാരതീയർ ആവശ്യങ്ങൾ ചുരുക്കുന്നതിലാണു് ആനന്ദം കണ്ടെത്തീട്ടുള്ളതു്. പാശ്ചാത്യർ നേരേ മറിച്ചാണു്. ആവശ്യങ്ങളുടെ എണ്ണം അധികമാക്കുന്നതിലാണു് അവർക്കാനന്ദം. പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാ

രവും അവരുടെ സംസ്കാരവും ആദർശമാക്കീട്ടുള്ള ഇന്നത്തെ യുവതീയുവാക്കന്മാരെ ഈ സുഖക്കേട് വല്ലാതെ പിടികൂടീട്ടുണ്ടു്. ആഡംബരത്തിനും ആർഭാടത്തിനുംവേണ്ടി മിത്ഥ്യാഭിമാനത്തിന്റെ പേരിൽ ഇന്നത്തെ ചെറുപ്പക്കാർ എത്രയെത്ര അനാവശ്യച്ചെലവുകളാണു ചെയ്യുന്നതു്! അവക്കു ജീവിതം നയിക്കുവാൻ ആവശ്യങ്ങളുടെ പട്ടിക ഓരോ ദിവസം ചെല്ലുംതോറും പെരുകിപ്പെരുകി വരികയാണു്. ഈ അധികമായി വരുന്ന ആവശ്യങ്ങളുടെ പ്രാപ്തിയിലാണു് അവർ ആനന്ദത്തെ വിഭാവനം ചെയ്യുന്നതു്. ഇങ്ങനെ ആഡംബരത്തിനും അഭിമാനത്തിനുംവേണ്ടി ആത്മാത്ഥമായ സ്നേഹം ബലികഴിച്ചു്, വിലക്ഷണമായ ജീവിതം നയിക്കുവാൻ സന്നദ്ധയായ ഒരു യുവതിയുടെ ചരിത്രം എനിക്കറിയാം."

കൃഷ്ണമേനോൻ ചോദിച്ചു—"ആരാണു് ആ യുവതി————എന്താണു ചരിത്രം?"

ഗോപി:—സുശീലയുംകൂടി കേൾക്കണമെങ്കിൽ ഞാൻ പറയാം. അല്ലെങ്കിൽ അതു ബോറടിക്കലാകും.

സുശീല:—എനിക്കു തീച്ചയായും കേൾക്കണം. അതു കേൾക്കാൻ ഞാൻ വളരെ ഉൽസുകയാണു്.

ഗോപി ആ ചരിത്രം പറയുവാൻ തുടങ്ങി. ആദ്യം കുറച്ചുനേരം, എന്തു കാരണംകൊണ്ടോ അയാൾ നിശ്ചലനായിരുന്നു. പതറിപ്പോയ ചിന്തകൾ ഏകാഗ്രതയിലേക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതായിരിക്കാം. അയാളുടെ മുഖം തെല്ലൊന്നു വിളറി. ഒടുവിൽ ഒരു നെടുവീപ്പിട്ടുംകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു.— 'ഞാൻ ബി. എ. പാസായി എന്നു പറഞ്ഞില്ലേ? അന്നു കോളേജിൽ പഠിക്കുമ്പോൾ നടന്ന ഒരു സംഭവമാണിതു്. ഞാൻ മദിരാശി പ്രസിഡൻസി കോളേജിലാ

ന്നു പഠിച്ചിരുന്നതു്. ആ കോളേജിൽ വിലാസിനി എന്നു പേരായ ഒരു സ്ത്രീ പഠിച്ചിരുന്നു. എന്റെ അകന്ന ചാർച്ച യിൽപെട്ട ഒരു സ്ത്രീയും അവിടെത്തന്നെയാണു പഠിച്ചിരുന്നതു്. അവർ വഴിയായി ഞാൻ വിലാസിനിയുമായി പരിചയപ്പെട്ടു. യുവസഹജമായ പ്രേരണയ്ക്കു വശംവദനായി ഞാൻ അവളിൽ അനുരക്തനുമായി."

വിലാസിനിയെന്നും പ്രസിഡൻസി കോളേജിൽ പഠിച്ചിരുന്ന യുവതിയെന്നും കേട്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോൻ ഒന്നു നടുങ്ങി. ഗോപിയുടെ അനുരാഗഭാജനമായിരുന്ന അവളെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം അത്ഭുതസ്തിമിതനായി. തന്റെ മനസ്സിലുള്ള വിചാരങ്ങളേയും വികാരങ്ങളേയും ഒട്ടും പുറത്തേക്കു കാട്ടാതെ മനസ്സിനെ സംയമനംചെയ്തു ചോദിച്ചു—"അപ്പോൾ ഗോപി, വിലാസിനി ഗോപിയിൽ അനുരക്തയായിരുന്നോ-----!

ഗോപി വീണ്ടും നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ടു തുടന്നു—"ആദ്യം അങ്ങനെയൊക്കെത്തന്നെയാണു ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. പിന്നീടെനിക്കു മനസ്സിലായി അതു വെറും വിഢ്ഢിത്തമാണെന്നു്—വെറുംവിഭ്രമമാണെന്നു്. ഞങ്ങൾരണ്ടുപേരും നല്ലവണ്ണം പരിചിതരായതിനുശേഷം—ഒരിക്കൽ ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ഒററയ്ക്കായപ്പോൾ, എനിക്കു് അവളിലുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ അനുരാഗത്തെപ്പററിയും പ്രേമത്തിന്റെ പ്രകർഷത്തെപ്പററിയും ഞാൻ അവളെ അറിയിച്ചു. അപ്പോൾ അവൾ നുണക്കുഴിയിലൂടെ വളഞ്ഞൊഴുകുന്ന പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി ലോലസ്വരത്തിൽ പറയുകയാണു്—"എന്റെ ഗോപീ, ഗോപിക്കെന്നിൽ ശരിയായ സ്നേഹമുണ്ടെന്നെനിക്കറിയാം". ഞാൻ സന്തോഷത്തോടും ഉൽക്കണ്ഠയോടും കൂടി ചോദിച്ചു—"എന്നാൽ വിലാസി

 നിക്കെന്നെ വിവാഹം ചെയ്തുകൂടെ——?" അവൾ പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി തലയൊന്നു വെട്ടിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—"എനിക്കങ്ങയേയും വലിയ സ്നേഹമുണ്ട്. അങ്ങെന്നെന്നിൽ പ്രണയബദ്ധനാണെന്നറിയുന്നതിൽ എനിക്കു പരിതാപമുണ്ട്. കാരണം—ഇന്നത്തെ പരിതഃസ്ഥിതിയിൽ എനിക്കങ്ങയുമായി വിവാഹബന്ധത്തിൽ കുടുങ്ങുവാൻ മോഹമില്ല—അതിനു പററുകയുമില്ല." ഞാൻ സഞ്ജയന്റെ ഭാഷയിൽ ബ്ളീച്ചായി. എന്നാലും അവളോടു ചോദിച്ചു—"എന്താണതിനു വിരോധം—വിലാസിനിക്കെന്നിൽ പ്രേമമില്ലേ—?" "പ്രേമം—അതൊരലക്കപ്പിണ്ണാക്കാണ്— –കൊണ്ടുപോയി കളയൂ—ആ രണ്ടക്ഷരം. എനിക്കതിൽ വലിയ വിശ്വാസമില്ല." വിലാസിനി പരിഹാസസ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"എന്നാൽ വിലാസിനി, വിലാസിനിക്ക് ഏതൊന്നിലാണു വിശ്വാസം? പരീക്ഷയുടെ ഫലം പുറത്താകുന്നതു കാത്തുംകൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന ഒരു വിദ്യാൎത്ഥിയുടെ ജിജ്ഞാസയോടെ ഞാൻ അവളുടെ മറുപടി കേൾക്കുവാൻ അക്ഷമനായിരുന്നു. അവൾ ദൃഢസ്വരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞു—"പ്രേമം—അതൊരു മൃഗതൃഷ്ണയാണ്. കവികൾ ഭാവനാലോകത്തിൽ സങ്കല്പിക്കുന്ന അസംഭാവ്യമായ ഒരു സംഗതിയാണതു്. യുവതീയുവാക്കന്മാരിൽ കിക്കിളിയുണ്ടാക്കുന്നതും അവരെ വെകളി പിടിപ്പിക്കുന്നതുമായ ഉന്മാദത്തിന്റെ ഒരു ലക്ഷണമാണതു്. ഗോപീ, അങ്ങയുടെ സ്വഭാവവൈശിഷ്ട്യത്തെപ്പററിയും സരളഹൃദയത്തെപ്പററിയും എനിക്കു വലിയ ബഹുമാനമുണ്ട്. അങ്ങയുടെ സൌന്ദൎയ്യത്തിലും സൌശീല്യത്തിലും ഞാൻ മുഗ്ദ്ധയാണ്. പക്ഷേ—ഞാനെന്തു ചെയ്യട്ടെ. ഞാനങ്ങയെ വിവാഹംചെയ്യുന്നതിൽ അസമൎത്ഥയത്രേ. എന്തെന്നാൽ ഞാനൊരു ല

ക്കുപ്രഭുവിനെ വിവാഹം ചെയ്യുവാൻ പോകുകയാണ്! അ ങ്ങനെ ഞാനൊരു പണക്കാരത്തിയാകും!! പ്രതാപത്തി ന്റെയും പ്രഭാവത്തിന്റെയും കൊടുമുടികളിൽ വിഹരിക്കു കയും ചെയ്യും!! "അവളുടെ മറുപടികേട്ടതോടുകൂടി ലോകം കറങ്ങുന്നതായി എനിക്കു തോന്നി. കണ്ണിനു മുന്നിൽ ഒരി രുട്ടുബാധിച്ചു. അന്ന് ആ പ്രേമത്തിന്റെപേരിൽ ആത്മ ഹത്യപോലും ചെയ്താലോ എന്നു കൂടി എനിക്കു തോന്നാ തിരുന്നില്ല. പണമില്ലാത്ത ഒരൊററക്കാരണം കൊണ്ടല്ലേ എനിക്കിങ്ങനെ പ്രേമനൈരാശ്യം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന തെന്ന വിഷാദം മനസ്സിനെ വീണ്ടും വീണ്ടും അലട്ടിക്കൊ ണ്ടിരുന്നു. അന്നുമുതൽ പണക്കാരെ എനിക്കു വലിയ വെറുപ്പാണ്.!!

"ആ നാടകത്തിന്റെ ഭരതവാക്യം എങ്ങനെയായി രുന്നു......?"......കൃഷ്ണമേനോൻ ഔൽസുക്യത്തോടുകൂടി ചോദിച്ചു.

ഗോപി—"അതെങ്ങനെ ആവാനാണ്. ആ യുവതിയോ ടു പിന്നീടു ഞാൻ സംസാരിച്ചിട്ടില്ല. അചിരേണ, അവളുടെ കൂട്ടുകാരിൽ നിന്നു മനസ്സിലാക്കി, വിലാ സിനി വിവാഹം ചെയ്‌വാൻ പോകുന്ന ആരം അറു പതിൽപരം വയസ്സായ കുബേരനായ ഒരു കൃഷ്ണമേ നോനെയാണെന്ന്. ഒന്നു തീർച്ചയാണ്. ഹൃദയമുള്ള ഒരു യുവതിയാണെങ്കിൽ—മനസ്സംസ്കാരമുള്ള ഒരു മഹിളയാണെങ്കിൽ—വയസ്സുകൊണ്ടും മനസ്സുകൊ ണ്ടും അല്പം പോലും അനുരൂപനല്ലാത്ത ഒരു വ യസ്സനെ—എന്തെല്ലാം അനുകൂലസ്ഥിതികൾ ഉണ്ടാ യാലും—വിവാഹംചെയ്യുവാൻ ഒരുങ്ങുമെന്നു വിചാ രിക്കുവാൻ വഴിയില്ല. എനിക്കന്നു തീർച്ചയായി, അപ

ളുടെ ഹൃദയം കാപട്യത്തിന്റേയും വഞ്ചനയുടേയും നടനരംഗമാണെന്നു്; ആത്മാൎത്ഥതയുടെ കണിക പോലും അവളുടെകരളിൽ കണികാണുകയില്ലെന്നു്. സൌന്ദൎയ്യത്തിന്റെ പൂനിലാവു പൊഴിക്കുന്ന ആ മുഖം—കാപട്യത്തിന്റെ കാകോളം വമിക്കുന്ന ആ കരൾ—ഒരു ശരീരത്തിൽ എങ്ങനെയാണു സമ്മേളിക്കുന്നതെന്നു് ആലോചിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം ഇന്നും നടുങ്ങുന്നുണ്ടു്.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഗോപി അവളെ വിവാഹം ചെയ്യാത്തതു് എങ്ങനെയായാലും നന്നായി. ഇങ്ങനെ മനസ്ഥിതിയുള്ള ഒരു സ്ത്രീ ഒരാളുടെ സഹചാരിണിയാവുകയാണെങ്കിൽ—ആ പാവത്തിന്റെ ജീവിതം തീൎച്ചയായും പാഴായതുതന്നെ.

ഗോപി:—അങ്ങു പറഞ്ഞതു വളരെ വാസ്തവമാണു്. പ്രേമത്തിന്റെ പൊൻചിറകും വിരിച്ചു്, ആത്മാൎത്ഥതയുടെ വിൺവിഹായസ്സിൽ വിഹരിക്കുവാൻ പണത്തിന്റെ മാദകതയിൽ മയങ്ങിയ ഇന്നത്തെ മനുഷ്യലോകത്തിനു പററുന്നില്ലെങ്കിൽ അതിൽ അത്ഭുതത്തിനവകാശമില്ല.

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഗോപിയുടെ അഭിപ്രായക്കാരനാണു ഞാനും. എന്നാൽ നിൎമ്മലവും നിസ്സ്വാൎത്ഥവുമായ സ്നേഹം ലോകത്തിൽ ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു് എനിക്കു തെളിവു കിട്ടീട്ടുണ്ടു്.

ഈ വാക്കുകൾ പറയുന്നതോടുകൂടി ആ വയസ്സന്റെ കണ്ണുകൾ അദ്ദേഹം അറിയാതെതന്നെ സുശീലയുടെ നേരേ പാഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു പരമായിരം ഭാസുരമായ ഭാവങ്ങൾ മൊട്ടിടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. "സുശീലയെപ്പോലെ പ്രേമ

സമ്പന്നയും സൌശീല്യഭരിതയുമായ ഒരാളെ കണ്ടെത്തിയ തുകൊണ്ടു ലോകം പ്രേമനിൎശ്ശൂന്യമല്ലെന്നു ഞാൻ തീൎത്തു പറയും. നിസ്സ്വാൎത്ഥസ്നേഹത്തോടുകൂടി എന്നെ ഒരു പി താവിനോടുള്ള സ്നേഹത്തോടും ബഹുമാനത്തോടും കൂടി ശുശ്രൂഷിച്ചതുകൊണ്ടു് എനിക്ക് മനസ്സിലാക്കാറായി—അതേ—എന്റെ മുന്നിലുള്ള ലോകം വെറും ഒരു മരുഭൂമിയല്ല—അതിൽ അവിടവിടെ പച്ച പിടിച്ച പല പല പൂവാടികളുമുണ്ടെന്നു്. ഈശ്വരന്റെ കാരുണ്യം ഈ സു കുമാരിയിൽ കളിയാടട്ടെ!!" ഇങ്ങനെ നിരവധി ആശകളും ആശംസകളും ആ വൃദ്ധന്റെ ഭാവനയെ പുളകംകൊള്ളിച്ചു.

സുശീലയ്ക്കു കൃഷ്ണമേനോന്റെ ആശയം മനസ്സിലായി. അവൾ എഴുന്നേറ്റു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചാരുകസേരയുടെ അടുത്തു ചെന്നു നിന്നുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "അമ്മാവന്റെ ഹൃദയം കുറച്ചുദിവസമായി വല്ലാതെ മുഗ്ദ്ധമായിരിക്കുകയാണു്. പലപ്പോഴും നിസ്സ്വാൎത്ഥമായ പ്രേമം കണ്ടെത്തി എന്നു പറഞ്ഞു് ആനന്ദം കൊള്ളുന്നുണ്ടു്!!"

ഗോപി:—എനിക്കങ്ങനെയുള്ള ഒരു സുവൎണ്ണസന്ദൎഭം കിട്ടിയെങ്കിൽ——! ഈ കപടലോകത്തിലെ മായികമായ മരുഭൂമിയിൽ, മരീചിക കണ്ടു മതിമറന്ന മാൻകുട്ടിയെപ്പോലെ, പ്രേമത്തിന്റെ പിന്നാലെ ഞാൻ പായുകയാണു്. മോഹനവും പാവനവുമായ ആ സരസ്സു വഴിക്കെങ്ങാനും കണ്ടെത്തിയെങ്കിൽ———!!

വികാരപരമ്പരയുടെ വിവിധവൎണ്ണങ്ങൾകൊണ്ടു് ആ സുകുമാരിയുടെ മുഖത്തു് ഒരു മഴവില്ലു പരന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞു—"ഗോപീ. ഗോപിയുടെ മനസ്സിനിണങ്ങിയ ഒരു ഭാൎയ്യയെ സ്വീകരിക്കൂ. അപ്പോൾ ആ സ്നേഹത്തിന്റെ അനുഭവം കണ്ടെത്തും."

ഗോപി:—അങ്ങനെ എന്റെ മനസ്സിനിണങ്ങിയ ഒരു സുശീലയെ കണ്ടെത്തുവാൻ എനിക്കിതുവരെ കഴിഞ്ഞില്ല. പാശ്ചാത്യപരിഷ്കാരത്തിന്റെ പച്ചപ്പരപ്പിലിരുന്ന പണത്തിന്റെ മാദകതയിൽ മയങ്ങുന്ന മാനിനിമാരെയാണ്, സംസ്കാരഹൃദയകളെന്നും വിദ്യാസമ്പന്നകളെന്നും അഭിമാനിക്കുന്ന വിലാസിനിമാരിൽ അധികംപേരേയും കാണുന്നതു്. അവൾക്കു പതികളോടല്ല, പണത്തോടായിരിക്കും അധികം പ്രേമം. അതാണു് ഇതുവരെ എന്റെ കഴുത്തിൽ വൈവാഹികമാല്യം വീഴാതിരിക്കുന്നതിനുള്ള കാരണം.

സുശീല പുളകിതഗാത്രിയായിപ്പറഞ്ഞു—"എന്റെയും സ്ഥിതി ഇതുതന്നെയാണു്. പണത്തിന്റെ പേരിൽ പ്രേമവഞ്ചിതയായ ഒരാളാണു് ഇവളും. ആ നിരാശതയുടെ തീച്ചൂളയിൽ ഒരു കന്യകയായി ഞാൻ കാലംകഴിക്കുകയാണു്."

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അതിനെപ്പററി എന്നോടിതേവരെ പറഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. ആ വർത്തമാനം—സുശീലേ, എന്താണെന്നു പറയൂ.

സുശീല:—എന്തു പറയാനാണതു്! ഈ കപടലോകത്തിൽ ആത്മാർത്ഥമായ ഒരു ഹൃദയത്തിന്റെ പരാജയം!! എന്റെ അച്ഛൻ ഒരു വലിയ പണക്കാരനായിരുന്നപ്പോൾ ഇവിടെ അടുത്തുള്ള ഒരു യുവാവു് എന്നെ കല്യാണം കഴിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെ എനിക്കും സ്നേഹമില്ലാതിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം എന്നിൽ പ്രണയബദ്ധനാണെന്നു പറയുകയും നടിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. കുറച്ചുകാലത്തിനുള്ളിൽ കച്ചവടം പൊളിഞ്ഞു് അച്ഛന്റെ പണം നശിച്ചപ്പോൾ—അല്ലെങ്കിൽ ഞാനൊരു പണക്കാ

രിയല്ലാതായപ്പോൾ—അദ്ദേഹത്തിന്ന് എന്നോടുള്ള സ്നേഹം കുറഞ്ഞുതുടങ്ങി. എന്തിന്ന പറയുന്നു—ഏറെത്താമസിയാതെ അദ്ദേഹം ഒരു പണക്കാരിയേ വിവാഹം ചെയ്തു. ഞാനൊരു പ്രേമവഞ്ചിതയും ആയി. ഈ ലോകത്തിൽ പൂജ്യമായ പ്രേമത്തിന്നു പണമാകുന്ന ഒന്നിൻെറ വലത്തുഭാഗത്തു വന്നാലേ വിലയുള്ളു എന്ന കാൎയ്യം ഞാൻ വേഗത്തിൽ മനസ്സിലാക്കി.

ഗോപി:—അതേ—നമ്മുടെ ജീവിതത്തിലെ സംഭവങ്ങൾ തമ്മിൽ വളരെ പൊരുത്തമുണ്ടു്.

കുറച്ചുനേരംകൂടി അവർ പല വൎത്തമാനങ്ങളും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻെറയും സുശീലയുടേയും നിർബന്ധപ്രകാരം താൻ അതുവരെ എഴുതീട്ടുള്ള നോവൽ പിറേറദിവസം അവരെ വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കാമെന്നു ഗോപി ഏററു. ആൎക്കും ഇഷ്ടമായിട്ടല്ലെങ്കിലും നേരം കുറെ വൈകിയതിനാൽ അന്നത്തെ സംഭാഷണം മതിയാക്കി ഗോപി അവിടെനിന്നു യാത്രപറഞ്ഞു തിരിച്ചു.

ആ യുവാവു പോയപ്പോൾ കൃഷ്ണമേനോൻ പറയുകയാണു്—"പാവം ഗോപി—എത്ര നല്ല മനുഷ്യനാണു്. ഈ ലോകത്തിലേക്ക പററിയ ആളല്ല. ഇത്ര പഠിപ്പും പാസ്സും ഉണ്ടായിട്ടും അയാൾ ജീവിതം നയിപ്പാൻ എത്ര മാത്രം ബുദ്ധിമുട്ടുന്നു എന്നോ! ആഹാരം കഴിക്കുവാൻ കാശില്ലാതെ പട്ടിണികിടക്കേണ്ടിവന്ന പല സന്ദർഭങ്ങളെപ്പററിയും ഉള്ളുതുറന്നു് അയാൾ എന്നോടു പറഞ്ഞു.

സുശീല:—അദ്ദേഹം വളരെ നല്ല ആളാണെന്നുള്ളതിന്ന സംശയം തോന്നുന്നില്ല. കപടമൊന്നും കൂടാതെ എല്ലാം തുറന്നു പറയുന്നു. നമ്മളുമായി പരിചയമായ

ത്തുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ ജീവിതം സമാധാന പൂർണ്ണമാകുമെന്നു് എനിക്കൊരു തോന്നൽ.

കൃഷ്ണമേനോൻെറ ആശാലതയിൽ അനേകം മോഹനസൂനങ്ങൾ മൊട്ടിട്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആലോചിച്ചു—സുശീലയും ഗോപിയും തമ്മിൽ പ്രേമബദ്ധരാകുകയും അവർ ദമ്പതിമാരാകുകയും ചെയ്യുകയെങ്കിൽ—ഹാ— അതെത്ര അഭികാമ്യമായിരിക്കും. പരിപാവനമായ പ്രേമത്തിൻെറ പുഷ്പവാടിയിൽ പരിമളം പരത്തി പരിലസിക്കുന്ന രണ്ടു പനിനീർപൂക്കളായിരിക്കും ഇവർ. ആ മനോമോഹനമായ കാഴ്ച കാണുവാൻ എനിക്കു സാധിച്ചുവെങ്കിൽ—! എൻെറ പരീക്ഷയിൽ ഇവർ വിജയികളായിരിക്കുന്നു. ഇവർ ദമ്പതിമാരാകുന്ന ആ പാവനമായ സന്മുഹൂർത്തത്തിൽ ഞാൻ എൻെറ സമ്പത്തു മുഴുവൻ ഈ പ്രേമസചരിതകളുടെ മുമ്പിൽ കാണിക്കവെയ്ക്കും—അതേ—എൻെറ ജീവിതം സഫലമായി!

പരിപാവനവും നിസ്സ്വാർത്ഥവുമായ പ്രേമമേ!—ഇതാ നിനക്കു നമസ്കാരം—! ! !

പന്ത്രണ്ടാം അദ്ധ്യായം

—:0:—

ഗോപി സുശീലയുടെ വീട്ടിൽ നിത്യവും വരുവാൻ തുടങ്ങി. അയാൾ ആ വീട്ടിലെ ഒരംഗമെന്നോണം അത്ര യ്ക്കടുത്തുകഴിഞ്ഞു. പകൽ മുഴുവൻ അയാൾ നോവൽ എഴുതും. വൈകുന്നേരമായാൽ—തലയ്ക്കു കുറച്ചു തണുപ്പുതട്ടുവാൻ, ഹൃദയത്തിനു കുറച്ചു് ആനന്ദം ലഭിക്കുവാൻ,മനസ്സിനു കുറച്ചു ഉന്മേഷം കിട്ടുവാൻ—ആ യുവാവു് സുശീലയ

ടെ വീട്ടിൽ എത്തും. അവിടെ കൃഷ്ണമേനോനും സുശീലയു മായി കുറേനേരം ഹൃദയം തുറന്നു വർത്തമാനം പറയും. ആ യുവതി ഗോപിയെ സ്നേഹിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഗോപിക്കു സുശീലയോടും സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ അവർ പ്രണയബദ്ധരാകുന്നതു് കൃഷ്ണമേനോൻ ആനന്ദത്തോടും ആശ്വാസത്തോടുംകൂടി സൂക്ഷ്മമായി വീക്ഷിച്ചിരുന്നു.

അന്നന്നു താനെഴുതിയ നോവലിലെ ഭാഗങ്ങൾ വൈകുന്നേരമായാൽ ഗോപി കൃഷ്ണമേനോനേയും സുശീലയേയും വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കും. അനുകൂലമോ പ്രതികൂലമോ എന്നൊന്നും ഗണിക്കാതെ സുശീല അവർക്കു തോന്നുന്ന അഭിപ്രായം തുറന്നു പറയും. ഗോപി ആ വിമർശനങ്ങൾ, അനുസരണമുള്ള ഒരു കുട്ടി ഗുരുനാഥൻ പറയുന്നതിനെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതുപോലെ, ആനന്ദത്തോടുകൂടി കേൾക്കും. പിറേറദിവസം അയാൾ സുശീലയുടെ വിമർശനപ്രകാരം യുക്തമെന്നു തോന്നുന്ന മാററങ്ങൾ വരുത്തി പുതിയഭാഗങ്ങൾ എഴുതിത്തുടങ്ങും. ഗോപിയുടെ ജീവിതത്തിൽ ഒരു പുതിയ അദ്ധ്യായം ആ രീതിയിൽ തുടങ്ങി. അവരുടെ കളങ്കമററ ഹൃദയങ്ങൾ അടുത്തടുത്തു വരുന്നതുകണ്ടു കൃഷ്ണമേനോൻ ആനന്ദത്തിൽ ആറാടുകതന്നെ ചെയ്തു.

അതുവരെ തന്റെ ജീവിതം അങ്ങനെ പാഴാക്കിക്കളഞ്ഞതിൽ കൃഷ്ണമേനോൻ അത്യന്തം വ്യസനിച്ചു. പ്രേമസമ്പന്നരായ ഈ കാമിനീകാമുകരെ സ്നേഹിച്ചും, ഇവരുടെ നിസ്വാർത്ഥമായ ശുശ്രൂഷയിൽ ആനന്ദിച്ചും, ജീവിതത്തിലെ സായാഹ്നമെങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ അദ്ദേഹം നിർവൃതികൊണ്ടു. പണം സമ്പാദിക്കുവാനുള്ള ആർത്തിയാണു തന്റെ ജീവിതത്തെ തുലച്ചതെന്നു് അദ്ദേഹം പശ്ചാത്തപിച്ചു. ജീവിതത്തിലെ ആവ

ന്ത്യങ്ങരാം ചുരുക്കി, അതിനുള്ള പണം ന്യായമായി സമ്പാദിച്ചു്—പരസ്സേഹം പുലത്തി ജീവിക്കുവാൻ പരിശീലിക്കുകയാണെങ്കിൽ നരകം നാകമാകുമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു സ്ഥാപിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. താൻ പണത്തിന്റെ കൂട്ടുപിടിച്ചു ലോകം മുഴുവൻ സുഖത്തെ തിരഞ്ഞു—പക്ഷേ കണ്ടെത്തിയില്ല. എന്നാൽ ഇപ്പോരാം സംതൃപ്തിയുടെ കൂട്ടുപിടിച്ചു ഹൃദയത്തിൻെറ ഒരു ഒഴിഞ്ഞ കോണിൽ തിരഞ്ഞപ്പോരാം അതാ—അതുണ്ടവിടെ ഒളിച്ചിരിക്കുന്നു. കൃഷ്ണമേനോൻ ആനന്ദത്താൽ പുളകംകൊണ്ടു.

ഒരുദിവസം കൃഷ്ണമേനോനും ഗോപിയുംകൂടി വത്തമാനം പറഞ്ഞിരിക്കുകയായിരുന്നു. സുശീല അപ്പോരാം അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വത്തമാനത്തിനിടയ്ക്കു ഗോപി ചോദിച്ചു—"എന്താണങ്ങുന്നേ, സുശീല വിവാഹംചെയ്യാതിരിക്കുന്നതു്. ഒരുപക്ഷേ അവരാക്കനുരൂപനായ വരനെ കിട്ടാഞ്ഞിട്ടായിരിക്കും അല്ലേ?"

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അനുരൂപനായ ഒരു വരനെ കിട്ടുന്ന കാര്യം അത്ര എളുപ്പമല്ല. പക്ഷേ ഇവിടെ കുഴപ്പം അതല്ല. ഒരു യുവാവിനും സുശീലയെ വിവാഹംചെയ്യേണ്ടകാര്യം പറയുവാൻ ധൈര്യം വരികയില്ല.

ഗോപി:—അങ്ങയുടെ ആശയം 'എനിക്കു മനസ്സിലായി. 'എന്നാൽ അങ്ങയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ അവരാക്കനുരൂപനായ ആരേയും കണ്ടെത്തീട്ടില്ലേ?

കൃഷ്ണമേനോൻ:—ഉവ്വു്—ധൈര്യമായി പറയാം. ഒരേ ഒരാരാംമാത്രം—അതേ—അതെന്റെ ഈ ഗോപി!—

ആ വൃദ്ധൻെറ തൊണ്ടയിടറി. കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു.

ഗോപി ആനന്ദത്തോടും ആശ്വാസത്തോടും കൂടി ചോദിക്കുകയാണ്—"അങ്ങനെന്താണ് പറയുന്നത്—! ഈ ദരിദ്രനായ ഗോപി സുശീലയ്ക്കു് അനുരൂപനാണെന്നോ!"

കൃഷ്ണമേനോൻ:—അതേ—ഗോപി! അതേ—ഇങ്ങനെ ഉറപ്പിച്ചു പറയുവാൻ എനിക്കു സന്തോഷമുണ്ടു്. വിശുദ്ധമായ പ്രേമത്തിന്റെ മുമ്പിൽ—നിസ്വാർത്ഥമായ ത്യാഗത്തിന്റെ മുമ്പിൽ—പണമില്ലായ്മ ഒരു പ്രതിബന്ധമല്ല. ഗോപിക്കു് അധികം സമ്പത്തു സമ്പാദിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലായിരിക്കാം—എന്നാൽ സംസ്കാരം, അതു നിങ്ങൾ വളരെ സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഗോപിയുടെ മാനസികസംസ്കാരത്തെ മാത്രമേ ഞങ്ങൾ നോക്കുന്നുള്ളു. സുശീലയ്ക്കും ഗോപിയെ ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹമുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം.

ഗോപി:—അങ്ങയോടു് അവൾ അതു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരിക്കയില്ല. അതിന്റെ സൂചനയുമില്ല—അപ്പോൾ—

കൃഷ്ണമേനോൻ:— അപ്പോൾ — അതേ—ഗോപിയെപ്പോലുള്ള ഒരു യുവാവിനെ മനസ്സംസ്കാരമുള്ള ഒരു കന്യക തീർച്ചയായും സ്നേഹിക്കും. ഒരുപക്ഷേ ഗോപിതന്നെ ഈ അഭിപ്രായം അവളോടു പറയുകയാണെങ്കിൽ അവൾ പ്രതികൂലമായോ പ്രതിഷേധമായോ ഒരൊററ വാക്കുപോലും പറയുകയില്ല.

ഗോപിയുടെ സ്വഭാവവൈശിഷ്ട്യത്തെപ്പററി പരിപൂർണ്ണമായ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് കൃഷ്ണമേനോൻ ഇത്രത്തോളം തുറന്നു പറഞ്ഞതു്.

ഗോപിയുടെ ഹൃദയം കോരിത്തരിച്ചു. മുഖം വികസിച്ചു.

സുശീലയുമായി നേരമ്പോക്കുംപറഞ്ഞു സല്ലപിച്ചു സമയം കഴിക്കുവാൻ ഗോപി സമാരംഭിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ അവൾ, തന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നോ, വിവാഹംചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നോ ചോദിക്കുവാൻ ആ യുവാവിനു് സാധിക്കുന്നില്ല. സാധിച്ചിട്ടുമില്ല. തന്റെ ചരിത്രസ്ഥിതിയെപ്പററിയുള്ള വിചാരം അയാളെ കടിഞ്ഞാണിട്ടുപിടിച്ചു. ഹൃദയദൌർബ്ബല്യം അയാളെ അധീനനാക്കി.

ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം മുററത്തുള്ള തോട്ടത്തിൽ ഗോപിയും സുശീലയുംകൂടി കൃഷി നോക്കിക്കൊണ്ടു നടക്കുകയായിരുന്നു. കൃഷ്ണമേനോനാകട്ടെ, ഇറയത്തു് ഒരു ചാരുകസേരയിൽ കിടന്നു് ആ രണ്ടു പാവനഹൃദയങ്ങൾ ഒന്നിച്ചിണങ്ങുന്നതിനെപ്പററി ആലോചിച്ചു് ആനന്ദം കൊള്ളുകയായിരുന്നു.

വർത്തമാനങ്ങൾ പറയുന്നതിനിടയ്ക്കു ഗോപി സുശീലയോടു പറഞ്ഞു—"സുശീലേ എന്റെ നോവൽ ഒരു വിധം മുഴുവനായി. ഇനി വളരെ കുറച്ചേ എഴുതുവാനുള്ളു.

സുശീല:—ഇക്കാര്യത്തിൽ വിജയകരമാംവണ്ണം അങ്ങയുടെ കർത്തവ്യം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിനുള്ള സാഫല്യവും കിട്ടും.

ഗോപി:—സാഫല്യം—അതു കിട്ടുകയോ കിട്ടാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യട്ടേ. എനിക്കതിൽ ആശയും ആശങ്കയുമില്ല. എന്നാൽ ജീവിതത്തിന്റെ സാഫല്യം—അതു സുശീലയുടെ ഹൃദയത്തിന്റെ ഗതിയനുസരിച്ചിരിക്കും.

ഗോപിക്ക തുടൎന്നു സംസാരിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. ആ യുവാവിൻെറ വാക്കുകേട്ടു സുശീല തെല്ലൊന്നു ലജ്ജിതയായി. അവളുടെ പൂങ്കപോലങ്ങളിൽ പുലരിയുടെ തുടുപ്പും പ്രകാശവും പരന്നു. അവൾക്കും എന്തൊക്കേയോ പറയേണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ വാക്കുകൾ കിട്ടിയില്ല. പാതി അടഞ്ഞ ലോലനീലായതലോചനങ്ങളുടെ കോണിൽക്കൂടെ സുശീല ഗോപിയെ സാകൂതം ഒന്നു നോക്കുക മാത്രംചെയ്തു. ആ നോട്ടത്തിൽ, അനേകം വാക്കുകളെക്കൊണ്ടുംപ്രകാശിപ്പിക്കുവാൻ വയ്യാത്തവണ്ണം അത്രമാത്രം ആശയങ്ങൾ,സ്ഫുരിച്ചിരുന്നു; ആനന്ദത്തിൻേറയും അനുകൂലതയുടേയും അഭിപ്രായങ്ങൾ പ്രദശിപ്പിച്ചിരുന്നു.

അവർ ആനന്ദത്തിൽ ആറാടി.

ഇനി എങ്ങനെയാണു് ആ രംഗം മുന്നോട്ടു കൊണ്ടുപോകേണ്ടതെന്നറിയാതെ അവർ കുഴങ്ങി.

ഒടുവിൽ സുശീല പറഞ്ഞു:—"നോക്കൂ, ഈ വെണ്ട വളരെ നന്നായി വളരുന്നുണ്ടു്. ഇവ പൂക്കളിട്ടുതുടങ്ങി. ഇനി കുറച്ചുദിവസത്തിനുള്ളിൽ ഫലം അനുഭവിക്കാം.

ഗോപി സന്തോഷത്തോടുകൂടി അവൾ പറഞ്ഞതിനെ സമർത്ഥിച്ചു—"അതേ—അതു ശരിയാണു്. നമ്മുടെ ജീവിതവും പൂവിട്ടു നില്ക്കുകയായി. ഇനി ഫലം അനുഭവിക്കുകയേ വേണ്ടു."

പിന്നീടവർ ആ സംഭാഷണം തുടൎന്നില്ല. രണ്ടുപേരും വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

ഗോപി അവിടെ കൃഷ്ണമേനോനുമായി വൎത്തമാനം പറയുവാൻ തുടങ്ങി. ആ വൃദ്ധൻ ആനന്ദബാഷ്പം നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളെക്കൊണ്ടു് സുശീലയേയും ഗോപിയേയും മാറിമാറി നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പല വിധത്ത

ച്ചുള്ള വിചാരങ്ങൾ അലതല്ലുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അന്നൊരിക്കൽ സുശീല തന്നോട്ട് പറഞ്ഞിരുന്ന വാക്കുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മരണയിൽ വന്നു. താനൊരു യുവാവിനെ വിവാഹം ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ, അയാളെ താൻ എത്രത്തോളം ആത്മാൎത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുമെന്നും, തന്റെ ഓരോ പ്രവൃത്തിയും ഭൎത്താവിന്റെ ആനന്ദത്തിനും അഭിമാനത്തിനും എത്രത്തോളം ഉതകുന്നതായിരിക്കുമെന്നും, തന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഓരോ ശ്വാസോച്ഛ്വാസംപോലും എത്രത്തോളം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മാവിനു പ്രചോദനം നൽകുന്നവയായിരിക്കുമെന്നും, അവൾ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള വാക്കുകൾ വെണ്മവീശിക്കൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ചിന്തകൾ അങ്ങനെ തുടൎന്നുപൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആലോചിക്കുകയാണു്—"പ്രേമമയമായ ഇവരുടെ ജീവിതംആനന്ദമയമാകുകതന്നെ ചെയ്യും. പോരെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ കൎത്തവ്യപരായണയായ ഒരു പത്നിയെ കിട്ടിയതിൽ ഗോപിക്കു് അഭിമാനവും ആശ്വാസവും കൊള്ളാം. ഗോപിയുടെ ഭാവിജീവിതം ഭാസുരമാകുകതന്നെ ചെയ്യും. സുശീലയുടെ ഭാവിയും ശോഭനമായിരിക്കും. ഇവർ രണ്ടുപേരും വലിയ പണക്കാരല്ലാത്തതുകൊണ്ടാണു് ഇത്ര പാവനവും മോഹനവുമായ പ്രേമം. ഇവരിൽ ആൎക്കെങ്കിലും വളരെ അധികം പണം ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഒരുപക്ഷേ ഇവരുടെ പ്രേമത്തിന്റെ മേന്മതന്നെ മങ്ങിപ്പോയേനെ! ഭൎത്താവിന്റെ പണംകൊണ്ടാണു് ഭാൎയ്യ പുലരുന്നതെങ്കിൽ വലിയ ആപത്തില്ല. നേരേമറിച്ചു് ഭാൎയ്യ പണക്കാരിയാണെന്നും അവളുടെ പണംകൊണ്ടാണു ഭൎത്താവു് ജീവിക്കുന്നതെന്നും വന്നാൽ—ആ പാവം ഭൎത്താ

ചിൻെറ ജീവിതത്തെപ്പററി പരിതപിക്കുകതന്നെ വേണം. ഗോപിയുടേയും സുശീലയുടേയും ധനസ്ഥിതിക്കു തമ്മിൽ വലിയ വ്യത്യാസമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു്, ഇവക്കു് അന്യോന്യമുള്ള സ്നേഹം കളങ്കമററതായിരിക്കും. സ്നേഹമാണു് ജീവിതത്തെ ആനന്ദമയമാക്കുന്നതു്. അതിൻെറ അഭാവത്തിൽ ജീവിതം നരകമാണു്. എൻെറ പണത്തെയല്ലാതെ, എന്നെ ആത്മാത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്ന രണ്ടു വ്യക്തികളെ—ഈ അവസാനഘട്ടത്തിലെങ്കിലും എനിക്കു കണ്ടെത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞു. ഞാൻ ഒരു പണക്കാരനെന്നു മനസ്സിലാക്കീട്ടല്ല, ഒരു നിർദ്ധനനാണെന്നു നല്ലവണ്ണം തീർച്ചയാക്കീട്ടാണു് ഇവർ എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നതു്. എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടും ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടും ഇവക്കു കിട്ടുവാൻപോകുന്ന പ്രതിഫലം ഇന്നത്തെ ലോകത്തിൻെറ മനഃസ്ഥിതിവെച്ചു് നോക്കുകയാണെങ്കിൽ പൂജ്യം ഉറപ്പിക്ക, പൂജ്യം അണ, പൂജ്യം പൈ എന്നുള്ള കായ്യം ഇവക്കു നന്നായി അറിയാം. ആ നിലയ്ക്കു്, പ്രതിഫലം ഇച്ഛിച്ചിട്ടല്ലാ—നിസ്സ്വാത്ഥമായ സ്നേഹത്തിൻെറ മഹിമ മനസ്സിലാക്കീട്ടു മാത്രമാണു് ഇവർ എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നതു്. ഞാൻ ഒരു പണക്കാരനാണെന്നു് ഇവരറിഞ്ഞാൽ, ഇവരുടെ സ്നേഹത്തിൻെറ മാററു മങ്ങിപ്പോകുവാനേ വഴിയുള്ളൂ. ഞാൻ ഒരു പണക്കാരനായിരുന്നതുകൊണ്ടു് പലരും എന്നെ ആദരിക്കുകയും സൽക്കരിക്കുകയും സ്നേഹമുണ്ടെന്നു നടിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അവരെ പരീക്ഷിക്കുമ്പോഴാം മനസ്സിലാകും—അവരുടെ പ്രേമം നിസ്സ്വാത്ഥമല്ലെന്നു്, പാവനമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നു്. അവരുടെ സ്നേഹം വെറും പുറംപൂച്ചു മാത്രമാണു്. ഹൃദയത്തിൻെറ അഗാധതയിലേയ്ക്കു് അതു ചുഴിഞ്ഞിറങ്ങുന്നില്ല. അതാണു് ഈ ലോകത്തിൽ യഥാത്ഥവും പാവനവുമായ സ്നേഹം എ

ന്നൊന്നുണ്ടോ എന്നുതന്നെ എനിക്കു് സംശയം തോന്നുവാൻ കാരണം. സ്നേഹം നിറഞ്ഞ ഹൃദയംകണ്ടെത്തുവാൻ കഴിയുമോ എന്നുള്ള കാര്യം പ്രയാസമാണെന്നു് എനിക്കു് തോന്നി. അതാണു് ഞാൻ ഈ കപടവേഷംധരിച്ചു നാടു ചുററുവാൻ തീർച്ചയാക്കിയതു്. നിഷ്ക്കൃഷ്ടവും നിരാക്ഷേപവുമായ ഒരു പരീക്ഷണം നടത്തിയതിൽ പരിശുദ്ധപ്രേമം—നിസ്സ്വാത്ഥമായ പ്രേമം—നിറഞ്ഞ ഹൃദയങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ എനിക്കു് സാധിച്ചു. പക്ഷേ അത്തരം പ്രേമം ധനവാന്മാരുടെ വെൺമാളികയിലല്ല, സാധുക്കളുടെ കുടിലുകളിലാണു് കുടികൊള്ളുന്നതെന്നു് തീർച്ചയായിക്കഴിഞ്ഞു. ധനവാൻസുഖത്തെ തിരഞ്ഞു് ആവശ്യങ്ങളുടെ പട്ടിക നീട്ടിനീട്ടി അവസാനം നിരാശതയുടേയും ഹതാശതയുടേയും അഗാധതലത്തിൽ ആണ്ടുപോകുന്നു. സാധുക്കൾ ജീവിതത്തിൻെറ ആവശ്യങ്ങൾ ചുരുക്കിച്ചുരുക്കി, കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു് തൃപ്തരായി ആനന്ദത്തിൻെറ മണിമേടയിൽ വിഹരിക്കുന്നു. നിർദ്ധനനെന്ന നിലയിൽ നാട്ടു് ചുററിയപ്പോൾ മാത്രമേ എനിക്കു് നിഷ്ക്കളുഷവും നിസ്സ്വാത്ഥവുമായ സ്നേഹം കണ്ടെത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളു. ആ നിലയ്ക്കു് എൻെറ മഹത്തായ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുന്നതിനു്, യഥാത്ഥസ്നേഹത്തെപ്പററി പരീക്ഷിക്കുന്നതിനു്, ഇങ്ങനെ കപടവേഷം കെട്ടി എന്നതിൽ ഒരു വലിയ കുററം എന്നിൽ ചുമത്തിക്കൂടാ. ഞാൻ ചെയ്തതു തെററാണെന്നു് എനിക്കു് തോന്നുന്നുമില്ല. അങ്ങേ അററം ആനന്ദിക്കുകയോ അഭിമാനിക്കുകയോ മാത്രമാണു് ചെയ്യുന്നതു്. ഇങ്ങനെ ഞാൻ തുനിഞ്ഞിരുന്നില്ലെങ്കിൽ സ്നേഹത്തിൻെറ മഹിമ മനസ്സിലാക്കാതെ മൺമറഞ്ഞു പോകേണ്ടിവരുമായിരുന്നു. ഈ ചിന്ത എനിക്കു് കുറേ മുമ്പു തോന്നിയിരുന്നുവെങ്കിൽ.........!”

പതിമൂന്നാം അദ്ധ്യായം

തോട്ടത്തിൽവെച്ചു് സുശീലയോടു് തന്റെ പ്രേമത്തെപ്പററി സൂചിപ്പിച്ച ദിവസം രാത്രി ഗോപിക്കു് തീരെ ഉറക്കം വന്നില്ല. ഓരോന്നാലോചിച്ചുംകൊണ്ടു് അയാൾ തിരിഞ്ഞും മറിഞ്ഞും കിടന്നു. ഒടുവിൽ അയാൾ തീരുമാനിച്ചു, പിറേറ ദിവസം ആ സുകുമാരിയോടു് തന്റെ നില വിശദീകരിച്ചു് വിവാഹത്തിന്റെ കാര്യം രണ്ടാലൊന്നു തീർച്ചയാക്കേണമെന്നു പറയുവാൻ. തന്റെ മനസ്സും ശരീരവും പ്രേമത്തിന്റെ ചിഹ്നമായി അവൾക്കു സമർപ്പിക്കുവാൻപോലും അയാൾ സന്നദ്ധനായിരുന്നു. സുശീലയുടെ ഭർത്താവാകുക, അതേ—അതു ഗോപിയുടെ ആശയുടെ താഴികക്കുടംവെക്കലാണു്. അവരുടെ അനുരാഗനദിക്കു് വിഘ്നംകൂടാത്ത ഒഴുക്കനുവദിക്കുവാൻ അയാൾ ജഗദീശ്വരനോടു് പ്രാർത്ഥിച്ചു.

പിറേറദിവസം വൈകുന്നേരം ഗോപി സുശീലയുടെ വീട്ടിലേയ്ക്കു ചെന്നു. അയാളുടെ ഹൃദയം തുടിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. വികാരങ്ങളുടേയും വിചാരങ്ങളുടേയും ഒരു കോളിളക്കം ഉണ്ടായിരുന്നു അയാളുടെ മനസ്സിൽ.

ഗോപി കൃഷ്ണമേനോനുമായി കുറച്ചുനേരം വർത്തമാനം പറഞ്ഞിരുന്നപ്പോഴേക്കും സുശീല അവിടെ വന്നു. അയാൾ ആത്മസംയമനം ചെയ്തു സധൈര്യം സുശീലയോടു പറഞ്ഞു—"സുശീലേ, നമുക്കിന്നു ഭാരതപ്പുഴയുടെ വക്കത്തേയ്ക്കു കാററുകൊള്ളുവാൻ പോകുക. എന്താ വരാൻ വിരോധമുണ്ടോ.........?"

ഗോപിയുടെ പെട്ടെന്നുള്ള ക്ഷണം കേട്ടപ്പോൾ സുശീല ഒന്നമ്പരന്നു. കൃഷ്ണമേനോന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചുതന്നെ

ഒരു സൈ്വരസല്ലാപത്തിന്ന ക്ഷണിച്ചതിൽ സുശീലയ്ക്കു് വല്ലാത്ത ലജ്ജയും തെല്ലൊരു വല്ലായ്മയും ഉണ്ടായി. അതേ സമയത്തുതന്നെ മനസ്സിൽ ഒരു കിക്കിളിയും തോന്നി. അവൾ ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. തല താഴ്ത്തി അങ്ങനെ നിന്നു.

ഗോപിയുടെ ഉദ്ദേശം മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ടു് കൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞു—"സുശീലേ, നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും പോയി കുറച്ചുകാററുകൊള്ളൂ. ഇങ്ങനെ എപ്പോഴും വീട്ടിൽ അടച്ചിരുന്നാലോ! കുറച്ചുനേരം തണുത്ത കാററുകൊണ്ടാൽ ദേഹത്തിന്നും മനസ്സിന്നും സുഖംകിട്ടും."

സുശീല ലജ്ജിതയായി ഒന്നും മിണ്ടാതെ ഗോപിയെ പിന്തുടന്നു. വീട്ടിൽനിന്നും പുറത്തുകടന്നു കുറേദ്ദൂരം എത്തുന്നതുവരെ അവർ ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. സൂര്യൻ അസ്തമിക്കുവാൻ വളരെ നേരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് അധികം സല്ലപിച്ചിരിക്കുവാനോ അലഞ്ഞുനടക്കുവാനോ സൌകര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇരുട്ടുതിങ്ങുന്നതിനുമുമ്പു് അവക്കു വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങണം.

പുഴയുടെ തീരത്തെത്തി അവർ ഒരു മണൽത്തിട്ടയിൽ ചെന്നിരുന്നു. ഗോപി ധൈര്യം അവലംബിച്ചു സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചു—"നമ്മളിങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ—നാട്ടുകാർ എന്തൊക്കെയോ പറയും......!"

സുശീല:—അതിപ്പോൾ ആലോചിച്ചിട്ടിനി കാര്യമില്ലല്ലോ. അവിടെനിന്നു് എന്നെ ക്ഷണിക്കുമ്പോൾ ആലോചിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. പിന്നെ നാട്ടുകാർ പറയുന്നതു്—അവർ എന്തെങ്കിലും പറയട്ടെ! മടിയിൽ ഘനമുണ്ടെങ്കിലല്ലേ വഴിയിൽ പേടിക്കേണ്ടു.

ഗോപി:—മടിയിൽ ഘനമുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഈ ആശങ്ക. കാച്ചു ദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പായിരുന്നുവെ

കിൽ ഇങ്ങനെ ആശങ്കയ്ക്കു് അവകാശമില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇന്നു കാമിനീകാമുകരുടെ നിലയിൽ...!

ഗോപിക്കു് എന്തൊക്കെയോ പറയേണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ വാക്കുകൾ കിട്ടാതെ ആ യുവാവു് അമ്പരന്നു. പ്രേമത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ യുവതീയുവാക്കളുടെ സൈ്വരസല്ലാപം സരസമായി വർണ്ണിക്കുവാൻ സാമത്ഥ്യമുള്ള ആ നോവലെഴുത്തുകാരനു സുശീലയുടെ മുമ്പിൽ തന്റെ പ്രേമത്തെ തുടൎന്നുപറയുവാനുള്ള കെല്പില്ലാതായിപ്പോയി. തന്റെ പരിതാപകരമായ നിലയെ പരസ്യപ്പെടുത്തുന്നമട്ടിൽ ഗോപി സുശീലയെ ഒന്നു നോക്കുക മാത്രം ചെയ്തു.

സുശീല:—അതെന്തോ—ഗോപി എന്തൊക്കേയോ പറയുന്നുണ്ടു്.

ഗോപി:—ഉവ്വു്—പറയുന്നുണ്ടു്. പക്ഷേ വേണ്ടതുമാത്രം പറയുന്നില്ല. എനിക്കിന്നു ചില കാര്യങ്ങൾ പറയേണമെന്നുണ്ടു്.

സുശീല:—ശരി.........!

ആ ശരി, ഗോപിക്കൊരു ഉശിരുകൊടുത്തു. ആ രണ്ടക്ഷരത്തെ മുറക്കിപ്പിടിച്ചു് അയാൾ മുന്നോട്ടു പോകുവാൻ സന്നദ്ധനായി. ആ കാമുകൻ പറയുകയാണു്—"സുശീലേ, ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു......?" .

സുശീല:—വളരെനല്ലതു്. ഏതാണു് ആ ഭാഗ്യവതിയായ യുവതി......?ഏതു വിലാസിനിയേയാണു് അങ്ങുന്നു തിരഞ്ഞു പിടിച്ചിട്ടുള്ളതു്......?

ഗോപി:—ഇനി വിലാസിനിമാരെ വിവാഹവിഷയത്തിൽ ഞാൻ വിശ്വസിക്കുകയില്ല. ഒരു സുശീലയായിരിക്ക

ണം എൻെറ കാൎയ്യം. — സുശീല ഇപ്പോഴും എന്റെ അടുത്തുതന്നെ ഇരിക്കുന്നുമുണ്ട്.

എന്തോ ഒരു വലിയഭാരം ഇറക്കി വെച്ചതുപോലെ ഗോപി ആശ്വാസം കൊണ്ടു. അയാൾ ഒരു നെടുവിൎപ്പു വിട്ടു.

സുശീല ഒന്നു നടുങ്ങി. കോരിത്തരിപ്പോടും ഹൃദയത്തുടിപ്പോടുംകൂടി അവൾ കീഴ്പോട്ടുതന്നെ നോക്കിയിരുന്നു. അവളുടെ ലോലലോചനങ്ങളിൽ വെള്ളത്തുള്ളികൾ പൊടിഞ്ഞിരുന്നു.

കുറച്ചുനേരത്തേക്ക് അവിടെ ഒരു നിശ്ശബ്ദത പരന്നു.

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞു സുശീല ചോദിച്ചു:—"ഗോപീ, പറയു ഗോപീ—വാസ്തവംപറയു—അതിനുള്ള ഭാഗ്യം ഈ ഗ്രാമീണ കന്യകയ്ക്കുണ്ടോ......?"

ഗോപി:—ഉണ്ട്—സുശീലേ, ഉണ്ട്. തീൎച്ചയായും ഉണ്ട്. എന്റെ കാൎയ്യം ഞാൻ ഉറച്ചു കഴിഞ്ഞു.

സുശീല—എന്റെ പരിതഃസ്ഥിതിയെപ്പറ്റി നല്ലവണ്ണം പരിചിന്തനം ചെയ്തിട്ടാണോ ഈ പരമമായ തീരുമാനത്തിൽ എത്തിയതു്.

ഗോപി:—സുശീലേ, എനിക്കിനി ഒന്നും ആലോചിക്കുവാനില്ല. എൻെറ ഓമനയുടെ അനുകൂലമായ ഒരൊറ്റ വാക്കുമതി. എന്നാൽ ഞാൻ ഭാഗ്യവാൻ......!

"അതേ—ഗോപി ഭാഗ്യവാൻ തന്നെ—സംശയമില്ല......!" അവൾ കുറച്ചു മണലെടുത്തു ഗോപിയുടെ മടിത്തട്ടിലേക്കെറിച്ചു.

"അങ്ങയ്ക്കു് എന്നോട് ഇത്രത്തോളം നിൎമ്മലവും പാവനവുമായ പ്രേമമുള്ള സ്ഥിതിക്ക്.........!" സുശീല ഇടറിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"സുശീലയും ഭാഗ്യവതിയാണു്. എന്റെ പ്രേമത്തിന്റെ പ്രകർഷം വെറും വാക്കുകളെക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കും. എന്റെ ഓമന ഈ ഹൃദയത്തോടു തന്നെ ചോദിക്കൂ......"

ഗോപി ഇത്രയും പറഞ്ഞു സുശീലയുടെ അടുത്തു ചെന്നു നിസ്സങ്കോചം അവളുടെ കയ്യു പിടിച്ചു അയാളുടെ മാറിലേക്കമർത്തി.

ഗോപിയും സുശീലയും ആനന്ദനിർവൃതിയണഞ്ഞു. അവർ അങ്ങനെ കുറേ നേരം ഇരുന്നു.

ആഡംബരവും ആഹ്ലാദവുമില്ലാതെ അവരുടെ പാണിഗ്രഹണം അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. പശ്ചിമദിഗ്വധൂടി ചെങ്കുങ്കുമം വാരിപ്പൂശി. പഞ്ചമിച്ചന്ദ്രൻ പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടു്, അവരുടെ പുളകം പൂണ്ട ശരീരത്തിൽ പാലൊളിക്കതിരുകൾ പൊഴിച്ചിരുന്നു. താരകാനിരകൾ വാനിൽ വിവാഹമംഗളം സുവർണ്ണലിപികളിൽ എഴുതി. മന്ദാനിലൻ അതു മധുരമായി പാടി. പേരാർ അപ്പോഴും മർമ്മരസ്വരത്തിൽ വായ്ക്കുരവയിട്ടുകൊണ്ടായിരുന്നു.

*　　*　　*　　*　　*

നേരം കുറേ അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. വിണ്ണിൽനിന്നും അവർ മണ്ണിലേക്കിറങ്ങി. സുന്ദരമായ സ്വപ്നം കണ്ടു് ഉണർന്നെഴുന്നേററവരേപ്പോലെ അവർ ചുററും കണ്ണോടിച്ചു.

ആനന്ദലഹരിയിൽ നാലഞ്ചുനാഴിക രാച്ചെന്നതു് ആ നവദമ്പതികൾ അറിഞ്ഞില്ല.

സുശീല തെല്ലൊരമ്പരപ്പോടെ പറഞ്ഞു—"അയ്യോ—നേരം കുറെയായി. അമ്മാവൻ എന്തു വിചാരിക്കുമോ ആവോ——?"

ഗോപി:—അമ്മാവൻ എന്തു വിചാരിക്കാനാണു്. നമ്മുടെ വിവാഹം നടന്നതു് അദ്ദേഹത്തോടു നേരിട്ടുപറയാം.

"വേണ്ടാ ഗോപീ—ഇന്നു പറയേണ്ടാ. എനിക്കെന്തോ തോന്നുന്നു—"സുശീല നാണം കുണുങ്ങിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"അതവിടെച്ചെന്നു തീച്ചയാക്കാം. നമുക്കു വേഗം പോകാം" ഗോപി എഴുന്നേററു.

അവർ ആ ഇളംപൂനിലാവിൽ, കുറച്ചുമുമ്പു കഴിഞ്ഞു പോയ സംഭവങ്ങളുടെ മധുരസ്മരണയെ അയവിറക്കിക്കൊണ്ടു് അല്പം വേഗത്തിൽ നടന്നു.

പോകുന്ന വഴിക്കു സുശീല വീണ്ടും പറഞ്ഞു—"ഗോപീ, ദയവുചെയ്തു നമ്മുടെ വിവാഹത്തിൻെറ വത്തമാനം ഇന്നൊന്നും അമ്മാവനോടു പറയരുതു്. കുറഞ്ഞപക്ഷം ഞാൻ വീട്ടിൻെറ അകത്തുപോയി അഭയം പ്രാപിക്കുന്നതുവരെയെങ്കിലും ഇതിനെപ്പററി പറയാതിരിക്കണേ! അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ലജ്ജകൊണ്ടു മരിച്ചുപോകും."

ഗോപി അലക്ഷ്യമായി ഒന്നു മൂളുകമാത്രം ചെയ്തു.

അവർ വീട്ടിലെത്തി. കൃഷ്ണമേനോൻ അവരെ കാത്തുംകൊണ്ടു് ഇറയത്തു ലാത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഗോപിയുടേയും സുശീലയുടേയും മുഖത്തു തെളിഞ്ഞും ഒളിഞ്ഞും ലസിച്ചിരുന്ന ആനന്ദത്തിൻേറയും ലജ്ജയുടേയും മധുരമോഹനമായ സമ്മേളനം കണ്ടു് ആ വൃദ്ധൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി ചോദിച്ചു—"നിങ്ങൾ നവദമ്പതിമാരായി കഴിഞ്ഞു, അല്ലേ—? അതു നിങ്ങളുടെ മുഖം വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടു്."

സുശീലയുടെ കയ്യും പിടിച്ചുകൊണ്ടു് ഗോപി മുന്നോട്ടുചെന്നു. അയാൾ വിനീതസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു—"അ

ന്മാഹം—ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കണം. പേരാറിന്റെ മണൽത്തിട്ടിൽ, പഞ്ചമിച്ചന്ദ്രന്റെ പൂനിലാവിൽ അനാഡംബരമായി ഞങ്ങളുടെ വിവാഹം നടന്നു. പ്രേമത്തിന്റേയും ത്യാഗത്തിന്റേയും വിൺവെളിച്ചത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ ഹൃദയം ഒന്നായിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി അങ്ങയുടെ അനുഗ്രഹം ഒന്നുമാത്രം മതി ഞങ്ങളുടെ ഭാവി ഭാസുരമാകുവാൻ—!!!

കൃഷ്ണമേനോൻ ആനന്ദസമുദ്രത്തിൽ ആറാട്ടുകതന്നെ ചെയ്തു. അദ്ദേഹം കൈകൾ ഉയൎത്തി അവരെ ആശംസിച്ചു. അദ്ദേഹം പറയുകയാണു്—"കുട്ടികളെ—എനിക്കറിയാം നിങ്ങൾ ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാരാകേണ്ടവരാണെന്നും അങ്ങനെ ആകുന്നവരാണെന്നും. ഈ സന്മുഹൂൎത്തം കാണുവാൻ ഞാൻ കുറച്ചുദിവസമായി കൊതിച്ചുതുടങ്ങീട്ടു്. എനിക്കു തീൎച്ചയായും പറയാം, നിങ്ങളുടെ ഭാവി ഭാസുരമാകുമെന്നു്. കാരണം, നിങ്ങളുടെ പ്രേമം ഗംഗയേപ്പോലെ പാവനവും പരിശുദ്ധവുമാണു്. ഹിമവാനെപ്പോലെ ഉന്നതവും ആകാശത്തെപ്പോലെ വിശാലവും ആഴിയെപ്പോലെ അഗാധവുമാണു്. നിങ്ങൾ ദമ്പതിമാരായതിൽ ഞാൻ അത്യധികം ആനന്ദിക്കുകയും അഭിമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നിങ്ങൾക്കു മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ!!"

ആ വൃദ്ധൻ കണ്ണടച്ചു തൊഴുകയ്യുമായി ഈശ്വരനെ പ്രാൎത്ഥിച്ചു.

ഗോപിയും സുശീലയും കൃഷ്ണമേനോന്റെ കാൽക്കൽ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചു.

ഗോപി:—അമ്മാവൻ എന്തു വിചാരിക്കാനാണ്. നമ്മുടെ വിവാഹം നടന്നതു് അദ്ദേഹത്തോടു നേരിട്ടുപറയാം.

"വേണ്ടാ ഗോപീ—ഇന്നു പറയേണ്ടാ. എനിക്കെന്തോ തോന്നുന്നു—"സുശീല നാണം കുണുങ്ങിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"അതവിടെച്ചെന്നു തീച്ച്യാക്കാം. നമുക്കു വേഗം പോകാം" ഗോപി എഴുന്നേററു.

അവർ ആ ഇളംപൂനിലാവിൽ, കുറച്ചുമുമ്പു കഴിഞ്ഞു പോയ സംഭവങ്ങളുടെ മധുരസ്മരണയെ അയവിറക്കിക്കൊണ്ടു് അല്പം വേഗത്തിൽ നടന്നു.

പോകുന്ന വഴിക്കു സുശീല വീണ്ടും പറഞ്ഞു—"ഗോപീ, ദയവുചെയ്തു നമ്മുടെ വിവാഹത്തിൻെറ വത്തമാനം ഇന്നൊന്നും അമ്മാവനോടു പറയരുതു്. കുറഞ്ഞപക്ഷം ഞാൻ വീട്ടിൻെറ അകത്തുപോയി അഭയം പ്രാപിക്കുന്നതു വരെയെങ്കിലും ഇതിനെപ്പററി പറയാതിരിക്കണേ! അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ലജ്ജകൊണ്ടു മരിച്ചുപോകും."

ഗോപി അലക്ഷ്യമായി ഒന്നു മൂളുകമാത്രം ചെയ്തു.

അവർ വീട്ടിലെത്തി. കൃഷ്ണമേനോൻ അവരെ കാത്തുംകൊണ്ടു് ഇറയത്തു ലാത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഗോപിയുടേയും സുശീലയുടേയും മുഖത്തു തെളിഞ്ഞും ഒളിഞ്ഞും ലസിച്ചിരുന്ന ആനന്ദത്തിൻെറയും ലജ്ജയുടേയും മധുരമോഹനമായ സമ്മേളനം കണ്ടു് ആ വൃദ്ധൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടി ചോദിച്ചു—"നിങ്ങൾ നവദമ്പതിമാരായി കഴിഞ്ഞു, അല്ലേ—? അതു നിങ്ങളുടെ മുഖം വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടു്."

സുശീലയുടെ കയ്യും പിടിച്ചുകൊണ്ടു് ഗോപി മുന്നോട്ടുചെന്നു. അയാൾ വിനീതസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു—"അ

മ്മാപ്പാ—ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കണം. പേരാറിന്റെ മണൽത്തിട്ടിൽ, പഞ്ചമിച്ചന്ദ്രന്റെ പൂനിലാവിൽ അനാഡംബരമായി ഞങ്ങളുടെ വിവാഹം നടന്നു. പ്രേമത്തിന്റെയും ത്യാഗത്തിന്റെയും വിൺവെളിച്ചത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ ഹൃദയം ഒന്നായിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി അങ്ങയുടെ അനുഗ്രഹം ഒന്നുമാത്രം മതി ഞങ്ങളുടെ ഭാവി ഭാസുരമാകുവാൻ—!!!

കൃഷ്ണമേനോൻ ആനന്ദസമുദ്രത്തിൽ ആറാട്ടുകതന്നെ ചെയ്തു. അദ്ദേഹം കൈകൾ ഉയത്തി അവരെ ആശംസിച്ചു. അദ്ദേഹം പറയുകയാണു്—"കുട്ടികളെ—എനിക്കറിയാം നിങ്ങൾ ഭാര്യാഭത്താക്കന്മാരാകേണ്ടവരാണെന്നും അങ്ങനെ ആകുന്നവരാണെന്നും. ഈ സന്മുഹൂത്തം കാണുവാൻ ഞാൻ കുറച്ചുദിവസമായി കൊതിച്ചുതുടങ്ങീട്ടു്. എനിക്കു തീച്ചയായും പറയാം, നിങ്ങളുടെ ഭാവി ഭാസുരമാകുമെന്നു്. കാരണം, നിങ്ങളുടെ പ്രേമം ഗംഗയെപ്പോലെ പാവനവും പരിശുദ്ധവുമാണു്. ഹിമവാനെപ്പോലെ ഉന്നതവും ആകാശത്തെപ്പോലെ വിശാലവും ആഴിയെപ്പോലെ അഗാധവുമാണു്. നിങ്ങൾ ദമ്പതിമാരായതിൽ ഞാൻ അത്യധികം ആനന്ദിക്കുകയും അഭിമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നിങ്ങൾക്കു മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ!!"

ആ വൃദ്ധൻ കണ്ണടച്ചു തൊഴുകയ്യുമായി ഈശ്വരനെ പ്രാത്ഥിച്ചു.

ഗോപിയും സുശീലയും കൃഷ്ണമേനോന്റെ കാൽക്കൽ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചു.

പതിനാലാം അധ്യായം

ഗോപിയുടേയും സുശീലയുടേയും വിവാഹം കഴി ഞ്ഞതിന്റെ പിറേറദിവസം കാലത്തു്, കൃഷ്ണമേനോൻ തനിക്കു തിരുവില്വാമല ക്ഷേത്രത്തിൽ പോയി തൊഴേണ മെന്നു മോഹമുണ്ടെന്നും, അതിനു് താൻ ഏകനായി പോ കുവാനാണു് ഉദ്ദേശിക്കുന്നതെന്നും, വൈകുന്നേരമായേ മടങ്ങി എത്തുകയുള്ളു എന്നും, തന്റെ ആഗ്രഹത്തി നു് അവർ പ്രതികൂലമാകില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടെ ന്നും ഗോപിയോടും സുശീലയോടും പറഞ്ഞു. ഗോപി യേയെങ്കിലും കൂടെ കൊണ്ടുപോകണമെന്നു സുശീല എത്ര അഭ്യർത്ഥിച്ചിട്ടും ആ വൃദ്ധൻ അതിനനുവദിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ വഴി നിശ്ചയമുള്ള ഏതെങ്കിലും ഒരു കൂലിക്കാരൻ ചെറു ക്കനെക്കൂടെ കൊണ്ടുപോകാമെന്നു് അദ്ദേഹം ഏററു. അങ്ങനെ അദ്ദേഹം യാത്രപുറപ്പെട്ടു. പോകുമ്പോൾ, അദ്ദേഹം ആ വീട്ടിൽ വന്ന ദിവസം സുശീലയെ ഏല്പി ച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്ന പൊതിയും മേടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. അ ദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നാലെ ടൈഗറും പോകുന്നുണ്ടായി രുന്നു.

ഗോപിയും സുശീലയും അവരുടെ മധുവിധു ആ ഘോഷിക്കേണ്ടുന്ന ആദ്യത്തെ ദിവസംതന്നെ, അവരെ ആത്മാർത്ഥതയോടുകൂടി സ്നേഹിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുക യും ചെയ്യുന്ന അമ്മാവൻ—കുറച്ചുനേരത്തേക്കാണെങ്കിലും— വിട്ടുപിരിഞ്ഞുപോയതിൽ അവർ വല്ലാതെ വ്യസനിച്ചു.

അവർ അക്ഷമയോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തെ കാത്തിരു ന്നു് നേരം വൈകുന്നേരമാക്കി. മണി അഞ്ചഞ്ചരയായ

ട്ടപ്പാഴേക്കും അദ്ദേഹം മടങ്ങിവന്നു. കുറേ വഴി നടന്നതു കൊണ്ടു് അദ്ദേഹം വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു.

കൃഷ്ണമേനോൻ തണുത്ത വെള്ളംകൊണ്ടു കാലുംമുഖവും കഴുകി, കുറച്ചു സംഭാരം മേടിച്ചു കുടിച്ചു് ആ ചാരുകസേരയിൽ ചെന്നു കിടന്നു. ഗോപിയും സുശീലയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തുതന്നെ താഴെ ഇരുന്നു.

അദ്ദേഹം ഒരു ഫൂൽക്കാരംവിട്ടു. രണ്ടാംമുണ്ടുകൊണ്ടു മുഖം തുടച്ചു് അതുകൊണ്ടുതന്നെ പതുക്കെ കുറച്ചു വീശി

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുശീല ചോദിച്ചു—"അമ്മാവൻ വല്ലാതെ ബുദ്ധിമുട്ടി ഇല്ലേ—? വഴി അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും കൂടി അഞ്ചാറുനാഴികയിൽ അധികമുണ്ടു്. ഏതായാലും യാത്ര സുഖമായില്ലേ?"

കൃഷ്ണമേനോൻ:—കുട്ടീ—യാത്ര വളരെ സുഖമായി. പോരെങ്കിൽ ഇന്നത്തെ തൊഴീലും മററും കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മനസ്സിന്നു വല്ലാത്ത ഒരാശ്വാസം തോന്നുന്നുണ്ടു്. പോരെങ്കിൽ നിങ്ങളുടെ വിവാഹവും കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ജീവിതത്തിലെ കുഴപ്പംപിടിച്ച പല കാൎയ്യങ്ങളും എന്റെ ആഗ്രഹംപോലെ നടന്നു എന്നുള്ള ഒരു ചാരിതാൎത്ഥ്യമുണ്ടു് എനിക്കിപ്പോൾ. ജീവിതത്തിലെ ചിന്തകളും ഭാരങ്ങളും ഒതുങ്ങിയപ്പോൾ—ഇപ്പോൾ ഒരു തോന്നൽ—ഇനി അധികകാലം ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ടെന്നു്—ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ലെന്നും അന്തരാത്മാവു പറയുന്നു."

സുശീലയുടെ കണ്ണുകളിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു.

അതു നോക്കിക്കൊണ്ടു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു—"സുശീല, നീ ഒരു വിധത്തിലും വ്യസനിക്കരുതെ. നിനക്കു് അ

നുരൂപനായ ഒരു ഭത്താവിനെ കിട്ടി എന്ന ആശ്വാസവും ആനന്ദവും കൊള്ളാം. അങ്ങിനെയുള്ള ഒരു ഭത്താവിൻെറ കയ്യിൽനിന്നെ ഏല്പിച്ചു എന്നുള്ള കൃതാർത്ഥതയോടെ എനിക്കു മരിക്കുകയും ചെയ്യാം. സുശീലേ, ഈ അമ്മാവൻ മരിക്കും എന്നു വിചാരിച്ചു നീ വ്യസനിക്കരുതെ. എനിക്കു വയസ്സായി—മരണം അടുത്തെത്തിക്കഴിഞ്ഞിട്ടുമുണ്ടു്. ഇനി അതുകൊണ്ടു് ഈശ്വരൻ സഹായിച്ചു്, സുഖക്കേടൊന്നും പിടിച്ചു കിടക്കാതെ, ആരേയും അനാവശ്യമായി ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുവാൻ ഇടവരുത്താതെ ജീവിതം അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞാൽ മതി എന്നാണു് എൻെറ മോഹം."

കൃഷ്ണമേനോൻ കുറച്ചുനേരം മൌനം പൂണ്ടു. ഗോപിയും സുശീലയും നിശ്ചലരായി ഇരുന്നതേയുള്ളു.

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം വീണ്ടും തുടൻ—

"അവസാനമായി എനിക്കു നിങ്ങളെ ഒരു കാൎയ്യം ഏല്പിക്കുവാനുണ്ടു്. അതു നിങ്ങൾ സസന്തോഷം നിൎവ്വഹിക്കുമെന്നു് എനിക്കു പൂൎണ്ണമായ ഉറപ്പുമുണ്ടു്. നിങ്ങൾ എനിക്കു വേണ്ടി വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടിയിട്ടുള്ളവരാണു്. ഇതിനു പ്രതിഫലം മരിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് എനിക്കൊന്നും ചെയ്യാൻ പററുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എൻെറ ആവശ്യം ഇതാണു്. എൻെറ ഒരു കന്ന ചാൎച്ചക്കാരൻ എറണാകുളത്തു് ഒരു വക്കീലിൻെറ വീട്ടിൽ വെപ്പുകാരനാണു്. അയാൾക്കുള്ള ഒരു ലക്കോട്ടു നിങ്ങളെ ഏല്പിക്കാം. ഞാൻ മരിച്ചു് എൻെറ ശേഷക്രിയ ചെയ്തുകഴിഞ്ഞാൽ ഗോപിയും സുശീലയും കൂടി എറണാകുളംവരെ പോകണം. ഈ ലക്കോട്ടു് അയാൾക്കെത്തിച്ചുകൊടുക്കുകയും വേണം. എനിക്കു പ്രത്യേകമായി ഒരപേക്ഷയുള്ളതു് അതു നിങ്ങൾതന്നെ അവിടെ കൊണ്ടുപോയി കൊടുക്കേണമെന്നുള്ളതാണു്. സുശീല

ഈ ഉരംനാട്ടവിട്ട് അകലെയെങ്ങും പോകാത്തതുകൊണ്ട് അവരംക്ക് ആ നഗരമൊക്കെ ഒന്നു കാണുകയും ചെയ്യാം.

ഇനി ഞാൻ മരിക്കുമ്പോരം എൻെറ ശവസംസ്കാരാദികരം നടത്തുവാനുള്ള ജോലിയും നിങ്ങളുടെ ചുമതലയിൽതന്നെയാണു വേണ്ടിവരിക. ആകൃത്യം നിങ്ങരം ആത്മാർത്ഥതയോടുകൂടി ചെയ്യുമെന്നു് എനിക്കറിയാം.

ഈ പൊതിയിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞ ആരംക്കു മേൽവിലാസമെഴുതിയ ഒരു ലക്കോട്ടും കുറച്ചു പണവും കാണും. പണം എൻെറ ശവസംസ്കാരത്തിനും മററുമായി വിനിയോഗിക്കണം.

സുശീലേ, എൻെറ മനസ്സിൽ വല്ലാത്ത ആഹ്ലാദവും ആശ്വാസവും തോന്നുന്നുണ്ടു്. ഞാൻ ഗോപിയെ സുശീലയുടെ കയ്യിലും സുശീലയെ ഗോപിയുടെ കയ്യിലും ഏല്പിക്കുകയാണു്! നിങ്ങരംക്കു് സൌഹാർദ്ദത്തോടും സന്തോഷത്തോടുംകൂടി ജീവിതം നയിക്കുവാൻ സാധിക്കുമാറാകട്ടെ!!!",

ആ വൃദ്ധൻ കണ്ണടച്ചു കുറച്ചുനേരം കസേരയിൽ കിടന്നു.

കുറച്ചുകഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം കണ്ണുതുറന്നപ്പോരം സുശീല ചോദിച്ചു :—"എന്തിനാണമ്മാവാ — ഇങ്ങനെയൊക്കെ പറയുന്നതു്. അമ്മാവൻെറ വാക്കുകരം കേരംക്കുമ്പോരം അമ്മാവൻ ഞങ്ങളുടെ മുമ്പിൽനിന്നു് അകന്നകന്നു പോകുകയാണെന്നൊരു തോന്നൽ." അവളുടെ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു.

സൂര്യൻ അസ്തമിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. നേരം സന്ധ്യയാവാറായി.

"നിങ്ങൾ പോയി നിത്യകൃത്യങ്ങൾ നോക്കൂ. വഴി നടന്നതുകൊണ്ടോ എന്തോ വല്ലാത്ത ക്ഷീണം തോന്നുന്നുണ്ടു്." കൃഷ്ണമേനോൻ പറഞ്ഞു.

"ഓ.........!" ഗോപിയും സുശീലയും കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറച്ചുകൊണ്ടു് അവിടെനിന്നെഴുന്നേററു.

* * * *

കൃഷ്ണമേനോനെ ബാധിച്ച ക്ഷീണം—അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസാനനിമിഷങ്ങളിലേക്കുള്ള പ്രയാണത്തിനായിരുന്നു. ആ ക്ഷീണം ഒന്നു രണ്ടു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ അധികമാകുകയും അവസാനം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആത്മാവു് കാലയവനികയ്ക്കുള്ളിൽ മറയുകയും ചെയ്തു.

ആ വൃദ്ധൻ, ഒരുപക്ഷേ തൻെറ ജീവിതത്തിലെ ഒടുവിലത്തെ അദ്ധ്യായം എവിടെയാണു് അവസാനിക്കുന്നതെന്നു ദീർഘദർശനം ചെയ്തിരുന്നുവോ ആവോ.........!!

* * * *

കൃഷ്ണമേനോൻെറ ശവസംസ്കാരവും മററും കഴിഞ്ഞു.

അങ്ങേഅററത്തെ സുഖത്തിൻെറ അടുത്തുതന്നെ ഇങ്ങേഅററത്തെ ദുഃഖവും—നിയതിയുടെ നിയമങ്ങളിൽ ഒന്നാണെന്നു് ആ നവദമ്പതിമാർ മനസ്സിലാക്കി.

അവർ മനസാ ആരാധിച്ചിരുന്ന അമ്മാവൻെറ അന്ത്യശാസനം അങ്ങനെതന്നെ അനുസരിക്കാനും അനുഷ്ഠിക്കാനും അവക്കു് അല്പംപോലും അപ്രിയം തോന്നിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പതിനാറുകഴിഞ്ഞ പിറേറദിവസംതന്നെ അവർ ആ ലക്കോട്ടുംകൊണ്ടു് എറണാകുളത്തേയ്ക്കു യാത്രയായി.

അന്നു ഞായറാഴ്ച്ചയായിരുന്നു. ഉച്ചയായപ്പോഴേക്കും അവർ എറണാകുളത്തെത്തി. ഒന്നുരണ്ടുപേരോടു വഴി ചോദിച്ചറിഞ്ഞു് അവർ വക്കീൽ ശിവരാമമേനോന്റെ വീട്ടിലെത്തി. കൃഷ്ണമേനോന്റെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം അവർ ആ എഴുത്തു് ഭൃത്യനു കൊടുത്തു് പുറത്തു കുറച്ചു നേരം കാത്തിരുന്നു.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ ചാർച്ചക്കാരനെന്നു പറഞ്ഞ ആ ഭൃത്യൻ ലക്കോട്ടു പൊട്ടിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ "ഈ ലക്കോട്ടു തന്റെ യജമാനനു കൊടുക്കുക" എന്ന കുറിപ്പോടുകൂടി മറ്റൊരു ലക്കോട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ അതു വേഗം ശിവരാമമേനോനു കൊണ്ടുപോയിക്കൊടുത്തു.

എഴുത്തിന്റെ മേൽവിലാസം കണ്ടപ്പോൾ അതു് ആരുടേതാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു ക്ഷണത്തിൽ മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹം അതു് ആശയോടും ആശങ്കയോടുംകൂടി വേഗത്തിൽ പൊട്ടിച്ചുവായിച്ചു.

എഴുത്തു് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

പ്രിയസുഹൃത്തേ,

ഈ എഴുത്തു് അങ്ങു വായിക്കുന്ന സമയത്തു് ഇതെഴുതിയ കൈ മരിച്ചുമരവിച്ചു മണ്ണടിഞ്ഞിട്ടുണ്ടാകും. അന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞ വാക്കും അവസാനം അയച്ച എഴുത്തും അങ്ങു വിസ്മരിച്ചിരിക്കുകയില്ലല്ലോ.

പരിശുദ്ധമായ പ്രേമം—നിസ്സ്വാർത്ഥമായ സ്നേഹം—തിരഞ്ഞുതിരഞ്ഞു ഞാൻ കണ്ടുപിടിച്ചു. എന്റെ പരീക്ഷയിൽ രണ്ടു പേർ വിജയികളായി.

സുശീലയും ഗോപിയും—അതേ—ഇവരാണ് ഈ എഴുത്ത് അങ്ങോട്ടുകൊണ്ടുവരുന്നത്. എന്റെ തീക്ഷ്ണമായ പരീക്ഷയിൽ ഇവർ വിജയികളായി എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഇവരുടെ മഹിമ അങ്ങേയ്ക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കും. ഇവരെപ്പററിയുള്ള വർത്തമാനം അങ്ങു നേരിട്ടു ചോദിച്ചറിഞ്ഞാൽ മതി. എന്റെ അന്ത്യകാലജീവിതത്തെപ്പററിയും ഇവർ പറയും.

*　　　*　　　*　　　*　　　*

ഇനി എന്റെ ഒസ്യത്ത്—അതു തിരുവിലപാമല മജിസ്ട്രേട്ടാപ്പീസിൽ ഒരു സീൽവെച്ചു ലക്കോട്ടായി റജിസ്റ്റർ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അതിന്റെ ഒരു പകർപ്പു് ഈ എഴുത്തിന്റെ കൂടെ കാണും.

ഒസ്യത്തിൽ എന്റെ കീഴ്ജീവനക്കാരായിരുന്നവക്കും വഴിയിൽ എന്നെ സഹായിച്ചവക്കും യഥായോഗ്യം സംഖ്യ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മനസ്സില്ലാമനസ്സോടെയാണെങ്കിലും എന്നെ കുറേകാലം ആശ്രയിച്ചവളല്ലേ എന്നു വിചാരിച്ചു് വിലാസിനിക്കും രണ്ടായിരം ഉറുപ്പിക തുലയട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു.

അങ്ങു് എനിക്കു ചെയ്തിട്ടുള്ള ഉപകാരങ്ങൾ, എനിക്കു തന്നിട്ടുള്ള ഉപദേശങ്ങൾ എത്രയെത്ര മഹത്തരമാണെന്നു പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. അതിനു് ഒരു പ്രതിഫലമായിട്ടല്ല, എനിക്കു് അങ്ങയോടുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തിന്റേയും വിശ്വാസത്തിന്റേയും പ്രത്യക്ഷ ചിഹ്നമായിട്ടു്—ഇതാ പത്മവിലാസംബംഗ്ലാവും അതിലുള്ള ഉപകരണങ്ങളും അതിനോടനുബന്ധിച്ച വിളംപ്പു

അങ്ങയ്ക്കു സമർപ്പിക്കുന്നു. അതു് അങ്ങു സസ്നേഹം സ്വീകരിക്കുമെന്നുള്ള ആശയോടുകൂടിയാണു് ഞാൻ അന്ത്യശ്വാസം വലിക്കുന്നതു്.

ഇനി എന്റെ സ്ഥിതി എന്തായിരുന്നു, ഞാൻ ആരായിരുന്നു എന്നൊന്നും ഈ ഗോപിക്കും സുശീലയ്ക്കും നിശ്ചയമില്ല. അവർ എന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി—നിസ്സ്വാർത്ഥമായി സ്നേഹിച്ചു—അത്രമാത്രം. ഞാനൊരു നിർദ്ധനനാണെന്നുതന്നെയായിരിക്കും—അങ്ങു് ഇവരെ അറിയിക്കുന്നതുവരെയ്ക്കും—ഇവർ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. ഇവർ അനുഷ്ഠിച്ച ത്യാഗത്തിനു പ്രതിഫലമായി ഈ ലോകം മുഴുവനും ഇവക്കു സമർപ്പിച്ചാലും അധികമാകുകയില്ല. ഞാൻ എന്റെ ബാക്കി സ്വത്തു മുഴുവൻ—ഉദ്ദേശം എട്ടൊമ്പതുലക്ഷം—ഇവക്കു സന്തോഷത്തോടുകൂടി സമർപ്പിക്കുകയാണു്.

ഇനി ഒന്നാണു് ബുദ്ധിമുട്ടു്. ഇവർ ഈ വിപുലമായ സമ്പത്തു സ്വീകരിക്കുവാൻ തീരെ വിസമ്മതിക്കും. അന്യന്റെ പണവും അന്യായമായ പണവും ഇവർ വെറുക്കുന്നവരാണു്. ഉള്ളതുകൊണ്ടു് ഓണംപോലെ കഴിഞ്ഞു നിത്യസംതൃപ്തിയിൽ നിർവൃതികൊള്ളുന്നവരാണു്. ഇവരെ എന്റെ സമ്പത്തു സ്വീകരിപ്പിക്കുവാൻ കുറേ അധികം ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടിവരും. ലോകത്തിനു് ഉപകാരപ്രദമായ കാര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി മാത്രമേ ഈ പണം ഉപയോഗിക്കേണ്ടു എന്ന നിലയിൽമാത്രം ഇവർ അതു സ്വീകരിച്ചാൽമതി എന്നുപദേശിക്കണം.

എന്നെപ്പററി ഇവരെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിയതിനുശേഷം ഇതിലുള്ള എഴുത്തു ഇവക്കു കൊടുക്കുക. ഇവർ

ഇതു് അങ്ങയുടെ മുമ്പിൽവെച്ചുതന്നെ വായിക്കട്ടെ. പിന്നീട്ടു് മസ്യത്തിനെപ്പററി പറഞ്ഞാൽ മതി.

ഇനി എല്ലാം അങ്ങയുടെ യുക്തംപോലെ ചെയ്തുകൊള്ളു.

ഹൃദയത്തിന്റെ ഉദ്വേഗം നിമിത്തം എഴുത്തു നിട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുവാൻ പററുന്നില്ല. ഹൃദയത്തുടിപ്പു് എന്നെ വല്ലാതെ അലട്ടുന്നു.

ഇനി പരലോകത്തുവെച്ചു കാണാം.

അങ്ങയുടെ ആത്മസുഹൃത്തു്

കൃഷ്ണമേനോൻ.

ശിവരാമമേനോനു് സുശീലയേയും ഗോപിയേയും പററി എന്തെന്നില്ലാത്ത ബഹുമാനം തോന്നി. അദ്ദേഹം തന്നെ ചുവട്ടിലേയ്ക്കിറങ്ങിപ്പോയി അവരെ രണ്ടു പേരേയും തന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കുകൊണ്ടുവന്നു. വിനീതരായ അവർ അവിടെ ഇരിക്കുവാൻ മടിച്ചു, എങ്കിലും വക്കീലിന്റെ നിർബ്ബന്ധംകൊണ്ടു് ആസനസ്ഥരാകുകയും അദ്ദേഹംകൊടുത്ത ലഘുഭക്ഷണം കഴിക്കുകയുംചെയ്തു.

വക്കീൽ ചോദിച്ചതനുസരിച്ചു് അവർ അവരെപ്പററിയുള്ള ഒരു ലഘുവിവരണം നൽകി. കൃഷ്ണമേനോനെ അവർ കണ്ടതുമുതൽക്കുള്ള ഒരു ചെറിയ ചരിത്രം വിവരിച്ചു അങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നതിൽ അവർ ചെയ്തിട്ടുള്ള മഹാത്യാഗങ്ങൾ കഴിയുന്നതും മൂടിവെക്കുകതന്നെ ചെയ്തു.

പിന്നീടു് കൃഷ്ണമേനോനെപ്പററി ഒരു ചെറിയ വിവരണം വക്കീൽ അവക്കു കൊടുത്തു. ഏതോ സാക്ഷികഥ

ക്കുന്നതുപോലെയുള്ള ആശ്ചര്യത്തോടും അമ്പരപ്പോ ടുംകൂടി അവർ ആ കഥ കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ അവരുടെ മേൽവിലാസത്തിലുള്ള ഒരെഴുത്തു് അദ്ദേഹം ഗോപിയുടെ കയ്യിൽകൊടുത്തു.

ഗോപി ആ എഴുത്തു വായിച്ചു.

നവദമ്പതികളെ, പ്രിയപ്പെട്ട സുശീലേ, ഗോപീ,

നിങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മാവന്റെ നിങ്ങൾക്കുള്ള ആദ്യത്തേയും അവസാനത്തേയും എഴുത്താണിതു്. ഈ എഴുത്തു വായിക്കുമ്പോൾ നിങ്ങൾ എന്നെ തെററിദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും, അല്ലെങ്കിൽ ഞാനാരായിരുന്നുവെന്നു് ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ടായിരിക്കും!

നിർദ്ധനനായ ഒരമ്മാവനല്ല നിങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്നതു്—ലക്ഷപ്രഭുവായ ഒരമ്മാവനാണു്. എന്നെപ്പററി ശരിയായി നിങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കാതിരുന്നതു് ഒരു വലിയ കുററംതന്നെയാണു്. ഏതൊരു പ്രേമത്തെ പരീക്ഷിക്കുവാനാണു്—ഏതൊരു മഹാത്യാഗത്തിന്റെ പ്രചോദനത്താലാണു ഞാൻ ആ കപടവേഷം കെട്ടിയതു് എന്നു മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ എന്റെ കുററം ക്ഷന്തവ്യമായിരിക്കും. ഈ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മാവനെ വിചാരിച്ചു്, സുശീലേ, ഗോപി, എന്റെ കുററത്തിനു മാപ്പുതരികയില്ലേ?

ഇതാ മറെറാരു കട്ടംകയ്യുകൂടി ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നു. എന്റെ അതുലമായ സമ്പത്തിന്റെ അവകാശികൾ ഇനി നിങ്ങളായിരിക്കും. നിങ്ങൾ ഇതിനെ വെറുക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നാൽ ഒന്നു ചെയ്താൽ മതി—നാട്ടിന്റെ നന്മയ്ക്കു്, പൊതുജനങ്ങളുടെ ഉന്നമനത്തിനു് ഈ

പണം വിനിയോഗിക്കട്ടെ. അതിൻെറ ട്രസ്റ്റികൾ-എന്ന നി ലയ്ക്കു മാത്രമേ നിങ്ങൾ ഇതിനെ സ്വീകരിക്കേണ്ടു. നിങ്ങ ളെ ഈ പണം ഏല്പിക്കുന്നതിൽ എനിക്കൊന്നുമാത്രമേ ഉദ്ദേശമുള്ളു—ഈ മുതൽ അന്യായമായും അനാവശ്യമാ യും ചെലവാകാതിരിക്കണം എന്നു്. അതിനു പററിയ ആളുകൾ—ത്യാഗത്തിൻേറയും പ്രേമത്തിൻേറയും പ്രത്യ ക്ഷമൂർത്തികളായ നിങ്ങൾ മാത്രമാണു്. നിങ്ങളിൽ ഈ വ ല്ലാത്ത ഭാരം ചുമത്തിയതിനു ഈ അമ്മാവനെ ശപിക്കാതി രിക്കണം.

പരോപകാരം ചെയ്യുവാനും പരസ്നേഹം പുലത്തു വാനും എൻെറ സമ്പത്തു് ഉപകരിക്കുമെങ്കിൽ......അതു ത്യാഗമൂർത്തികളായ നിങ്ങളുടെ കൈകൊണ്ടാണു് ചെല വഴിക്കുന്നതെങ്കിൽ എൻെറ ആത്മാവിനു് ആശ്വാസം കൊള്ളാം. എനിക്കു പരലോകം പാവനവും മോഹനവു മാകും.

എൻെറ പേരിൽ നിങ്ങൾ തെയ്യാറാക്കുന്ന കുററപ ത്രത്തിനു ശരിയായ വിശദീകരണം എനിക്കു തരുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ അതു് എൻെറ ഹൃദയദൌർബല്യം കൊണ്ടു് മാത്രമാണു്. അമ്മാവനോടുള്ള സ്നേഹത്തിൻെറ പേരിൽ എൻെറ ബാക്കി കുററങ്ങളെല്ലാം നിങ്ങൾ പൊറു ക്കണം.

ഇനി ഗോപിയോടൊരു വാക്കു്. അന്നു ഗോപിയുടെ പ്രേമഭാജനമായിരുന്ന വിലാസിനി വിവാഹംചെയ്യാൻ അനുഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ആ വൃദ്ധൻ കൃഷ്ണമേനോൻ ഈ എഴുതു ന്ന ആൾതന്നെയാണു്. ലോകത്തെ വെറു ത്തു പ്രേമം പരി

ക്ഷിക്കുവാൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ച ആ സംഭവം—ദുരാഗ്രഹിയായ വിലാസിനിയുടെ കുടിലഹൃദയത്തിൽനിന്നു് ഉൽഭൂതമായതാണു്.

നിങ്ങൾ എനിക്കുചെയ്ത സേവനങ്ങൾക്കു് നന്ദി പറഞ്ഞുകൊണ്ടും നിങ്ങളെ ഇപ്പോഴും ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്ന അപരാധത്തിനു മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊണ്ടും,

നിങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്മാവൻ

കൃഷ്ണമേനോൻ.

കൃഷ്ണമേനോൻെറ അന്ത്യശാസനം ഗോപിയുടേയും സുശീലയുടേയും ഹൃദയത്തിനു തെല്ലുപോലും രുചിക്കാത്തതായിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിൻെറ അവസാനത്തെ അപേക്ഷ നിഷ്ക്കരുണം നിരസിക്കുവാൻ അവരുടെ ലോലഹൃദയങ്ങൾക്കു സാധിച്ചില്ല. അവരുടെ ഹൃദയദൌർബല്യവും ശിവരാമമേനോൻെറ യുക്തിപൂർവ്വകമായ ഉപദേശവും ചേർന്നപ്പോൾ ഗോപിയും സുശീലയും വലിയ പണക്കാരായി.

* * * * *

കൊല്ലം ഒന്നു കഴിഞ്ഞു: മംഗലം ഗ്രാമത്തിൻെറ മട്ടൊന്നു മാറീട്ടുണ്ടു്. കൃഷ്ണവിലാസം ഹൈസ്കൂൾ, കൃഷ്ണമേനോൻ മെമ്മോറിയൽ ഹോസ്പിറ്റൽ, കൃഷ്ണസ്മാരകം അനാഥാലയം എന്നു തുടങ്ങി നാട്ടിൻെറ നന്മയ്ക്കും നാട്ടാരുടെ മേന്മയ്ക്കും ഉതകിയ പല സ്ഥാപനങ്ങളും അട്ടിക്കിനെ അലങ്കരിച്ചു. പേരാറിൻെറ ആ തീരപ്രദേശം ത്യാഗത്തിൻേറയും പ്രേമത്തിൻേറയും പ്രത്യക്ഷലക്ഷ്യങ്ങളായി പരിലസിച്ചു.

കൃഷ്ണമേനോന്റെ സമ്പത്തിൽനിന്നും ആനന്ദത്തിന്നോ ആൎഭാടത്തിന്നോ വേണ്ടി ഗോപിയും സുശീലയും ഒരൊററ പൈപോലും തൊട്ടിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വത്തു് അവർ ഒരു പൊതുമുതലെന്നോണം കരുതി പെരുമാറി വന്നു. ആ പണം ചെലവഴിക്കുന്നതിൽ ശിവരാമമേനോന്റെ ആശയവും ഉപദേശവും അവർ എപ്പോഴും ആരാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ ഹൈസ്ക്കൂളിലെ ഒരദ്ധ്യാപകൻ എന്ന നിലയ്ക്കു ഗോപി മാസംതോറും എഴുപത്തഞ്ചുറുപ്പികയും അനാഥാലയത്തിന്റെ നടത്തിപ്പുകാരി എന്ന നിലയിൽ സുശീല മാസംതോറും മുപ്പതുറുപ്പികയും ആ സ്ഥാപനങ്ങളിലെ മററു് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെപ്പോലെ ശമ്പളം പററും. ആ ചുരുങ്ങിയ ശമ്പളംകൊണ്ടു് അവർ നിത്യസംതൃപ്തരായി കഴിഞ്ഞുകൂട്ടും.

* * * * *

അന്നു കൃഷ്ണമേനോന്റെ ആദ്യത്തെ ശ്രാദ്ധദിവസമാണു്.

വെണ്ണക്കൽകൊണ്ടു് കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയ പാവനവും മോഹനവുമായ ഒരു ശവകുടീരം. അതിനു ചുററും തുളസിച്ചെടികൾ അവയുടെ പരിശുദ്ധമായ പരിമളം പരത്തി പരിലസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ആ കുടീരത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു 'നിസ്സ്വാൎത്ഥമായ സ്നേഹം പരീക്ഷിക്കുന്നതിനു് അതുലമായ സമ്പത്തു ത്യജിച്ച ത്യാഗിവര്യൻ!' എന്നു കൊത്തിയിരുന്നു. മറുഭാഗത്തു കൃഷ്ണമേനോന്റെ പേരും ജനിച്ച തീയതിയും മരിച്ച തീയ്യതിയും കാണാം.

അവിടേക്കിതാ ഒരു യുവാവും ഒരു യുവതിയും ശുഭ്രവസ്ത്രധാരികളായി മന്ദംമന്ദം നടന്നുവരുന്നു. യുവാവിന്റെ കയ്യിൽ ഒരു പൂമാല്യമുണ്ടു്. യുവതിയുടെ കയ്യിൽ കത്തിച്ച ഒരു നിലവിളക്കും ഒരു പൂത്തട്ടിൽ കുറേ പൂക്കളും.

സുശീല ആ വിളക്കു ശവകുടീരത്തിന്റെ തലക്കൽ വെച്ചു. ഗോപി അവിടെ പൂമാല്യം ചാർത്തി. പിന്നീടു് അവർ രണ്ടുപേരും ആ കുടീരം മൂന്നു പ്രദക്ഷിണം വെച്ചു. പൂത്തട്ടിലെ പൂക്കൾ അവർ ആ കുടീരത്തിന്റെ കാൽക്കൽ അർപ്പിച്ചു തൊഴുകയ്യോടെ കണ്ണടച്ചങ്ങനെ നിന്നു.

ടൈഗർ മോങ്ങിക്കൊണ്ടു് ആ കുടീരം അപ്പോഴും വലം വെക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

ശുഭം.

ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ

ഇതരകൃതികൾ

			ക.	ണ.	പ.
1.	മേനക	(നാടകം)	1	8	0
2.	അഹല്യ		1	2	0
3.	ലങ്കാവിജയം	,,	1	14	0
4.	ചന്ദ്രഗുപ്തൻ	,,	1	8	0
5.	സോറബ്ബും റുസ്തവും		1	2	0
6.	അടയാളം	,,	1	4	0
7.	വന്ദേമാതരം	(ചെറുകഥകൾ)	1	0	0
8.	സ്തവമാലിക	(കവിത)	0	4	0
9.	വാല്മീകി	(ലഘുജീവചരിത്രം)	0	8	0
10.	ചമ്പാവതി	,,	0	8	0
11.	മീറാബായി	,,	0	6	0
12.	സ്യമന്തകം	(പുരാണകഥ)	0	4	0
13.	മൈത്രി	(നാടകം—	അച്ചടിയിൽ)		
14.	സേവാശ്രമം	,,	,,		
15.	നർത്തകി	(ഒരു ജപ്പാനീസ് ചെറുകഥ)	,,		